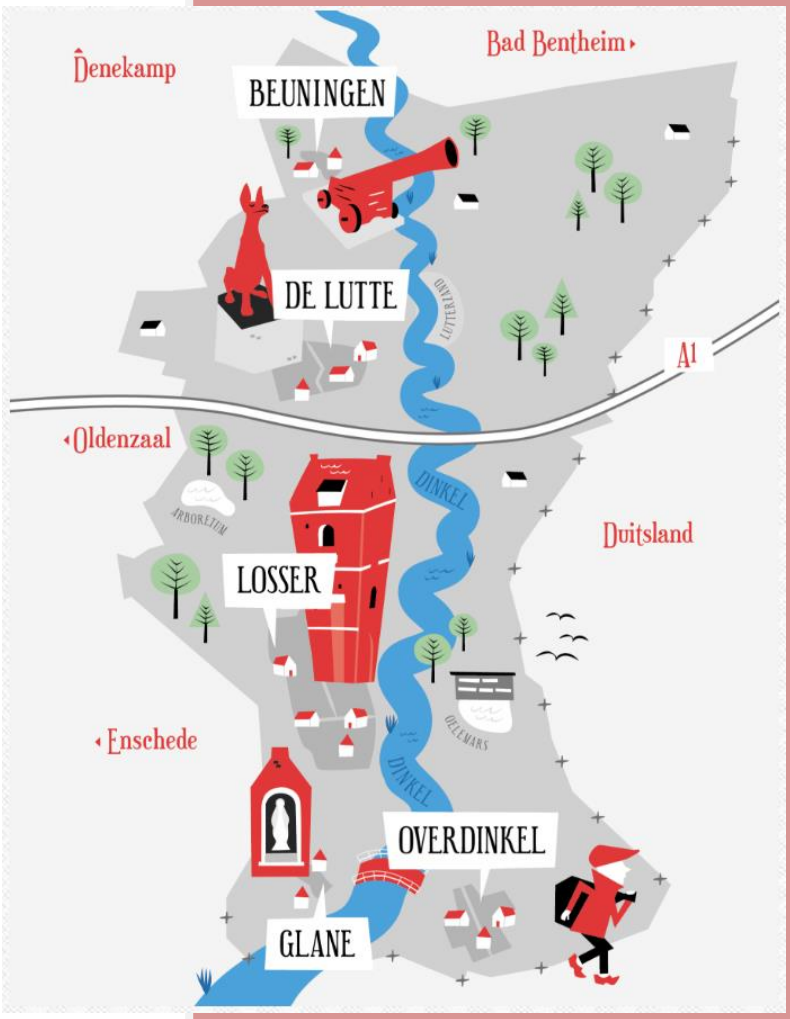
Gemeente Losser

Gemeenterekening gemeente Losser

2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Aanbiedingsbrief **4**

Financiële toelichting 7

Jaarverslag **9**

1. Programmaverantwoording **11**

1.1. Sociaal 12
1.3. Fysiek 33
1.4. Bestuur en Dienstverlening 56

2. Paragrafen **64**

2.1. Paragraaf Lokale heffingen 65
2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 69
2.3. Onderhoud kapitaalgoederen 75
2.4. Financiering 82
2.5. Bedrijfsvoering 86
2.6. Verbonden partijen 88
2.7. Grondbeleid 95

Jaarrekening **102**

3. Financiële positie **104**

3.1. Overzicht van baten en lasten 105
3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten 107
Toelichting taakvelden programma Sociaal 111
Toelichting taakvelden programma Fysiek 121
Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening 130
3.3. Overzicht kredieten 135
3.4. Overzicht taakvelden 146
3.5. Begrotingsrechtmatigheid 148
3.6. Incidentele baten en lasten 152
3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT) 155
3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit 157

4. Balans **166**

4.1. Balans per 31-12-2020 167
4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 169
Toelichting: 172
Toelichting 182
4.3. Niet in de balans opgenomen verplichtingen 193

5. Bijlagen **196**

5.1. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen Investeren Met Gemeenten (IMG) 197
5.2. Beleidsindicatoren 198
5.3. Monitor Sociaal Domein 201

6. Overige gegevens **236**

7. Controleverklaring accountant **238**

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de gemeenteraad

Losser, 25 mei 2021

Onderwerp: jaarstukken 2020

Inleiding
Op grond van artikel 197 van de Gemeentewet bieden wij de jaarrekening en het jaarverslag aan over het jaar 2020. Met deze stukken leggen wij verantwoording af over het gevoerde bestuur.

Corona
De uitbraak van Corona eind februari 2020 heeft een enorme impact op onze samenleving en onze organisatie gehad en heeft dit nog steeds. Corona is in vele opzichten ten koste gegaan van het welzijn van onze inwoners en de bedrijfsvoering van de Losserse ondernemers. Het leed van hen is niet in woorden uit te drukken.

Ook heeft Corona een zwaar stempel gedrukt op de uitvoering van de gemeentelijke activiteiten voor 2020. Voorgenomen activiteiten werden noodgedwongen anders (digitaal) en vaak beperkter ingevuld. Soms konden deze in het geheel niet doorgaan. Aan de andere kant hebben onze medewerkers, veelal met samenwerkingspartners, invulling gegeven aan nieuwe regelingen en zijn andere taken opgepakt/initiatieven ontwikkeld; vaak bedoeld om inwoners en bedrijven enigszins verlichting te bieden in deze donkere en uitzichtloze tijden. Onder moeilijke en uitdagende omstandigheden, met deels nieuwe onbekende werkzaamheden en veelal werken vanuit huis, zijn zij in staat geweest om het overgrote deel van de werkzaamheden en vrijwel de gehele dienstverlening toch uit te voeren. Wij prijzen ons gelukkig met hun inzet.

Verantwoording afleggen
Het afgelopen jaar was vanwege Corona een gedenkwaardig jaar. Een jaar, anders dan alle andere. Wat hetzelfde blijft is dat het college ook over dit jaar verantwoording wil afleggen aan de gemeenteraad. Uitgangspunt voor de beleidsmatige en financiële verantwoording vormt de Programmabegroting 2020, inclusief de door de Raad vastgestelde begrotingswijziging. Ook de Voorjaarsnota 2020-2024 (jaarschijf 2020) maakt hier deel vanuit.

De jaarrekening 2020 sluit met een positief resultaat van afgerond € 3,3 miljoen. Voor de verwerking van het jaarresultaat 2020 komt de ratio van het weerstandsvermogen uit op 4,2. In vergelijking met de Overijsselse gemeenten bevindt Losser zich, qua weerstandscapaciteit, stevig in de middenmoot.

Accountantscontrole
De controleverklaring van de accountant maakt onderdeel uit van de jaarstukken 2020. De controle is gebaseerd op het door de Raad vastgestelde Controleprotocol en het normenkader 2020, dat in de Raad van 4 november 2020 voor kennisgeving is aangenomen.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Losser

Secretaris, Burgemeester,

Leeg

Financiële toelichting

De rekening 2020 sluit met een batig saldo van afgerond € 3,3 miljoen. In het afgelopen jaar is de financiële positie van Losser verder verbeterd. Het eigen vermogen van onze gemeente is in 2020 gegroeid. Dit komt onder andere door een winstneming uit de grondexploitaties van € 940.000, waarvan circa € 480.000, conform de nota Grondbeleid Losser 2018, is toegevoegd aan de Algemene risicoreserve.

Zoals gebruikelijk zijn de risico's geactualiseerd. De ratio van het weerstandsvermogen komt in 2020 uit op 4,2 (voor resultaatbestemming). Deze ratio ligt boven de door de Raad geformuleerde bandbreedte. Een nadere toelichting hierop is terug te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Verklaring op hoofdlijnen van het rekeningresultaat 2020:

Onderdeel (bedragen in euro's)	**Voordeel**	**Nadeel**
Batig saldo (door vaststelling Voorjaarsnota 2020 - 2024)	985.000	
Stelpost Corona (door vaststelling Voorjaarsnota 2020 - 2024)	500.000	
Voorziening pensioenen wethouder		240.000
Treasury		350.000
Vrijvallende reserves	179.000	
Kosten bedrijfsvoering	200.000	
Sportaccommodaties		360.000
Toeristenbelasting		212.000
Inkomstenregelingen	630.000	
Maatwerkvoorziening WMO	205.000	
Zorg	132.000	
Ruimtelijke ordening/ Wonen	450.000	
Algemene uitkering	654.000	
Overige voordelen	525.000	
Recapitulatie voordeel/nadeel	**4.460.000**	**1.162.000**
Totaal voordeel	**3.298.000**	

Voor een meer gedetailleerde toelichting op dit overzicht verwijzen wij naar de programmatoelichtingen in hoofdstuk 1 en de toelichting in hoofdstuk 3 van de jaarrekening 2020: 'Financiële positie'. In het bij deze jaarstukken horende raadsvoorstel doen wij voorstellen voor bestemming van het rekeningresultaat 2020.

De met Corona gemoeid zijnde uitgaven en (rijks)inkomsten zijn in deze jaarrekening op de verschillende taakvelden verantwoord.

Leeg

Jaarverslag

Leeg

1. Programmaverantwoording

De gemeente Losser kende in 2020 volgens de Programmabegroting de volgende programma's:

1.1 Sociaal
1.2 Fysiek
1.3 Bestuur & Dienstverlening

1.1. Sociaal

Programmadoel:
"De gemeente Losser stimuleert en faciliteert maatschappelijke deelname en zelfredzaamheid."

Doelstellingen:

1. De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd
2. Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte
3. De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen
4. De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg

Doelenboom Sociaal

Sociaal	-->	Sociale cohesie in de dorpskernen	-->	Lasten	1.739
			-->	Baten	37
		Aanbod voorzieningen sluit aan bij lokale behoefte	-->	Lasten	6.075
			-->	Baten	1.059
		Vroegtijdige signalering t.b.v. zelfredzaamheid	-->	Lasten	1.152
		Tijdig, passende ondersteuning en zorg	-->	Lasten	25.227
			-->	Baten	9.385

Wat hebben we bereikt?

In 2020 is er een vervolg gegeven aan het integraal werken binnen het sociaal domein. Het uitgangspunt blijft het principe van één gezin, één plan, één regisseur. Daarnaast zijn de pilots uit het document “het Innovatieplan 2019" gerealiseerd en (deels) geëvalueerd. Dit zijn pilots in Losser om te onderzoeken of we met preventieve inzet (op langere termijn) een kwaliteitsslag kunnen maken en kosten kunnen beperken om zo de ondersteuning aan de inwoner te versterken en de vermindering van rijksmiddelen op te vangen. Deze pilots dragen tevens bij aan een verdere innovatie van het sociale domein, waarbij we anticiperen op de toekomstige ontwikkelingen.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (S1): De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd.	
Inwoners zijn betrokken bij het in stand houden van goede basisvoorzieningen	**Inwonerparticipatie** • Er wordt binnen de gemeentelijke organisatie integraal uitvoering gegeven aan burgerparticipatie. Inwoners worden optimaal betrokken bij gemeentelijke ontwikkel- en besluitvormingsprocessen.

	Welzijn • Om participatie, welzijn en gezondheid van onze inwoners te bevorderen organiseert de welzijnsorganisatie activiteiten op het gebied van ontmoeten, bewegen, cultuur en deskundigheidsbevordering. • Daarnaast verzorgt zij het muziekonderwijs en bibliotheekwerk. • De welzijnsorganisatie ontvangt hiervoor subsidie op basis van een ingediend plan van aanpak. • Voor wat betreft de welzijnsactiviteiten geldt dat deze zijn afgestemd op de gesignaleerde behoefte vanuit de lokale samenleving, de teams Zorg en Werk en Inkomen en overige maatschappelijke partners. • De activiteiten van de welzijnsorganisatie worden gemonitord op deelname en effectiviteit. **Statushouders** • In 2020 is sprake van een te realiseren taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Wij zullen hieraan voldoen in samenspraak met woningcorporatie Domijn. • Daarnaast zullen we activiteiten ondersteunen van maatschappelijke partners die gericht zijn op bevordering van integratie en participatie door nieuwkomers
	Wat hebben we in 2020 gedaan? <u>Participatie</u> De dorpsraden hebben, met ondersteuning van Trimotion en de gemeente, gewerkt aan het ontwikkelen van het lokaal platform "Pak an Pak over" (Right to challenge). Door Corona heeft deze ontwikkeling echter ernstige vertraging opgelopen en zal de online versie van het platform later dan gepland online gaan. Het platform gaat inwoners, dorpsraden en gemeente handvatten bieden voor het initiëren, ontwikkelen en beoordelen van lokale inwonerinitiatieven. <u>Welzijn</u> Ook in 2020 hebben we, via subsidieverlening, opdracht aan Fundament verleend voor het uitvoeren van taken en activiteiten op het terrein van welzijn, Door de maatregelen in het kader van Corona heeft een groot aantal activiteiten echter niet kunnen plaatsvinden, dan wel is gekozen voor een alternatieve vorm. Fundament heeft zo veel en zo goed mogelijk contact onderhouden met deelnemers van activiteiten (onder andere jongeren, ouderen, mantelzorgers) om een luisterend oor te kunnen bieden en ze een hart onder de riem te kunnen steken. In samenwerking met (sport) verenigingen, onderwijs en de buurtsportcoach zijn beweeg- en

	ontmoetingsactiviteiten georganiseerd voor jongeren, een en ander binnen de door het Rijk en RIVM vastgestelde richtlijnen. De bibliotheek kon, binnen de vastgestelde richtlijnen, eveneens haar diensten aanbieden. Voor een deel van de muzieklessen gold dat zij online konden worden verzorgd. Fundament is gestart met het plan van aanpak jongerenwerk dat inmiddels voorligt. Statushouders In 2020 hadden we een taakstelling van 26 te huisvesten statushouders. We hebben 22 statushouders kunnen huisvesten. We hebben dit grotendeels kunnen realiseren door deelname aan de missie hervestigers vanuit Libanon (16 personen). Het voordeel van deelname aan een missie is dat de statushouders, voordat ze in Nederland worden gehuisvest, een integratietraject doorlopen hebben. Het niet behalen van de taakstelling is het resultaat van de Coronamaatregelen. De oplevering van woningen door Domijn liep hierdoor vertraging op, maar ook de komst van de hervestigers dat een aantal keren is verzet. In 2020 zijn we doorgegaan met de uitvoering van de beleidsnota Integratie statushouders. Voor zover mogelijk zijn fietslessen en extra taallessen gegeven. De diensten van Impuls/ Palet zijn grotendeels op afstand of via Whatsapp aangeboden.
Succesvolle inwonerinitiatieven zijn ondersteund en hebben een structureel karakter	**Inwonerparticipatie** • In het kader van bevordering inwonerparticipatie worden inwonerinitiatieven, voor zover deze passen binnen vastgesteld gemeentelijk beleid en niet in strijd met wet- en regelgeving, zoveel mogelijk ondersteund en gestimuleerd.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? **Cultuur** • Voor het lokale initiatief Smokkel- en textielmuseum Overdinkel is subsidie verleend vanuit de provincie Overijssel en vanuit de gemeente Losser, teneinde een haalbaarheidsonderzoek te laten uitvoeren. Dit is afgerond en opgevolgd door een plan van eisen en een museaal concept. Deze zijn gepresenteerd aan lokale partijen en enthousiast ontvangen. In verband met corona is een en ander vertraagd, maar wordt in 2021 opgevolgd. • Aan het lokale initiatief 'carnavalsloods' in De Lutte is in het kader van de regionale regeling Creatieve Broedplaatsen een subsidie van € 140.000 toegekend. Doel is een fabricagelab te ontwikkelen voor carnavalsverenigingen, scholen, verenigingen, bedrijven en kunstenaars. Participatie De dorpsraden zijn gestart met de ontwikkeling van het platform "Pak an Pak over" van waaruit lokale initiatieven in het kader van Right to challenge geïnitieerd en ondersteund kunnen worden.

	Ondertussen is een eerste inwonerinitiatief van de grond gekomen voor afsluiting van de Glanergrensweg, via het plaatsen van een draaihek door de betrokken inwoners zelf. De voorbereidingen hiertoe hebben in het afgelopen jaar plaatsgevonden. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol. <u>Subsidies</u> Net als in voorgaande jaren heeft een groot aantal organisaties een structurele subsidie ontvangen. In 2020 zijn in twee subsidierondes (1 april en 1 oktober) diverse incidentele subsidies verleend aan lokale organisaties. Hiermee konden verschillende activiteiten en evenementen gericht worden gestimuleerd en ondersteund. 2020 was het vierde jaar waarin de dorpsraden de beschikking hadden over een eigen dorpsbudget. De verantwoording hiervan wordt begin 2021 door de dorpsraden ingediend. In 2020 zijn enkele themabijeenkomsten voor de raad georganiseerd. Op grond hiervan wordt in 2021 een voorstel voorgelegd aan de raad. Eind 2020 is een beleidsregel vastgesteld op basis waarvan vrijwilligersorganisaties coronacompensatie kunnen aanvragen.
Vrijwilligers zijn ondersteund	• De vrijwilligersprijs wordt georganiseerd, waarbij extra waardering wordt toegekend aan vrijwilligersorganisaties en inwoners die zich als vrijwilliger hebben ingezet. • In samenwerking met de welzijnsorganisatie worden vrijwilligers middels activiteiten ondersteund, bijvoorbeeld door cursussen en ondersteuning door professionals. • We organiseren twee keer per jaar een bijeenkomst waarin vrijwilligersorganisaties en gemeente elkaar informeren. Vanwege de huidige omstandigheden (geen ontmoeting met grote gezelschappen mogelijk) wordt onderzocht in welke vorm we dat nu kunnen doen. • We ondersteunen de vrijwillige inzet bij de inzet bij het financieel formulier spreekuur en ondersteuning bij thuisadministratie.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? • Als gevolg van de Coronamaatregelen hebben we besloten om in 2020 af te zien van het toekennen van een vrijwilligersprijs. Het afgelopen jaar is het vrijwilligersleven op een laag pitje komen te staan. • In 2020 hebben we twee bijeenkomsten georganiseerd met de vrijwilligersorganisaties, waarbij we informatie over ondersteunende activiteiten hebben uitgewisseld.
Doelstelling (S2): Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte.	
Het aanbod aan cultuur, recreatie en sport is gevarieerd	• Via het programma van de stichting Culturele Basisvorming Losser maken alle Losserse leerlingen uit het primair onderwijs kennis met cultuur en erfgoed.

	• Het lokale convenant ‘Losser met muziek’ heeft als doel zoveel mogelijk kinderen structureel met muziek en andere cultuur in aanraking te brengen. • Lokale cultuurverengingen vervullen naast een kunstzinnige of muzikale rol ook een steeds belangrijker wordende sociaal-maatschappelijke (ontmoetings)functie. • De vanuit cultuurregio Twente ingestelde regionale proeftuin ‘Maakplaatsen & Generators’ heeft in Losser succesvolle activiteiten in samenwerking met de bibliotheek georganiseerd. Deze krijgen een vervolg. De nadruk ligt hierbij op kinderen en jongeren. • De Lock down als gevolg van Corona en de anderhalve-meter-maatschappij heeft grote gevolgen voor het culturele leven. Lokale culturele instellingen en verenigingen organiseren activiteiten die binnen de richtlijnen mogelijk zijn. • De gevolgen van Corona voor het culturele leven en de culturele infrastructuur vragen ook voor de langere termijn aandacht. • We blijven succesvolle en vernieuwende culturele initiatieven (onder meer: Week van de Amateurkunst, Lutterzand Literair) organiseren om een breder en/of nieuw publiek bij cultuur te betrekken. Dit met in achtneming van de actuele Corona-richtlijnen. • In verband met de verkoop van Columbus Junior is behoefte aan alternatieve huisvesting ontstaan bij het Lossers Kunstcollectief en de Rommelpot. We zoeken mee naar mogelijkheden. • Lokaal wordt regelmatig de behoefte aan een podium genoemd. We onderzoeken of er mogelijkheden zijn. • We nemen deel aan de Brede Regeling Combinatiefuncties, houden de beschikbare formatieplaatsen in stand en streven indien mogelijk naar een verhoging van het aantal formatieplaatsen. • We werken aan de planvoorbereiding en realisatie van een nieuwe sporthal in de kernen Losser en De Lutte.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Cultuur • Vanwege de Coronamaatregelen lagen veel culturele activiteiten stil en kon een aantal reeds geplande culturele evenementen niet doorgaan. • We hebben lokale culturele instellingen gestimuleerd om te zoeken naar mogelijkheden binnen de Corona-richtlijnen. Zo is digitaal muziekonderwijs aangeboden, een digitaal 'cultuurpakketje' voor het primair onderwijs gemaakt, een Funlab georganiseerd met activiteiten op het gebied van kunst, techniek, sport, creativiteit en natuur voor kinderen van 5 t/m 12 jaar en een Summer Fun Festival met creatieve en sportieve activiteiten voor de jeugd van 4 tot 16

	jaar. • We hebben een gehonoreerde aanvraag ingediend voor deelname aan de landelijke regeling Muziekmatch, die als doel heeft muziekles binnen het primair onderwijs te borgen. • Passend binnen de Coronamaatregelen is het programma Maakplaatsen & Generators van Tetem in samenwerking met de bibliotheek voortgezet. De buitenschoolse activiteiten zijn gericht op jongeren. • De stichting Culturele Basisvorming Losser heeft een nieuw bestuur gekregen dat wordt ondersteund door de cultuurcoaches van de stichting Fundament. Het bestaande cultuurprogramma voor het primair onderwijs wordt geactualiseerd. • We hebben een plan van aanpak gemaakt voor een lokale Schatkamerpluym, waarbinnen de voormalige cultuurprijs een plek heeft gekregen. <u>Sport</u> Met een gemeentelijke bijdrage heeft Hockey Club Losser een kunstgrasveld gerealiseerd in Overdinkel. Dit veld is in maart 2020 opgeleverd en in gebruik genomen. Met een gemeentelijke bijdrage heeft DinkelSurvivalRunners haar survivalaccommodatie in Losser verder uitgebouwd. Er is verder onderzoek gedaan naar de realisatie van een sporthal in de Lutte. Dat is niet haalbaar gebleken, zodat het gebruik van de huidige sporthal in de centrumhal van het Luttermolenveld wordt gecontinueerd. In 2020 is verder gebouwd aan de nieuwe sporthal in Losser. De sporthal is begin oktober opgeleverd en op 19 oktober 2020 in gebruik genomen. In 2020 is veld 3 van Sportclub Overdinkel gerenoveerd. De gemeente heeft een beroep gedaan op de regeling Tegemoetkoming Verhuurders Sportaccommodaties. In het kader hiervan is de huur van diverse sportverenigingen kwijtgescholden en heeft de gemeente hiervoor compensatie ontvangen. De gemeente Losser neemt deel aan de regeling lokale sportakkoorden. Onder begeleiding van de sportformateur is in samenwerking met diverse lokale (sport-)organisaties een sportakkoord op hoofdlijnen opgesteld. Op basis hiervan heeft het rijk uitvoeringsbudget beschikbaar gesteld en is gestart met de uitvoering van het sportakkoord.
De gezondheid en de actieve levensstijl van inwoners is gestimuleerd	• We bevorderen een gezonde en actieve leefstijl door inwoners de gelegenheid te bieden op verantwoorde wijze, tegen een aanvaardbare eigen bijdrage, in overeenstemming met eigen aanleg, interesse en mogelijkheden, te sporten en bewegen.

	• Op basis van de Kadernota Gezondheid 2019-2022 worden de in 2020 diverse interventies uitgevoerd. • Deelname aan culturele activiteiten zorg voor een lenige geest, maatschappelijke betrokkenheid en sociale cohesie. Binnen culturele activiteiten en projecten wordt dan ook waar mogelijk specifiek aandacht besteed aan de participatie van kwetsbare groepen (cultuur als bindmiddel).
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Om inwoners bewust te maken van de impact van roken op hun gezondheid, maar ook op die van anderen heeft de gemeente diverse rookvrije zones aangewezen. In het kader hiervan zijn borden geplaatst bij bushaltes, speelterreinen, schoolpleinen, binnensportaccommodaties en een deel van de buitensportaccommodaties. In de periode februari, maart en september is een nalevingsonderzoek uitgevoerd. De naleving van de leeftijdsgrens bij alcoholverkoop is onderzocht via mysteryshoponderzoek. In december 2020 is de rapportage van het nalevingsonderzoek opgesteld. Op grond hiervan kan in 2021 passend beleid worden uitgevoerd. Op het speelterrein in de Zwaluwstraat in De Lutte is een kunstgrasveld gerealiseerd. Ter vervanging van het opgeheven speelterrein in de Waterradmolen is in de Rosmolen een nieuw speelterrein ingericht. Naast enkele speeltoestellen is ook hier een kunstgrasveld gerealiseerd. Daarnaast zijn op de speelterreinen in de Luttermolen speeltoestellen bijgeplaatst. Door verschillende subsidieregelingen is een groot aantal inwoners via verschillende sport- en beweegprojecten (Lekker Fit, Schoolschaatsen, De Actieve Ontmoeting, FC Noaber, Jeugdsportfonds, Kortingsregeling, Kuier Deur, Cool2Bfit) gestimuleerd meer te gaan sporten en bewegen. We verbinden cultuur met sociaal-maatschappelijke opgaven. Bijvoorbeeld binnen het programma van de (in verband met de Coronamaatregelen helaas afgelaste) Week van de Amateurkunst was specifiek aandacht voor het betrekken van kwetsbare groepen.
Actieve deelname in de maatschappij is gestimuleerd	• We geven uitvoering aan de regelingen voor peuteropvang zodat alle peuters kunnen deelnemen aan voorschoolse educatie en daarmee een goede start hebben op de basisschool. • We ontwikkelen de lokale educatieve agenda en daarmee het optimaliseren van de aansluiting kinderopvang, onderwijs en jeugdzorg. • We continueren de inloop GGZ en gaan de inloop (nog) meer onder de aandacht te brengen bij onze partners en inwoners. • We handhaven de inloop voor allochtone vrouwen.

	• We geven uitvoering aan het ANWB-automaatje om minder mobiele inwoners te laten deelnemen aan de maatschappij.
	• Het onderhouden van de sociale kaart om inwoners en professionele partners te informeren over de activiteiten in Losser.
	• In stand houden van de opvoed ondersteunende website www.Loes.nl.
	• Het activeren van uitkeringsgerechtigden om deel te nemen aan de maatschappij: bij voorkeur via betaald werk. Streven is om de burgers naar vermogen in eigen onderhoud te laten voorzien. Onder andere door:
	  ○ Individuele bemiddeling.
	  ○ Het aanbieden van externe trajecten op maat gericht op het aanleren van werknemersvaardigheden waardoor de kans op betaald werk mogelijk wordt.
	  ○ Regionale en lokale werkgeversbemiddeling.
	  ○ Uitvoering van de poortwachtersfunctie, waardoor de instroom in de Participatiewet-uitkering wordt beperkt,
	  ○ Bemiddeling klanten met afstand tot de arbeidsmarkt:
	  ▪ Vanuit het voorgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs
	  ▪ Statushouders
	  ▪ Arbeidsgehandicapten (banenafspraak).
	• Via een gerichte lokale en regionale werkgevers-benadering begeleiden we mensen nog effectiever naar werk.
	• In 2020 besteden we extra en meer aandacht aan groepen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, waaronder statushouders. We richten ons per cliënt op het maximaal haalbare participatieniveau.
	• We bieden nazorg aan klanten die een baan hebben gevonden vanuit de Participatiewet, omdat de ervaring is dat deze mensen eerder uitvallen bij het werk, bijvoorbeeld omdat de werknemer niet (meer) gewend is aan arbeidsritme of omdat er randvoorwaarden geregeld moeten worden om te kunnen werken. De gemeente heeft dan een rol om, in overleg met werkgever en werknemer, ervoor te zorgen dat iemand toch aan het werk kan blijven.
	• In samenwerking met werkgevers zetten we ons in op functiecreatie en jobcarving om de functies passend maken voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
	• We werken samen met GGZ-instellingen om klanten met psychische problematiek te begeleiden om arbeidsfit te worden.
	• Deze begeleiding doen we ook met de inzet van lokale projecten als FC. Noaber en het Servicebedrijf. En ook regionale projecten die zich richten op 'krapteberoepen' of het stimuleren van ondernemerschap.
	• We zetten in op vermindering van laaggeletterdheid door

	het ondersteunen van het Taalpunt Losser en het project Digisterker van de bibliotheek Losser.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? • De inloop GGZ richt zich op inwoners die te maken hebben met een GGZ verleden of problematiek die een laagdrempelige benadering behoeven. In 2020 hebben de activiteiten grotendeels stil gelegen. Vanaf het moment dat het weer kon zijn de activiteiten hervat. Echter is de opkomst laag vanwege angst vanuit de doelgroep voor Corona. Het aantal deelnemers is afgenomen. Echter is wel sprake van regelmatig telefonisch contact met de deelnemers. • De inloop voor allochtone vrouwen is voor 2020 gestopt vanwege corona. • Het ANWB- automaatje is een algemene voorziening, die dient als aanvulling op de bestaande vervoersvoorzieningen. Vrijwilligers vervoeren dorpsgenoten tegen een kleine kostenvergoeding. Door Corona hebben alleen de essentiële ritten zoals huisarts en ziekenhuis bezoek plaatsgevonden. Uiteraard met in achtneming van de corona maatregelen. • We hebben ruim 40 kinderen binnen de Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE) geplaatst en circa 20 maken er gebruik van de peuterarrangementen. • We hebben in samenwerking met scholen en kinderopvang en lokale samenwerkingsagenda opgesteld (voormalig Lokale educatieve Agenda) waarin de aansluiting zorg en onderwijs en de doorgaande lijn van kinderopvang naar basisonderwijs en de overgang van het basisonderwijs naar het voorgezet onderwijs thema's zijn waarop we samenwerken. • We hebben onderzocht welke (andere) initiatieven op den duur duurdere jeugdzorg kunnen voorkomen en passend zijn bij onze gemeente, aansluitend op het Innovatieplan 2019. Twee initiatieven zijn eind 2020 in een pilot vormgegeven; de JIM-aanpak en 18-/18+ • In samenwerking met Hallo Losser is in 2020 doorgewerkt aan verbetering van de sociale kaart. Dat betreft voornamelijk het beter toegankelijk maken en het ontsluiten van informatie uit de uitgebreide onderliggende database. Ook de database zelf is daartoe geherstructureerd (zowel kwalitatief als kwantitatief). Activering (arbeids)participatie In 2020 hebben we werkzoekenden intensief begeleid naar werk of participatie. Dit doen we door regelmatig contact te hebben. De frequentie waarin dit plaatsvindt is maatwerk. Daarbij is veel aandacht besteed aan groepen met een grotere

	afstand tot de arbeidsmarkt, waarbij verschillende groepen te onderscheiden zijn: statushouders, kwetsbare jongeren, GGZ doelgroep, mensen met een arbeidshandicap, waaronder schoolverlaters van het speciaal- en praktijkonderwijs (doelgroepenregister). Daarnaast is in 2020 de ondersteuning van werkzoekenden zonder uitkering aanmerkelijk toegenomen tot 64 personen. Het gaat om werkzoekenden die zich zelf melden of als gevolg van het integraal werken door andere integraal consulenten (met accent Wmo en/of Jeugd) of externe partners worden doorverwezen voor ondersteuning bij bemiddeling richting werk. Dit is een positief bijeffect van het integraal werken, omdat hiermee indirect zorgkosten worden bespaard. Er is ook veel aandacht voor het voorkomen van instroom in de bijstandsuitkering. Deze functie is door de Coronaontwikkelingen nog belangrijker geworden: vooral werknemers met tijdelijke contracten, die hun baan verloren in de door de 'lock down' getroffen sectoren, zijn naar andere sectoren bemiddeld. Jaarlijks worden op deze manier ongeveer 50 personen buiten de uitkering gehouden, of hebben heel kort een uitkering. Hierbij bestaat deels overlap met de 64 hierboven genoemde werkzoekenden zonder uitkering. Verschillende consulenten hebben zich gespecialiseerd in de afzonderlijke doelgroepen en werken daarbij samen met (onder andere) FC Noaber, het Servicebedrijf, RMC/leerplicht (in het kader van de aanpak Twentse Belofte), de GGZ-sector, scholen, het UWV, verzekeringsartsen en uiteraard met werkgevers en het Werkplein Twente. We constateren dat de begeleiding naar werk en na plaatsing op betaald werk steeds intensiever wordt, vooral van de mensen die al langer een uitkering hebben. Nazorg op de werkplek is nodig om uitval te voorkomen. Bovendien voert de gemeente de "Wet poortwachter" functie voor werkgevers uit bij uitval door ziekte van mensen uit het doelgroepenregister. Het aantal mensen dat met een loonkostensubsidie werkt is in 2020 gestegen van 36 naar 62. Dit wordt daarmee een steeds grotere taak. De accountmanager Werk ondersteunt werkgevers bij de inzet van functiecreatie en jobcarving: hierdoor zijn functies beter bereikbaar geworden voor mensen met een arbeidshandicap. Eind 2019 heeft de werkgever Confidencus, in overleg met de gemeente, een vestiging geopend in Losser, waardoor er werk is voor werkzoekenden die aangewezen zijn op eenvoudig zittend werk. In 2020 zijn bij deze werkgever 16 personen vanuit de uitkering aan het werk gegaan. Voor deze groep is jobcoaching ingezet. Door inzet van intensieve (en waar nodig integrale) begeleiding, de poortwachtersfunctie bij de aanvraag van een uitkering en een

	actieve werkgeversbenadering (in samenwerking met Werkplein Twente) en de samenwerking met Confidencus hebben we ervoor gezorgd dat het uitkeringsbestand in 2020 gedaald is van 270 naar 250, ondanks de effecten van Corona. Deze daling is hoger dan verwacht, waardoor we een hoger overschot hebben op het uitkeringsbudget dan vooraf geraamd. Daarnaast is het landelijk verdeelmodel van het uitkeringsbudget tussentijds naar boven aangepast, in verband met de verwachte instroom als gevolg van Corona. In Losser is het aantal uitkeringsgerechtigden pas de laatste maanden licht gestegen. Hierdoor is het overschot nog hoger geworden dan tussentijds gemeld. Ondanks de daling van het aantal mensen met een uitkering is door een intensieve begeleiding en nazorg van (onder andere) arbeidsgehandicapten, waarvan het aantal is toegenomen, het reïntegratiebudget vrijwel volledig ingezet. **Tozo regeling** De Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) is een van de maatregelen van het kabinet om ondernemers, waaronder zzp'ers, tijdens de crisis te ondersteunen. De Tozo is een versoepeling van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en kent twee mogelijkheden: een inkomensaanvulling tot het sociaal minimum en een bedrijfskrediet van maximaal € 10.157. Het ROZ voert deze regeling, net als het Bbz, uit voor 17 gemeenten in Twente en de Achterhoek, waaronder Losser, tijdens de uitvoering van de eerste regeling hebben hierbij ook Losserse consulenten ondersteuning verleend. Ook zijn in Losser gedurende de hele coronaperiode de accountmanager werk en de accountmanager bedrijven ingezet om bereikbaar te zijn voor ondernemers. Daarnaast ook om te zorgen voor de juiste verwijzingen en om informatie te geven over wat wel en niet mogelijk was als gevolg van de maatregelen. Ook is veel aandacht besteed aan communicatie over de diverse regelingen en bestuurlijke contacten met ondernemers. Er hebben zich veel ondernemers gemeld. De Raad wordt via een raadsinformatiebrief nader geïnformeerd over deze regelingen, met als bijlage het jaarverslag van het ROZ. Deze organisatie voert de regeling uit. Het Rijk heeft een vergoeding gegeven voor zowel de kosten van de regeling als de uitvoering. Ook voor de inzet van uren bij het ROZ heeft Losser een vergoeding ontvangen. In 2019 zijn met het Taalpunt concrete afspraken gemaakt om de taalmeter onderdeel te laten worden van de intake "werk en inkomen", waarmee we de doelgroep NT1'ers, die laaggeletterd zijn, beter in beeld willen krijgen en een vervolgaanbod op maat willen doen. De structurele inzet van de taalmeter zou in 2020 voorafgegaan worden door een groepsgewijze afname van de taalmeter, met name bij de uitkeringsgerechtigden met Nederlands

	als eerste taal. Door Corona is die bijeenkomst uitgesteld, de taalmeter wordt daarom nog niet ingezet.
Er is adequate onderwijshuisvesting voor zowel basis- als voorgezet onderwijs	
	Wat hebben we in 2020 gedaan? In samenwerking met de schoolbesturen is een start gemaakt met het opstellen van een nieuw Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.
Mantelzorgers zijn ondersteund op het gebied van advies, informatie, respijtzorg en praktische hulp	• De gemeente wil mantelzorgers ondersteuning aanbieden die past bij hun behoeften. De mantelzorgconsulent haalt tijdens de gesprekken met mantelzorgers op wat nodig is ter ondersteuning van de mantelzorger. Zo is er ingezet op ondersteuning in huis door een vrijwilliger ter ontlasting van de mantelzorger. Ook zijn er naar behoeften activiteiten georganiseerd zoals een fietstocht, ontmoeting van lotgenoten. • In de werkgroep jonge mantelzorgers worden de behoeften van de jonge mantelzorgers gepeild. De behoeften worden omgezet in concrete acties. • In 2020 vindt specifieke aandacht plaats voor verdere uitvoering van het respijtplan door de welzijnsorganisatie. Het ondersteunen van jonge mantelzorgers wordt gecontinueerd. • Daarnaast wordt de dag van de mantelzorg georganiseerd.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? • De mantelzorgconsulent heeft ondersteuning geboden aan mantelzorgers. Vanwege de Coronamaatregelen hebben deze aan de deur, telefonisch en online plaatsgevonden. Huisbezoeken zijn alleen in schrijnende gevallen gedaan. • De activiteiten voor jonge mantelzorgers hebben grotendeels online plaatsgevonden. In de zomer is er ruimte geweest voor fysieke activiteiten. • Ervaringsmaatjes voor jonge mantelzorgers zijn ingezet. • Het mantelzorgcompliment is in de vorm van kerstbonnen verstuurd naar de mantelzorgers. Deze bonnen zijn te besteden bij de lokale ondernemers. Het afgelopen jaar hebben zich 280 mantelzorgers gemeld voor het 'compliment'. • Op de dag van de mantelzorg zijn de bij ons bekende mantelzorgers verrast met een goodiebag. • Alzheimer café is gerealiseerd. De start is echter vanwege de Coronamaatregelen uitgesteld. • Het spreekuur voor mantelzorgers is van start gegaan. Door de Coronamaatregelen is dit spreekuur maar beperkt open geweest. • Voor zover mogelijk zijn online cursussen aangeboden aan

	mantelzorgers. • In 2020 heeft een onafhankelijk mantelzorgonderzoek plaats gevonden naar de bekendheid van mantelzorg ondersteuning binnen de gemeente Losser en mogelijke ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers.
Doelstelling (S3): De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen.	
(Bestaande) initiatieven gericht op kwetsbare inwoners (bijvoorbeeld door armoede) zijn op elkaar afgestemd en gestimuleerd	• Voor de periode tot en met 2020 is een convenant gesloten met het Jeugdsportfonds Overijssel en het Jeugdcultuurfonds Overijssel. Leergeld Losser fungeert als intermediair voor beide fondsen. • Het vergroten van de bekendheid van de onafhankelijke cliëntondersteuning, door de informatievoorziening aan de inwoners en onze partners te verbeteren. • Maatschappelijke partners ruimte geven om algemeen toegankelijke en betaalbare gemak diensten en sociale ontmoetingsplekken te realiseren, door het stimuleren en faciliteren van nieuwe samenwerkingsvormen (bijvoorbeeld inloop ggz), die aansluiten op de behoefte van de inwoners. • Samenwerken bij wet-overstijgende onderwerpen door beleidsmedewerkers, consulenten en administratie. • Preventieve voorlichtingen door externe partners aan jongeren continueren door onder andere de welzijnsorganisatie en Halt. • We stimuleren de samenhang tussen diverse initiatieven die gericht zijn op het verminderen van armoede en problematische schulden door vrijwilligers en professionals die op dit terrein werkzaam zijn met elkaar in contact te brengen, zodat zij elkaars werkwijze kennen en cliënten beter kunnen doorverwijzen. • We willen het bereik van de regelingen die gericht zijn op het bestrijden van armoede verhogen door de ondersteuning mogelijkheden en -regelingen breed bekend te maken onder cliënten en intermediairs. • (Gezinnen) met kinderen hebben daarbij prioriteit, ook van werkende ouders. • We besteden extra aandacht aan verborgen armoede op het platteland, door samen te werken met het ROZ Twente (zelfstandigenondersteuning) en instanties die al contacten hebben met de inwoners die op het platteland wonen, met name binnen de agrarische sector. Hierdoor verwachten we meer mensen in armoede op ons netvlies te krijgen en ondersteuning te geven. • In 2020 wordt in regionaal verband de vroeg-signalering, op basis van samenwerking met onder andere woningcorporaties, Menzis en waterleidingsbedrijf, verder uitgebouwd. Zodoende kan het ontstaan van problematische schulden zoveel mogelijk worden voorkomen. • Bovenstaande punten worden vanuit Losser gestimuleerd

	door inzet van de coördinator Armoedebeleid. • (Bewoners)initiatieven gericht op het bestrijden van armoede, zoals de Stichting Leergeld en Humanitas, worden ondersteund door het verlenen van subsidie en het stimuleren van samenwerking met andere organisaties. • Samenwerking Stadsbank Oost Nederland. • Samenwerking met het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs, ROC en het in beeld brengen van jongeren die niet zelfstandig aan het werk komen o.a. niet uitkeringsgerechtigden (Nuggers).
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Armoedebeleid Diverse regelingen voor kinderen zijn breder bekend gemaakt, vooral door de St. Leergeld Losser. In 2020 zijn Fashioncheques uitgereikt voor kinderen in armoedesituaties, die alleen bij lokale ondernemers ingeleverd kunnen worden. Daaraan zijn eenmalig extra middelen besteed om de gevolgen van corona te verzachten. Hierdoor zijn ook de lokale ondernemers ondersteund. Het aantal personen dat een beroep doet op deze voorzieningen is, ondanks de effecten van Corona, (nog) niet noemenswaardig toegenomen. De "Kom uit je schuld" campagne is gestart om mensen met problemen eerder te bereiken. De coördinator armoedebeleid heeft veel contact gehad met diverse uitvoerders binnen het armoedebeleid en heeft partijen bij elkaar gebracht, zodat de bekendheid groter werd. In 2020 is zij in gesprek gegaan met kinderen zelf, via scholen. De samenwerking met de gemeenten binnen Noordoost Twente en de Academische Werkplaats Jongeren Twente is verder toegenomen. De "Kom uit je schuld" campagne is gestart. In 2020 zijn diverse ondersteunende instrumenten ingezet voor mensen in schuldensituaties. De ondersteuning varieert van lichte tot zware ondersteuning. De Stadsbank Oost Nederland voert een groot deel van de schuldhulpverlening voor Losser uit. De intake vindt plaats in Losser, tenzij iemand liever in Enschede wil afspreken. Door het aanwezig zijn in 't Lossers Hoes van de consulent van de Stadsbank is de samenwerking met gemeentelijke consulenten versterkt, waardoor ook voor klanten van de Stadsbank, die eerder niet bij de gemeente bekend waren, een integrale aanpak beschikbaar is. Ondanks Corona zijn in 2020 (nog) niet meer verzoeken om schuldhulpverlening binnen gekomen. In 2020 is het project Vroegsignalering schulden voortgezet en heeft de voorbereiding plaatsgevonden van de wettelijke inbedding

	hiervan in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in 2021. Opvolging is gegeven aan de signalen die we binnen hebben gekregen; in veel gevallen door middel van een huisbezoek, totdat dit door corona niet langer kon. Daarna hebben mensen een brief gekregen of is geprobeerd telefonisch of per email contact te leggen. Ervencoaches hebben boerenbedrijven bezocht om de brede problematiek die hier speelt te bespreken. Deze aanpak is in 2020 structureel geworden onder regie van de provincie Overijssel. Kwetsbare jongeren (zonder startkwalificatie en/of weinig inkomsten) worden via het project "Twentse Belofte" in kaart gebracht. In een structureel overleg van RMC/Leerplicht en twee trajectbegeleider worden, indien nodig, vervolgacties ingezet. Regelmatig is hiervoor een huisbezoek ingezet, voor zover dit vanwege Corona mogelijk was. Losser neemt deel aan het regionaal overleg over "thuiszitters". Waar mogelijk, zijn preventieve voorlichtingen door externe partners aan jongeren gecontinueerd, door onder andere de welzijnsorganisatie en Halt. Daarnaast is, in samenwerking met externe partners, ingezet op het organiseren van extra activiteiten voor jongeren in verband met de Coronamaatregelen en de lock-down. Onafhankelijke cliëntondersteuning • Bij het eerste contact met een inwoner wordt de mogelijkheid tot het inzetten van een onafhankelijke cliëntondersteuning besproken. Ook tijdens huisbezoeken wordt deze optie besproken en wordt hierover informatie verstrekt door middel van een flyer. • Regionaal zijn de mogelijkheden met betrekking tot integrale cliëntondersteuning onderzocht. Het gaat met name om de integrale inzet van cliëntondersteuning binnen het sociaal domein en de Wlz (zorgverzekeraar). Het onderzoek loopt nog. Dementie vriendelijke gemeente In 2020 hebben we een start gemaakt om het doel te realiseren om in 2022 een dementie vriendelijke gemeente te worden. • Een aantal ondernemers in de gemeente Losser heeft de cursus dementie vriendelijk gevolgd. • De gemeentelijke organisatie is gestart met de cursus dementie vriendelijk. Door de corona maatregelen zijn we tijdelijk gestopt met dit aanbod. Onderzocht wordt of er mogelijkheden bestaan om de cursussen digitaal aan te bieden.

De vraag van de inwoners is integraal geanalyseerd en opgepakt	• Invulling geven aan het integraal beleidsplan en de visie integraal werken, door de cliënt centraal te stellen, de hulpvraag breed uit te vragen en ondersteuning op maat in te zetten (dit kan ook inzet van het netwerk zijn). • Door integrale intake-benadering van de klanten, om het totale leefgebied van de klant in kaart te krijgen en te ontwikkelen, waaronder mogelijke armoede- of schuldenproblematiek.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Er is verder gewerkt aan de opdrachten vanuit het integraal beleidsplan. Zoals inspelen op vergrijzing, toename van eenzaamheid, een arbeidsmarkt voor iedereen en preventie van schulden. We hebben één (integrale) toegang met integraal consulenten, waar cliënten met al hun vragen terecht kunnen. Verder hebben we de ingeslagen weg rondom het verbeteren van de samenwerking met huisartsen, scholen, wijkverpleging, jeugdreclassering, jeugdbescherming en gecertificeerde voogdijinstellingen voortgezet. Dit heeft bijgedragen aan het onderhouden van contact en de verbinding tijdens de coronamaatregelen en lockdown. Hierdoor konden we onze dienstverlening voor het overgrote deel adequaat continueren ondanks de beperkingen vanuit het Rijk.
De kennis en kunde van interne en externe verwijzers en andere betrokken partijen is optimaal benut	• In het ontwikkelteam 0-6 jaar en de werkgroep Po-vo zitten vertegenwoordigers van kinderopvang, basisonderwijs, voortgezet onderwijs en schoolbesturen. Zij werken onderdelen uit van het uitvoeringplan VVE en de Lokale samenwerkingsagenda. • De samenwerking met onder andere: huisartsen, scholen, jeugdreclassering en jeugdbescherming, onderhouden en verfijnen. • De inzet van een sportcoach bij verenigingen voor vroegsignalering. • We informeren vrijwilligers en professionals over de mogelijkheden die aanwezig zijn op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening, door middel van het organiseren van de bijeenkomsten “Kijkje in de keuken” door de coördinator Armoedebeleid.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Intensief is ingezet op de samenwerking met de huisartsen en de scholen. Alle scholen zijn bezocht. De samenwerking met de scholen en huisartsen is opnieuw geëvalueerd en verbeterslagen/innovaties zijn meegenomen en waar mogelijk opgepakt. Er zijn gesprekken geweest met alle drie de gecertificeerde instellingen, waarbij een contactpersoon van beide partijen is

	aangewezen en praktische werkafspraken zijn gemaakt. Op deze manier zijn 'de lijntjes nog korter geworden'. De inzet van een sportcoach bij verenigingen voor vroegsignalering heeft dit jaar in de uitvoering grotendeels stilgelegen. Oorzaak hiervan is tweeledig; de Corona-maatregelen, evenals het vinden van een geschikte gecertificeerde sportcoach voor de verenigingen na vertrek van de voorganger. Eind 2020 zijn gesprekken gevoerd met een geschikte kandidaat. De coördinator armoedebeleid heeft diverse "kijkjes in de keuken" georganiseerd, om de aanwezige mogelijkheden op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening breder bekend te maken. Deze coördinator informeert de integraal consulenten regelmatig over welke mogelijkheden er zijn en geeft tips voor het herkennen van situaties van armoede en schulden.
Doelstelling (S4): De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg.	
Ondersteuning en zorg is bereikbaar en toegankelijk voor de inwoners en is integraal, passend en kosten adequaat aangeboden	• In 2020 besteden we extra aandacht aan groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder statushouders. Dit is de groep die, ondanks de aantrekkende arbeidsmarkt, niet zelfstandig aan het werk komt. Waar nodig krijgen mensen trajecten op maat aangeboden die bijdragen aan een maximaal haalbare inzetbaarheid. De participatieconsulenten monitoren de voortgang door regelmatig contact met de uitkeringsgerechtigden. • Aangezien in Overdinkel relatief veel mensen met een uitkering wonen, worden cliënten met een Participatiewet-uitkering intensiever en meer nabij begeleid. Na een intake worden trajecten op maat aangeboden, die de actieve participatie in de maatschappij bevorderen. • Alle WSW-werknemers van Team Werken in Losser nemen actief deel in/aan de maatschappij. Dit gebeurt, vooralsnog tot 2021, door plaatsing bij het productiebedrijf van Larcom Oldenzaal en door plaatsing bij reguliere werkgevers. We realiseren dat door: in te zetten op persoonlijke ontwikkeling van de werknemers, het opbouwen en beheren van een netwerk van contacten en het leveren van maatwerk bij plaatsingen (jobcarving, jobcoaching, loonkostensubsidie, begeleidingsafspraken, passende tariefafspraken en de no-riskpolis). • Met ingang van uiterlijk 1 januari 2021 zullen nieuwe afspraken moeten zijn gemaakt met betrekking tot de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), de raamovereenkomsten met Larcom lopen per die datum af. • Voor de periode vanaf 2021 wordt onderzoek gedaan en een besluit voorbereid voor de doorontwikkeling van de

	uitvoering van de WSW. Hierbij wordt ook de verbinding onderzocht wordt met de groep 'nieuw beschut' die onder de Participatiewet valt. • Centrale toegang door ontwikkelen. • Uitvoering geven aan de nieuwe was- en strijkservice. • Met partners sturen op 'zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig'. • Analyseren duurste gezinnen of de zorg nog steeds passend en adequaat is inzet. • Overgang tussen de verschillende wetgevingen vloeiend laten verlopen, zodat de inwoner hier zo min mogelijk hinder van ondervindt. • Structureel controleren of zorg rechtmatig geleverd is door middel van sturing op resultaten. Bij evaluaties maken we gebruik van het regionaal format. • Monitoren van de top 10 aanbieders Wmo en Jeugd.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals statushouders, mensen met een arbeidshandicap, met een GGZ achtergrond, of voor het overige zonder uitkering zijn, worden intensief begeleid. Werkzoekenden in Overdinkel zijn intensief begeleid in Overdinkel. De werkwijze is iedereen met een Participatiewet-uitkering en overige werkzoekenden die onder de gemeentelijke dienstverlening vallen, een passend aanbod te doen. De inzet van thuisbegeleiders, consulenten als POH/ondersteuning bij de huisartsen en de inzet van de consulenten als SMW tijdens spreekuren op school is gecontinueerd. De uren voor de ondersteuning bij huisartsen zijn na succes waar nodig en gevraagd uitgebreid, ook met het oog op de toekomst (toenemende vergrijzing, toenemende zorgvragen en druk op de huisartsen). Werknemers met Wsw-dienstverband bij de gemeente Losser zijn zoveel als mogelijk en passend, via detachering danwel begeleid werken in een reguliere werkomgeving geplaatst. Het personele verloop over 2020 is groot geweest: eind 2020 waren er nog 108 personen met een Wsw-dienstverband bij de gemeente Losser werkzaam. Begin 2020 waren dat er nog 126. In 2020 is het onderzoekstraject naar de continuering van de samenwerking met Larcom afgerond. De samenwerking met Larcom zal ook voor de jaren 2021 tot en met 2025 worden gecontinueerd. Een en ander is in een raamovereenkomst vastgelegd. Met het oog op behoud van de opgebouwde infrastructuur biedt Larcom ook heel nadrukkelijk dienstverlening aan voor nieuw beschut vanuit de Participatie-wet, arbeidsmatige dagbesteding en statushouders. In navolging van de taalklassen in Overdinkel is ook een taalklas

	gestart in Losser. In deze taalklassen krijgen kinderen met een taalachterstand extra ondersteuning in de taalvaardigheid.
Ingekochte ondersteuning en zorg is voldoende en van goede kwaliteit	• Lokaal evalueren van de kwaliteit van zorg. • Het regionaal bevorderen van kwalitatief en rechtmatige zorg voor (kwetsbare) inwoners middels het 'barrièremodel' en het kwaliteitskader in samenwerking met de regionale en eventueel lokale toezichthouder en lokaal contractmanagement. • Monitoren van de top 10 aanbieders Wmo en Jeugd.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? • De integraal consulenten van de gemeente Losser evalueren frequent de doelmatigheid en daarmee onder ander ook de kwaliteit van zorg die geleverd wordt. • Zowel regionaal als lokaal hebben onderzoeken plaatsgevonden naar de kwaliteit en rechtmatigheid van de zorg voor inwoners. Er is zowel proactief (zonder directe aanleiding) als reactief (signaal gestuurd) onderzoek verricht.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2019	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2020
Sociaal	30.557	31.853	34.194
Totaal Lasten	**30.557**	**31.853**	**34.194**
Sociaal	7.265	7.422	10.481
Totaal Baten	**7.265**	**7.422**	**10.481**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**23.292**	**24.431**	**23.712**
Sociaal	211	0	84
Totaal Storting reserves	**211**	**0**	**84**
Sociaal	1.289	288	749
Totaal Onttrekking reserves	**1.289**	**288**	**749**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-1.078**	**-288**	**-665**
Gerealiseerd resultaat	**22.214**	**24.143**	**23.047**

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Sociaal € 1.096.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Toelichting nadelig saldo lasten € 2.340.000:

De overschrijding wordt voor iets meer dan € 3,3 miljoen veroorzaakt door de kosten van de uitvoering van de TOZO-regeling. De regeling is in het leven geroepen om ondernemers te ondersteunen die in de problemen zijn gekomen door de Coronamaatregelen. We krijgen daarvoor ook geld van het rijk (zie toelichting baten).

Er rest dan nog een voordelig saldo van ongeveer € 1,0 miljoen, dat als volgt kan worden verklaard.

Op de bijstandsuitkering zien we een voordeel van ongeveer € 300.000. In de eerste bestuursrapportage hebben we een behoedzaam scenario aangehouden met het oog op de gevolgen van de Coronacrisis maar mede door het omvangrijke steunpakket van het rijk is de stijging van het aantal uitkeringen beperkt gebleven.

Ook op het budget voor re-integratie is geld overgebleven, het voordeel komt uit op in totaal € 850.000. Voor bijna € 450.000 komt dit doordat de loonkosten van het personeel van Stichting Wil meevallen. Het resterende voordeel komt vooral door interne verrekening van de vergoeding voor geleverde werkzaamheden (zie ook toelichting baten).

Andere opvallende voordelen zien we bij de uitvoering van de Wet maatschappelijke ontwikkeling (Wmo). De kosten van vrijwel alle voorzieningen, zowel die in natura als de PGB's, zijn lager dan geraamd. Ook de uitvoering van de jeugdzorg laat per saldo een voordelig resultaat zien. Voor de Wmo is het voordeel € 285.000, het voordeel op de jeugdzorg is € 123.000. Ook de kosten van onderwijsbeleid blijven, vooral door meevallende kosten van leerlingenvervoer, achter bij de raming, het voordeel is € 65.000.

Nadelen zien we vooral op het sportbeleid en de sportaccommodaties. Vooral de niet-compensabele btw, de nieuwbouw van de Fakkel en de Corona-effecten zijn hier debet aan. Het totale nadeel is bijna € 500.000.

Een ander nadeel zien we op de uitvoering van taken op het gebied van mantelzorg en kinderopvang. Het nadeel op mantelzorg moet in samenhang met het voordeel op uitvoering van de Wmo worden gezien. Een deel van het nadeel op de kinderopvang wordt gecompenseerd door de Corona-uitkering van het rijk. Het totale nadeel komt uit op € 267.000.

Toelichting voordelig saldo baten € 3.095.000:

Zoals onder de toelichting op het saldo van de lasten al is aangegeven ontvangen we voor de uitvoering van de TOZO een vergoeding van het rijk. Dat gaat om een bedrag van ruim € 3,3 miljoen.

Verder ontvangen we € 250.000 extra rijksbijdrage voor de taken op het gebied van de bijstand.

En tegenover minder huurinkomsten op de sportaccommodaties door corona staat een extra SPUK-vergoeding voor niet-compensabele btw, waardoor er toch meer ontvangen is dan begroot. Het voordeel is iets meer dan € 40.000.

Door het niet doorgaan van evenementen in het kader van Corona hebben we ook nauwelijks inkomsten uit de kermis ontvangen, en ook vergoedingen voor hulp bij evenementen blijven achter bij de raming. Het nadeel is zo'n € 50.000.

En zoals onder de lasten al is aangegeven, ontvangen we ook minder inkomsten uit diensten van Werken in Losser (Wil). Belangrijke oorzaak is dat steeds minder personeel in dienst is, en zodoende ook minder werkzaamheden worden uitgevoerd. Het nadeel op de baten is

€ 650.000, tegenover een voordeel van € 530.000 op de lasten. Het nadeel komt daarmee per saldo uit op € 120.000.

Toelichting nadelig saldo stortingen reserves € 84.000:

Er is meer in totaal een bedrag van € 84.000 meer in de reserves gestort dan geraamd. De extra stortingen vloeien voort uit het feit dat van geoormerkte budgetten minder is uitgegeven dan geraamd. Het gaat om geld voor het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB), Gezond in de Stad (GIDS) en middelen voor meerjarig onderhoud scholen..

Toelichting voordelig saldo onttrekkingen reserves € 461.000:

Er is € 461.000 meer onttrokken aan de reserves dan geraamd. Voor dekking van (extra) kosten van combinatiefuncties en onderhoud is een bedrag van € 25.000 aan de reserves onttrokken. Daarnaast valt, zoals in de raadsinformatiebrief over de reserves is aangegeven, het saldo van een aantal reserves vrij. Het gaat om de reserves Inburgering statushouders en de reserve Applicatie Sociaal Domein. In totaal is de onttrekking € 179.000.

Voor dekking van de kosten van pilots uit het Innovatieplan 2019 is een bedrag van € 155.000 aan de reserve Sociaal Domein onttrokken. En de kosten van voormalig personeel, een bedrag van € 102.000, worden gedekt door een aanwending van de reserve frictiekosten.

1.3. Fysiek

Programmadoel:
"Losser is een duurzame, schone en veilige gemeente met ruimte voor de kwaliteiten van het Noordoost Twentse landschap en de vitale dorpskernen."

Doelstellingen:

1. De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving
2. De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen
3. We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties
4. In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven

Doelenboom Fysiek

Fysiek	-->	Een vitale landelijke omgeving	-->	Lasten	6.352
			-->	Baten	353
		Ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen	-->	Lasten	321
			-->	Baten	164
		Gezonde leefomgeving	-->	Lasten	3.220
			-->	Baten	2.801
		Prettig wonen en leven	-->	Lasten	6.128
			-->	Baten	7.447

Wat hebben we bereikt?

Met de vaststelling van een aantal ontwikkelingsgerichte (partiele) herzieningen van bestemmingsplannen en beleidsnotities en -visies op het gebied van Landschap, Recreatie en Toerisme en Ruimtelijke Ordening is ook in 2020 uitvoering gegeven aan een verdere ontwikkeling en versterking van het landschap, economische ontwikkelingen en de leefbaarheid van de kerkdorpen.

Tevens zijn belangrijke stappen gezet om de gemeentelijke organisatie voor te bereiden op de implementatie van de nieuwe Omgevingswet.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (F1): De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving.	
De kernkwaliteiten van het landschap zijn behouden en versterkt in samenwerking met belanghebbenden	**Samenwerking** We zetten ons netwerk en kennis proactief in ten behoeve van het ontwikkelen, stimuleren en borgen van de kwaliteiten van het landschap. Dat doen we door ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en burgers met elkaar in contact te brengen. We bieden Losser aan als 'proeftuin', als ware het een 'living lab losser' voor zover passend bij onze doelstellingen.

	Uitvoeringactiviteiten • Om te voorkomen dat landschapselementen illegaal worden verwijderd gaan we inzetten op meer handhaving om het landschap te beschermen. • In samenspraak met de provincie en andere gemeenten in NOT ontwikkelen we een beloningssysteem voor landschapsonderhoud. • Voorzetting uitvoering Cascobeleid en actualisatie Cascokaart in overleg met de andere gemeenten in Noordoost-Twente. • Vergroten van het aantal bomen in de kernen, door extra bomen te planten op de meest geschikte plaatsen. • In het Groenbeleid- en beheerplan geven we ook aandacht aan de mogelijkheden van versterking van de landschapskwaliteit rondom onze kernen en in het buitengebied. Onder meer door gericht beheer van gemeentelijke houtwallen en wegbermen, kan extra kwaliteit worden toegevoegd.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? *Samenwerking/ Allianties* We hebben de contacten met onder andere Saxion Hogescholen, Universiteit Twente en NovelT verstevigd. Een groep studenten van Saxion heeft in Losser een bootcamp gehad. We hebben NovelT en Universiteit Twente gekoppeld aan de Agrarische Dialoog. Tetem is in Losser betrokken geweest bij het thema Smokkelen. Met Design Lab zijn contacten gelegd omtrent de inzet van technologie voor het vergroten van sociale verbondenheid en onderzoek naar de gevolgen van quarantaine. Ook zijn er contacten gelegd met Wageningen University. We hebben regelmatig overleg met de partijen gevoerd om verbindingen tot stand te brengen. In verband met Corona heeft er veelvuldig overleg plaats gevonden met de Duitse gemeenten Gronau en Bad Bentheim. **Uitvoeringsactiviteiten** • In het kader van handhaving van het illegaal verwijderen van landschapselementen is er nauw contact met de provincie, die in voorkomende gevallen bevoegd gezag is. Bij meldingen over het illegaal verwijderen, is er ter plaatse gecontroleerd. Ook is dit punt meegenomen in het hernieuwde PVTH-beleid. • De (fysieke)inventarisaties ter behoefte van de groen vervangingsplan hebben plaatsgevonden. Afhankelijk van de resultaten uit de sessie met de Raad wordt verdere invulling gegeven aan het Groen beleid-/beheerplan.
Sloop en hergebruik van voormalige agrarische	**Beleidsnotitie “Buitengebied met ruimtelijke kwaliteit”** • Met de uitwerking van de beleidsnotitie “Buitengebied met kwaliteit” wordt sloop van voormalige agrarische bebouwing

gebouwen is gefaciliteerd	eenvoudiger gemaakt en passend hergebruik gefaciliteerd. Het resultaat wordt bereikt door ontwikkelbehoefte te verbinden met de sloopopgave. De volgende beleidsinstrumenten worden ontwikkeld: o Sloopregistratie o 'Schuren voor schuren' beleid o 'Schuren voor uitbreiding (bedrijfs)woningen' beleid o Vereenvoudiging 'Rood voor rood' beleid o Pilot “Sloopbank”.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? De beleidsnotitie is geactualiseerd en in concept afgerond. Tevens heeft afstemming met de provincie Overijssel plaatsgevonden. De definitieve conceptversie is gereed voor het participatietraject.
De gemeente Losser is ontsloten met goede verbindingen tussen kerkdorpen, natuurgebieden en omliggende steden	• We beschikken over goede recreatieve voorzieningen en streven naar de 'basis op orde’. Knelpunten in routes lossen we waar mogelijk op. Hierin werken we samen met Routenetwerken Twente. • We ontsluiten het gebied rondom de voormalige vuilstort Tiekerveen zodat er een 'ommetje' in Overdinkel ontstaat. • Verbetering Hogeboekelweg (groot onderhoud asfaltverharding in combinatie met fietsvriendelijke inrichting). • Beschikken over goede recreatieve voorzieningen en de 'basis op orde'. Knelpunten in routes waar mogelijk oplossen. Samengewerkt wordt met het Routebureau van de Regio Twente. • Verankeren “ontbrekende schakel in LAGA-fietspad (achter bedrijventerrein De Pol”) in gebiedsproces rondom de Dinkel. • Vaststellen van een Gemeentelijke Mobiliteitsvisie (met uitvoeringsprogramma Mobiliteit). • Inzetten op behoud van de huidige lijnvoering voor het openbaar vervoer. • Gemeente Losser maakt met zeven andere Twentse gemeenten deel uit van MaaS-pilot Twente. Begin 2020 gaat de MaaS-pilot Twente van start. Dit biedt mogelijkheden om alternatieve vervoerswijzen in te laten zetten in het landelijk gebied. • Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid voor verschillende leeftijdsgroepen
	Wat hebben we in 2020 gedaan? *Routestructuren* In 2020 zijn de voorbereidingen (procedureel en technisch) voor de realisatie van de ‘ontbrekende schakel’ in het LAGA-fietspad (achter bedrijventerrein De Pol) voortgezet. De mogelijkheden voor de ontbrekende verbinding Stuwwal-Dinkeldal in het wandelroutenetwerk zijn in kaart gebracht. Er is een fiets/wandelverbinding tussen Overdinkel en Gronau

	gerealiseerd, die opgenomen is in het Twents wandel- en fietsroutenetwerk. *Ommetje Overdinkel* Bij de voormalige vuilstort in Overdinkel zijn uit onderzoek naar de waterkwaliteit en het bodemonderzoek geen bijzonderheden gekomen. We hebben een inrichtingsplan laten opstellen. Omdat op de voormalige stort wel verontreinigingen zijn en dit een rust en broedgebied voor reeën is hebben we de hele achterkant van de vijver tegen het talud van de voormalige stort afgeschermd met een ondoordringbare takkenwal. Deze takkenwal draagt tevens bij aan het versterken van de biodiversiteit. We hebben intensief samengewerkt met de dorpsraad. Het hekwerk langs de Tiekenveenweg is vervangen door een natuurlijker hekwerk dat door de dorpsraad is bekostigd. *Herinrichting Hoge Boekelweg* Conform coalitieakkoord zijn onderhoudsmiddelen in synergie ingezet voor bredere strategische beleidsdoelen van de gemeente. In dit geval zijn de investeringen in achterstallig groot onderhoud gecombineerd met een plan voor een fietsvriendelijke, waarvoor tevens een externe bijdrage is verworven. In 2020 is het groot onderhoud uitgevoerd en is het proces omtrent het verkeersbesluit in gang gezet. *Mobiliteitsvisie* Ten aanzien van de Gemeentelijke Mobiliteitsvisie zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. Tegelijkertijd speelden de voorbereidingen voor het proces om te komen tot een Omgevingsvisie. Daarop is geconcludeerd dat het beter is om vanuit de Omgevingsvisie Losser een gedeelde visie op ruimte en mobiliteit te ontwikkelen en op basis hiervan een integraal Mobiliteitsplan op te stellen. *Openbaar Vervoer* Door zwaar teruggelopen reizigersaantallen ten gevolge van de Coronacrisis is de (openbaar) vervoerder genoodzaakt om op veel lijnen lagere frequenties te hanteren of zelfs lijnen te schrappen. Vooralsnog vallen de gevolgen voor Losser enigszins mee en zijn in de dienstregeling voor lijn 61 en 64 slechts kleine aanpassingen gedaan die, zo gauw de situatie het weer toelaat, weer worden teruggedraaid naar de oorspronkelijke situatie. Mogelijkheden tot wijziging(en) van - dan wel aanvulling(en) op- de bestaande lijnen zijn momenteel dan ook nihil. *MaaS* De opdracht voor het bouwen van een mobiliteitsplatform in het kader van *Mobility as a Service* binnen de MaaS-pilot Twente is in 2020 gegund aan het consortium Qarin-Tranzer. Zij hebben inmiddels een functionerende app die getest is door een groep WMO-gebruikers.

	Een aantal communicatiemomenten zijn uitgesteld, maar de voorbereidende werkzaamheden hebben hier niet onder geleden. Dit platform gaat ook mogelijkheden bieden tot alternatieve wijzen van vervoer (bijvoorbeeld deelmobiliteit). Vooralsnog staat de (publieke) uitrol gepland voor mei 2021. *Educatie en communicatie* In het kader van een gezamenlijke provinciale aanpak op het gebied van educatie- en communicatieprojecten toegespitste gedragsbeïnvloeding voor diverse leeftijdscategorieën, zijn de volgende projecten uitgevoerd: • ANWB Streetwise voor basisscholen • Veilig op Weg voor basisscholen • VOMOL (veilig omgaan met opvallend landbouwverkeer) voor basisscholen
De relatie tussen de dorpskernen en het omliggende landschap in de gemeente Losser is duurzaam versterkt	• We gaan opnieuw de boomfeestdag organiseren om daarmee ook de betrokkenheid van de Losserse jeugd bij het groen te versterken. • Opstellen van Visies voor Kwaliteitsimpuls Beuningen en Glane. • Start voorbereiding en zo mogelijk uitvoering van deelprojecten uit het programma “Losser aan de Dinkel”. • Start voorbereiding en zo mogelijk uitvoering van deelproject “Dorpsranden De Lutte” uit programma “Kwaliteitsimpuls De Lutte”.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? *Visie Kwaliteitsimpuls Glane* In 2020 is, nadat eind 2019 het participatieproces in Glane heeft plaatsgevonden (en uw raad is geïnformeerd), samen met de Dorpsraad de laatste hand gelegd aan de tekst van de Visie. Vervolgens heeft de Visie formeel ter inzage gelegen en zijn de ingekomen reacties verzameld. *Visie Kwaliteitsimpuls Beuningen* In 2020 zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd voor het proces om te komen tot een Visie. De focus lag echter vooral op het ondersteunen van de initiatiefgroep uit Beuningen bij de realisatie van een Dorpshuis. Daarbij is onderzocht welke samenwerkingsvormen mogelijk zijn en is o.a. bij de Voorjaarsnota een krediet beschikbaar gesteld. Verder is ingezet op het zekerstellen van reeds verworven externe bijdragen. *Losser aan de Dinkel* Begin 2020 is de Visie Losser aan de Dinkel aan uw raad gepresenteerd. Daaruit zijn twee parallelle sporen ontstaan. Enerzijds starten met de voorbereiding van deelprojecten vanwege verworven subsidies en anderzijds de vraag om het participatietraject (deels) opnieuw te doorlopen om zodoende nog meer mooie koppelkansen te

	signaleren (dit laatste is vanwege de corona maatregelen nog niet opgestart). Verder is in 2020 hard gewerkt aan een subsidieaanvraag in het kader van de Erfgoeddeal. De visies Parapluplan centrum Losser en Losser aan de Dinkel zijn hierbij verknoopt, waarbij erfgoed bijdraagt doelstellingen op het gebied van Klimaatadaptatie en Energietransitie. *Boomfeestdag* De organisatie van de boomfeestdag is in 2020 helaas niet doorgegaan. Wel is er geïnvesteerd in een 60-tal bomen, die via project Groene Loper aan particulieren beschikbaar zijn gesteld
Doelstelling (F2): De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.	
Het toerisme is versterkt door differentiatie van het verblijfsrecreatief aanbod, kwaliteitsverbetering en productvernieuwing	• De rol van de gemeente is aanjagen, faciliteren en verbinden. • We willen graag -samen met de ondernemers- meer overnachtingen en meer bestedingen in de hele gemeente realiseren. Dit komt ten goede aan de leefbaarheid in de kernen en de werkgelegenheid. We stimuleren en faciliteren nieuwe initiatieven binnen de aanwezige kaders. • Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven in de verblijfsrecreatieve sector wordt vooral gekeken of een initiatief een aantoonbare meerwaarde heeft. Door bij de onderbouwing van de initiatieven gebruik te maken van de 'Leisure Leefstijlen' wordt ingezet op een betere afstemming tussen vraag en aanbod.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? *Actieprogramma Recreatie en Toerisme* We hebben initiatieven gestimuleerd, die ten goede kwamen aan het toerisme. Het aantal aanvragen voor een bijdrage bleef echter achter bij de verwachtingen. We hebben de wijze waarop de sector uitvoering heeft gegeven aan het Actieprogramma Recreatie & Toerisme geëvalueerd en het subsidiebudget - weliswaar voor de helft – voor de komende twee jaar gecontinueerd. De bestuursleden van TGL hebben te kennen gegeven dat ze hun rol bij de huidige werkwijze (actieprogramma actualiseren, aanjagen acties, adviseren) niet wensen voort te zetten. Dit betekent dat de activiteiten van TGL eind 2020 zijn gestopt. *Thema Smokkelen.* Het thema 'Smokkelen in' is verder ontwikkeld. De van de provincie Overijssel ontvangen subsidies (Smokkelroute en Smokkelen als Majeur Project) zijn verantwoord en er is ingezet op een doorstart vanuit de lokale organisaties in Overdinkel. Ondernemers zijn gestimuleerd arrangementen te maken met het Twents Blokje Om, waarvan de Smokkelroute deel uit maakt. In Overdinkel is een lokaal initiatief voor een hedendaags Smokkel- en

	textielmuseum. Dit initiatief heeft vanuit de provincie Overijssel en de gemeente Losser subsidie ontvangen voor een haalbaarheidsonderzoek. Dit is uitgevoerd en opgevolgd door een programma van eisen en een museaal concept. Deze zijn gepresenteerd aan lokale partijen en enthousiast ontvangen. In verband met Corona is dit vertraagd, maar krijgt het opvolging in 2021. *Nieuwe initiatieven.* Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven in de verblijfsrecreatieve sector is vooral gekeken of een initiatief een aantoonbare meerwaarde heeft.
Werkgelegenheid is gestimuleerd doordat bestaande en nieuwe bedrijven zowel binnen de gemeente als de regio kansen en ruimte krijgen om zich verder te ontwikkelen	• Wij zorgen voor een goed ondernemersklimaat en zijn laagdrempelig bereikbaar voor ondernemers. • We faciliteren waar mogelijk initiatieven van ondernemers. • Het college bezoekt bedrijven, we organiseren en/of faciliteren ondernemersbijeenkomsten, we zorgen voor vitale bedrijventerreinen en stemmen regionaal af. • We stellen een detailhandelsvisie op. • Er vindt periodiek (bestuurlijk) overleg plaats met de verschillende ondernemersverenigingen. • Op het niveau van Regio Twente sluiten wij aan bij acquisitie en marketing
	Wat hebben we in 2020 gedaan? *Laagdrempelig bereikbaar.* Om goed te volgen wat er tijdens de pandemie per sector speelde, hebben we zowel bestuurlijk als ambtelijk veel contact gezocht met ondernemers, clusters van ondernemers en de ondernemersverenigingen. Waar mogelijk organiseerden we kleine meetings (rekening houdend met de richtlijnen van het RIVM), daarnaast hadden we veel digitaal en telefonisch contact. We waren via de accountmanagers goed zichtbaar en bereikbaar, boden ondernemers een luisterend oor en steun en legden de maatregelen die opgelegd werden vanuit het Rijk en de Veiligheidsregio Twente veelvuldig uit. We informeerden ondernemers pro actief over de financiële regelingen waarvan zij gebruik konden maken. Deze informatie is ook gedeeld via social media en de website. Nieuwe ondernemers zijn veelal bestuurlijk en/ of ambtelijk bezocht en verwelkomd met een bloemetje. Vanwege de pandemie is het aantal bezoeken van het gehele college aan bedrijven beperkt tot één. Ondernemersbijeenkomsten konden niet plaats vinden. *Faciliteren van initiatieven van ondernemers.* We hebben voor de ondernemersverenigingen de crisisarrangementen die Provincie Overijssel in het kader van de

	pandemie heeft aangeboden aangevraagd. Deze zijn gehonoreerd; hiermee is onder andere ingezet op een betere digitale vindbaarheid van de ondernemers. We hebben ondernemers herhaaldelijk opgeroepen vroegtijdig hun plannen aan ons voor te leggen zodat we kunnen meedenken in hun initiatieven. *Detailhandelsvisie.* De detailhandelsvisie met flankerend beleid is in 2020 vastgesteld. Hiermee houden we de kernen Losser, De Lutte en Overdinkel zo compact mogelijk en levendig. Daarnaast hebben we kennis genomen van de resultaten van het Koopstromenonderzoek dat in het laatste kwartaal van 2019 is gehouden. We hebben hiermee ook inzicht gekregen in het consumentenbezoek aan de weekmarkt in Losser, wat helpt bij het maken van keuzes ter versterking van de positie van de weekmarkt. *Inspelen op actualiteiten*. We hebben de regionale en landelijke ontwikkelingen afgestemd tijdens regionale overleggen, waarbij ook de Regiodeals en de Agenda voor Twente gemonitord zijn. We hebben tijdens de regionale overleggen ook aandacht voor acquisitie en marketing. We hebben 'Starten in Twente' onder de aandacht gebracht bij startende ondernemers.
De gemeente Losser is vermarkt als de Schatkamer van Twente	• We willen onze gemeenschap op de kaart zetten zodat Losser wordt gevonden om te wonen, werken en recreëren. • We verbinden ondernemers door de Schatkamer van Twente en stimuleren ondernemers en organisaties om de Schatkamer van Twente uit te dragen. • We willen beleving (laten) toevoegen, het beeldmerk van de Schatkamer van Twente laden. We geven subsidie aan Tourist Info De Lutte Losser voor gastheerschap, informatievoorziening, lokale productontwikkeling en om in te spelen op de nieuwste trends en ontwikkelingen van informatievoorziening. De marketing van Twente, Landgoed van Nederland organiseren we samen met de overige Twentse gemeenten en Marketing Oost. • Het cultuurhistorische erfgoed wordt gezien als ‘parels in de Schatkamer’. Waar mogelijk wordt het ‘Verhaal van Losser’ verteld en (nadrukkelijker) onder de aandacht gebracht van bewoners en bezoekers.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? *Toeristische marketing.* Twente Marketing en Tourist Info De Lutte Losser hebben de ketensamenwerking versterkt. Als gemeente volgden, faciliteerden en stimuleerden we de ontwikkelingen. Wij hebben Tourist Info De Lutte Losser een extra subsidiebedrag verleend om in te spelen op de

	nieuwste ontwikkelingen en trends op het gebied van informatievoorziening, productontwikkeling en ketensamenwerking. Hierdoor is onder andere de online zichtbaarheid (middels facebook, Instagram, Twitter, bloggen, vloggen) vergroot. Ook zijn er arrangementen ontwikkeld. Met Tourist Info de Lutte-Losser gemaakt zijn prestatieafspraken gemaakt. We zijn gestart met een onderzoek naar de kenmerkende 'rode draden' die door onze gemeenschap heen lopen. Deze draden vertellen samen het Verhaal van Losser en zorgen voor nieuwe input voor de films waarmee we de gemeente presenteren. Het verhaal over de Reis van het Zandsteen is doorgeschoven naar 2021.
Doelstelling (F3): We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties.	
Duurzaamheid is stelselmatig betrokken in de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijke taken en initiatieven	• Algemeen. De uitvoering van het duurzaamheidsbeleid is verankerd in de dynamische uitvoeringsagenda 'Duurzaam Losser'. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd/bijgesteld. • Educatie / bewustwording van de medewerkers van de gemeente Losser in het Transitiehoes (Aloysiuslocatie). • Opstellen windbeleid in NOT-verband. • Onderzoek naar de eigen mogelijkheden voor grootschalige opwek van zonne-energie op gemeentelijke gronden/-eigendommen. • Onderzoek naar mogelijkheden van geothermie bij voormalige NAM-locaties. • Continuering van het gefaseerd vervangen van openbare verlichting door energiezuinige LED-verlichting.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Duurzaamheidsbeleid De Dynamische Uitvoeringsagenda Duurzaam Losser 2018-2022 geeft uitvoering aan de Toekomstvisie Duurzaam Losser 2040. Aan de hand van 45 uitvoeringsprojecten proberen we de vijf thema's uit de Toekomstvisie – en hun kerndoelen en speerpunten- te realiseren. De dynamische Uitvoeringsagenda Duurzaam Losser is leidend geweest voor de invulling en verantwoording van het ingestelde duurzaamheidsfonds. Bij de afsluiting van 2020 zijn de kosten die zijn gemaakt afgerond € 302.000. De Raad is in juli 2020 via een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de voortgang van alle 45 projecten. De samenwerking van de interne en externe organisatie is uit de verf gekomen en heeft zijn plek gekregen in het Platform Losser Duurzaam. Er wordt gebruik gemaakt van een centrale locatie in 't Greune hoes (voormalige Aloysiusschool) om beter zichtbaar te zijn en de samenwerking te stimuleren. Concept Windbeleid NOT Met de vier Noordoost Twentse (NOT) gemeenten is samengewerkt

	aan beleidsnotitie ‘Concept Windbeleid NOT’ voor de realisatie van windmolens binnen Noordoost Twente. Het college heeft dit conceptbeleid in november 2020 vastgesteld en vervolgens ter inzage gelegd. In verband met Corona is de termijn verlengd naar 5 februari 2021. <u>Grootschalige opwek van zonne-energie</u> In samenwerking met Twence is een onderzoek gestart over de mogelijkheden voor grootschalige opwek van zonne-energie op gemeentelijke gronden/-eigendommen. Inmiddels zijn twee potentiële gronden in de Saller bekeken. Resultaten van een eerste verkenning leren dat op dit moment met de huidige SDE++-subsidie en de zeer beperkte invoercapaciteit (bron: Enexis) geen sluitende businesscase is te maken. Voor het project ‘Gemeente zoekt zon op bedrijfsdaken’ zijn voor vier grote daken in Losser subsidies onder de oude regeling SDE+ aangevraagd en toegekend. Eén daarvan is uitgevoerd binnen het project nieuwbouw sporthal De Fakkel. De andere twee eigen daken van het Zwembad en de Gemeentewerf zijn in voorbereiding en worden nog doorgerekend. Met het andere externe dak moeten nog nadere afspraken worden gemaakt met de eigenaar. We verwachten voor deze drie grote daken in het voorjaar van 2021 de financiële businesscases rond te hebben. <u>Onderzoek mogelijkheden geothermie bij NAM-locaties</u> Er is een onderzoek geweest naar de mogelijkheid van geothermie bij de voormalige NAM-locatie tussen de Lutte en Beuningen, vooralsnog lijkt de NAM-locatie niet geschikt. Er is onvoldoende warmte beschikbaar voor een warmtenet. Het is pas interessant wanneer er een diepere boring naar circa 3 km wordt gedaan. Dit is echter financieel qua businesscase nog niet haalbaar. Daarom is een warmtenet met geothermie geen oplossing, tenzij bestaande warmtenetten willen uitbreiden en deze gebruik willen maken van geothermie bronnen binnen onze gemeente. <u>LED verlichting</u> Op basis van het vervangingsplan openbare verlichting zijn binnen de verschillende uitvoeringsprojecten de lichtmasten vervangen door zuinige LED verlichting (met een dimprogramma).
De gemeente Losser is in 2022 minimaal 20% energieneutraal	• Het Transitiehoes wordt ingericht om de verbinding tussen de gemeentelijke organisatie en de samenleving op gebied van de energietransitie vorm te geven. • Er worden ‘Greune deals’ met woningcorporatie(s), scholen en verenigingen en bedrijven gesloten. • Een doorvertaling van het gasloos bouwen naar bestaande en toekomstige woningvoorraad is gemaakt in de vorm van de Warmtetransitievisie. Deze wordt vertaald naar Wijk-uitvoeringsplannen. • Initiatieven voor zonneparken, windmolens en

	biogasinstallaties worden binnen kaders gefaciliteerd. • De verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed wordt uitgevoerd ter voorbereiding op een energie neutrale portefeuille. • We participeren in regionale fora voor grootschalige energieopwekking en -distributie. • Stimuleren van lokale energie coöperaties.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? <u>Greune Deals</u> Voor de Greune Deals zijn er inmiddels tien vrijwilligers geworven. Zij zijn bezig met het opzetten van Greune Deals en buurtinitiatieven. Er zijn de afgelopen periode vijf Greune deals afgesloten en er zijn zes nieuwe Greune deals in ontwikkeling. Afgesloten Greune deals zijn: 1. *Greune deal Basisonderwijs* - Basisscholen en de gemeente werken samen aan een duurzame leefomgeving 2. *Greune deal Van Heek - Van Heek,* Energie onder de vlag van Noordoost Twente (EvNOT,) en de gemeente Losser werken samen aan duurzame waterstof, door onderzoek te doen naar de haalbaarheid van het gebruik van waterstof voor de bedrijfsprocessen; 3. *Greune deal Gas Terug* - Buurtinitiatief Gas Terug en de gemeente Losser willen het aardgasverbruik in Losser-west verminderen in samenwerking met Duurzaam Thuis Twente en een installatietechniekbureau. Dit doen ze door de cv instellingen in de wijk te optimaliseren. Kernen De Lutte en Beuningen hebben ook aangegeven Gas Terug te willen oppakken; 4. *Greune deal energiecoöperatie Greuner* - Energiecoöperatie Greuner, Platform Losser Duurzaam en de gemeente Losser werken samen aan een energiepositief Beuningen. 5. *Greune deal Aardgasloos*; Gemeente heeft tien inwoners gecompenseerd voor de afsluitkosten aardgasnetwerk van Enexis. Op deze manier hebben we laten zien dat verschillende typen woningen aardgasloos kunnen worden gemaakt. De zes nieuwe Greune deals worden zodadelijk nog genoemd. <u>Aardgasloos</u> In september 2020 heeft de Raad de Warmtevisie Noord Oost Twente vastgesteld. De Warmtevisie geeft inzicht in de huidige technische mogelijkheden hoe wijken en kernen in de toekomst van het aardgas kunnen gaan. De Warmtevisie vormt de basis om de Wijkuitvoeringsplannen (WUP's) op te stellen met de inwoners. De wettelijke grondslag van de Warmtevisie komt ook in het nieuwe Omgevingsplan te staan. In 2020 is gestart met het opstellen van de

	Wijkuitvoeringsplannen Losser-West en Beuningen. In december 2020 zijn hiertoe 2 ‘goed bezochte’ informatieavonden in de vorm van een Webinar gehouden. De wijkuitvoeringsplannen worden in 2021 aan de Raad ter vaststelling voorgelegd. Grootschalige duurzaamheidsinitiatieven In 2020 zijn er geen grote initiatieven voor zonneparken, windmolens en biogasinstallaties geweest. Het te realiseren zonnepark in Overdinkel heeft de procedure met de Raad van State doorlopen. Het zonnepark wordt daadwerkelijk gerealiseerd. Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed Er is een begin gemaakt met de uitvoering van het upgraden van het eigen gebouwen bezit (met een toekomst perspectief). Uitgangspunt is dat de gebouwen een Energielabel A behalen. Dit wordt met name bereikt door isoleren van de schil van het gebouw (daken, gevels, vloeren en kozijnen), maar ook de toepassing van LED verlichting. De uitvoering van de werkzaamheden lopen nog door in 2021. Na oplevering worden de gebouwen van een nieuw energielabel voorzien en wordt een plan voor de volgende stap naar een energieneutraal en gasloos gebouwen bezit opgesteld. Participatie in regionale fora Gemeente Losser participeert via het samenwerkingsverband EvNOT (Energie van Noord Oost Twente) in de organisatie van de RES Twente (Regionale Energie Strategie Twente). In april 2021 is de Raad geïnformeerd over het concept RES en de concept bijdrage 335GWh (Gigawattuur) aan duurzaam op te wekken energie vanuit de NOT-gemeenten als bijdrage aan de RES Twente. Verder is in 2020 verder gewerkt aan de RES 1.0 welke in 2021 door de raden van Twente moet worden vastgesteld. In dit kader is er een enquête Energiestrategie Noordoost Twente uitgevoerd. De Raad is doormiddel van de uitkomsten van de enquête in december 2020 geïnformeerd. Energiecoöperatie De gemeente Losser kent momenteel één energiecoöperatie en dat is ‘Greuner’ uit Beuningen. In 2020 zijn er geen nieuwe initiatieven bijgekomen welke zouden kunnen leiden tot het oprichten van een nieuwe lokale energie-coöperatie. Grensoverschrijdende energietransitie Er is vanuit de gemeente Losser, Emmen en Kerkrade de ambitie om de grensbarrières op het vlak van de energietransitie weg te nemen en mogelijkheden te benutten. In 2020 is het initiatief genomen om een lobbybrief te versturen naar de minister van EZK met het verzoek om de gemeenten - in aanloop naar invoering van nieuwe, door de Europese Commissie aangenomen regelgeving - aan te wijzen als

	pilotgebieden. Energiebedrijf Binnen het samenwerkingsverband EvNOT is een onderzoek gestart naar de oprichting van een eigen (regionaal) energiebedrijf. De resultaten worden in het najaar van 2021 verwacht. Energieloket 3.0 Gemeenten hebben vanuit het Klimaatakkoord de regie op het verduurzamen van de gebouwde omgeving gekregen. Eén van de afspraken vanuit het Klimaatakkoord is dat er onafhankelijke (regionale) energieloketten komen, om de wijkgerichte aanpak te ondersteunen. Dit loket biedt informatie, inspiratie en advies, passend bij het beleid van de gemeente. In Overijssel hebben 22 gemeenten samen het nieuwe energieloket vormgegeven. Binnen de samenwerking EvNOT is gekozen voor één website, welke met ingang van 2021 is gelanceerd. Deze is te vinden op www.duurzaambouwloket.nl. Duurzaamheid is een programma Gemeenten hebben vanuit het Klimaatakkoord de regie op het verduurzamen van de gebouwde omgeving gekregen. Vanuit dit akkoord zijn er op basis van document analyses ca. 28 (nieuwe) of (sterk) geïntensiveerde taken bij gemeente belegd. Een grote opgave voor de gemeente waarvoor extra capaciteit benodigd. In 2020 heeft de directie besloten van duurzaamheid een programma te maken.
De Losserse samenleving is gestimuleerd om initiatieven op het gebied van duurzaamheid te ontwikkelen en uit te voeren	• We zetten ons netwerk en kennis pro actief in ten behoeve van het ontwikkelen en stimuleren van initiatieven op het gebied van duurzaamheid • Bij gemeentelijke rioleringsprojecten worden inwoners actief benaderd om te stimuleren dat men het dakwater van de eigen woning afkoppelt van het vuilwaterriool en dit schone regenwater opvangt in regentonnen en/of de eigen tuin. Dit in combinatie met het bevorderen van ‘ontstenen’ en vergroenen van de tuinen (actueel zijn bijvoorbeeld Dorpstraat De Lutte, Gronausestraat Noord en Mollenbergstraat in de kern Losser. • We gaan een regeling opzetten om het gebruik van regentonnen te stimuleren. • Goede voorlichting en samenwerking voor klimaatbestendigheid, energietransitie en de circulaire economie. • Continueren Energiefonds voor verenigingen en bedrijven. • Uitvoering geven aan een fonds voor burgerinitiatieven.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Middels het afsluiten van een Greune deal worden lokale burgerinitiatieven door de gemeente ondersteund. De volgende zes Greune deals zijn in 2020 nog in ontwikkeling:

	1. Greune deal Bloembollen; Lokale ondernemers en de gemeente werken samen voor meer biodiversiteit in Losser en bestrijding van de Eikenprocessierups. 2. Greune deal Zonnepanelen; Vrijwilligersteam Losser Duurzaam is bezig met het organiseren van een deal om daken van woningen te beleggen met zonnepanelen. 3. Greune deal Akkerranden en biodiversiteit; Vrijwilligers en de gemeente Losser willen samenwerken om biodiversiteit in akkerranden te stimuleren 4. Greune deal Muziekvereniging Concordia; Muziekvereniging wil zonnepanelen aanschaffen, en dit in collectief verband met leden en de buurt oppakken 5. Greune deal Energiecoöperatie Nationaal Landschap Noordoost Twente; Produceren van duurzame energie aan de hand van houtwinning 6. Greune deal Regentonnen (uitvoering in 2021); Samenwerking tussen lokale ondernemers en de gemeente Losser om bewustwording te stimuleren over drinkwatergebruik, hoe wateroverlast op het erf te verminderen, en hoe om te gaan met langere droge periodes. Het voorstel voor de Greune deal Regentonnen is bijna gereed. De voorwaarden en het draaiboek zijn opgesteld. Er zijn contacten gelegd met Losserse ondernemers om te voorzien in de materialen (regentonnen) die benodigd zijn en er zijn offertes opgevraagd. In oktober van 2020 is middels een art.39 vraag naar de stand van zaken gevraagd ten aanzien van dit project. De Raad is hierover geïnformeerd. <u>Energiefonds</u> Na een aanvankelijk sterk begin van het energiefonds Losser met 7 verstrekte leningen, zijn er in 2020 nog 3 leningen bijgekomen, wat het totaal nu op 10 brengt. De coronacrisis zal hier waarschijnlijk mee te maken hebben. Wederom betreft het sportverenigingen die hier graag gebruik van maken, maar ook bedrijven en agrariërs weten het energiefonds te vinden. Daarbij wordt met name geïnvesteerd in led-veldverlichting en zonnepanelen op de daken, waarbij de agrariërs gebruik maken van asbestdaken verwijdering en zonnepanelen er op. Met de 10 leningen wordt een totale besparing van 247 MWh per jaar bereikt, wat overeen komt met zo'n 160 ton CO2. Van het beschikbare budget (plafondbedrag) van € 600.000 is nu ongeveer € 300.000 besteed. <u>Afkoppelen van riolering</u> In het GRP is vastgelegd dat inwoners, bij gemeentelijke rioleringsprojecten, actief worden benaderd om het schone regenwater van het gemengde rioleringsstelsel af te koppelen. In 2020 is hier met name in De Lutte (Dorpstraat) en in het centrum van Losser invulling aan gegeven.
De gemeente Losser voldoet aan de	• Een tweede evaluatie van het project 'Differentiatie tarieven Huis aan huis afval' uitvoeren. Daarna zo nodig aanvullende

doelstellingen van 'Afvalloos Twente in 2030'	voorstellen formuleren, met als doel het aantal kilo's restafval te verminderen. • Scholen actief betrekken bij initiatieven om te komen tot een afvalloos Twente: ‘Schoon belonen’ • We participeren in regionale fora.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? De tweede evaluatie van het project 'Differentiatie tarieven Huis aan huis afval' is in 2020 niet uitgevoerd. Dit omdat er in het voorjaar van 2020 een grote druk was op het Afvalbrengpunt (Abp) van de gemeente Losser. Twente Milieu is hierom gevraagd een onderzoek te doen naar de toekomstbestendigheid van het Abp. Door dit onderzoek is de diftar evaluatie opgeschoven. Afgelopen jaar zijn de projecten in het kader van ‘Schoon Belonen’, op verzoek van de scholen, niet door gegaan.
Er zijn maatregelen genomen om verontreiniging van de bodem te voorkomen	Bij bedrijfscontroles wordt de bescherming van de bodem meegenomen. Die rol ligt nu voornamelijk bij de Omgevingsdienst Twente. Daarnaast hebben wij als uitvoerder van activiteiten de zorg voor een goede bodemkwaliteit. Voor grondverzet biedt de in 2019 vastgestelde bodemkwaliteitskaart een goed handelings- en toetsingskader. In 2019 is in regionaal verband een start gemaakt met de toevoeging van poly- en perfluoralkystoffen (PFAS), een nieuwe groep zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), aan dit toetsingskader van de bodemkwaliteitskaart.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? In 2020 is de wijze waarop wij in Twente omgaan met poly- en perfluoroalkylstoffen (PFAS) bij grondverzet toegevoegd aan de bodemkwaliteitskaart.
We maken de gemeente Losser klimaatbestendig in een tempo dat gelijk is aan de (verwachte) snelheid van de klimaatverandering	• Duiden van de resultaten uit de regionale Klimaatstresstesten en op basis daarvan aangaan van dialogen met lokale stakeholders en anderen. • Stellen van eisen aan ruimtelijke ontwikkelingen van derden op gebied van vooral waterberging en groen. • Bij ontwerp en uitvoering van gemeentelijke plannen (reconstructies openbare ruimte, ontwikkeling bestemmingsplannen en dergelijke) concrete maatregelen op gebied van klimaat en duurzaamheid doorvoeren. • Bij vervanging en aanvulling van bomen kiezen we voor soorten die beter bestand zijn tegen extremere omstandigheden. Bij de keuze voor beplanting streven we naar meer biodiversiteit en een groter aandeel bloeiende planten om de insectenpopulatie te bevorderen. Hiermee beogen we ook het bevorderen van natuurlijke vijanden van invasieve soorten zoals de eikenprocessierups. • Vergroten van het aantal bomen in de kernen, door extra bomen te planten op de meest geschikte plaatsen.

	Wat hebben we in 2020 gedaan? Op 19 november 2019 is de Raad geïnformeerd over de resultaten van de regionale klimaatstresstesten waaraan Losser als onderdeel van het Twents waternetwerk, actieve inbreng heeft gehad. Daaropvolgend is in 2020 de klimaatdialoog opgestart. Losser heeft deelgenomen aan het (vanwege de Coronamaatregelen) digitale traject van het Twents waternetwerk (de zogenaamde 'Twentse klimaatpraat'). Daarnaast is gedetailleerde informatie verstrekt bij uitvoeringsprojecten. Zo is bijvoorbeeld in het kader van het Centrumplan Losser informatie verstrekt aan basisschool leerlingen, met behulp van een klimaattafel en een proeftuin op het terrein van de voormalige Aloysiusschool. Het idee is om de klimaatdialoog verder vorm te geven door aan te haken bij het proces van de Omgevingsvisie. Vanuit het huidige GRP worden eisen gesteld aan het waterneutraal ontwerpen van nieuw stedelijk gebied. Waarbij rekening wordt het klimaat in 2085 (scenario 2085 Wh+). Bij alle nieuwe ontwikkeling wordt via de watertoets en waterparagraaf getoetst of het plan voldoet aan de waterbergingseisen. Op diverse locaties (Denekamperdijk, Wilgenkamp, Vogelbuurt De Lutte, Beuningerstraat Beuningen) is gazon omgezet naar inheems kruidenmengsel tegen de eikenprocessierups. Aangevuld met heesters ter behoefte van gelaagdheid en op sommige locaties nog met bloembollen toegespitst op lokken van natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. De diversiteit van bomen is vergroot door toepassen van verschillende soorten in een straat. Op een viertal locaties zijn slecht bereikbare eiken (met betrekking tot eikenprocessierups bestrijding en snoei) gekapt. Hiervoor zijn diverse andere soorten teruggeplaatst. in totaal zijn er zeven eiken gekapt en 18 bomen van zeven verschillende soorten en diverse groottes teruggeplaatst.
Doelstelling (F4): In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven.	
De openbare ruimte is schoon, heel en veilig	• Start planproces Visie op kwaliteit openbare ruimte (verbrede Nota Kapitaalgoederen) t.a.v. inrichting- en beheerkwaliteit) • Opstellen groenbeleidsplan en -beheerplan. • Opstellen beleid- en beheerplan voor civieltechnische kunstwerken. • Deelnemen aan de 'zwerfvuildag' 2020 • We geven uitvoering aan het programma "Losser Schoon". • Stimuleren van betrokkenheid van bewoners in de openbare ruimte. • Minimaal jaarlijks schouwen van de openbare ruimte, samen met de Raad/dorpsraden. • Uitvoering maatregelen Hondenbeleidsplan op basis van tussenevaluatie.
	Wat hebben we in 2020 gedaan?

	In de zomer van 2020 juli is gewerkt aan de uitwerking van een stappenplan dat ingaat op drie samenhangende onderdelen in de openbare ruimte: de visie op de kwaliteit van de openbare ruimte, het groenbeheer- en -beleidsplan en het onderzoek naar de continuering van het Servicebedrijf. Op 23 juli 2020 is de Raad hierover geïnformeerd. Het stappenplan gaat uit van een meersporen-aanpak. Eén van de eerste onderdelen die teruggekoppeld worden aan de Raad, is de inventarisatie van de vervangingsopgave stedelijk groen. In 2020 is een begin gemaakt met het opstellen van een Beleid- en beheerplan voor civieltechnische kunstwerken. Daarnaast is op basis van inspecties een meerjarig beheerplan gemaakt, waarmee gewerkt wordt. Door de Coronacrisis zijn projecten waarbij grote groepen samen moeten komen of vervoersbewegingen noodzakelijk zijn, tot nader orde uitgesteld. Zo ook de projecten in het kader van 'Losser Schoon', zoals bijvoorbeeld de Nationale Opruimdag. Individuele initiatieven zijn echter onverminderd gefaciliteerd. In 2020 is geen schouw van de openbare ruimte met raadsleden uitgevoerd. Wel is drie keer een externe schouw uitgevoerd door Beheervisie. Op basis van tussentijdse evaluatie, is besloten de mogelijkheden te onderzoeken tot het realiseren van een hondenlosloopveld. Helaas heeft een participatieproces van Dorpsraad Overdinkel onvoldoende draagvlak opgeleverd om in Overdinkel een geschikte locatie te kunnen aanwijzen. Er wordt momenteel gekeken naar alternatieven (bijvoorbeeld in de buurt van 'de Zandbergen').
De openbare ruimte is kwalitatief passend ingericht afgestemd op de gebruiksfunctie	• Binnen ruimtelijke projecten is aandacht voor de presentatie van kunst en erfgoed. • Herinrichting buitenruimte Erve Boerrigter, fase II, De Lutte ter verbetering van 'ontvangstfunctie' op basis van de visie "Kwaliteitsimpuls De Lutte". • Planproces herinrichting centrumplein De Lutte en "Gastvrij De Lutte" mede ter bevordering doelstellingen op gebied van Recreatie en Toerisme (onderdeel Kwaliteitsimpuls De Lutte). • Herinrichting Hanhofweg ('t Keampke), deelproject uit Kwaliteitsimpuls De Lutte. • Voorbereiding en zo mogelijk uitvoering snelheidsremmende maatregelen Nitertweg/Dr. Staringstraat. • Uitwerken Wegenbeleidsplan; onderdeel wegvakken, waarbij gebruik/functie niet in overeenstemming is met huidige inrichting. • Het faciliteren/stimuleren van elektrisch rijden via het aanbieden van openbare laadinfrastructuur.
	Wat hebben we in 2020 gedaan?

	Binnen het programma Kwaliteitsimpuls De Lutte wordt gewerkt aan vele projecten en activiteiten. Fase I is uitgevoerd in de periode 2017 t/m 2020. Zo is bijvoorbeeld de uitvoering van de herinrichting Dorpstraat in mei 2020 opgeleverd. Tegelijkertijd is in 2020 verder gewerkt aan de uitwerking van schetsontwerpen voor de buitenruimte Erve Boerrigter, de dorpsentree Plechelmusstraat en de dorpsranden. Vanwege de Coronamaatregelen is in 2020 het brede participatieproces (nog) niet opgestart. De nadruk heeft dus gelegen op het ruimtelijk/technisch ontwerpwerk. Inmiddels zijn de plannen zover gevorderd dat het communicatie- en participatieproces opgestart kan worden. Ten aanzien van herinrichting van de Nitertweg/Dr. Staringstraat geldt dat zich hier een unieke kans aandient om een integraal project te initiëren dat tevens bijdraagt aan doelstellingen op gebied van Klimaatadaptatie. Dit wordt mogelijk door de combinatie te leggen met de herinrichting van de vijvers Markedal. Een dergelijke opzet is kansrijk voor het verwerven van Impulsgelden (een rijksregeling die ten doel heeft om een versnelling te geven aan de klimaatadaptatie). In 2020 is dit project dan ook verder uitgeschreven en vanuit Losser opgevoerd voor de regionale investeringsagenda die het Twents waternetwerk vervolgens (als één van de werkregio's) indient bij het Rijk. In 2020 is gewerkt aan de Nota van Uitgangspunten voor de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie worden de onderdelen die betrekking hebben op het in overeenstemming brengen van functie, gebruik en inrichting van wegen, verder uitgewerkt. Dit raakt immers aan welke gemeente we willen zijn. Een voorbeeld hiervan is al dan niet verharden van zand- en halfverharde wegen in relatie tot de landschappelijke waarden in het buitengebied. Het aanbieden van openbare laadinfrastructuur vindt vraaggestuurd plaats. In het kader van de GO-RAL (Regionale Agenda Laadinfrastuctuur Gelderland-Overijssel) is er gewerkt aan een nieuwe concessie om in 2022 op structurele wijze laadinfrastructuur in het openbaar gebied te realiseren.
Bij het vervangen en verbeteren van voorzieningen in de openbare ruimte zijn op integrale wijze de brede gemeentelijke doelstellingen nagestreefd	Meerjaren Investerings- en onderhoudsplan voor de openbare ruimte (MIP), waaronder: • Planproces 'Kwaliteitsimpuls Beuningen' en 'Kwaliteitsimpuls Glane'. • Uitvoeren deelprojecten 'Kwaliteitsimpuls De Lutte". • Samen met partners en stakeholders opzetten en uitvoeren van een breed en dynamisch uitvoeringsprogramma Centrumplan Losser (op basis van het 'Parapluplan centrum Losser' en het centrumarrangement Losser) • Vervolg uitvoering Gronausestraat Noord en fase I van het Centrumplan (onder andere: parkeerterrein Langenkamp, Brinkstraat en omgeving). • Vervanging van openbare verlichting door energiezuinige LED-verlichting.

	• Waar mogelijk zoeken wij in onze groenvoorziening ruimte voor tijdelijke opvang van water (wadi's) en speelvoorzieningen. Tegelijkertijd zorgen we voor een variatie in (bloeiende) planten die een fraaier beeld opleveren en een positief effect hebben op insecten. Bij het planten van bomen zorgen we voor voldoende doorwortelbare ruimte om een optimale groei te bereiken. Om ziekten en plagen tegen te gaan kiezen we voor meer afwisseling in boomsoorten.
	Wat is er in 2020 gedaan? In 2020 is het MIP (het integraal en dynamisch meerjaren investerings- en onderhoudsprogramma) wederom geactualiseerd en op 22 oktober 2020 aan uw Raad gepresenteerd. De kracht van het MIP, in combinatie met concrete visies, is dat hiermee budgetten ontschot kunnen worden en planningen worden samengevoegd. Hiermee wordt een integrale aanpak bereikt zodat bijgedragen kan worden aan brede gemeentelijke beleidsdoelstellingen. In 2020 is vanuit deze werkwijze voortvarend verder gewerkt aan de Dorpstraat in De Lutte en aan de uitvoering van het centrumplan Losser, fase I (herinrichting openbare ruimte) alsmede aan de uitvoering van het Centrumarrangement. Hierin werken gemeente en centrumondernemers, m.b.v. een provinciale subsidie, samen aan andere pijlers van het Parapluplan centrum Losser. In dit geval gaat het met name om de Brinkstraat, waarin een pilotproject "aantrekkelijke vrije ruimte voor de winkelpui" is gedraaid in nauwe samenwerking met CML. Daartoe is een inspiratiegids ontwikkeld voor gevelverbetering, uithang- en stoepborden en 'stallingsruimte'. Bovendien is in de zomer een individuele profileringsscan uitgevoerd. Verder is op basis van deze aanpak gewerkt aan een projectvoorstel waarmee een beroep gedaan is op de Erfgoeddeal (verknopen van de visies Parapluplan centrum Losser en Losser aan de Dinkel, waarbij wordt bijgedragen aan bredere doelstellingen zoals Klimaatadaptatie, Energietransitie, Vrijetijdseconomie, bevorderen retail en leefbaarheid/vitale dorpskernen). Langs het fietspad van de Hoofdstraat tussen de Kolkersweg en de bebouwde kom van Overdinkel is in de zomer van 2020 de oude verlichting door nieuwe LED-armaturen vervangen. In 2017 heeft de Raad ingestemd met de visie "Donker waar mogelijk, licht waar nodig", daarom is hier in het buitengebied gekozen voor een zogenaamde slimme dynamische verlichting. De dynamische verlichting reageert op beweging. De lichten gaan feller branden zodra er iemand passeert en zullen na enige tijd weer dimmen. Op die manier krijgt de natuur meer rust, omdat er 's nachts minder lichtvervuiling is. Daarnaast is het energieverbruik van deze lichtmasten lager omdat ze gedurende de nacht minder fel branden In 2020 is de keuze gemaakt om geen snippergroen meer te verkopen en proberen alle grond ecologisch/klimatologisch nuttig in te zetten.

	Vanuit beheergeld zijn aan enkele vakken met afgeschreven groen nieuwe invulling geven met meer bio diverse aanplant; vaste planten, heesters, bomen, bloemenmengsels, bollen. Er is een vervangingsplan gemaakt om afgeschreven groenvakken om te zetten naar gezonde, bio- diverse actuele beplanting.
De gemeente Losser borgt de omgevings-kwaliteit en sociale cohesie door de actuele regels correct toe te passen en te handhaven en verantwoord ruimte te bieden	Ten behoeve van de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2021, stellen we in 2020 de Omgevingsvisie op en werken we aan een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte. We richten werkprocessen in conform de bedoeling van de wet en werken aan het ontsluiten van informatie via het landelijke digitale stelsel. De zorg voor erfgoed krijgt meer aandacht. Onder meer op basis van de nieuwe Omgevingswet en het provinciale Interbestuurlijk toezicht. Teneinde dit te ondersteunen onderzoeken we de mogelijkheden van een Cultuurhistorische Waardenkaart. Op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving zal ook voor het jaar 2020 een jaarprogramma worden opgesteld, waarin nader geprioriteerd wordt. In het kader van milieu vinden de werkzaamheden plaats vanuit de Omgevingsdienst Twente. Er is een goede samenwerking met de ODT en in 2020 zal dit ook verder worden doorontwikkeld. Daarnaast zal 2020 een jaar worden waarin we ons goed zullen gaan voorbereiden op de komst van de Omgevingswet, die ook op het gebied van handhaving de nodige impact zal hebben.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Vergunningen, toezicht en handhaving. In 2020 is er een geheel nieuw PVTH-beleid opgesteld. In het verlengde daarvan is er ook een nieuw uitvoeringsprogramma opgesteld. Er is een goede samenwerking met de ODT. In 2020 heeft de ODT voor wat betreft milieucontroles een inhaalslag gemaakt. In het kader van de Omgevingswet zijn werkprocessen opgesteld.
Er is variatie en kwaliteit in het woningaanbod	• We kiezen voor het kwalitatief programmeren, waarbij gestreefd wordt naar het afstemmen van wat we nodig hebben en wat we aanbieden. In 2020 stellen we een nieuwe Woonvisie voor de komende tien jaar op. Daarin besteden we onder meer aandacht aan sociale huur, ouderenhuisvesting, starters, kwaliteit van huisvesting en mitigerende maatregelen. Dit met als doel een balans tussen de woonbehoefte en de woningvoorraad na te streven.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? We hebben in 2020 de participatie met betrekking tot de Woonvisie ingevuld door het houden van deskundigenbijeenkomsten en het starten van een enquête onder jongeren. Door de Coronacrisis is het

	niet gelukt eind 2020 de Woonvisie vast te stellen. In 2020 is gestart met de bouw van de Dinkelstaete en is het woongebied Wonen aan het Dinkeldal bouwrijp gemaakt. Net als voorgaande jaren zijn op basis van de Woonvisie Losser 2016 e.v. prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporatie Domijn en de Stichting Huurders Belangen Losser. De woningvoorraad is in 2020 toegenomen met 74 woningen. Het grootste deel is gerealiseerd op de Iris- en Leliestraat. 14 woningen op de Saller, vier woningen op de Geurmeij, acht woningen op de voormalige locatie Oosterbroek in de Lutte en een aantal 'rood voor rood'-woningen. Er zijn in 2020 elf startersleningen verstrekt.
Kernen hebben een aantrekkelijk en toekomstbestendig voorzieningenniveau	• Een integrale en breed gedragen visie op de detailhandel wordt opgesteld, die duidelijkheid schept over de gewenste ontwikkelingsrichting voor de detailhandel. Zo wordt enerzijds zekerheid en duidelijke handvatten geboden voor de winkeliers, vastgoedeigenaren, beleggers en andere stakeholders. Anderzijds fungeert de visie als duidelijk en consequent toetsingskader voor toekomstige ontwikkelingen. Onderdeel van de detailhandelsvisie betreft de uitwerking van flankerend beleid. Dit is beleid om de uitvoering van de visie te ondersteunen. Er worden concrete uitvoeringsagenda/ beleidsacties per kern (maatwerk) uitgewerkt om toekomstbestendige detailhandelsstructuur daadwerkelijk te bereiken. • Samen met de marktondernemers en eventueel andere betrokken partijen stellen we een verbeterplan voor de wekelijkse warenmarkt op. Resultaat van dit verbeterplan zijn concrete aanbevelingen om de kwaliteit van de markt te verbeteren, om een toekomstbestendige markt te realiseren. Vervolgens zal ook de Marktverordening aangepast worden. • Er is in samenwerking met marktpartijen invulling gegeven aan het tot stand komen van een gezondheidscentrum in Losser en De Lutte. • In zowel Losser als De Lutte is gestart met het toewerken naar een nieuwe sporthal.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? De detailhandelsvisie is vastgesteld. In het kader van flankerend beleid is daarnaast een subsidieverordening ten behoeve van gevelverbetering, verplaatsing en transformatie vastgesteld. Hiermee houden we de kernen Losser, De Lutte en Overdinkel zo compact mogelijk en levendig. Daarnaast hebben we kennis genomen van de resultaten van het Koopstromenonderzoek 2019 dat in het laatste kwartaal van 2019 is gehouden. We hebben hiermee ook inzicht gekregen in het consumentenbezoek aan de weekmarkt in Losser, wat helpt bij het

	maken van keuzes ter versterking van de positie van de weekmarkt. We zijn gestart met de voorbereidingen voor een nieuwe Marktverordening.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2019	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2020
Fysiek	14.603	17.285	16.021
Totaal Lasten	**14.603**	**17.285**	**16.021**
Fysiek	11.723	12.398	10.765
Totaal Baten	**11.723**	**12.398**	**10.765**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**2.879**	**4.887**	**5.256**
Fysiek	3.197	1.650	1.707
Totaal Storting reserves	**3.197**	**1.650**	**1.707**
Fysiek	2.582	1.472	2.651
Totaal Onttrekking reserves	**2.582**	**1.472**	**2.651**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**614**	**178**	**-944**
Gerealiseerd resultaat	**3.493**	**5.065**	**4.312**

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Fysiek € 753.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Toelichting saldo lasten:

Het totaal voordeel aan lastenkant van € 1,264 miljoen is als volgt ontstaan:

- De meest recente actualisatie van de grondexploitaties is na vaststelling van de begroting 2020 verwerkt. Om die reden vallen de lasten in de actualisatie € 1,716 miljoen lager uit, wat maakt dat zich op dit onderdeel een groot voordeel voordoet (taakveld 8.2 Grondexploitatie). De lagere lasten op dit onderdeel hebben een relatie met de lagere baten (zie hieronder, bij 'baten').
- Een nadelig resultaat binnen het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer van € 807.000 is ontstaan doordat het wegwerken van achterstallig onderhoud wegen verder is opgepakt. Deze extra kosten worden verrekend met de reserve wegen (via taakveld 0.10 mutaties reserves), waar in 2019 het restant van de beschikbaar gestelde middelen was gestort.
- De oorzaak van het restant voordeel van krap € 453.000 (taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening) is vooral het gevolg van het feit dat budget minder is belast voor uitvoering MJP (€ 125.000), smokkelproject (€12.000), Kleintje Kulturhus Beuningen (€ 75.000), Losser aan de Dinkel (€ 135.000), planschadevergoedingen (€ 40.000), woon- en omgevingsvisie (€ 60.000)

De resultaten voor de taakvelden 7.3 Afval en 7.2 Riolering zijn verrekend met de hiervoor ingestelde voorzieningen; de saldi binnen deze taakvelden ontstaan doordat in de

kostendekkendheid van deze producten ook de te verrekenen BTW, de kwijtschelding en kosten van straatreiniging worden meegenomen. Deze kosten, die eveneens onderdeel zijn van de kostendekkendheidsberekening van deze taakvelden, zijn niet zichtbaar binnen het taakveld 7.2 Riolering en het taakveld 7.3 Afval, maar worden elders verantwoord. In de toelichting in hoofdstuk 3 is dit bij de analyse betrokken.

Toelichting saldo baten:

Het totaal nadeel aan batenkant van € 1,633 miljoen is als volgt ontstaan:

In de toelichting onder de lasten, is al aangegeven dat de geactualiseerde grondexploitatiecijfers na vaststelling van de begroting 2020 zijn verwerkt. Naast een voordeel aan de lastenkant, leidt dit tot een nadeel aan de batenzijde. Dit nadeel is in totaliteit € 1,838 miljoen groot (taakveld 8.2 Grondexploitatie).

Vanwege de coronacrisis zijn geen 'voorlopige aanslagen' over 2020 opgelegd, om welke reden nagenoeg geen opbrengst Toeristenbelasting is gerealiseerd (nadeel € 216.000).

Tegenover de genoemde nadelen zijn binnen dit taakveld door de verkoopopbrengst van het voormalige schoolgebouw aan de Marke 2 en de aan- en verkoop van de Scholtinkstraat 43 (€ 214.000), hogere legesopbrengsten bouwvergunningen (€ 91.000), opgelegde dwangsommen (€ 77.000) en niet in de begroting opgenomen opbrengsten voor de duurzaamheidprojecten (€ 141.000) voordelige resultaten gerealiseerd.

Toelichting saldo stortingen:

Het nadelig verschil van € 57.000 wordt veroorzaakt door de winstneming uit de grondexploitaties (voordeel € 44.000) en de reservering van de niet bestede budgetten voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen (MOP - nadeel € 101.000).

Toelichting saldo onttrekkingen:

Het totale voordelige saldo van de onttrekkingen ad € 1,179 miljoen wordt vooral veroorzaakt doordat de gemaakte extra kosten voor achterstallig onderhoud/vervanging wegen (€ 807.000), de kosten van de diverse duurzaamheidsprojecten (€ 161.000), de storting in de verliesvoorziening voor de grondexploitaties (€ 16.700) en de niet in de begroting opgenomen kosten voor de invoering van de omgevingswet (€ 191.000) worden verrekend met de daarvoor ingestelde reserves.

1.4. Bestuur en Dienstverlening

Programmadoel:

"De gemeente zorgt voor een optimale dienstverlening en openbare orde en veiligheid."

Doelstellingen:

1. Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen
2. De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening
3. De gemeeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering

Doelenboom Bestuur en Dienstverlening

Dienstverlening	-->	Optimale veiligheid	-->	Lasten	1.975
			-->	Baten	6
		Optimale dienstverlening	-->	Lasten	422
			-->	Baten	243
		Effectieve en efficiënte bedrijfsvoering	-->	Lasten	10.519
			-->	Baten	43.062

Wat hebben we bereikt?

In het afgelopen jaar is gewerkt aan een verdere verbetering van de samenwerking en dienstverlening. Inwoners krijgen steeds meer de gelegenheid een rol te nemen in het beleidsproces. Met externe organisaties is gezocht naar mogelijkheden om samen te werken.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (D1): Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen.	
Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen.	• Er is ingezet op het tegengaan van een toenemende bedreiging van ondermijnende criminaliteit voor de integriteit van de gemeente Losser, haar inwoners en ondernemers. • Er is adequate zorg op het gebied van brandweer, openbare orde, gezondheidszorg en rampen- en crisisbestrijding.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? • In 2020 is vanuit Openbare orde en veiligheid veel tijd besteed aan de bestrijding van de Corona-pandemie. De diverse noodverordeningen en de uiteindelijke Tijdelijke Wet maatregelen Corona hebben veel extra inzet gevraagd. Veel reguliere overleggen zijn geschrapt en hebben plaatsgemaakt voor een digitaal overleg vooral gericht op de bestrijding van de pandemie. Ondanks alles hebben er toch een aantal werkzaamheden doorgang kunnen vinden. • Er is ingezet op het verder tegengaan van een toenemende

	bedreiging van ondermijnende criminaliteit voor de integriteit van de gemeente Losser, haar inwoners en ondernemers door het versterken van lokale, (inter)regionale en internationale samenwerking en afstemming. Zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau is er veel contact met verschillende partners, zoals de politie, het RIEC, onze Oosterburen en de andere Twentse gemeenten. De diverse signalen van ondermijning zijn beoordeeld en zo nodig verder onderzocht met politie en justitie. • De verbinding tussen openbare orde en veiligheid en handhaving is versterkt, zo hebben meerdere toezichthouders van PVH meegedraaid bij diverse multidisciplinaire integrale acties (MIA) in het kader van aanpak ondermijning . Daarnaast hebben we aandacht voor het versterken van de informatiepositie en -uitwisseling. • Er is een afronding gemaakt om te komen tot een Integraal Veiligheidsbeleid gemeente Losser dat in 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad. • Het fenomeenonderzoek autobranche is in Losser en Noordoost Twente ingezet op verschillende situaties waar de integriteit van de gemeente, inwoners en haar ondernemers mogelijk bedreigd werd. De resultaten zijn in 2020 aangeboden aan de gemeenteraad. • Er is ingezet op het vergroten van bewustzijn/awareness en bevorderen van melden bij inwoners, ondernemers en organisaties zowel extern als intern. Hiervoor is gebruik gemaakt van Meld Misdaad Anoniem en Help misdaad de wijk uit een project in Noord-oost Twente. • Er is een onderzoek gestart naar de naleving van de Drank- en horecawet. Dit krijgt in 2021 een vervolg in de vorm van een pilot. Hiervoor zal samen met partners worden gewerkt aan versterking van de naleving van de regelgeving en het tegengaan van alcoholmisbruik. Dit in het kader van het alcohol en preventieplan gemeente Losser. • Corona heeft er toe geleid dat er een forse inzet van de boa's op dit taakgebied heeft plaatsgehad; daarbij zijn ook extra toezichthouders ingehuurd om mede hierin te ondersteunen. Ook ambtelijk heeft dit geleid tot een verschuiving in 2020; evenementen gingen niet door, maar er waren wel veel vragen van bedrijven, organisaties en burgers.
Er is adequate zorg op het gebied van brandweer, openbare orde, gezondheidszorg en rampen- en crisisbestrijding	In 2020 zal het AB van de Veiligheidsregio Twente (VRT) in het kader van uitvoering van wettelijke verplichte taken het regionaal risicoprofiel en de het beleidsplan opnieuw vaststellen. Bij de voorbereiding hiervan wordt de gemeenteraad nadrukkelijk betrokken. Brandweer Twente draagt in 2020 in het kader van het vastgestelde Dekkingsplan opnieuw zorg voor een professionele inzet op brandbestrijding (repressieve taken). Daarnaast wordt geïnvesteerd in brandpreventie, waaronder voorlichting. In het kader van voorbereiding op crises en rampen nemen de bestuurlijke en ambtelijke functionarissen, die een rol bij crises hebben, deel aan het door de VRT aangeboden opleidings- en oefenplan.

	Wat hebben we in 2020 gedaan? De Corona-crisis heeft een grote rol gespeeld bij de uitvoering van taken door de VRT. Zij heeft de gemeenten ondersteund bij de uitvoering van Coronamaatregelen. Voor de uitvoering van taken ter bestrijding van de Coronacrisis werd ook een beroep gedaan gemeentelijke medewerkers, binnen de regionale crisisorganisatie. Daarnaast hebben collega's lokaal een belangrijke rol ingevuld, door deelname aan kernteams, ondersteuning van het bestuur en ondersteuning bij verzoeken uit de samenleving. Voor de crisisorganisatie van de VRT viel in maart 2020 het multidisciplinaire oefenprogramma stil en werden ook alle opleidingen en trainingen van de kolom Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie uitgesteld. De paraatheid van de brandweer is door de coronacrisis niet in gevaar gekomen. In 2020 is voor de bestrijding van incidenten regionaal zeven keer opgeschaald naar GRIP. Daaronder de grote brand bij een autobedrijf in de Lutte op 23 mei 2020. Deze brand werd vanuit meerdere kazernes bestreden.
Doelstelling (D2): De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening.	
Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden zijn op uiteenlopende wijze betrokken bij het opstellen van beleid en vormgeven van projecten	Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden actief en op uiteenlopende manieren betrekken bij het opstellen van beleid en vormgeven van projecten.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Vorig jaar zijn stappen gezet op alle hoofdlijnen van de communicatievisie. De coronacrisis is aangewend om nog meer in verbinding te komen met onze inwoners, ondernemers en organisaties, verenigingen en onze Duitse buren. Voor goede informatievoorziening over de Coronamaatregelen werden website en social media ingezet. Nog veel belangrijker was het om echt met elkaar in contact te staan, een luisterend oor te bieden en elkaar weten te vinden waar dat nodig was. Bestuurders en ambtenaren hebben hierin een grote rol gehad. Nieuwe digitale vormen zoals digitale videoboodschappen, Teams-overleggen, webcasts en livestreams werden ontwikkeld.
Intensievere samenwerking vindt plaats met nieuwe en bestaande	We benutten zich aandienende mogelijkheden voor samenwerking met nieuwe en bestaande partners, gericht op het realiseren van onze doelstellingen. Verwezen wordt naar doelstelling F1.

partners en allianties	
	Wat hebben we in 2020 gedaan? De gemeente Losser heeft veel belang bij een goed functionerend netwerk van partners. Bij het realiseren van de doelstelling van een vitale landelijke omgeving (F1), is hier ook volop gebruik van gemaakt. Wij verwijzen dan ook naar de toelichting bij deze doelstelling (onder het kopje 'Wat hebben we in 2020 gedaan?').
De (digitale) dienstverlening is van goede kwaliteit	• Hardware en software zijn naar actuele standaarden ingericht. • Voortzetting van een bewustwordingscampagne voor medewerkers, zodat zij zich bewust zijn van hun gedrag en van wenselijk gedrag met systemen en gegevens. • Uitbreiden van mogelijkheden voor het aanvragen van digitale diensten: in 2020 zijn weer een aantal producten digitaal beschikbaar gekomen. En het gaat verder. In 2021 komen daar in ieder geval nog bij: digitaal aanvragen reisdocument, digitaal aanvragen van een VOG en het digitaal toestemming geven voor het verstrekken van reisdocumenten aan minderjarige kinderen • De openingstijden zijn aangepast, we doen een pilot met een avondopenstelling. Deze wordt in 2021 geëvalueerd. • Mogelijk maken van verwerking van digitale facturen. • In 2021 onderzoeken we de mogelijkheid voor welke burgerzakenproducten het voor de klant van toegevoegde waarde is om deze via de berichtenbox van MijnOverheid te ontsluiten. • Aansluiten op basisregistraties, waardoor de kwaliteit van gegevens verbetert.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? • De dienstverlening aan onze inwoners heeft, ondanks corona, niet stil gelegen. In maart 2020 werden we overvallen door Corona. De hele maatschappij staat nog steeds op de kop. Ondanks deze crisis is de dienstverlening aan onze burgers ‘gewoon’ door gegaan. Op sommige producten wel in aangepaste vorm (zo is het doen van een verhuisaangifte aan de balie, bijvoorbeeld, een tijd lang alleen in uitzonderingsgevallen nog maar mogelijk geweest). Alle producten konden wel steeds op meerdere dagen worden aangevraagd en dagelijks worden opgehaald. • Drie extra producten zijn toegevoegd aan ons digitale kanaal. Het aanbod van producten die ook digitaal kunnen worden aangevraagd, is in 2020 weer gegroeid. Voor inwoners is het nu mogelijk om digitaal aangifte van geboorte te doen, om een vermissing van een reisdocument door te geven en om digitaal melding te maken van een voorgenomen huwelijk, waarbij het aanstaande bruidspaar ook direct een keus kan maken voor de datum van de plechtigheid, de locatie en de buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand (BABS). • Stimuleren van het gebruik maken van het digitale kanaal. Eind

	2020 is er een campagne gestart om onze inwoners meer gebruik te laten maken van ons digitale kanaal. We zien dat onze inwoners steeds meer gebruik gaan maken van deze digitale dienstverlening, mede ook onder invloed van de (landelijke) Coronamaatregelen. Op het moment van schrijven is het echter nog te vroeg om het effect van de campagne te duiden. • Onze inwoners kunnen ook in Enschede terecht voor het aanvragen van reisdocumenten. We hebben de openingstijden van onze burgerzaken balies aangepast en vanaf het tweede kwartaal kunnen onze inwoners ook in Enschede terecht voor een (nu nog) beperkt aantal producten. Hiervan is in 2020 door 350 inwoners gebruik gemaakt. • Evaluatie avondopenstelling is uitgesteld. Door Corona en de maatregelen die gelden is de avondopenstelling tijdelijk opgeschort. Daarom heeft er ook geen evaluatie kunnen plaatsvinden. Die zal in 2021 worden uitgevoerd.
Doelstelling (D3): De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.	
De financiële huishouding is zowel op korte als op lange termijn gezond	• Te voeren financieel beleid, waarbij een structureel en reëel meerjarenperspectief uitgangspunt is. • Het handhaven van een actueel zicht op risico's en op de financiële omvang en ontwikkeling ervan. In samenhang met de algemene risicoreserve wordt gestreefd naar een weerstandsratio van 1,4 - 2,0.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? De begroting 2020 was structureel en reëel sluitend. Ook in 2020 zijn de risico's voor de gemeentelijke exploitatie opnieuw beoordeeld, geactualiseerd voor 'kans' en 'impact' en financieel gekwantificeerd. De omvang van de Algemene risicoreserve is ruim voldoende; het weerstandsvermogen ligt ruim boven de door de Raad geformuleerde ratio van 1,4 tot 2 (raadsbesluit van 9 juli 2019).
Er is een evenwichtige ontwikkeling van de woonlasten	Afgezien van inflatiecorrecties wordt gestreefd naar een blijvende stabiele ontwikkeling van de lokale woonlasten.
	Wat hebben we in 2020 gedaan? Staand beleid is dat de tarieven van de reinigingsheffingen en de rioolheffing 2020 zijn bepaald op basis van een kostprijsberekening. Eveneens is het in Losser gebruikelijk dat de tariefontwikkeling van de overige heffingen zo mogelijk is gebaseerd op de door het Centraal Planbureau voor dat jaar geprognosticeerde loon- en prijsontwikkeling. De tarieven voor de Hondenbelasting zijn overigens, los van de gebruikelijke indexering, met 25% verlaagd.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2019	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2020
Dienstverlening	12.361	12.293	12.916
Totaal Lasten	**12.361**	**12.293**	**12.916**
Dienstverlening	41.575	42.280	43.310
Totaal Baten	**41.575**	**42.280**	**43.310**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-29.214**	**-29.988**	**-30.395**
Dienstverlening	7.143	2.105	3.298
Totaal Storting reserves	**7.143**	**2.105**	**3.298**
Dienstverlening	3.637	1.325	262
Totaal Onttrekking reserves	**3.637**	**1.325**	**262**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**3.506**	**779**	**3.036**
Gerealiseerd resultaat	**-25.708**	**-29.208**	**-27.359**

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie". Wellicht ten overvloede merken wij op dat het 'min'-teken betekent dat sprake is van een 'bate'.

Per saldo wijkt het Programma Bestuur en Dienstverlening € 1.849.000 negatief af ten opzichte van de gewijzigde begroting (oftewel: minder 'min'). Dit is inclusief het verwachte voordelige rekeningresultaat van € 1.002.000, dat in werkelijkheid is uitgekomen op € 3.298.000 (dus € 2.296.000 extra). Zonder het rekeningresultaat is het voordeel op dit programma € 447.000. Dit saldo kan als volgt worden verklaard:

Toelichting nadelig saldo lasten € 623.000

Op het onderdeel bestuur staat een nadeel van € 237.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door de lagere rente waardoor we een extra storting hebben moeten doen in de voorziening Pensioenen wethouders, om ook in de toekomst aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Tegenover dit nadeel staat op het onderdeel ondersteuning organisatie een voordeel van € 128.000 dat grotendeels veroorzaakt wordt door een voordeel op de doorbelaste kosten voor overhead vanuit de kostenplaatsen/bedrijfsvoering.

Het resterende nadeel (zie ook de toelichting op het taakveld 0.8 algemene baten en lasten in paragraaf 3.2 bij het programma bestuur en dienstverlening) komt vooral door het nadelig resultaat op de kostenplaatsen. Dit nadeel wordt gecompenseerd / gedekt door enerzijds een voordelig effect op de baten (hogere doorbelasting dan geraamd) en anderzijds door aanwending van een aantal reserves

Toelichting voordelig saldo baten € 1.030.000

De ozb-opbrengst is € 69.000 hoger dan geraamd. De effecten van de meicirculaire zijn in de ramingen verwerkt. Het nu geconstateerde voordeel ten opzichte van de raming van € 654.000 is vooral het effect van de septembercirculaire 2020. De bedrijfsvoering en dan vooral de toerekening van uren aan kredieten, projecten en grondbedrijf, levert een voordeel op van € 702.000. Tegenover deze voordelen staat een nadeel van € 365.000 op het

onderdeel Treasury. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat opbrengsten uit beleggingen achterblijven, de toerekening van rente aan het grondbedrijf tegen valt en de toegerekende rente achter blijft bij de raming.

Toelichting voordelig saldo onttrekkingen € 40.000

Zoals in de raadinformatiebrief over de reserves is aangegeven valt het saldo van een aantal reserves vrij. Het gaat om de reserves Conjunctuur/frictiefonds en de reserve Individueel Loopbaanbudget. In totaal is de onttrekking € 127.000. Tegenover dit voordeel staat een nadeel, omdat de geplande aanwending van de reserve Applicatie burgerzaken voor een bedrag van € 87.000 niet heeft plaatsgevonden. De investering is nog niet afgerond. Om die reden zijn er dan ook (nog) geen te dekken kosten van rente en afschrijving.

Bij de toelichting op het saldo van stortingen en onttrekkingen aan de reserves is de verwerking van het resultaat buiten beschouwing gelaten. Zie hierboven de toelichting op het resultaat van het programma Bestuur en dienstverlening.

Leeg

2. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit zeven in het BBV voorgeschreven paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De paragrafen zijn dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen in de jaarstukken:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de Raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?
De programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de Raad voor het College stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?
De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het BBV:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid.

2.1. Paragraaf Lokale heffingen

Met lokale heffingen vindt de gemeente financiële dekking voor de uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen vindt plaats met een belastingverordening. De vaststelling van de tarieven vond plaats in december 2019.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat de besteding niet is gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

In deze paragraaf is opgenomen:

a. de verantwoording van de geraamde inkomsten;

b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;

c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt hoe de lasten zich verhouden tot de inkomsten;

d. een aanduiding van de lokale lastendruk;

e. een beschrijving van het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

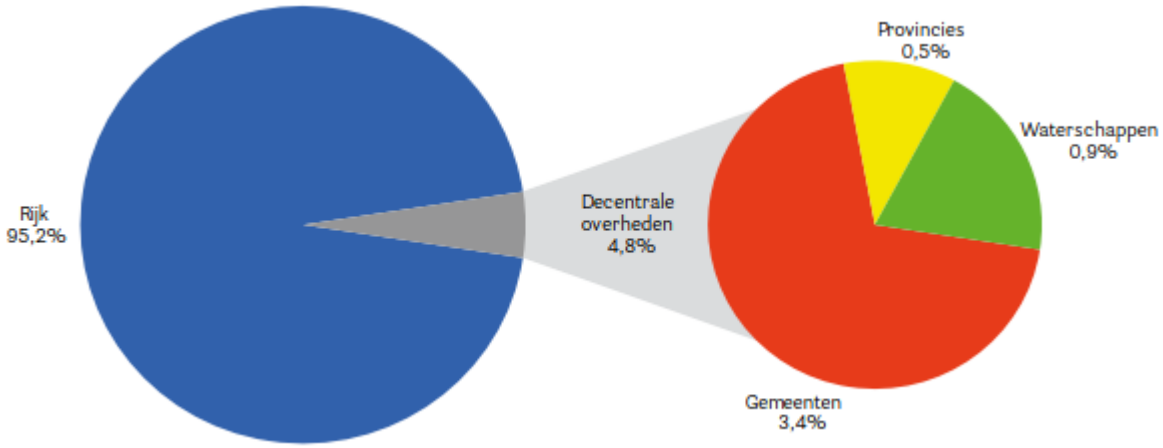
a. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

*bedragen * € 1.000*

Omschrijving	Raming 2019	Realisatie 2019	Raming 2020	Realisatie 2020
Afvalstoffenheffing	1.739	1.834	2.007	2.061
Begraafplaatsenrechten	1	1	1	0
BIZ	100	94	101	96
Forensenbelasting	22	28	22	26
Hondenbelasting	213	211	166	157
Leges burgerzaken	397	335	255	241
Leges omgevingsvergunning	396	593	394	537
Leges overig	45	77	44	111
Marktgelden	15	13	15	13
OZB-eigenaren	4.296	4.380	4.392	4.473
OZB-gebruikers niet-woning	519	558	526	550
Rioolheffing	2.650	2.668	2.747	2.787
Toeristenbelasting	220	241	223	7
Totaal	**10.614**	**11.033**	**10.945**	**11.059**

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2020 3,4% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,8%

voor hun rekening, de rijksoverheid 95,2%. De gemeente Losser ontvangt € 11 miljoen aan belastingen en retributies.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2020

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Voor de rioolheffing betekende dit een stijging van 3,3%. De tarieven toeristenbelasting zijn met 1,8% gestegen. De voor 2020 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stegen met een inflatiecorrectie, uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. Op basis van het Centraal Economisch Plan werd uitgegaan van 2,1%. De tarieven van de Hondenbelasting zijn, afgezien van de gebruikelijke indexering, met 25% verlaagd.

c. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de te heffen belastingsoorten. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten, de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2020 in Losser zijn geheven:

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Forensenbelasting	Afvalstoffenheffing
Hondenbelasting	Bijdrage Bedrijven Investering Zone
Onroerendezaakbelastingen	Leges en Rechten
Toeristenbelasting	Rioolheffing

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

Activiteiten groep	Lasten taakveld	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (baten)	Overige baten	Totale baten	Kosten-dekkendheid
Afvalstoffenheffing	2.174	200	336	2.710	2.061	723	2.784	100%
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	74	0	0	74	0	0	0	
Rioolheffing	2.449	240	149	2.838	2.787	51	2.839	100%
Kwijtschelding rioolheffing	0	0	0	0		0	0	
Subtotaal heffingen	***4.697***	***440***	***485***	***5.623***	***4.848***	***774***	***5.623***	***100%***
Titel 1: leges algemene Dienstverlening	576	0	14	590	310	2	312	53%
Titel 2: dienst verlening vallend onder de fysieke leefomgeving/ vergunningen	959	0	29	988	574	86	660	58%
Titel 3: dienstverlening vallend onder de Europese dienstrichtlijn	8	0	0	8	0	25	25	0%
Subtotaal leges	***1.543***	***0***	***43***	***1.586***	***884***	***113***	***997***	***63%***
Totaal	**6.241**	**440**	**528**	**7.209**	**5.733**	**887**	**6.620**	**80%**

d. Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor de periode 2016-2020:

Woonlastenontwikkeling	2016	2017	2018	2019	2020
OZB Eigenaar	335,69	341,72	346,59	354,94	361,64
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	174,24	176,04	209,40	206,68	207,24
Rioolheffing	214,11	250,00	250,00	255,24	263,76
Totaal	**725,04**	**767,76**	**805,99**	**816,86**	**832,64**

e. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de OZB en de afvalstoffenheffing (vaste bedrag volledig, gebruiksvergoeding restcontainer en variabel bedrag van maximaal € 28,20) is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend;
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers zijn voor de privébelastingen gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

In 2020 is voor ongeveer € 75.000 aan gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid kwijtgescholden. Hierbij gaat het met name om de Afvalstoffenheffing.

2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen, zonder dat de uitvoering van taken in gevaar komt. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het verhoudingsgetal, beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit, noemen we de ratio weerstandsvermogen. In de nota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' is bepaald dat het streven is om de impact van de risico's te minimaliseren.

Relevante wetgeving en gemeentelijk beleid
De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandvermogen zijn vastgelegd in:

- Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten 2003.
- Financiële verordening gemeente Losser 2018.
- Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2018.

Het wettelijke kader van BBV stelt dat de paragraaf betreffende het weerstandsvermogen ten minste moet bevatten:

1. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
2. een inventarisatie van de risico's;
3. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
4. een kengetal voor de:
    1. (I) netto schuldquote;
       (II) netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
    2. solvabiliteitsratio;
    3. grondexploitatie;
    4. structurele exploitatieruimte;
    5. belastingcapaciteit.

De paragraaf is conform deze opbouw.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

Met weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Losser beschikt om tegenvallers te bekostigen. De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserves, specifiek ter dekking van de risico's gerelateerd aan grondexploitaties.

Algemene risicoreserve
Deze reserve is eind 2020 groot: € 14.976.000. Ook worden de reserves 'Afboeking Grond' (€ 250.000) en 'Grondexploitatie' (€ 1.000.000) toegerekend aan de weerstandscapaciteit.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2020 € 16.226.000 is. De verwerking van het jaarresultaat 2020 is daarbij nog niet betrokken.

Tabel: Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2020	
Componenten:	
Algemene risicoreserve	€ 14.976.000
Reserves Risico grondexploitatie en	€ 1.250.000

Afboeking grond	
Stand eind jaar 2020	**€ 16.226.000**

2. Inventarisatie risico's

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat het risicomanagement aan de P&C cyclus wordt gekoppeld. De risico's worden daardoor periodiek onder de aandacht gebracht en bijgesteld.

Uitgangspunten bij de beoordeling van de risico's zijn:

- Normale bedrijfsvoeringsrisico's worden niet bij de risico's meegenomen.
- Risico's van diverse afdelingen die een gelijksoortige oorzaak hebben worden samengevoegd.
- Verzekerde risico's worden niet meegenomen.

Gevolg van deze inventarisatie is dat het totaal van de risico's € 4.390.000 bedraagt (exclusief de risico's van de grondexploitatie, die worden hieronder nader toegelicht). Een simulatie laat zien dat, om het totale risico te kunnen afdekken, een weerstandscapaciteit van € 1.844.000 noodzakelijk is.

Met behulp van een risicoscore kunnen de risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's het belangrijkste zijn.

In onderstaande tabel zijn de tien grootste risico's weergegeven.

De 10 grootste risico's jaarrekening 2020:			
	Onderwerp	**Risico omschrijving**	**Invloed**
1.	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager.	22,40%
2.	Schommelingen in de conjunctuur	Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten als de opbrengsten kant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	19,25%
3.	Overige onvoorziene risico's	Hierbij valt te denken aan calamiteiten binnen de gemeente zoals extreem weer of een bedrijfsongeval maar ook politieke en bestuurlijke risico's.	10,76%
4.	BTW verbouwing Twents Carmel College	De belastingdienst gaat niet akkoord met de aftrek van de BTW voor het schoolmodel. Hiertegen loopt een juridische procedure. De uitkomst daarvan is ongewis.	8,81%
5.	Budget Jeugd	Door openeindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget Jeugd mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	7,99%
6.	Budget WMO	Door openeindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget WMO mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	5,99%

7.	Garantstellingen	Door de leningverstrekker wordt een beroep gedaan op de garantstellingen van de gemeente Losser, voor leningen die door partners zijn aangegaan (voor een compleet overzicht zie de 'niet uit de balans blijkende verplichtingen').	5,51%
8.	Invoering omgevingswet	De Omgevingswet biedt gemeenten de mogelijkheid om met overzichtelijkere regels de leefomgeving meer in samenhang in te richten. Het biedt daarnaast meer ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot een betere en snellere besluitvorming. Afhankelijk van de door Losser gemaakte keuzes heeft dit in meer of mindere mate financiële consequenties.	4,00%
9.	Derden stellen gemeente aansprakelijk	Derden stellen gemeenten aansprakelijk.	3.57%
10.	Overlast in het openbaar groen	Hierbij valt te denken aan overlast in de vorm van ongedierte, inheemse planten of ziekten aan groen en bomen.	1,60%

Risico's grondexploitatie

De vereiste weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties is ultimo 2020 afgenomen (2019: € 2.900.000) en bedraagt € 2.020.000. Deze afname komt doordat het risico op terugbetaling van winstnemingen afneemt naarmate projecten de fase naderen waarbij er jaarlijks meer opbrengsten dan kosten worden gerealiseerd. Dit leidt met name bij de Saller tot een lager risico.

3. Ratio weerstandsvermogen en verwachte ontwikkelingen

Benodigde weerstandcapaciteit:
De geïnventariseerde risico’s zijn de basis voor de risicosimulatie die uitgevoerd wordt, om te berekenen welk bedrag nodig is om deze risico’s in financiële zin af te dekken. Uit de gevolgde risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 3.864.000 (€ 1.844.000 voor de geïnventariseerde risico's in de bedrijfsvoering/beleid en € 2.020.000 voor de risico's van de grondexploitaties).

Beschikbare weerstandscapaciteit:
De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserves specifiek ter dekking van de risico’s gerelateerd aan de gronden. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ultimo 2020 € 16.226.000. We merken hier wel bij op dat hier nog geen rekening is gehouden met de bestemming van het rekeningresultaat 2020.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

De gemeenteraad heeft aangegeven dat de minimaal wenselijke ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0 ligt. Oftewel, de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140 tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Ratio weerstandsvermogen eind 2020 = € 16.226.000 : € 3.864.000 = 4,20.

De ratio weerstandsvermogen bevindt zich daarmee boven de door de Raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,4 - 2,0. De ratio is hoger dan bij de jaarrekening 2019 (2,52). In de volgende paragraaf wordt dit toegelicht.

Ontwikkeling in de ratio weerstandsvermogen (door vergelijking van jaarrekeningen):

Analyse van de weerstandsratio			
Beschikbare weerstandscapaciteit	**Eind 2019**	**Eind 2020**	**Verschil**
Algemene risicoreserve	€ 11.139.000	€ 14.976.000	€ 3.837.000
Reserves risico grond	€ 1.250.000	€ 1.250.000	€ 0
Totaal	€ 12.389.000	€ 16.226.000	€ 3.837.000
Benodigde weerstandscapaciteit			
Risico's algemeen	€ 2.009.000	€ 1.844.000	€ 165.000
Risico's grondexploitaties	€ 2.900.000	€ 2.020.000	€ 880.000
Totaal risico's	€ 4.909.000	€ 3.864.000	€ 1.045.000
Weerstandsratio (afgerond)	2,5	4,2	1,7

Doordat de beschikbare weerstandscapaciteit vergeleken met de jaarrekening 2019 met ruim € 3,8 miljoen is verbeterd en de risico's zijn gedaald, is de weerstandsratio in de jaarrekening 2020 met 4,2 hoger dan de ratio van 2,5 uit de jaarrekening 2019.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkeling van het ratio weerstandsvermogen per 31-12 in de afgelopen jaren (afgerond op één cijfer achter de komma).

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Ratio weerstandsvermogen	0,7	1,3	1,9	2,4	3,0	2,5	4,2

In de Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat, zolang het weerstandsvermogen nog niet op het vastgestelde niveau is, alle meevallers respectievelijk het rekeningresultaat prioritair bestemd wordt om het weerstandsvermogen weer op het vereiste niveau te brengen. Dit is in Losser niet aan de orde.

Prognose ratio weerstandsvermogen 2021 en verder

Verwachte ontwikkeling weerstandscapaciteit ultimo 2020 tot en met 2024				
Component	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Aanwezig weerstandsvermogen	€ 15.800.000	€ 16.990.000	€ 17.443.000	€ 17.189.000
Benodigd weerstandsvermogen	€ 3.864.000	€ 3.864.000	€ 3.864.000	€ 3.864.000
Prognose ratio weerstandsvermogen (afgerond)	4,1	4,4	4,5	4,5

In bovenstaande tabel is de verwachte meerjarige ontwikkeling van de weerstandsratio aangegeven. De meerjarige verwachting is dat de ratio (variërend tussen de 4,1 en 4,5) boven de bandbreedte van de Raad uitkomt.

De weerstandsratio kan in de komende jaren, bij ongewijzigde omstandigheden, hoger uitpakken ten gevolge van het positieve rekeningresultaat 2020, waar door de Raad nog een bestemming aan moet worden gegeven.

4. Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De invoering van deze set is bedoeld om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken.

Kengetallen worden veelal gebruikt als analyse-instrument. Voordeel hiervan is dat gemeenten beter met elkaar vergeleken kunnen worden. Het zal duidelijk zijn dat het nut van het gebruik van kengetallen om de volgende redenen dient te worden genuanceerd:

- Kengetallen hebben slechts betrekking op het verleden en geven geen zekerheid over de toekomst.
- Kengetallen zijn veelal slechts een momentopname.
- Kengetallen zijn vaak gebaseerd op veronderstellingen.

	Financiële kengetallen	Rekening 2019	Begroting 2020	Rekening 2020	Begroting 2021
1A	Netto schuldquote	47,0 %	51,3 %	55,0 %	42,9 %
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	39,6 %	43,0 %	47,9 %	34,4 %
2	Solvabiliteitsratio	29,9 %	33,1 %	34,4 %	37,6 %
3	Structurele exploitatieruimte	7,8 %	1,4 %	3,0 %	1,4 %
4	Grondexploitatie	10,9 %	12,3 %	11,4 %	9,9 %
5	Belastingcapaciteit	107,7 %	112,5 %	112,5 %	113,0 %

Hieronder worden de kengetallen in hun onderlinge relatie beschouwd en van een toelichting voorzien. De kengetallen geven een indicatie hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Hierbij wordt in de tabel de ontwikkeling over de jaren in beeld gebracht.

Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief, als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De VNG hanteert een kritische waarde van 130%, hier bevinden zich zowel de netto schuldquote inclusief als exclusief de doorgeleende gelden met respectievelijk 55,0 % en 47,9 % beduidend onder. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de langere termijn aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente. In bovenstaande tabel zijn de

voormalige reserves Riool en reiniging opgenomen als voorziening conform wijziging BBV en daarmee uit het eigen vermogen verdwenen. Met een score van 34,4 % behoren we tot de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Structurele exploitatieruimte
Dit financiële kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting of financieel resultaat is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Hoe hoger het percentage, hoe groter het aandeel van de structurele baten ten opzichte van de structurele lasten in het geheel aan baten. Zoals in de tabel weergegeven, is voor de jaren 2019 tot en met 2021 sprake van een positief saldo exploitatieruimte. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Kengetal grondexploitatie
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondpositie (boekwaarde) zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Dit kengetal alleen, heeft slechts een beperkte waarde. De relatie vraag en aanbod woningbouw of bedrijventerrein, planning et cetera spelen een hierbij tevens een cruciale rol. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De gemeente bevindt zich met het percentage 11,4 % in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de Rioolheffing en Reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 112,5 % boven het landelijk gemiddelde. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met een hoog risico.

2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Samenvatting

Gemeenten beschikken over kapitaalgoederen zoals groenvoorzieningen en plantsoenen, wegen, bruggen, riolering, water, vijvers, sport- en speelvoorzieningen, gebouwen, c.a. Deze gemeentelijke eigendommen, noodzakelijk voor een goede leefomgeving, vertegenwoordigen een grote waarde. Investeren in onderhoud en vervanging is noodzakelijk om deze kapitaalgoederen ook op lange termijn in stand te houden.

In juli 2013 is de “Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte” door de Raad vastgesteld. Op basis van deze overkoepelende strategische nota is en wordt gewerkt om de gehele - integrale - beheercyclus te optimaliseren en te verankeren in de gemeentelijke beleidscyclus. Hiervoor is een traject van meerdere jaren opgezet waarin nieuwe beheerpakketten worden aangeschaft, geïmplementeerd en operationeel gemaakt, beheer- en beleidsplannen per beheerdiscipline worden opgesteld en de strategie inzake vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte, samen met de Raad, verder wordt uitgewerkt.

Centraal bij de beheercyclus staat de strategie om, vanuit het integraal beheer en inrichting van de openbare ruimte, mede invulling te geven aan het bereiken van strategische doelen van de gemeente, zowel inhoudelijk als qua proces.

In 2020 lag de nadruk op de afronding van de implementatie en het operationeel maken van het aangeschafte integrale beheerpakket. Er is een start gemaakt met de integratie met de BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie). Hiermee zijn in beheer zijnde arealen geactualiseerd en kunnen per vakdiscipline beheer- en beleidsplannen opgesteld worden. Het beleidsplan ‘Licht in de openbare ruimte’ met het vervangingsplan openbare verlichting en het GRP zijn respectievelijk eind 2017 en begin 2018 vastgesteld. Het planproces om te komen tot de actualisatie van het beleidsplan Wegen is medio 2018 opgestart hetgeen in 2019 heeft geleid tot besluitvorming. Voor het beleid- en beheerplan Kunstwerken zijn in 2018 alle beheerobjecten geïnspecteerd en visueel beoordeeld. Dit heeft in 2019 geleid tot aanvullend onderzoek en constructieberekeningen bij een beperkt aantal kunstwerken. Deze informatie samen vormt de basis voor het beleid- en beheerplan met daarbij een inschatting van de benodigde lange termijn vervangingsinvesteringen voor Kunstwerken. In 2020 is een begin gemaakt met het opstellen van een Beleid- en beheerplan voor civieltechnische kunstwerken.
In 2020 is het achterstallige onderhoud en de vervangingswaarde voor het Groenbeleid- en beheerplan in kaart gebracht. Begin 2021 zullen in gesprek met de Raad de kaders en informatie opgehaald worden voor een op te stellen Groenbeleid- en beheerplan.

Op gebied van afvalinzameling heeft de Raad in december 2013 ingestemd met de gezamenlijke ambitie "Afvalloos Twente in 2030". Ook Losser werkt stapsgewijs aan deze ambitie. De eerste evaluatie ’Diftar’ heeft geleid tot enkele kleine aanpassingen. In verband met de problematiek op het Afvalbrengpunt is dit geprioriteerd, waardoor de evaluatie van het ‘Diftar’ project in de tijd is opgeschoven.

Ten aanzien van de vervangingsinvesteringen is de systematiek van het Integraal Meerjaren Investerings- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte (MIP) verder uitgewerkt en ingebed in de P&C-cyclus. Met het MIP wordt erop gestuurd om met investeringen in de openbare ruimte mede invulling te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en het bereiken van strategische gemeentelijke doelen.

Kaders/Doelen

Algemeen
In het coalitieakkoord 2018-2022 “Met opgestroopte mouwen vooruit” heeft het College aangegeven te hechten aan een goede kwaliteit van de leefomgeving. Met investeringen in de openbare ruimte wordt beoogd meer te bereiken dan alleen een schone, hele en veilige leefomgeving. De inrichtingskwaliteit gaat steeds nadrukkelijker een rol spelen bij het creëren van aantrekkelijke buurten en wijken. Daarnaast komen grote opgaven zoals de warmtetransitie en klimaatadaptatie steeds dichterbij. Samen met de vervangingsopgave in de openbare ruimte, leidt dit tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak.

Via het MIP worden onderhoudsgelden en vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte zodanig ingezet dat deze ook optimaal bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen, zoals verwoord in de “Toekomstvisie gemeente Losser 2025; *samen schatbewaarders van de gemeente Losser*.

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte betekent dit dat het MIP verder wordt uitgewerkt, jaarlijks geactualiseerd en dat de al gehanteerde werkwijze om synergie te bereiken door waar mogelijk beheerbudgetten mede in te zetten als cofinanciering voor integrale uitvoeringsprojecten in de openbare ruimte, wordt voortgezet.
Dit beleid heeft middels de voorgaande programmabegrotingen en de voorjaarsnota 2019-2023 geleid tot het vrijmaken van investeringsruimte voor investeringen in de openbare ruimte voor de komende jaren. Dit betreft aanvullende financiering van uitvoeringsprogramma’s die behoren bij bijvoorbeeld: de “Kwaliteitsimpuls De Lutte”, het “Parapluplan centrum Losser”, "Kwaliteitsimpuls Beuningen", “Kwaliteitsimpuls Glane” en integrale herinrichtings-projecten welke bijdragen aan gemeentelijke beleidsdoelen zoals verkeersveiligheid en bereikbaarheid, recreatieve infrastructuur, investeringen in vitale dorpscentra. Ten aanzien van openbare verlichting draagt de uitvoering van het vervangingsplan bij aan doelstellingen op het gebied van energie en duurzaamheid.

Strategie
Om de ambitie van de vastgestelde onderhoudskwaliteit te behalen wordt de volgende strategie gevolgd:

Sturen op kwaliteit
De onderhoudswerkzaamheden worden gestuurd op het door de Raad vastgestelde onderhoudsniveau. Door de beperkte beschikbare financiële middelen in de afgelopen jaren is voor alle voorzieningen in de openbare ruimte de levensduur zo ver mogelijk opgerekt als mogelijk binnen de afgesproken kwaliteit, om zo kosten te besparen. Met deze strategie zijn “de grenzen” wat meer opgezocht. Daarom is het belangrijk om het verloop van de technische kwaliteit en van de onderhoudskwaliteit van de voorzieningen in de openbare ruimte intensief te volgen (middels kwaliteitsinspecties en schouwrondes).

Vervangingsinvesteringen en herinrichting openbare ruimte (via MIP)
De Nota Kapitaalgoederen heeft betrekking op het (dagelijks) onderhoud van de openbare ruimte en gaat niet in op de vervanging of herinrichting van de openbare ruimte. Hierin voorziet het MIP (integraal meerjarig investering- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte).

De basis van het MIP wordt gevormd door de vervangingsplannen, die per beheerdiscipline (op basis van periodieke kwaliteitsinspecties) worden opgesteld. Het MIP bevat een lijst van technisch urgente projecten, gecombineerd met synergie-kansen. Dit zijn projecten waarmee door samenloop van onderhoud, vervanging en nieuw beleid, op basis van synergie, meerdere doelen bereikt kunnen worden. Ook investeringen in de openbare ruimte vanuit het

Grondbedrijf worden hierbij betrokken. Door deze integrale aanpak krijgen ook ‘derden’ kansen om aan te haken bij investeringen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld de woningstichting, nutsbedrijven, waterschap) en zijn er wellicht bijdragen mogelijk vanuit andere overheden en/of bijdragen van derden (bijvoorbeeld bij ontwikkellocaties). Op basis van het MIP worden jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, voor de meest urgente vervangingsinvesteringen en/of synergiekansen, ontbrekende financiële middelen aangevraagd.
De Raad besluit uiteindelijk in de Programmabegroting over de kredieten. Indien geen of onvoldoende kredieten en/of vervangingsbudgetten beschikbaar worden gesteld, moet worden “doorbeheerd”. Dit betekent dat vanuit het onderhoudsbudget, met dagelijks onderhoud en kleine maatregelen, de omgeving 'schoon, heel en veilig' wordt gehouden. Dit kan leiden tot het doorschuiven van de deelbudgetten, die al wel beschikbaar waren (bijvoorbeeld bij rioolvervangingen kan dit voorkomen).

Relatie tussen het MIP en de meerjarenbegroting

In het MIP wordt op hoofdlijnen integraal inzichtelijk gemaakt welke (vervangings-) investeringen en projecten in de openbare ruimte de komende vier jaar een rol gaan spelen. Het MIP is echter een dynamisch plan waarop vele externe factoren invloed hebben. Om deze reden is ervoor gekozen de investeringen waarvan de kapitaallasten beginnen te lopen binnen de scope van de meerjarenbegroting, daadwerkelijk op te nemen in de programmabegroting. Investeringen waarvan de kapitaallasten buiten de scope vallen, blijven via het MIP inzichtelijk en worden bij volgende programma begrotingen opgenomen.

In 2020 is, conform het MIP, verder uitvoering gegeven aan (deels al lopende) projecten die worden gedekt uit reeds eerder beschikbaar gestelde kredieten (onder andere GRP), subsidies en reserves (waar onder de reserve wegen). De nadruk lag in 2020 op het formeren en uitvoeren van uitvoeringsprogramma’s, die gebaseerd zijn op de visies Kwaliteitsimpuls De Lutte en het Parapluplan centrum Losser. Tegelijkertijd is gewerkt aan de technische voorbereiding en uitvoering van deelprojecten die onder deze uitvoeringsprogramma’s vallen.

Burgerparticipatie inzake keuzes en prioriteitsstelling en proces
Via het MIP worden uiteindelijk door de Raad beslissingen genomen inzake prioritering en keuzes over aanvullende financiële middelen. De strategie is dat technische noodzaak (vervangingsinvesteringen) de basis is van het MIP. De hoogste prioriteit volgt derhalve uit de technische noodzaak tot onderhoud en/of vervanging van een voorziening.

Het MIP wordt tevens gebruikt om transparantie te bereiken voor andere investeerders in de openbare ruimte; maar ook voor inwoners. Via het reguliere proces van dorpsraden en belangengroeperingen hebben inwoners - bij gelijke technische noodzaak - invloed op keuzes. Zodra een project vanuit het MIP is geïnitieerd, wordt een planproces opgestart, waarbij inwoners en belanghebbenden vanaf het begin van het project worden meegenomen. De wijze waarop het planproces wordt ingericht is afhankelijk van de aard en omvang van het project.

Kerncijfers

De totale vervangingswaarden van de kapitaalgoederen in Losser wordt geschat op ruim € 260 miljoen.

Uitwerking per beheerdiscipline

Wegen

Onder het product Wegen vallen meerdere beheerdisciplines:

- Wegen en verhardingen
- Openbare verlichting
- Gladheidsbestrijding
- Recreatieve fietspaden
- Straatmeubilair (inclusief toeristische bewegwijzering)
- Civieltechnische kunstwerken (bruggen, viaducten, beschoeiingen, etc.)

Beleidskader
Voor alle beheerdisciplines die vallen onder het product Wegen, geldt dat ze deel uit maken van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking per beheerdiscipline plaats in beleid- en beheerplannen. De beleid-/beheer- en vervangingsplannen voor openbare verlichting en wegen zijn respectievelijk eind 2017 en voorjaar 2019 vastgesteld.

In 2020 is een begin gemaakt met het beleidsplan civieltechnische kunstwerken. Deze is in 2020 nog niet afgerond. Op basis van inspecties is een meerjarig beheerplan gemaakt, waarmee gewerkt wordt tot het beleidsplan Civieltechnische kunstwerken wordt afgerond. Uit deze inspecties en het meerjarige beheerplan is naar voren gekomen dat twee bruggen in 2021 moeten worden vervangen.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties
Vervangingsinvesteringen en budgetten voor groot onderhoud worden opgenomen in het MIP, waarbinnen de integrale afweging inzichtelijk wordt gemaakt. De hoogte van de noodzakelijke onderhoudsbudgetten voor onderhoud en vervanging wordt bepaald via de kwaliteitsinspecties en recent geactualiseerde arealen.

Vertaling naar de begroting
De (vervangings)investeringen worden via het MIP verankerd in de Voorjaarsnota en de Programmabegroting. De budgetten voor groot en klein onderhoud zijn opgenomen in de exploitatiebegroting.

Riolering en Water

Beleidskader
Op 13 maart 2018 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022 door de Raad vastgesteld. In dit (verbrede) GRP is naast de afvalwaterzorgplicht, ook de zorgplicht voor grondwater en hemelwater opgenomen. Ook is richting gegeven aan duurzaamheid en het anticiperen op klimaatontwikkelingen.

Het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) heeft de afgelopen jaren een nadrukkelijke rol gespeeld op gebied van water en de waterketen. Samenwerking in de afvalwaterketen, verbetering van de doelmatigheid, klimaatontwikkelingen, etc. zijn ontwikkelingen die steeds belangrijker werden. Deze landelijke ontwikkeling zijn vertaald naar de regio's. In Twente heeft dit geresulteerd in "Waterwinst 2.0". Met die intentieverklaring spreken de 14 Twentse gemeenten, samen met het waterschap, de bereidheid uit om samen te werken in de (afval)waterketen. Doel is om een structurele kostenbesparing in de keten te realiseren. Daarnaast zijn 'kennis' en 'kwetsbaarheid' speerpunten in "Waterwinst 2.0".

"Van Waterwinst naar waterbewustzijn"
Inmiddels is het besef doorgedrongen dat eenzijdige focus op kostenreductie op korte termijn, niet leidt tot de gewenste ontwikkelingen. Om goed waterbeheer in Twente, in de toekomst, te kunnen garanderen zijn slimme, duurzame en integrale oplossingen nodig, waarbij betrokken partijen intensiever met elkaar willen samenwerken. Om die reden is begin 2018 door alle Twentse gemeenten ingestemd met de gezamenlijke visie "Twents Water verbindt, van waterwinst naar waterbewustzijn". Naast aandacht voor kostenbesparing, richt de aandacht

zich met name op een robuust watersysteem en klimaatbestendig Twente; het benutten van kansen vanuit de wateropgaven, om bij te dragen aan een aantrekkelijke leefomgeving, waterbewustzijn en verdergaande samenwerking.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)
Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Het Deltaplan versnelt en intensiveert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen.

In het Deltaplan zijn zeven ambities vastgelegd voor een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland:
- Kwetsbaarheid in beeld brengen (klimaatstresstesten).
- Risicodialoog voeren en strategie opstellen.
- Stimuleren en faciliteren.
- Handelen bij calamiteiten.
- Reguleren en borgen.
- Opstellen uitvoeringsagenda.
- Meekoppelkansen benutten.

Het in kaart brengen van de gevolgen van klimaatverandering kan met een stresstest. In het Deltaplan is afgesproken dat alle overheden uiterlijk in 2019 een eerste stresstest (ambitie 1) hebben uitgevoerd. Voor eind 2020 zouden de risicodialogen zijn uitgevoerd met alle relevante partijen, deze risicodialogen zijn nog niet gevoerd.
Aan de Raad is een doorkijk gegeven naar het vervolgproces: de klimaatdialoog met medewerkers, inwoners en andere belanghebbenden. Helaas kon door de Coronacrisis het proces, zoals we dat met z'n allen in gedachten hadden, geen doorgang vinden. Daarom is nu een digitaal alternatief bedacht als 'aftrap' voor de regionale en lokale klimaatdialogen.

De afgelopen maanden heeft het Twents waternet, een samenwerking van de 14 Twentse gemeenten en waterschap Vechtstromen, samen met Provincie Overijssel, BNA oosting en Architectuurcentrum Twente de Twentse Klimaatpraat Online georganiseerd.

Het resultaat hiervan vormt mede input voor de interne en lokale klimaatdialoog, zoals we die in Losser willen gaan houden. De wijze 'waarop' wordt nog nader uitgewerkt. Daarbij wordt ook de relatie gezocht met andere onderwerpen, waarover we in gesprek gaan met Losserse inwoners en bedrijven.

Samenhang met het beheer van de openbare ruimte.
Investeringen in rioolvervangingen bieden vaak kansen om ook de bovenliggende openbare ruimte opnieuw in te richten. De financiële middelen voor deze herinrichting kunnen niet ten laste van het GRP gebracht worden. Hiervoor worden andere dekkingsmiddelen ingezet, zoals onder andere het budget "Groot onderhoud Wegen", aanvullende investeringsbudgetten (via MIP en investeringen vanuit de Programmabegroting). Ook wordt geprobeerd externe bijdragen te verwerven.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties
De financiële consequenties zijn opgenomen in het kostendekkingsplan dat integraal deel uitmaakt van het GRP. Op basis van het kostendekkingsplan wordt de hoogte van de rioolheffing bepaald.

Vertaling naar de begroting
Het kostendekkingsplan is overgenomen in de exploitatiebegroting.

Groen en Landschap

Beleidskader
Groen en Landschap maakt deel uit van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking plaats in beleid- en beheerplannen. Deze beheerdiscipline draagt ook in belangrijke mate bij aan de ruimtelijk kwaliteit van de leefomgeving. Niet voor niets worden de termen “groen en lommerrijk” genoemd als kernwaarden in de centrumvisies voor Losser en De Lutte. Om hier invulling aan te geven heeft de Raad in 2016 het Groenstructuurplan (“Groene ambitie”) vastgesteld.

Ook in het kader van de noodzakelijke klimaatadaptatie speelt 'groen' een belangrijke rol. In het groen kan overtollig water tijdelijk worden opgevangen, de wortelzone van bomen en struiken houdt water langer vast. Bomen kunnen daarnaast zorgen voor een koelere omgeving, wat vooral van belang is bij het tegengaan van ‘hittestress’ in de bebouwde omgeving. De komende jaren willen wij daarom het aantal bomen in de kernen vergroten, door aanplant van geschikte soorten op strategische locaties. Daarbij willen we de inwoners graag betrekken, alleen is de organisatie van de Boomfeestdag in 2020 niet doorgegaan. Wel is geïnvesteerd in een 60-tal bomen dat via project Groene Loper aan particulieren beschikbaar is gesteld.

Een ander belangrijk doel van het gemeentelijk groen is het verhogen van de biodiversiteit. Hierdoor krijgen verschillende 'bestuivers' meer kansen om zich te ontwikkelen en kunnen natuurlijke vijanden van plaagdieren zich beter handhaven. Dit speelt onder meer een belangrijke rol bij de bestrijding van de Eikenprocessierups, die de laatste jaren bezig is aan een opmars. Biodiversiteit is daarom belangrijk ter voorkoming en beperking van ziekten en plagen en het bewerkstelligen van een sterkere en gezondere balans in onze leefomgeving. Bijkomend voordeel is dat de grotere variatie in beplanting en het pleksgewijze minder frequente maaibeheer, leidt tot een aantrekkelijker en kleurrijker beeld in de openbare ruimte. Dit wordt mede vormgegeven door de toepassing van bloembollenmengsels. Het hiertoe nog te ontwikkelen beleid wordt meegenomen bij het opstellen van het groenbeheer- en beleidsplan. Vervangingsplan is gereed. Afhankelijk van de resultaten uit de sessie met de Raad, wordt verdere invulling gegeven aan het beleid/beheerplan.

Ook wetgeving kunnen kaders opleveren. Deze kan bijvoorbeeld bepalen dat gemeenten niet langer chemische onkruidbestrijding mogen toepassen. Ook de inzet van SW-medewerkers via het “Servicebedrijf Losser” blijft een aandachtspunt, omdat het behalen van het vereiste onderhoudsniveau hiervan mede afhankelijk is.

Voor het bomenbeheer hanteren wij het 'Handboek Bomen', waarin de belangrijkste normen voor aanleg en beheer van bomen zijn vastgelegd. De hier genoemde kaders zullen worden verwerkt in het nog op te stellen beleid- en beheerplan voor groen en landschap. Ook is in 2020 binnen het Servicebedrijf een eigen ‘bomenploeg’ opgezet, om in eigen beheer het bomenbestand te kunnen controleren en onderhouden. Op dit moment wordt de bomenploeg alleen in de winter ingezet. Om de opgelopen achterstand weg te werken, bestaat de wens om continu een bomenploeg in te zetten voor de controles en onderhoud van de bomen.

Gemeentelijke gebouwen en vastgoed

Beleidskader

In de Vastgoednota gemeente Losser is het beleid uitgewerkt en vastgelegd.

De Vastgoedlijst eigendom gemeente Losser vormt de basis voor keuzes in het aanhouden dan wel afstoten van locaties. Daarbij wordt beoordeeld of de locaties nog wel nodig zijn voor de eigen dienst of beleidsdoeleinden. Worden binnen afzienbare tijd (tien jaar) geen

(ruimtelijke) ontwikkelingen verwacht, dan wordt voorgesteld deze locaties af te stoten en in de verkoop te zetten.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De vertaling van het beleid naar de begroting vindt plaats via het Meerjaren Onderhoud Plan (MOP)-gebouwen. De onderhoudsconditie wordt bepaald conform de Rgd-BOEI-methodiek. Voor een redelijk niveau van onderhoud wordt voor de panden met een toekomstperspectief (meer dan tien jaar) een conditiescore: 3 conform de Rgd-BOEI aangehouden. Voor de af te stoten panden met een tijdelijk gebruik volstaat een conditiescore: 5 conform de Rgd-BOEI op basis van klachtenonderhoud.

In 2020 is een begin gemaakt met de verduurzaming van de panden in eigendom van de gemeente, die voor eigen gebruik en beleidsdoeleinden worden ingezet. Daarvoor is een plan ontwikkeld, waarbij het regulier onderhoud via het MOP wordt gecombineerd met het budget voor verduurzaming naar een Energielabel A. De uitvoering daarvan loopt nog door in 2021. Na oplevering worden de gebouwen van een nieuw energielabel voorzien en wordt een plan voor de volgende stap naar een energieneutraal en gasloos gebouwen bezit opgesteld.

Verder is voor de zonnepanelen op de grote daken (zwembad, gemeentewerf en nieuwbouw sporthal de fakkel) een Subsidie Stimulering Duurzame Energie (SDE+) toegekend in 2020. Dit betreft een subsidiemogelijkheid die alleen voor groot verbruik aansluitingen beschikbaar is. Het zonnepanelen-dak op de nieuwbouw sporthal de Fakkel is inmiddels gereed. Voor de andere twee 'eigen daken' (zwembad en gemeentewerf) wordt nader onderzoek verricht naar de investering, om te komen tot een reële financiële businesscases.

'Vermarkten' vastgoed en gronden. In aansluiting op de motie van de raad van 11 juni 2019, over het vermarkten van gemeentelijk vastgoed en gronden, is eind 2019 de gelijknamige notitie vastgesteld. Primair is deze notitie erop gericht richtlijnen te geven over de wijze waarop de gemeente haar vastgoed/gronden zal vermarkten. Daarbij moet rekening worden gehouden met de lopende huurcontracten, aanwezige erfpacht-/opstalovereenkomsten en ontwikkelingen in de markt.

Vertaling naar de begroting

Het MOP is opgenomen in de exploitatiebegroting. Investeringen in gebouwen lopen separaat via “nieuw beleid” in de Voorjaarsnota en Programmabegroting.

2.4. Financiering

Treasurybeleid

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt. Een belangrijke eis uit de Wet fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn.

In het Treasurystatuut 2015 is het beleidskader voor Losser inzake treasury opgenomen. In het Treasurystatuut is de vertaling van de wetgeving vertaald naar de gemeente. Zo is vastgelegd hoe de financiële risico's, zoals het rente- (van vaste en vlottende schuld), het krediet-, het liquiditeiten- en koersrisico, worden geminimaliseerd. In dit statuut wordt ook de verdeling van taken en bevoegdheden vastgelegd. Daarnaast is de verantwoordingsrelatie inzake het treasurybeleid tussen de gemeente Enschede en gemeente Losser vastgelegd. Omstreeks de zomer van 2021 zal het geactualiseerde Treasurystatuut 2021 bij de Raad voorliggen.

Renterisicobeheer

Het renterisico wordt onder meer beperkt, doordat de gemeente zeer terughoudend omgaat het vertrekken van leningen en garanties. Er is slechts nog sprake van één verstrekte lening aan Vitens, vanuit het toenmalige aandeelhouderschap van de gemeente in het waterbedrijf. Ondertussen is het aandelenbezit in Vitens verkocht. De laatste aflossing vindt plaats in 2021. Het risico vanuit deze lening is nihil.

Daarnaast worden wel zogenaamde starters- en blijversleningen door de gemeente verstrekt. De uitvoering hiervan is ondergebracht bij het Stimuleringsfonds Nederlandse Gemeenten. Ook worden door de gemeente leningen verstrekt vanuit het Energiefonds Losser, om lokale initiatieven mogelijk te maken, die bijdragen aan het energieneutraal maken van Losser.

Zie paragraaf 4.3 voor de specificatie van de gewaarborgde leningen. De uitstaande (nog 2) garanties op geldleningen stammen uit de jaren 90. Bij deze garanties zijn geen zekerheden c.q. onderpand verkregen. De risico's die voortvloeien hieruit zijn opgenomen in het weerstandsvermogen (zie top 10 met risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Losser neemt een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor verstrekte leningen aan corporaties. De achtervangpositie van Losser zal stijgen (beoogde ingangsdatum 1 januari 2022) als gevolg van de nieuwe verdeling op basis van bezittingen van de woningcorporaties. Nu staan gemeenten veelal 'in de achtervang' voor financieringen die zijn benut voor bezit dat niet op het eigen grondgebied ligt. Corporaties lenen namelijk, net als de gemeente, integraal zonder dat sprake is van projectfinanciering, dat toe te wijzen is aan elk separaat bouwproject. Gebleken is dat de gemeente Enschede voor een deel in de achtervang staat voor bezit van de corporaties in omliggende gemeenten, waaronder ook voor Losser. De risico's hiervan zijn tot op heden ingeschat op nihil.

Omslagrente

Vanuit de BBV-regelgeving moet in de jaarrekening, voor de rente, worden vastgesteld of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente herrekend te worden.

In de onderstaande tabel is de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2020 van de omslagrente terug te vinden. Hieruit blijkt dat de afwijking binnen de toegestane marge blijft:

Omschrijving	PB 2020	Realisatie 2020
Externe rentelasten korte en lange financiering	626.986	596.387
Externe rentebaten (o.a. rente personeelshypotheken)	-79.656	-54.053
Totaal door te rekenen externe rente	*547.330*	*542.334*
Rente aan grondexploitaties	-35.948	70.008
Rente projectfinanciering (Kulturhus)	-29.258	-29.258
Saldo toe te rekenen externe rente	*482.124*	*583.084*
Rente over eigen vermogen	0	0
Rente over voorzieningen	0	0
Toe te rekenen rente	**482.124**	**583.084**
Toegerekende rente aan boekwaarden	-482.234	-547.479
Renteresultaat rente	**-110**	**35.604**
Omslagrente	1,07%	1,00%
Afwijking t.o.v. realisatie 2020		***-6,11%***

Vanaf 1 januari 2016 gelden voor de rentetoerekening aan de grondexploitaties nieuwe BBV-regels. Daardoor wordt aan de grondexploitaties een rente toegerekend op basis van de daadwerkelijke rentelasten van de langlopende en kortlopende schulden. Hierbij wordt ook nog rekening gehouden met de verhouding eigen en vreemd vermogen van de gemeente op de balans. Uiteindelijk moet de daadwerkelijke rente worden verrekend. In de begroting was rekening gehouden met een percentage van 1,45% over 2020. De werkelijke gemiddelde rente bedroeg 1,37% in 2020, doordat de verhouding eigen en totaal vermogen afwijkt van de geprognotiseerde balans uit de begroting 2020.

Renteresultaat

Het resultaat in 2020 is ruim € 245.000 lager dan begroot. Het verschil tussen het renteresultaat in deze jaarrekening en de Voorjaarsnota 2020 wordt voor een groot deel veroorzaakt door de afwijking tussen de begrote rentebate en uiteindelijke rentevergoeding aan de grondexploitaties. Daarnaast was sprake van een voordeel door de aanhoudend lage rentestanden. De nieuwe lening is aangetrokken tegen een lager rentepercentage dan was ingeschat.

Renterisiconorm

De Wet fido bepaalt dat de gemeente binnen de renterisiconorm moet blijven. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden (schulden met een looptijd van één jaar of langer). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.

De renterisiconorm beoogt in de kern dat de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen totaal niet meer dan 20% van de totale begroting van baten en lasten mogen bedragen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Losser in 2020 de norm niet heeft overschreden:

	Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2020	Rekening 2020
1.	Begrotingstotaal	60.605	60.605
2.	Vastgesteld percentage	20%	20%
3.	**Renterisiconorm** (1. x 2.)	12.121	12.121
4.	Aflossingen	2.800	2.667
5.	Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	9.321	9.454

Kasgeldlimiet

Voor het beperken van de renterisico's, is in de Wet fido ook een norm voor de kortlopende schulden opgenomen. Dit is de zogenoemde kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente als gemiddelde netto vlottende schuld (vlottende schulden minus vlottende middelen) maximaal mag hebben.

De kasgeldlimiet bedroeg in 2020:

	(x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1.	**Omvang begroting per 1 januari 2020** - grondslag	61.497	61.497	61.497	61.497
2.	**Toegestane kasgeldlimiet:**				
	- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	- omvang kasgeldlimiet	5.227	5.227	5.227	5.227
3.	**Toets kasgeldlimiet:**				
	Gemiddelde overschot vlottende middelen				
	Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	6.462	9.617	871	5.605
	Toegestane kasgeldlimiet	5.227	5.227	5.227	5.227
	Overschrijding kasgeldlimiet	**-1.235**	**-4.389**		**-378**
	Ruimte onder kasgeldlimiet			**4.356**	

Uit de tabel blijkt dat de gemeente gedurende drie kwartalen in 2020 niet binnen de limiet is gebleven. De overschrijdingen passen echter binnen de regels van de Wet fido. Doordat 'kort' geld over het algemeen goedkoper is dan 'lang' geld, proberen we zoveel mogelijk met kortlopend geld te financieren.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

In 2020 heeft de treasuryfunctie zich bezig gehouden met:

- een eerste aanzet tot optimalisering van de geprognotiseerde balans. Dit blijft noodzakelijk, gezien ook de afwijkingen die blijken uit de berekening van de omslagrente (zie onderdeel omslagrente in deze paragraaf).
- De actie om te komen tot aanscherping van de investeringsplanningen en hiermee ook de liquiditeitsplanningen en – prognoses is in 2020 doorkruist door de gevolgen van het Coronavirus, die veel aandacht behoefden. Dit zorgde voor vele afwijkingen op de liquiditeitsplanning, door onder andere 'uitstel van betaling' en de ontvangen compensatie van het rijk voor de gevolgen Corona.

Limieten 2020

In de Financieringsparagraaf dienen conform artikel 16, lid 3 van de Financiële verordening jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen te worden

vastgesteld. De Raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college in 2020 kon financieren of beleggen.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat de limiet voor de netto-vlottende schuld in dezelfde drie kwartalen in 2020 is overschreden (zie ook kasgeldlimiet). Dit is niet het geval voor de overige limieten ('vaste schuld' en 'uitzetting').

Netto-vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2020	5.666	5.666	5.666	5.666
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld in kwartaal	6.462	9.617	871	5.605
Gemiddeld overschot vlottende middelen	796	3.951	~	~
Overschrijding limiet: ja/nee *)	ja	ja	nee	ja

Vaste schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2020	5.000	5.000	5.000	5.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	5.000	0	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	5.000	5.000	5.000
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

Uitzettingen (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2020	400	400	400	400
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

2.5. Bedrijfsvoering

ICT

Digitale transitie en strategische I-agenda

Er is verder vorm gegeven aan de strategische I-agenda, met extra informatiesessies voor management, bestuur en de Raad. De opbouwsystematiek is geharmoniseerd met de werkwijze van de gemeente Enschede.

Hierdoor heeft de gemeente Losser verbinding met landelijke platformen zoals IMG100.000+ gemeenten en thema's zoals Digitale Transitie en Common Ground.

Informatiebeveiliging & privacybescherming

De informatiebeveiliging is ingericht middels de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Dit is de opvolger van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten en sinds 1 januari 2020 het verplichte normenkader voor de informatieveiligheid.

Recente hacks bij andere organisaties onderstrepen de noodzaak van een goede informatiebeveiliging. Periodieke toetsing op opzet, bestaan en werking van de beveiligingsmaatregelen is essentieel. Hiervoor worden verschillende verplichte en niet verplichte audits uitgevoerd. Uit onderzoek van de Autoriteit persoonsgegevens blijkt dat het merendeel van de beveiligingsincidenten door (onbewust) menselijk handelen komt. Met de interne bewustwordingscampagne 'Veilig werken. Zo doe je dat!' vergroten we de bewustwording van de medewerkers, zoals het herkennen van phishingmails en het veilig sturen van e-mails.

Inkoop

Indien van toepassing en/of mogelijk, op basis van de aard van de opdracht, is in alle inkoopadviezen verwezen naar de richtlijnen van Pianoo.nl voor duurzaamheidscriteria. Daarbij is geadviseerd deze op te nemen in het bestek of programma van eisen. (De opdrachtgever beslist in welke mate dit advies wordt opgevolgd en kan terugkoppeling geven op de resultaten).

P**&O**

Wijziging organisatie-inrichting
In 2020 heeft de aanpassing van de organisatie-inrichting succesvol zijn beslag gekregen en is vorm gegeven aan de nieuwe wijze van aansturing en inrichting van de werkprocessen. We zijn er in geslaagd om de vacatures van adjunct-directeuren en leidinggevenden met succes in te vullen, waardoor het management op volle sterkte is. De aanpassingen passen in het in 2015 gestarte traject van Losser Flexibel en Verbonden en het expertadvies uit 2018 over de wendbare organisatie. Er is een ontwikkeltraject gestart voor de leidinggevenden, waarbij de ontwikkeling van teams, passend (persoonlijk) leiderschap en andere competenties centraal staan. De bestaande en eventueel nieuwe P&O-instrumenten, gebaseerd op eigenaarschap, vertrouwen en modern werkgeverschap zijn geactualiseerd en blijven in ontwikkeling.

Uitwerking medewerkers behoeften onderzoek
Naar aanleiding van het medewerkers behoeften onderzoek (MBO) uit 2019, zijn in 2020 verbeterplannen opgesteld en de bijbehorende verbeteracties in gang gezet.

Overig

Verder zijn we in 2020 bezig geweest met onder meer de (organisatorische en personele) gevolgen van Corona, nadere uitwerking van een aantal regelingen ten gevolge van de Wet Normalisering Rechtspositie ambtenaren, het aanpassen van het integriteitsbeleid, de aanbesteding en implementatie van de nieuwe arbodienstverlener.

Communicatie

Verwezen wordt naar de toelichting bij doelstelling D2. Aanvullend het volgende. Doordat Corona veel capaciteit heeft gevraagd, is voor een aantal zaken, waaronder teamontwikkeling en huisstijl, minder tijd overgebleven.

Informatie- en Archiefbeheer

In 2020 zijn we gestart met een verbetertraject voor informatie- en archiefbeheer. Hiervoor is een inventarisatie van de verbeterpunten uitgevoerd, die, in combinatie met de verbeterpunten vanuit de archiefinspecteur, moeten leiden tot een uitvoeringsprogramma voor de komende jaren. Het plan zal in het eerste kwartaal van 2021 zijn definitieve vorm krijgen.

Daarnaast is in 2020 gestart met de werkzaamheden om het historisch archief van Losser, dat vanwege waterschade is behandeld en op een andere locatie is ondergebracht, weer terug te brengen naar het Lossers Hoes.

2.6. Verbonden partijen

Inleiding
Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's, is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan derde-rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft. Een organisatie wordt in deze paragraaf Verbonden partijen opgenomen, als Losser bij deze partijen een bestuurlijk en financieel belang heeft. Het gaat dan concreet om deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt in dit verband verstaan: het hebben van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die achtergesteld zijn in geval van faillissement van de verbonden partij en/of dat financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Beheer verbonden partijen

In het Beleidskader verbonden partijen (vastgesteld door de Raad op 9 april 2019) wordt verder ingegaan op de rol van de Raad met betrekking tot verbonden partijen. Daardoor kan de Raad invulling geven aan de toezichthoudende rol. De gemeente houdt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kernvragen zijn of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenstemmen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het tweede belang betreft het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. De gemeente moet steeds de afweging maken, welke aanpak de beste garantie biedt dat de taak wordt uitgevoerd op een manier zoals de gemeente dat voor ogen staat. De gemeente moet ook afwegen op welke manier de gemeente voldoende inhoudelijk en financieel toezicht heeft binnen de uitvoering van een taak.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen

Regio Twente
In 2019 is een discussie gestart over de vormgeving van de Regio Twente. Belangrijkste uitgangspunten waren: het aanbrengen van meer focus en het terugbrengen van de bestuurlijke drukte. Op basis van een advies van de gemeentesecretarissen is besloten vooral focus te leggen op de sociaaleconomische structuurversterking en de verdere uitwerking neer te leggen in een transitieplan. De omvorming is gestart in 2020, maar de besluitvorming en de daadwerkelijke wijzigingen in de organisatie zullen pas plaatsvinden in 2021.

Ontbinding SPV's
Bij de verkoop van Essent is destijds een aantal Special Purpose Vehicules (SPV's) opgericht om de verkoop en de afwikkeling daarvan af te ronden. Van drie van deze SPV's is vastgesteld dat instandhouding niet meer noodzakelijk is. De aandeelshoudersvergaderingen hebben dan ook besloten deze SPV op te heffen. Het gaat om:

- CBL Vennootschap
- Vordering op Enexis
- Verkoop Vennootschap

Deze vennootschappen zijn in oktober 2020 ontbonden.

Wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen

In 2021 of 2022 is een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen voorzien. De wijziging beoogt de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen te versterken. Hiertoe geeft de wet nieuwe instrumenten:
1. Versterken van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming gemeenschappelijke regelingen door verruiming mogelijkheden zienswijzen, introductie gemeenschappelijke adviescommissie (facultatief), verplichte afspraken over Participatie (keuze om geen participatie toe te passen), actieve informatieplicht en de introductie van een vergoeding voor lidmaatschap gemeenschappelijke adviescommissies en adviseurs.
2. Aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden door de introductie van een gemeenschappelijk onderzoeksrecht en verduidelijking van de onderzoeksbevoegdheid lokale rekenkamers richting bestuur gemeenschappelijke regeling.
3. Verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling door verplichte afspraken over evaluatie, aanscherping afspraken uittreding en een betere aansluiting begrotingscyclus gemeenschappelijke regeling op gemeentelijke cyclus.

Een aantal van deze instrumenten zal worden opgenomen in een actueel Beleidskader verbonden partijen. En ook leidt deze wetswijziging tot aanpassing van de teksten van de regelingen.

Lijst van verbonden partijen

Tabel: Algemeen bestuurlijke belangen en risico's per verbonden partij

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Regio Twente (Enschede)	Alle betrokken gemeenten zijn vanaf 1 januari 2016 met één lid vanuit het college vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Dit lid heeft ook een plaatsvervanger. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door burgemeester Kroon, met wethouder Nijhuis als plaatsvervangend lid. De gemeenteraad is bij de Regio Twente betrokken via de zogenaamde Twenteraad.	In de begroting van de Regio Twente wordt het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening van de Regio Twente wordt het werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners. De gemeentelijke bijdrage in 2020 voor de gemeente Losser was € 1.147,388 (na begrotingswijziging)	De Regio Twente zit in een transitiefase. De brengt mogelijk financiële risico's met zich mee.
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen vertegenwoordiger. Het dagelijks bestuur bestaat uit 8 leden, waarin in ieder geval zitting hebben de AB-leden uit de	De gemeente Losser is afnemer van producten schuldhulpverlening van de gemeenschappelijke regeling voor een begroot bedrag in 2020 van €106.970.	De gemeente is verantwoordelijk voor integrale schuldhulpverlening, waarbij zowel aandacht is voor preventie, vroegsignalering en nazorg. De gemeente kan zelf beslissen of zijn meer taken wil inkopen of om

	gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede. De voorzitter wordt door het AB uit zijn midden aangewezen. De gemeente Losser wordt in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Prins. Wethouder Nijhuis is plaatsvervanger. Elk lid heeft in de vergadering van het algemeen bestuur één stem.		basistaken zelf weer te gaan uitvoeren.
Crematoria Twente (Enschede)	OLCT is een collegeregeling. Er is een algemeen bestuur waarin alle betrokken gemeenten met elk een lid - benoemd door het college van een deelnemende gemeente uit zijn midden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, die door het AB uit zijn midden worden benoemd met dien verstande dat drie van de vijf zetels worden ingenomen door leden van de deelnemende gemeenten, waarvan het inwoneraantal op 1 januari van het jaar waarin de keuze plaats vindt, minder is dan 40.000. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Prins. Wethouder van Essen is plaatsvervanger. Wethouder Prins is ook lid van het dagelijks bestuur en fungeert daarbij als voorzitter van algemeen en dagelijks bestuur.	Crematoria Twente keert jaarlijks dividend uit aan OLCT, die het dividend aan de deelnemende gemeenten uitkeert naar rato van het aantal crematies van ingezetenen. Voor het jaar 2020 is er als gevolg van de gepleegde investeringen geen winstuitkering geweest.	De risico's voor Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. Door de vele verwachte investeringen staat de winst onder druk. Voor de gemeente Losser betekent dit dat een lagere dividenduitkering wordt ontvangen. Daarnaast blijft de dividenduitkering afhankelijk van het aantal crematies.
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	De Veiligheidsregio Twente is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam, bestaande uit een algemeen bestuur, waarin elke gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een dagelijks bestuur bestaande uit vijf leden.	De aangesloten gemeenten betalen voor 2020 hun verplichte bijdrage naar een door het algemeen bestuur vastgestelde systematiek. De bijdrage voor Losser bedraagt € 1.542.367.	De bijdrage van de gemeente is afhankelijk van het behaalde resultaat van de VRT. Dit kan van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage.

	Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij gewone meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners. De burgemeester wordt in het algemeen bestuur vervangen door de loco-burgemeester.		
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	Wethouder Nijhuis maakte deel uit van het algemeen bestuur met als plaatsvervanger wethouder van Essen.	De Omgevingsdienst Twente is per 1 januari 2019 formeel van start gegaan. De bijdrage is voor het jaar 2020 was € 481.519	
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	Wethouder Nijhuis maakt deel uit van het algemeen bestuur. Zijn plaatsvervanger is wethouder Prins. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft zes stemmen, met meer dan 50.000 inwoners vier stemmen en met minder dan 50.000 inwoners twee stemmen.	De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald aan de hand van tariefdifferentiatie. Bij tariefdifferentiatie worden tarieven per verdeelsleutel vastgesteld en de deelnemende gemeente betaalt naar rato voor het aantal "verdeelsleutels" dat is afgenomen. Verschuivingen in aantallen of wijzigingen in het tarief van een verdeelsleutel ten opzichte van voorgaand jaar kunnen er in resulteren dat de onderlinge verhoudingen tussen gemeentelijke bijdragen veranderen.	Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Eventuele calamiteiten kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. De Losserse bijdrage voor 2020 was € 405.455.
Vennootschappen en corporaties			
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,03%.	De gemeente bezit 17.550 aandelen à € 2,50. De dividendopbrengst in 2019 bedroeg € 44.750.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,014%. In 2016 is een deel van de aandelen verkocht.	De Gemeente Losser bezit 21.310 aandelen, waar jaarlijks dividend over wordt uitgekeerd.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.

Twente Milieu (Enschede)	De gemeente heeft een zeggenschap heeft van 5,3% in NV Twente Milieu. De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.	De gemeente Losser bezit 5,3% van de aandelen. Twente Milieu keert geen dividend uit. Bij een positief jaarresultaat en een solvabiliteit van 25% wordt het dividend verrekend in de kostprijs van het product of de geleverde dienst.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Twence (Hengelo)	Losser heeft 3,49 % van de gewone aandelen van Twence. Vanwege de sterk inhoudelijke inbreng wordt de gemeente Losser in de Algemene vergadering van aandeelhouders vertegenwoordigd door de vakinhoudelijke wethouder.	Losser heeft 29.607 aandelen à € 1 in bezit. Er wordt een dividenduitkering en een borgstellingsprovisie ontvangen.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Wadinko (Zwolle)	Het aandeel van de gemeente Losser in de onderneming bedraagt 2,3%	De gemeente Losser bezit 55 aandelen van de in totaal 2.389 aandelen. Voor 2019 is een dividend uitgekeerd van € 27.500. Voor 2020 is het dividend nog niet bekend.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%	Losser bezit 0,02% van de waarde.	
Verkoop Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	De vennnootschap is in oktober 2020 ontbonden.
CBL-Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	Deze vennootschap is in oktober 2020 ontbonden.
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	
Vordering op Enexis ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	0,02% van de waarde. De lening is opgedeeld in 4 deelleningen met verschillende looptijden (met looptijden van 3. 5, 7 en 10 jaar). De deelleningen zijn afgelost.	Niet tijdige betaling rente en aflossing door Enexis. Dit risico wordt zeer gering geacht. De vennootschap is na aflossing van de leningen ontbonden.
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)			
Euregio (Enschede-Gronau)	De Euregio is een samenwerkingsverband van 129 Nederlandse en	De gemeente Losser betaalt vanaf 1 januari 2016 een	Eventuele ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de

	Duitse gemeenten, steden en (Land)Kreise. De Euregio heeft een Algemeen Bestuur, een Euregioraad en een dagelijks bestuur. Losser heeft twee vertegenwoordigers in het Algemeen Bestuur (de heer Haamberg, raadslid, en mevrouw Kroon, burgemeester) en één vertegenwoordiger in de Euregioraad (de heer Haamberg).	lidmaatschapsbijdrage van € 0,29 per inwoner.	bijdragen van de verschillende deelnemers.

Tabel: Financiële kengetallen per verbonden partij

Een deel van de verbonden heeft de jaarrekening nog niet gereed of vastgesteld. Van die partijen is alleen het resultaat per aanvang 2019 opgenomen.

Naam en vestigingsplaats	**Eigen vermogen begin 2020**	**Eigen vermogen eind 2020**	**Vreemd vermogen begin 2020**	**Vreemd vermogen eind 2020**	**Jaarresultaat 2020**
Regio Twente (Enschede)	9,999 miljoen	10,484 miljoen	24,465 miljoen	36,775 miljoen	605.000 euro
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	1,081 miljoen	1,183 miljoen	14,202 miljoen	14,570 miljoen	223.300 euro
Crematoria Twente (Enschede)	1,579 miljoen	1,564 miljoen	7282 euro	13.704 euro	14.594 euro negatief
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	2,146 miljoen	2,822 miljoen	55,275 miljoen	55,396 miljoen	1,763 miljoen
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	1,125 miljoen	1,671 miljoen	1,787 miljoen	1,616 miljoen	673.000 euro
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	173.000 euro	336.000 euro	6,032 miljoen	7,499 miljoen	163.000 euro
Vennootschappen en corporaties					
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	4.887 miljoen	5.097 miljoen	144.791 miljoen	155.264 miljoen	221 miljoen
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	4.112 miljoen	4.116 miljoen	4.146 miljoen	4.635 miljoen	108 miljoen
Twente Milieu (Enschede)	10,287 miljoen	n.n.b.	15,256 miljoen	n.n.b.	n.n.b.
Twence (Hengelo)	140,1 miljoen	142,2 miljoen	109,1 miljoen	88,6 miljoen	8,785 miljoen
Wadinko (Zwolle)	68,870 miljoen	-	1,605 miljoen		2,065 miljoen (2019)

Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	1.589.543 euro	1.569.395 euro	455.015 euro	19.533 euro	- 20.148 euro
Verkoop Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	71.192 euro	Opgeheven	16.256 euro	Opgeheven	Opgeheven
CBL-Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	125.355 euro	Opgeheven	5.006 euro	Opgeheven	Opgeheven
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	451.905 euro	392.593 euro	83.583 euro	27.162 euro	172.219 euro
Vordering op Enexis ('s-Hertogenbosch)	-8.819 euro	Opgeheven	9.083 euro	Opgeheven	Opgeheven
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)					
Euregio (Enschede-Gronau)	2.063.948	2.063.948	31.583.948	23.389.023	241.260

2.7. Grondbeleid

Deze paragraaf schetst de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente Losser in 2020 binnen de gestelde kaders.

Doel en uitgangspunten grondbeleid

De Nota Grondbeleid is in 2018 geactualiseerd en biedt het beleidskader voor het grondbeleid voor de komende jaren. In deze nota is een afwegingskader geïntroduceerd ter ondersteuning van de keuze voor actief of facilitair grondbeleid of een samenwerkingsvorm. In de Financiële Verordening 2018 is vastgelegd dat de Nota Grondbeleid iedere vier jaar wordt herzien.

De doelstellingen van het programmaplan zijn in 2018 opnieuw geformuleerd en hebben geleid tot een nieuwe programma-indeling. De gemeente Losser kende in 2020 volgens de programmabegroting drie programma's. Het gemeentelijk grondbeleid draagt vooral bij aan de realisatie van de doelstellingen van het programma Fysiek (paragraaf 2.2, F1 t/m F4) en indirect aan de programma's Sociaal en Bestuur en Dienstverlening. Ten aanzien van het programma Fysiek draagt het grondbeleid bij aan de leefbaarheid, bereikbaarheid en vitaliteit van de gemeente Losser.

Ontwikkelingen

Grondexploitaties
Er zijn geen nieuwe grondexploitaties in 2020 vastgesteld. Wel heeft de Raad een prioritering aangebracht om de haalbaarheid van een aantal 'nieuwe initiatieven' te onderzoeken. Hierbij valt te denken aan de herontwikkeling aan de voormalige Aloysiusschool, de voormalige visvijver aan de Nitertweg, de Lutte Noord, locatie de Muchte, de voormalige Martinusschool, hoek Ravenhorsterweg/Scholtinkstraat en het Keizershofje. Mogelijk dat in 2021 voor onderhavige locaties nieuwe (particuliere) grondexploitaties geopend kunnen worden. Bij particuliere grondexploitaties faciliteert de gemeente een particuliere herontwikkeling en vraagt een vergoeding voor de te maken kosten. Particuliere grondexploitaties zijn in principe kostenneutraal. Eventuele financiële voor- of nadelen worden verrekend met de Reserve Grondexploitatie.

Actuele vermogenspositie grondexploitatie

Winstneming
Met ingang van 2016 heeft de commissie BBV voorgeschreven dat tussentijds winstnemen bij grondexploitaties verplicht is, indien aan de voorwaarden van de Percentage Of Completion (POC) methode wordt voldaan. De commissie BBV heeft de POC methode opgenomen om onder meer gemeenten eerder te verplichten tussentijds tot winstneming over te gaan bij grondexploitaties die daarvoor in aanmerking komen. De voorzichtigheid in tussentijdse winstneming wordt gewaarborgd in de vereiste voorwaarden voor de POC methode:

- het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden geschat;
- én de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
- én de kosten zijn gerealiseerd.

Als is voldaan aan de voorwaarden van de POC methode dient de winst als gerealiseerd en verantwoord te worden beschouwd. In dat geval is het 'niet getrouw' om te wachten met winstneming:

- Voor de Saller is in het boekjaar 2020 de tussentijdse winstneming berekend op € 846.000;
- De grondexploitatie 't Zijland is 2020 afgesloten. Het resterende eindresultaat in boekjaar 2020 bedraagt € 90.927 positief en is volledig als winst genomen;
- Bij de Geurmeij is in het boekjaar 2020 de tussentijdse winstneming berekend op € 22.000;
- Bij 't Luttermolenveld, Wonen aan 't Dinkeldal en De Invalsweg is sprake van een negatief resultaat en vindt dan ook geen tussentijdse winstneming plaats.

Het kan voorkomen dat bij de berekening van de tussentijdse winstneming in enig jaar, blijkt dat de al genomen en verantwoorde tussentijdse winstneming in voorgaande jaren te hoog is geweest. Bijvoorbeeld omdat sprake is van tegenvallers in kosten en/of opbrengsten. Het bedrag dat te veel aan tussentijdse winst is genomen wordt dan verrekend met de tussentijdse winstneming van voorgaande jaren. Dat kan leiden tot verliesnemingen in het lopende jaar. Dat is dit jaar niet aan de orde. Wel is het risico meegewogen bij het bepalen van de vereiste weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties. Bij de toelichting op paragraaf 2.2 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' worden de financiële effecten nader beschreven. Bij de toelichting van het jaarresultaat grondexploitaties 2020 worden de effecten op onder meer de reserve Grondexploitatie weergegeven.

Jaarresultaat grondexploitaties 2020
In onderstaande tabel is het jaarresultaat weergegeven van de grondexploitatie in 2020.

Jaarresultaat Grondexploitatie 2020 in hoofdlijnen (bedragen in €) "-" = nadelig			
Omschrijving	*Begroting*	*Realisatie*	*Verschil*
Winstneming de Saller	943.715	846.000	-97.715
Winstneming 't Zijland	126.580	90.927	-35.653
Winstneming Geurmeij	10.437	22.000	11.563
Verliesvoorziening Luttermolenveld	0	-9.496	-9.496
Verliesvoorziening Wonen aan het Dinkeldal	0	-11.787	-11.787
Verliesvoorziening Invalsweg Overdinkel	0	4.570	4.570
Totaal resultaat	**1.080.732**	**942.214**	**-138.518**

Het verschil tussen begroting en realisatie is het resultaat van de herziening van de grondexploitaties. Zie ook de toelichting op de individuele grondexploitaties verderop in deze paragraaf.

Reserve Grondexploitatie
De Reserve Grondexploitatie is gevormd om de risico's in de grondexploitatie op te kunnen vangen. Hierbij is bepaald dat indien het financiële resultaat van het grondbedrijf over dat jaar een negatief saldo vertoont, dit eerst wordt aangevuld. Het eventueel meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene Risicoreserve en de andere 50% voor de Reserve Grondexploitatie. De Reserve Grondexploitatie mag maximaal € 1 miljoen bedragen. Het meerdere valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat.
Het jaarresultaat 2020 ter hoogte van € 942.214 komt derhalve voor 50% van de winstneming (€ 958.927 * 50% = € 479.464) ten gunste van de Algemene Risicoreserve en voor 50% ten gunste van de Reserve Grondexploitatie. De toevoeging aan de verliesvoorziening ad € 16.713 komt volledig ten laste van de Reserve Grondexploitatie. Hierdoor komt er per saldo € 462.750 ten gunste van de Reserve Grondexploitatie. Aangezien de Reserve Grondexploitatie het maximum van € 1 miljoen al heeft bereikt, valt dit deel vrij ten gunste van

het jaarrekeningresultaat. Zie onderstaande tabel voor het verloop van de Reserve Grondexploitatie.

Verloop Reserve Grondexploitatie (bedragen in €)	Bestemming resultaten	Winstneming	Totaal
Saldo per 1-1-2020			**1.000.000**
Verliesneming 2020:			
- Luttermolenveld	-9.496		-9.496
- Wonen aan het Dinkeldal	-11.787		-11.787
- Invalsweg Overdinkel	4.570		4.570
Winstneming 2020:			
- de Saller		423.000	423.000
- 't Zijland		45.463	45.463
- de Geurmeij		11.000	11.000
Vrijval i.v.m. ingesteld maximum t.g.v. rekeningresultaat		-462.750	-462.750
Saldo per 31-12-2020	**16.713**	**16.713**	**1.000.000**

Actuele vermogenspositie grondexploitatie
De financiële uitkomsten over 2020 van de grondexploitatie worden in deze paragraaf verantwoord. Jaarlijks wordt de grondexploitatie herzien, met als vertrekpunt de boekwaarde (saldo van inkomsten en uitgaven). Gerealiseerde kosten en opbrengsten van het lopende jaar worden in de boekwaarde verwerkt en de prognoses worden bijgesteld. De vermogenspositie van de grondexploitatie bestaat uit twee componenten, te weten:

- het geïnvesteerde vermogen van de complexen eind 2020 (boekwaarde);
- de prognoses van de complexen (grondexploitaties).

De uiteindelijk te verwachten eindresultaten worden ten slotte teruggerekend naar het prijspeil van dit moment (1 januari 2021). Dit is de zogenoemde contante waarde van het resultaat. Het berekenen van de contante waarde is belangrijk bij de beoordeling van de resultaatontwikkeling in de komende jaren en bij de beoordeling van de actuele vermogenspositie van de grondexploitatie.

Voor de berekening van de grondexploitaties is het noodzakelijk om parameters vast te stellen. De gehanteerde parameters zijn in 2020 in de Notitie van Uitgangspunten vastgesteld door het college. Voor de volledigheid vermelden we deze in onderstaande tabel.

	2021	2022	2023	2024	2025 e.v.***
Kosten	*	1%	1%	2%	2%
Opbrengsten	**	2%	2%	2%	2%
Rente	1,43%	1,35%	1,26%	1,28%	1,28%

* Indexeren kosten in 2021: per grondexploitatie wordt dit afzonderlijk beoordeeld. Bijvoorbeeld werkzaamheden die al zijn aanbesteed behoeven geen indexatie;
** Gemiddeld effect grondprijstaxatie project specifiek 0,5%-1,5%. Met uitzondering van kavel Invalsweg (11%);
*** Beheersmaatregel ingevolge BBV: na 10 jaar (uitgaande van basisjaar 2021) worden de parameters voor de opbrengsten voorzichtigheidshalve teruggebracht naar 0% per jaar.

Grondprijzenbeleid
In de Nota Grondbeleid staat beschreven dat grondprijzen voor woningbouw (projectmatig en particuliere uitgifte) jaarlijks worden getaxeerd volgens de normatief residuele methode. In aanvulling hierop kan op kavelniveau gedifferentieerd worden vanwege omvang, vorm, ligging, locatie en/of andere relevante factoren. De taxaties worden altijd uitgevoerd samen met een externe, beëdigde taxateur volgens het zogenoemde 'vierogen principe'. De taxatiewaarde wordt één op één overgenomen in de grondexploitaties.

In exploitatie genomen plannen (bedragen in €)

Complex	Boekwaarde 31-12-2020	Prognose eind-resultaat op einddatum	Einddatum prognose	Prognose resultaat per 01-01-2021
Saller	566.338	2.616.129	31-12-2024	2.481.460
Luttermolenveld	434.552	-57.904	31-12-2021	-56.768
Geurmeij	1.878.637	188.784	31-12-2028	170.184
't Zijland	0	0	31-12-2020	0
Wonen aan 't Dinkeldal	2.639.703	-311.374	31-12-2024	-287.662
Invalsweg	221.720	-70.190	31-12-2022	-67.465
Totaal	**5.740.950**			**2.239.749**

De Saller
Het complex bestaat uit een gerealiseerd deel (1e fase) en een deel dat in ontwikkeling is (2e fase). De tweede fase bestaat uit drie delen (2A, 2B en 2C). Gelijktijdig met het bestemmingsplan voor de tweede fase is de grondexploitatie in 2010 door de Raad vastgesteld.

Het bestemmingsplan voor fase 2C betreft een uitwerkingsplan dat in 2019 is vastgesteld. De uitgifte van de eerste fase van de gemeentelijke kavels is in juni 2019 gestart en de tweede fase is in september 2020 gestart. Inmiddels zijn er in totaal negen kavels verkocht en geleverd. Van de overige kavels zijn er tien kavels verkocht maar nog niet geleverd en acht kavels zijn onder optie. Onze contractpartners hebben in 2020 de eerste vijftien woningen afgenomen en afgerekend. De overige kavels worden in drie tranches afgenomen, waarbij de eerst afname van zes kavels eind 2020 heeft plaatsgevonden.
Inzake het woonrijp maken van fase 2C melden we dat we over de kostenopgave van contractpartner Rotij verschillen van inzicht zijn of de kostenopgave voor het woonrijp maken marktconform is. We volgen nu de procedure die hiervoor in de overeenkomst met Rotij is opgenomen. Partijen dienen gezamenlijk een onafhankelijke deskundige te benoemen die de kostenopgave gaat toetsen. Er kan op dit moment niet geheel en al worden uitgesloten dat dit uiteindelijk leidt tot een verhoging van de kosten, waardoor er een verslechtering in het resultaat van De Saller kan optreden.

De Saller voldoet aan de voorwaarden van de POC methode en daarmee is sprake van een verplichting om tussentijds winst te nemen. De tussentijdse winst is op peildatum 1 januari 2021 berekend op € 846.000. Na herziening van de grondexploitatie bedraagt ultimo 2024 het geraamde eindresultaat € 2.616.129 positief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2021 (contante waarde) bedraagt het resultaat € 2.481.460 positief.

Luttermolenveld
Het gewijzigde bestemmingsplan Luttermolenveld is in februari 2009 in werking getreden en vanaf januari 2010 is het plan onherroepelijk. Ter verbetering van de ontsluiting wordt een verbinding gemaakt tussen de Ambachtstraat en de Ertsmolen. Hiervoor is een herziening van het bestemmingsplan vereist. Het bestemmingsplan kan naar verwachting direct na de zomervakantie worden vastgesteld. De beoogde verbinding is geprojecteerd tussen eiken. Om het wortelpakket van de eiken niet aan te tasten is het van belang om grondwerk en andere verstoring van de bodem onder de kroonprojectie tot een minimum te beperken. De technische maatregelen (overbrugging / overkluizing) om de bomen te kunnen sparen brengen extra kosten met zich mee. Alle gemeentelijke kavels zijn verkocht en de laatste acht kavels zijn eind januari 2021 geleverd. Het deel Poldermolen is inmiddels woonrijp gemaakt en daarmee zijn de werkzaamheden op dit deel van het Luttermolenveld afgerond.

Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2021 € 57.904 negatief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2021 is sprake van een negatief resultaat van € 56.768. Er is sprake van een verslechtering ter grootte van € 9.496. De getroffen verliesvoorziening is hierop aangepast.

Geurmeij
Binnen het complex de Geurmeij zijn op basis van het geldende bestemmingsplan circa 90 grondgebonden woningen gepland, waarvan realisatie is voorzien in vier fasen. De eerste fase is gerealiseerd, alle kavels zijn verkocht en de openbare ruimte is woonrijp gemaakt. Eind 2018 is het eerste deel van fase 2 in uitgifte gegaan. Deze fase wordt begin 2021 woonrijp gemaakt omdat hier alle kavels zijn verkocht. In het voorjaar van 2021 worden de vervolgscenario’s voor de Geurmeij aan de raad voorgelegd, waarna er een besluit zal volgen over de wijze waarop de exploitatie wordt voortgezet. In de risicoanalyse wordt voor de 3e en 4e fase van de Geurmeij wederom rekening gehouden met de her- en deprogrammering van de Geurmeij.

De Geurmeij voldoet aan de voorwaarden van de POC methode en is daarmee verplicht om tussentijds winst te nemen. De tussentijdse winst in boekjaar 2020 is berekend op € 22.000. Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2028 € 188.784 positief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2021 is sprake van een positief resultaat van € 170.184.

Zijland
De Raad heeft in 2013 krediet beschikbaar gesteld en de grondexploitatie 't Zijland formeel geopend. In 2017 heeft de Raad besloten om de resterende woonrijp werkzaamheden van 't Zijland te combineren met de werkzaamheden van het Centrumplan Losser. Om die reden zijn de geplande werkzaamheden van 't Zijland uitgefaseerd en in 2019 hervat. Deze werkzaamheden zijn eind 2020 afgerond en de grondexploitatie wordt eind 2020 afgesloten.

Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het eindresultaat € 90.927 positief.

Wonen aan 't Dinkeldal
In 2018 heeft de raad de grondexploitatie vastgesteld om deze herontwikkeling financieel mogelijk te maken. In 2019 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden en heeft de gemeente tevens een verkoopovereenkomst gesloten met aannemersbedrijf Haafkes en projectontwikkelaar Le Clercq over de afname van alle bouwrijpe kavels. De opstallen op het terrein zijn begin 2020 gesloopt en in de tweede helft van 2020 is gestart met het bouwrijp maken van het terrein. Begin 2021 is het bouwrijp maken afgerond, zodat de eerste kavels worden geleverd. Na de bouw van de woningen wordt de openbare ruimte door de gemeente woonrijp gemaakt.

Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2024 € 311.374 negatief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2021 is sprake van een negatief resultaat van € 287.662. Er is sprake van een verslechtering ter hoogte van € 11.787. De getroffen verliesvoorziening is hierop aangepast.

Invalsweg
De Raad heeft in 2019 het bestemmingsplan en de grondexploitatie vastgesteld. Hiermee is de grondexploitatie formeel geopend en per 7 november 2019 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden. De verkoop van de kavel naast de Invalsweg 8a wordt medio april 2021 per openbare inschrijving verkocht.

Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2022 € 70.190 negatief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2021 is sprake van een negatief resultaat van € 67.465 negatief. Er is sprake van een verbetering ter hoogte van € 4.570. De getroffen verliesvoorziening is hierop aangepast.

Woningbouwprogrammering
De intentie was om in 2020 een nieuwe Woonvisie voor de gemeente Losser vast te stellen. Deze doelstelling is vanwege Corona niet gehaald. Aanvullend is wel in december gestart met het houden van een enquête onder jongeren in de gemeente Losser. Deze wordt betrokken bij het opstellen van de nieuwe Woonvisie. De nieuwe Woonvisie zal naar verwachting in juli 2021 worden vastgesteld. Tevens is op regionaal niveau gewerkt om te komen tot een nieuwe Regionale Woonagenda Twente 2021 – 2025. Deze zal naar verwachting in maart 2021 worden vastgesteld. Hierin krijgen gemeenten een grotere rol in het kwalitatief programmeren.

2.8. Leeg

Jaarrekening

Leeg

3. Financiële positie

3.1. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's				Begroting 2020			Begroting (na wijziging) 2020			Realisatie 2020
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Sociaal	31.733	7.486	-24.247	31.853	7.422	-24.431	34.194	10.481	-23.712	
Fysiek	17.344	11.742	-5.602	17.285	12.398	-4.887	16.021	10.765	-5.256	
Dienstverlening	4.378	329	-4.049	4.034	329	-3.705	4.270	307	-3.963	
Subtotaal	**53.455**	**19.556**	**-33.899**	**53.172**	**20.149**	**-33.023**	**54.485**	**21.553**	**-32.931**	
Algemene dekkingsmiddelen	629	40.814	40.185	617	41.769	41.151	598	42.119	41.521	
Heffing VPB	31	0	-31	31	0	-31	44	0	-44	
Onvoorzien	288	0	-288	427	0	-427	948	702	-246	
Overhead	7.148	183	-6.965	7.183	183	-7.000	7.055	183	-6.872	
Subtotaal	**8.096**	**40.996**	**32.900**	**8.259**	**41.952**	**33.693**	**8.645**	**43.003**	**34.358**	
Saldo baten en lasten	**61.551**	**60.552**	**-999**	**61.431**	**62.100**	**669**	**63.130**	**64.556**	**1.427**	
Sociaal	0	253	253	0	288	288	84	749	665	
Fysiek	12	46	33	1.650	1.472	-178	1.707	2.651	944	
Dienstverlening	460	1.173	712	2.105	1.325	-779	0	262	262	
Saldo van mutaties reserves	**473**	**1.472**	**999**	**3.755**	**3.085**	**-669**	**1.791**	**3.662**	**1.871**	
Resultaat	**62.024**	**62.024**	**0**	**65.186**	**65.186**	**0**	**64.921**	**68.219**	**3.298**	

3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hieronder wordt per taakveld een toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten. De toelichting wordt gegeven op hoofdlijnen en is daarom niet (altijd) te herleiden naar de exacte bedragen in de tabellen.

Toelichting op de algemene dekkingsmiddelen
De algemene dekkingsmiddelen die hierboven worden gepresenteerd zijn:

Bedragen x 1.000 Euro's Algemene dekkingsmiddelen	Budget primair	Budget actueel	Realisatie	Saldo
OZB	4.917	4.917	4.987	69
Hondenbelasting	166	166	157	-8
Belastingopbrengsten	**5.083**	**5.083**	**5.144**	**61**
Algemene uitkeringen	34.263	35.463	36.117	654
Dividend	361	361	321	-40
Saldo financieringfunctie	478	244	-62	-306
Overige dekkingsmiddelen	**35.102**	**36.068**	**36.376**	**308**
Saldo	**40.185**	**41.151**	**41.521**	**369**

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

Gemeenten mogen zelf bepalen hoe zij de algemene dekkingsmiddelen in de begroting opnemen. Het overzicht moet in ieder geval de volgende onderdelen bevatten:

- Lokale heffingen, waarvan de besteding van de opbrengst niet gebonden is. Denk bijvoorbeeld aan Onroerende zaak-, Precario- en Hondenbelasting.
- Algemene uitkering. Een van de rijksuitkeringen Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten hoeven zich niet te verantwoorden over de besteding van de algemene uitkering en kunnen deze vrij besteden.
- Dividend: een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.
- Saldo van de financieringsfunctie: dit is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de programma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen. Ook wel het Renteresultaat genoemd.
- Overige algemene dekkingsmiddelen: is een restcategorie.

Ozb

Net als vorig jaar zien we ook dit jaar een hogere opbrengst aan Ozb. De sterke waardeontwikkeling en een hoger aantal woningen zijn daarvan de oorzaak. Maar ook een wijziging in de verrekening van de proceskosten (die op dit onderdeel tot een voordeel leidt, maar gemeentebreed budgettair-neutraal is) leidt tot hogere inkomsten. Het voordeel is € 69.000.

Algemene uitkering

Het effect van de meicirculaire 2020 is volgens staand beleid niet meegenomen in de Voorjaarsnota. Verder hebben ook de september- en decembercirculaire de nodige effecten op het resultaat gehad. Vooral de extra gelden voor de Corona-aanpak hebben geleid tot een substantieel positief effect op de algemene uitkering. De Raad is daarover in raadsinformatiebrieven en een extra tussenrapportage geïnformeerd. Het totale voordeel komt in 2020 uit op € 654.000. Tegenover deze hogere inkomsten staan, voor een belangrijk deel, overigens ook hogere uitgaven. Daardoor blijft het effect gemeentebreed beperkt.

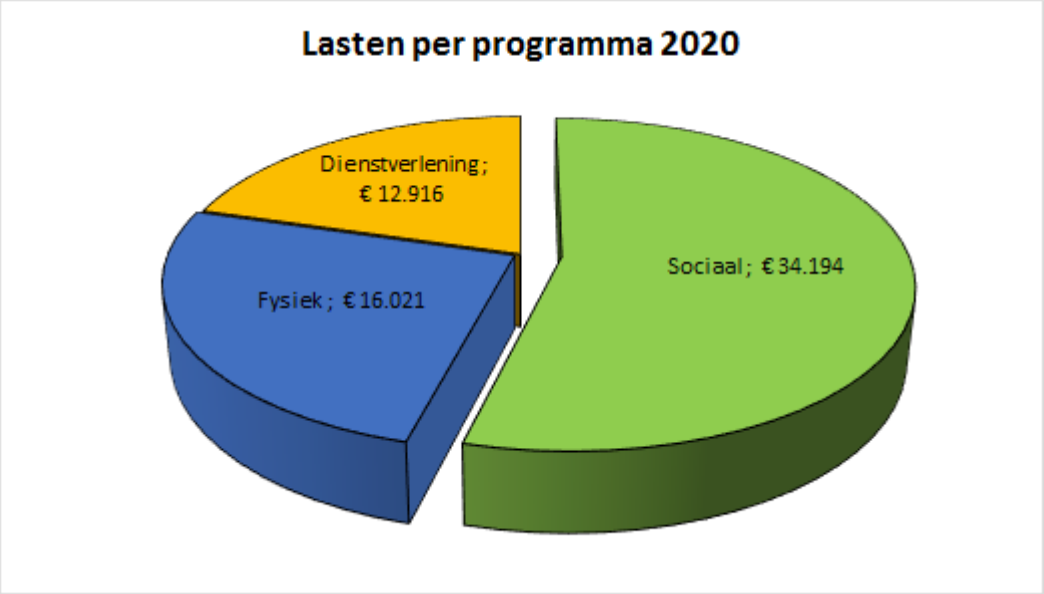
Dividend

We hebben in 2020 € 40.000 minder aan dividend ontvangen dan verwacht. Vooral het uitstel van het uitkeren van het dividend van de BNG is hier de oorzaak van.

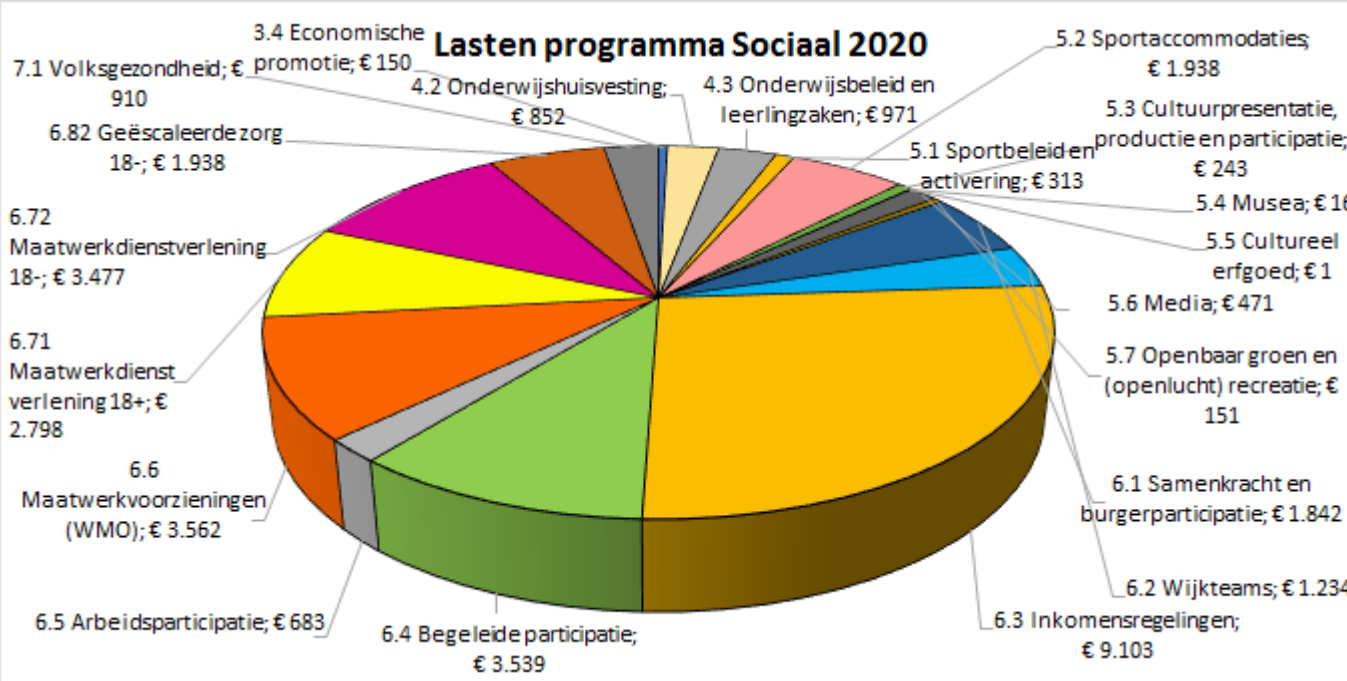
Het resultaat van de financieringsfunctie valt € 306.000 lager uit dan geraamd. Dit wordt voor het belangrijkste deel veroorzaakt door een correctie op de rentetoerekening op het grondbedrijf. Ook de toerekening van rente valt lager uit dan in de Voorjaarsnota geraamd. Dit leidt tot lagere opbrengsten. Overigens staan hier wel voordelen op de afzonderlijke taakvelden/programma's tegenover.

Programma Sociaal

bedragen € 1.000*

bedragen € 1.000*

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.10 Mutatie reserves	0	0	-84	-461	377
3.4 Economische promotie	56	0	0	0	56
4.2 Onderwijshuisvesting	-38	6	0	0	-45
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	65	19	0	0	47
5.1 Sportbeleid en activering	-80	-131	0	0	50

5.2 Sportaccommodaties	-317	41	0	0	-358
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	19	0	0	0	19
5.4 Musea	3	0	0	0	3
5.5 Cultureel erfgoed	22	17	0	0	6
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8	52	0	0	-44
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-267	17	0	0	-284
6.2 Wijkteams	2	0	0	0	2
6.3 Inkomensregelingen	-3.009	-3.635	0	0	626
6.4 Begeleide participatie	849	645	0	0	205
6.5 Arbeidsparticipatie	-56	-2	0	0	-54
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	286	-73	0	0	359
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-5	-14	0	0	9
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1.658	0	0	0	1.658
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-1.535	0	0	0	-1.535
7.1 Volksgezondheid	-1	0	0	0	-1

Toelichting taakvelden programma Sociaal

0.10 Mutatie reserves

Toelichting nadeel storting reserves € 84.000

Algemeen: als ten opzichte van het beschikbare of van het rijk ontvangen budget geld overblijft, dan wordt dat voor een aantal onderdelen toegevoegd aan de reserves die voor dat doel zijn ingesteld. Dit jaar is dat het geval bij de volgende reserves:

- Reserve Nationaal Actieplan Sport en Bewegen: € 72.000
- Reserve MOP Onderwijs: € 6.000
- Reserve Gezond in de Stad: € 6.000

Omdat de dotaties niet geraamd zijn, leidt dit tot een nadelig effect van in totaal € 84.000 ten opzichte van de begroting. Hier staan wel voordelen op de betreffende taakvelden tegenover, waarmee per saldo sprake is van budget-neutraliteit.

Toelichting voordeel onttrekking reserves € 461.000

Aan de reserve sociaal domein is een bedrag van € 155.000 onttrokken voor de uitvoering van de pilots in 2020, zoals die beschreven zijn in het Innovatieplan 2019.

En net als bij de dotaties zijn ook onttrekkingen gedaan aan reserves voor dekking van kosten die hoger uitvallen dan het budget of de ontvangen middelen. Per saldo is er geen resultaateffect. Het gaat om de volgende reserves:

- Reserve Impuls Brede School: € 17.000
- Reserve MOP Onderwijs: € 8.000
- Reserve Frictiekosten: € 103.000

Verder zijn, zoals al aangeven in de raadsinformatiebrief over de reserves, een aantal reserves (deels) in het resultaat vrijgevallen. Dit vanwege het feit dat het gereserveerde budget niet meer nodig is voor het doel waarvoor de reserve is ingesteld. Het gaat om de volgende reserves en bedragen:

- Reserve Inburgering Statushouders € 100.000
- Reserve Applicatie Sociaal Domein € 79.000

Per saldo is € 461.000 meer onttrokken aan de reserve dan geraamd. Tegenover het voordeel door de vrijval van een drietal reserves (totaalbedrag € 179.000) staan geen kosten en/of nadelen op de taakvelden. Deze € 179.000 is dan per saldo ook het voordeel.

3.4 Economische promotie

Toelichting voordeel lasten € 56.000

Ook dit jaar wordt het beschikbare budget voor het Actieprogramma Recreatie en Toerisme (totaal € 30.000) en het regulier beschikbare budget van ongeveer € 15.000 niet volledig benut. Er blijft een bedrag van € 38.000 over. Daarnaast heeft nog een correctie van € 15.000 plaatsgevonden op de kosten van de bewegwijzering van routes.

Het resterende voordeel van € 3.000 wordt verder niet toegelicht.

4.2 Onderwijshuisvesting

Geen bijzonderheden.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Toelichting voordeel lasten € 65.000

Voor € 54.000 wordt het voordeel op de lasten veroorzaakt doordat de kosten voor leerlingenvervoer lager uitvallen dan geraamd. Een deel van de daling is het gevolg van het feit dat door de coronamaatregelen en de sluiting van de scholen gedurende een aantal maanden slechts 80% van de kosten is vergoed. kosten van het leerlingenvervoer laten al enkele jaren een dalende trend zien.

Daarnaast valt de bijdrage voor De Meander (voortgezet speciaal onderwijs) € 16.000 lager uit dan geraamd. De bijdrage wordt bepaald aan de hand van het aantal leerlingen, en dat is lager dan waar we bij het opstellen van de begroting rekening mee hielden.

Het resterende nadeel van € 5.000 wordt hier verder niet toegelicht.

Toelichting nadeel baten € 19.000

Het nadeel op de baten komt vooral doordat de niet uitgegeven middelen naar de reserve OAB (onderdeel van de zogenoemde ‘Vooruitontvangen bedragen’) zijn gegaan. Het gaat om een nadeel van € 25.000.

De RMC-bijdrage valt daarentegen hoger uit dan geraamd. We ontvangen (via de gemeente Enschede) € 9.000 extra.

Het resterende nadeel van € 3.000 lichten we hier verder niet toe.

5.1 Sportbeleid en activering

Toelichting nadeel lasten € 80.000

We hebben € 44.000 uitgegeven voor activiteiten in het kader van het Actieplan Sport en Bewegen. Daar staan inkomsten voor een bedrag van € 122.000 tegenover. Het (voordelige) verschil is aan de reserve NASB toegevoegd (zie toelichting taakveld 0.10 mutaties reserves).

Voor de combinatiefuncties (als onderdeel van de Impuls Brede school) is € 21.000 meer uitgegeven dan geraamd. De kosten worden gedekt uit de daarvoor beschikbare reserve (zie toelichting taakveld 0.10 mutaties reserves).

De lasten op het onderdeel “sport algemeen” zijn in totaal € 17.000 hoger dan geraamd. Voor € 11.000 komt dit door niet te verrekenen btw, dit nadeel wordt gecompenseerd door de Spuk-uitkering (zie toelichting op de baten).

Daarnaast vallen de subsidies voor verschillende verenigingen € 6.000 hoger uit door de Coronacompensatie. Het budget dat we hiervoor extra van het rijk ontvangen is verwerkt op het taakveld “Algemene uitkering” in het programma Bestuur en Dienstverlening.

Het resterende voordeel van € 2.000 wordt verder niet toegelicht.

Toelichting voordeel baten € 131.000

Zoals onder de toelichting op de lasten al is aangegeven ontvangen we voor het Actieplan Sport en Bewegen een bijdrage van € 122.000.

Daarnaast ontvangen we via de Spuk-uitkering een bedrag van € 9.000 voor niet compensabele btw.

5.2 Sportaccommodaties

Toelichting nadeel lasten € 317.000

De hogere lasten worden voor een bedrag van € 164.000 veroorzaakt doordat gemeenten de btw op sport niet meer via het BTW-compensatiefonds (BCF) kunnen terugkrijgen. Ter compensatie van deze extra kosten ontvangen gemeenten daarvoor een uitkering van het rijk. Dit is de zogenaamde SPUK-regeling. Met zowel de extra lasten als de extra baten is in de begroting geen rekening gehouden. Dit heeft echter geen effect op het totale resultaat. Voor Losser worden de extra btw-lasten volledig via deze SPUK-uitkering vergoed (zie toelichting op de baten).

Verder zijn met name de exploitatiekosten van de sporthal de Fakkel hoger dan geraamd. Dit heeft vooral te maken met eenmalige kosten voor de nieuwbouw die niet onder het krediet vallen, zoals aanschaf van schoonmaakmateriaal. Het nadeel is in totaal € 32.000.

Ook de lasten van de overige sportaccommodaties zijn hoger dan geraamd. Het gaat dan om de kosten van onderhoud en exploitatie. De overschrijding is in totaal € 91.000. Opvallend is dat bij vrijwel alle binnensportaccommodaties sprake is van hogere schoonmaakkosten. Het nadeel per accommodatie is beperkt, maar loopt toch nog op tot in totaal € 15.000.

Verder zijn de kosten van onderhoud van sportpark ’t Wilpelo hoger dan geraamd. De overschrijding wordt veroorzaakt door de noodzakelijke 'aanpak' van één van de sportvelden. We hebben gekozen voor een versnelde aanpak, omdat in het voorjaar de velden door de eerste intelligente lockdown niet werden gebruikt. De overschrijding van het budget is bijna € 20.000.

De overige kosten van het beheer van de sportaccommodaties laten nog een voordeel zien van € 5.000. Dit wordt hier verder niet toegelicht.

Toelichting nadeel baten € 41.000

Het nadeel op de btw op sport, die we niet meer kunnen terugvragen via het BCF (zie toelichting lasten) wordt volledig gecompenseerd door de Spuk-uitkering, hetgeen een voordelig effect op de baten heeft van € 164.000. Dit voordeel is gelijk aan het nadeel op de lasten, zoals aangegeven is er per saldo geen effect op het totale resultaat.

Verder hebben we van het rijk een compensatie gekregen voor wegvallende inkomsten omdat buitensportaccommodaties door de coronamaatregelen niet konden worden gebruikt. We hebben hiervoor € 32.000 ontvangen.

De nieuwe Fakkel is in oktober 2020 in gebruik genomen. Ook de overige binnen- en buitensportaccommodaties, waaronder het zwembad, zijn door de Coronamaatregelen een deel van 2020 niet gebruikt. De huurinkomsten vallen daardoor flink lager uit dan geraamd, het gaat in totaal om een bedrag van € 237.000.

5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie

Toelichting voordeel lasten € 19.000

Het voordeel komt vooral doordat de viering van 75 jaar bevrijding niet is doorgegaan. Corona is daar natuurlijk debet aan. Het beschikbare budget van € 25.000 is slechts deels aangesproken. Er resteert nog een bedrag van € 18.000.

De overige verschillen zijn klein, per saldo een voordeel van € 1.000 en worden hier verder dan ook niet toegelicht.

5.4 Musea

Geen bijzonderheden.

5.5 Cultureel erfgoed

Toelichting voordeel lasten € 22.000

Van het beschikbare budget voor onderhoud van zowel de steenfabriek als Erve Kraesgenberg is niets uitgegeven. Er bleek geen onderhoud nodig. Het voordeel is € 20.000.

Toelichting nadeel baten € 17.000

De geraamde huur en pacht voor zowel de steenfabriek als Erve Kraesgenberg zijn in 2020 niet ontvangen, dit verklaart het nadeel van € 17.000.

5.6 Media

Geen bijzonderheden.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Toelichting voordeel lasten € 8.000

Het voordeel ontstaat vooral, doordat het onderhoud aan speeltuinen en speelplaatsen wat lager uitvalt dan geraamd. Het voordeel is € 10.000.

Het resterende nadeel van € 2.000 wordt verder niet toegelicht.

Toelichting nadeel baten € 52.000

Door de coronamaatregelen is de jaarlijkse kermis niet doorgegaan. Er zijn om die reden geen opbrengsten binnengekomen. Dit leidt tot een nadeel van € 32.000. Ook de opbrengsten uit andere evenementen zijn weggevallen, wat een aanvullend nadeel van € 20.000 betekent.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Toelichting nadeel lasten € 267.000

Het nadeel op dit taakveld wordt voor € 136.000 bepaald door de subsidie aan stichting Fundament voor mantelzorg. Dekking hiervoor is aanwezig in het programma Bestuur en Dienstverlening, op het taakveld Algemene baten en lasten.

Verder vallen de kosten voor Kinderopvang tegen. Vooral de kosten voor Kinderopvang op basis van Sociaal Medische Indicatie nemen ieder jaar verder toe. Het nadeel in 2020 komt uit op € 78.000. Dit komt nagenoeg overeen met de raadsinfo over de tussentijdse rapportage. Hierin is ook vermeld dat we voor een bedrag van € 45.000 Coronacompensatie van het rijk hebben gekregen. Dit is verwerkt op het taakveld “Algemene Uitkering”.

Het resterend nadeel van € 47.000 is divers en is te verklaren door verschillende voor- en nadelen. Een deel van de oorzaak is ook gelegen in het feit dat het budget voor kosten, die op dit taakveld worden verantwoord, opgenomen zijn in het totale budget voor Wmo of Jeugdzorg. Zodoende is sprake van een nadeel van € 42.000, door de kosten voor ‘bemoeizorg’ van Tactus en Mediant. Ook de kosten voor mantelzorg overschrijden het budget. Eveneens met een bedrag van € 42.000. Tegenover deze nadelen staan dan weer voordelen voor het ouderenbeleid (€ 17.000), Jeugd- en jongerenwerk (€ 13.000) en gastouderopvang (€ 29.000). Ook de exploitatiekosten voor de verschillende panden overschrijden het beschikbare budget. Dit gaat om ongeveer € 20.000.

Van deze verschillen is in de tussenrapportage al een nadeel op Collectieve Preventie Geestelijke Gezondheidszorg (CPGGZ) van € 42.000 en een voordeel van € 12.000 op Jeugd- en jongerenwerk gemeld.

Het resterende nadeel van € 8.000 is divers. Het bestaat uit verschillende kleinere voor- en nadelen en wordt hier verder niet toegelicht.

Toelichting nadeel baten € 17.000

Een aantal gemeentelijke panden wordt niet meer door onder meer de kinderopvang gebruikt, waardoor de huuropbrengsten lager uitvallen dan geraamd.

6.2 Wijkteams

Geen bijzonderheden.

6.3 Inkomensregelingen

Toelichting nadeel lasten € 3.009.000

TOZO

In de loop van 2020 heeft het rijk een speciale regeling in het leven geroepen voor steun aan ondernemers die in de problemen zijn geraakt door de Coronamaatregelen: de Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers (TOZO). De uitvoering van deze regeling is bij de gemeenten neergelegd. In de (bijgestelde) begroting is hier geen raming voor opgenomen. De kosten van uitvoering van deze regeling bedragen € 3.353.000. Daar staat een vergoeding van het rijk van € 3.675.000 tegenover, waarop € 287.000 in mindering is gebracht, aangezien dit bedrag nog moet worden terugbetaald.

Op de lasten resteert dan nog een voordeel van € 304.000, dat hierna wordt toegelicht.

Mede met het oog op het hele pakket aan coronamaatregelen en de economische gevolgen daarvan hebben we in de begroting en Voorjaarsnota voor een behoedzame raming van de kosten van (bijzondere) bijstand gekozen. Een combinatie van rijksmaatregelen en gemeentelijk beleid heeft er toe geleid dat de instroom beperkt is gebleven. Van het totaal beschikbare budget voor (bijzondere) bijstand en kwijtschelding is € 351.000 minder uitgegeven. De kosten voor de huisvesting van statushouders vallen daarentegen weer € 47.000 hoger uit. Daar staat wel een aanwending uit de daartoe gevormde reserve tegenover.

Toelichting voordeel baten € 3.635.000

Zonder de extra inkomsten voor de TOZO resteert een voordeel van € 249.000. Dit ontstaat, doordat zowel de rijksvergoedingen voor: de bijzondere bijstand, de bijstand aan zelfstandigen als de BUIG hoger uitvallen dan oorspronkelijk geraamd. Het voordeel kan als volgt worden gespecificeerd:

Bijzondere bijstand	:	€ 9.000
Bijstand zelfstandigen	:	€ 59.000
BUIG	:	€ 181.000

Per saldo is het voordeel op dit taakveld ongeveer € 600.000. Dat komt vooral doordat de BUIG-uitkering nog enigszins hoger uitvalt dan de ruim € 360.000 die in de Coronarapportage is gemeld.

6.4 Begeleide participatie

Toelichting voordeel lasten € 849.000

Het personeel van de voormalige Stichting Werken in Losser (WIL) is inmiddels ondergebracht binnen de gemeentelijke organisatie. De WSW-loonkosten vallen € 300.000 lager uit dan geraamd, door enerzijds een groter natuurlijk verloop in de WSW-populatie dan verwacht en anderzijds een geringer CAO-effect dan ingeschat.

Naast enkele overige personele kosten (€ 13.400), waarvoor in de begroting geen budget was opgenomen, heeft een afrekening plaatsgevonden met de UWV over de jaren 2015-2019 die heeft geleid tot een, eveneens niet begrote, incidentele bate van € 155.500.

Verder wordt er geen vergoeding voor (intern) geleverde werkzaamheden meer in rekening gebracht maar vindt (via negatieve kosten) een doorbelasting van de inleenvergoeding voor deze werkzaamheden plaats: een voordeel van € 530.000 dat een directe relatie heeft met de tegenvallende inkomsten (zie toelichting baten).

De overige kosten laten een nadeel zien van in totaal € 122.000. Dit nadeel komt vooral door extra kosten ad € 61.000 als gevolg van compensatie exploitatietekort en huur van extra m² als gevolg van de coronacrisis, reis-, verblijf- en overige kosten (€ 30.000 nadeel) en studie- en overige personeelskosten (nadeel € 19.000).

Toelichting nadeel baten € 645.000
Zoals in de toelichting op de lasten is aangegeven, is in 2020 de vergoeding van de door Werken in Losser (WiL) verrichte werkzaamheden niet meer als inkomst in de jaarrekening verwerkt, maar als negatieve last. Per saldo ontvangen we € 115.000 minder aan vergoeding voor verrichte werkzaamheden dan geraamd. De verklaring daarvoor is gelegen in stopgezette detacheringen als gevolg van de Coronacrisis en het teruglopend aantal detacheringen.

Via de Algemene uitkering krijgen we nog een vergoeding als compensatie voor geleden “Corona-verliezen” door SW-bedrijven ad € 240.000. In de tussenrapportage gingen we nog uit van resultaatneutraliteit.

6.5 Arbeidsparticipatie

Toelichting nadeel lasten € 56.000

Het nadeel op de kosten van re-integratie wordt voor € 102.000 veroorzaakt door kosten van voormalig gemeentelijk personeel Sociaal Domein. Zoals ook in de raadsinfo over de reserves is aangegeven vindt dekking van deze kosten plaats door een onttrekking aan de reserve frictiekosten Sociaal Domein. Daar staat tegenover dat de kosten voor de re-integratietrajecten meevallen. Het voordeel bedraagt € 5.000.

Verder is in de meicirculaire 2020 via de taakmutaties een bedrag van € 45.000 beschikbaar gekomen voor inburgering. De kosten zijn echter beperkt gebleven tot € 4.000. Een voordeel derhalve van € 41.000.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Toelichting voordeel lasten € 286.000

Het grootste deel van het voordeel op de lasten van de Maatwerkvoorzieningen komt door de meevallende kosten voor de Ondersteuningsbehoeften. Zowel de verstrekkingen in natura als de verstrekte PGB's kosten ons minder dan geraamd, het voordeel komt uit op € 222.000.

Ook de kosten voor woonvoorzieningen en rolstoelen vallen lager uit dan geraamd. Het lijkt er sterk op dat een groot deel van de lagere uitgaven het gevolg is van Corona. Het voordeel is op beide onderdelen iets meer dan € 40.000, samen een voordeel van € 84.000.

De algemene kosten Wmo vallen eveneens lager uit, namelijk € 15.000. Dit komt omdat net als vorig jaar meer onderzoeken zelf zijn uitgevoerd.

Alleen de kosten van de vervoersvoorziening zijn hoger dan ingeschat, waardoor een nadeel van € 33.000 ontstaat.

Toelichting voordeel baten € 73.000

Net als in 2019 is er ook in 2020 een positief resultaat op beschermd wonen van € 161.000. De eigen bijdrage van Wmo- en vervoersvoorzieningen valt daarentegen lager uit dan begroot. Mede met het oog op het ingevoerde abonnementstarief is de geraamde opbrengst al flink naar beneden bijgesteld. Over 2020 hebben we desondanks nog € 87.000 minder ontvangen dan geraamd. Onduidelijk is nog in hoeverre Corona hier een rol heeft gespeeld.

Mede door de niet geraamde vrijval van de reserve beschermd wonen valt het voordeel op dit taakveld nog hoger uit dan het voordeel dat gemeld is in de tussenrapportage.

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Toelichting lasten

Geen bijzonderheden.

Toelichting baten voordeel € 14.000

Voor hulp aan slachtoffers van de toeslagenaffaire hebben we een bedrag van € 14.000 ontvangen.

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Toelichting lasten voordeel € 1.658.000

Vooropgesteld: het voordeel op dit taakveld kan niet los worden gezien van het nadeel op het taakveld Geëscaleerde zorg 18-. Dit komt doordat we het grootste deel van het budget voor jeugdzorg op dit taakveld hebben geraamd, terwijl de kosten voor met name de duurdere vormen van zorg op het taakveld Geëscaleerde zorg 18- zijn verantwoord.

We constateren dat de kosten voor zowel de (Jeugd)zorg in natura als de PGB's lager uitvallen dan geraamd.

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Toelichting lasten nadeel € 1.535.000

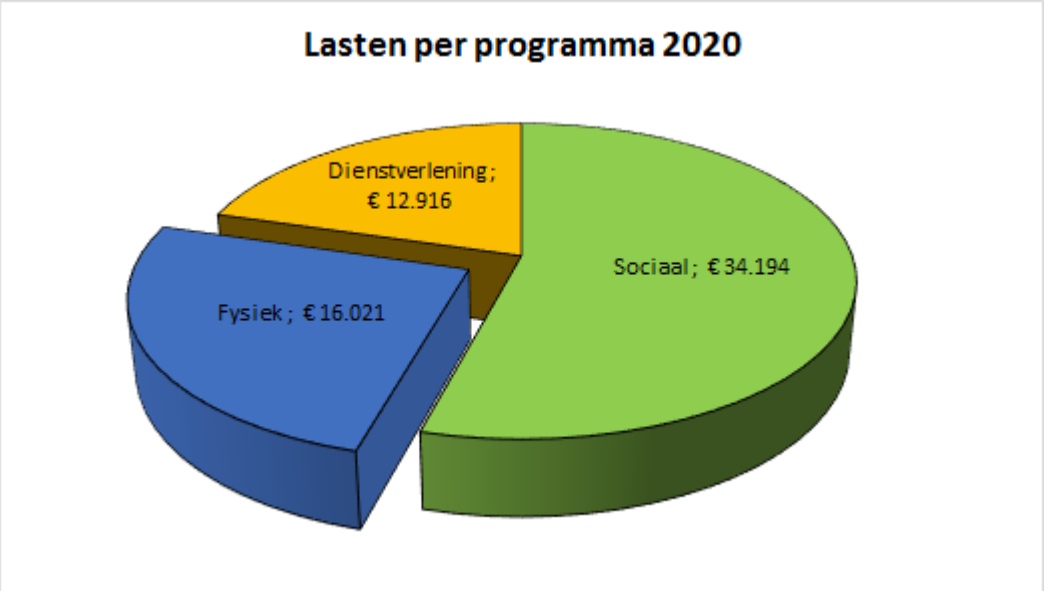
Met name de kosten voor Maatregelhulp en WVHS van regio Twente vallen over 2020 voor Losser lager uit dan geraamd. Omdat ook de kosten voor Maatwerkdienstverlening 18- meevallen is er in plaats van het in de tussenrapportage geschatte nadeel van € 305.000 per saldo een voordeel van iets meer dan € 120.000.

7.1 Volksgezondheid

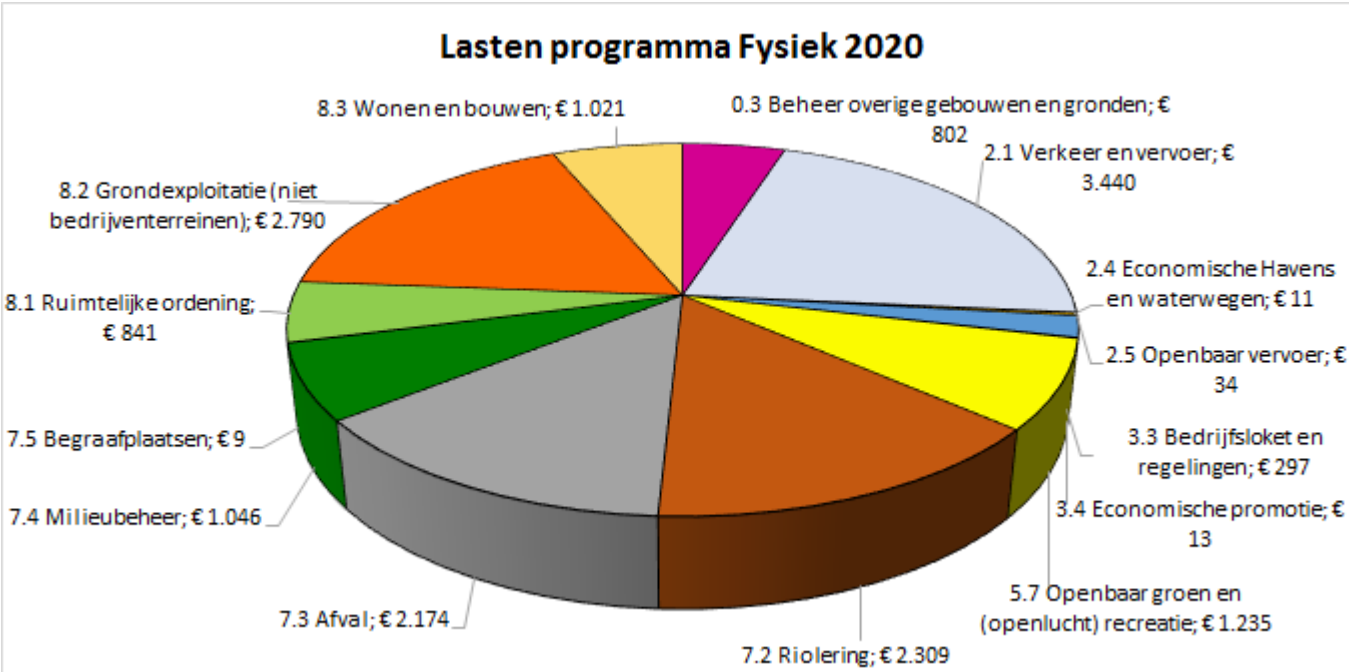
Geen bijzonderheden.

Programma Fysiek

*bedragen * € 1.000*

*bedragen * € 1.000*

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.10 Mutatie reserves	0	0	-57	-1.179	1.122
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-180	-159	0	0	-21
2.1 Verkeer en vervoer	-662	19	0	0	-681
2.4 Economische Havens en waterwegen	7	-3	0	0	10
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	-40	-10	0	0	-31
3.4 Economische promotie	0	212	0	0	-212
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	30	8	0	0	22
7.2 Riolering	121	271	0	0	-149
7.3 Afval	-139	-152	0	0	13
7.4 Milieubeheer	66	-14	0	0	79
7.5 Begraafplaatsen	11	0	0	0	10
8.1 Ruimtelijke ordening	453	7	0	0	446
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.717	1.838	0	0	-122
8.3 Wonen en bouwen	-119	-386	0	0	267

Toelichting taakvelden programma Fysiek

0.10 Mutaties reserves

Toelichting nadeel stortingen € 57.000

De negatieve afwijking bij de lasten is ontstaan doordat:

- het resterende budget voor het nog niet uitgevoerde onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen (€ 101.400 - zie 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden) conform voorgaande jaren verrekend wordt met/toegevoegd wordt aan de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP);
- uit de grondexploitaties winst is genomen (€ 959.000) die voor 50% rechtstreeks is toegevoegd aan de reserve Grondexploitatie en voor 50% aan de Algemene reserve. Omdat de Raad heeft aangegeven dat de reserve Grondexploitatie maximaal € 1 miljoen mag zijn, valt een groot deel van de toevoeging aan deze reserve (€ 479.500 - € 16.700 toevoeging verliesvoorziening = € 462.800) vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2020. Aangezien in de begroting al rekening is gehouden met een toevoeging van € 540.400, ontstaat een voordeel van € 60.900 - € 16.700 = € 44.200. Per saldo wordt € 479.000 + € 463.000 = € 942.000 aan de reserves toegevoegd.

Toelichting voordeel onttrekkingen € 1.179.000

Aan batenkant wordt voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam (totaal € 161.000) een bijdrage opgenomen vanuit de hiervoor gereserveerde gelden (zie toelichting bij 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden); aangezien de hoogte van de gedane uitgaven bij de samenstelling van de begroting nog niet bekend was, is hiervoor in de begroting ook geen raming opgenomen.

Voor de verdere uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden aan wegen is in de jaarrekening 2019 het verschil tussen het onderhoudsbudget en de uitgaven, ad € 1,1 miljoen, conform de bestendige gedragslijn toegevoegd aan de reserve Wegen. In 2020 is hiervan € 807.000 onttrokken aan de reserve Wegen ter dekking van de kosten voor de inhaalslag voor achterstallig onderhoud en vervanging (zie taakveld 2.1 Verkeer en vervoer).

Doordat voor de grondexploitaties € 16.700 is onttrokken om de verliesvoorziening, om grondexploitaties op te kunnen hogen, moest eenzelfde bedrag weer aan de reserve Grondexploitaties worden toegevoegd. Dit was nodig om deze reserve weer op peil te krijgen (€ 1.000.000, het maximum volgens de nota Grondbeleid). te krijgen. In de begroting was hier geen rekening mee gehouden.

De invoering van de Omgevingswet heeft geleid tot extra kosten van € 191.100, welke worden gedekt uit de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet.

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Toelichting nadeel lasten € 180.000

De gemaakte kosten voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam (€ 302.000) zijn niet in de exploitatie 2020 opgenomen, maar worden gedekt vanuit de daarvoor gereserveerde gelden. Daarom wordt, na verrekening van de baten ad € 141.000, bij 0.10 Mutaties reserves een bijdrage van € 161.000 uit die reserves opgenomen.

Daarnaast wordt hetgeen meer of minder is uitgegeven voor onderhoud gemeentelijke eigendommen verrekend met de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP); voor 2020 betekent dit dat de onderschrijding van het onderhoudsbudget ad € 101.400 wordt toegevoegd aan de genoemde reserve MOP.

Het restantvoordeel is ontstaan door een besparing op het onderhoud van de niet in exploitatie genomen gronden.

Toelichting voordeel baten € 159.000

Voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam zijn zowel de baten als lasten niet in de exploitatie 2020 opgenomen, maar worden gedekt vanuit de daarvoor gereserveerde gelden; de baten voor deze projecten (€ 141.000) worden daarom verrekend met de hiervoor opgenomen reserves (zie 0.10 Mutaties reserves).

De opbrengsten van de verhuurde panden aan de Hogeweg en de Marke hebben ongeveer € 16.000 meer opgeleverd dan waarmee was gerekend

2.1 Verkeer en vervoer

Toelichting nadeel lasten € 662.000

Binnen het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer is voor de verdere uitvoering van het achterstallige onderhoud aan wegen van de in 2019 gereserveerde € 1,1 mln. € 807.000 besteed en onttrokken aan de reserve wegen (zie taakveld 0.10 mutaties reserves). Daar staat tegenover dat er besparingen zijn gerealiseerd op aanschaf wegmeubilair € 7.700, energiekosten straatverlichting € 69.600, verkeersbeleid (€ 20.500) en inhuur personeel van derden (€ 16.300).

In de raadsinformatiebrief van 23 juli 2020 over het Groenbeleidsplan is eveneens ingegaan op de Nota Kapitaalgoederen (oftewel Visie Kwaliteit openbare ruimte). Deze Nota is gerelateerd aan zowel het Beleid- en beheerplan Groen als de Omgevingsvisie. Beiden hebben wat vertraging opgelopen, zodat ook het opstellen van de Nota Kapitaalgoederen later kan starten.

Toelichting nadeel baten € 19.000

Doordat geen subsidies of bijdragen van derden zijn ontvangen, kan de begrote bate van € 37.800 niet worden gerealiseerd. Daar staat tegenover dat de leges Instemmingsbesluit en de bijdragen in de degeneratiekosten voor een hogere opbrengst zorgen, dan waarmee in de begroting rekening was gehouden (voordeel € 20.700).

2.4 Economische Havens en waterwegen

Toelichting voordeel lasten € 7.000

Het voordeel voor dit taakveld is vooral ontstaan door een besparing op het onderhoud en energiekosten voor watergangen en vijvers.

Toelichting voordeel baten € 3.000

Dit voordeel wordt gerealiseerd door de opbrengst aanlegvergunningen

3.3 Bedrijfsloket en regelingen

Toelichting nadeel lasten € 40.100

In het kader van de Subsidie crisisarrangement gemeente Losser is aan het centrummanagement een subsidie verstrekt van € 46.000, waarvoor de provincie een bijdrage van € 17.500 heeft geleverd (zie baten). Zowel de lasten als de baten voor de inzet van de BIZ-gelden zijn € 5.500 lager uitgevallen dan verwacht; dat levert voor de lasten derhalve een voordeel op.

Toelichting voordeel baten € 9.500

Voor de kosten van crisisarrangement voor de gemeente Losser is door de provincie een bijdrage van € 17.500 geleverd (zie ook lasten).

Mede door de Coronacrisis is de opbrengst marktgelden € 2.500 lager uitgevallen dan verwacht.

De opbrengst BIZ-gelden is € 5.500 lager uitgevallen dan verwacht; dat levert hier derhalve een nadeel op.

3.4 Economische promotie

Toelichting nadeel baten € 212.200

Vanwege de coronacrisis zijn geen voorlopig aanslagen in 2020 opgelegd. Het is nu niet in te schatten hoe hoog de daadwerkelijke belastingopbrengst in 2021 zal zijn (nadeel € 216.100). Samen met een licht hogere opbrengst voor de Forensenbelasting (€ 3.800) ontstaat het negatieve saldo van dit taakveld.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Toelichting voordeel lasten € 30.400

Binnen dit product zijn meerdere activiteiten ondergebracht. Zo is in 2020 gewerkt aan het haalbaarheidsonderzoek Smokkelmuseum Overdinkel en het 'ommetje Tiekenveen'. Beide deelprojecten zijn binnen het budget afgerond (gezamenlijk restantbudget: € 2.200). Daarnaast is het budget 'amendement Klimaatbomen' (23.000 bomen), ter grootte van € 25.000, hier onder gebracht. Dit betreft de eerste tranche, gericht op onderzoek en analyse om in samenhang met andere ontwikkelingen en mogelijke externe bijdragen te komen tot een gerichte aanpak. In 2020 is weliswaar via planvorming gewerkt aan dit amendement, maar een systematische aanpak moet nog worden opgesteld. Voorgesteld wordt dit budget mee te nemen bij het voorstel voor de resultaatbestemming 2020, zodat daarmee de uitvoering in 2021 kan worden opgepakt.

Het restant voordeel is vooral ontstaan door een hogere opbrengst leges Kapvergunningen.

Toelichting nadeel baten € 8.500

Bij de Voorjaarsnota 2019 is besloten de in de begroting opgenomen inkomsten voor verkoop groenstroken, af te bouwen van € 30.000 naar € 10.000 in 2023. Dit vanwege het feit dat het beschikbare areaal verkoopbare groenstroken steeds verder daalt. Dit effect was in 2020 al merkbaar. In 2020 zijn namelijk minder inkomsten binnen gekomen door de verkoop van groenstroken, dan waar in de begroting van is uitgegaan.

Buiten de opbrengst uit verhuur van groenstroken en uit het verstrekken van kapvergunningen worden binnen dit taakveld geen opbrengsten gegenereerd. In de begroting 2020 wordt hier nog wel vanuit gegaan. Per saldo resteert voor dit taakveld een nadeel van

€ 8.500.

7.2 Riolering

Het voordeel op de lasten (€ 121.100) en het nadeel op de baten (€ 270.600) wordt hieronder toegelicht. Om aan te geven welke onderwerpen ook onderdeel zijn van de berekening van de rioolheffing is eveneens de analyse toegevoegd van die onderdelen die helpen aan te geven hoe het verschil met de begrote verrekening met de voorziening Riolering (€ 252.000) tot stand is gekomen:

Omschrijving	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Nadeel advieskosten	-16.400		-16.400
Nadeel energie	-36.500		-36.500
Besparing onderhoud riolering	67.000		67.000
Besparing communicatie en abonnementen	9.600		9.600
Ontvangen subsidie Provincie		43.800	43.800
Meeropbrengst rioolheffing		39.500	39.500
Overige verschillen	-5.600	1.100	-4.500
Subtotaal voor verrekening voorziening	**18.100**	**84.400**	**102.500**
Verrekening voorziening riolering	103.000	-355.000	-252.000
Saldo taakveld 7.2 Riolering	***121.100***	***-270.600***	***-149.500***
Correctie oorspronkelijke berekening	13.300		13.300
Basis berekening rioolheffing	***134.400***	***-270.600***	***-136.200***
Voor de berekening van de rioolheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.2 Riolering:			
voordeel BTW	107.800		107.800
besparing kosten straatreiniging	17.800		17.800
besparing onderhoud watergangen en vijvers	7.100		7.100
besparing kwijtschelding	3.500		3.500
Subtotaal niet 7.2 Riolering	**136.200**	**0**	**136.200**
Saldo lasten en baten rioolheffing	***270.600***	***-270.600***	***0***

7.3 Afval

Het nadeel op de lasten (€ 138.800) en het voordeel op de baten (€ 152.000) wordt hieronder toegelicht. Om aan te geven welke onderwerpen ook onderdeel zijn van de berekening van de reinigingsheffing is eveneens de analyse toegevoegd van die onderdelen die helpen aan te geven hoe het verschil met de begrote verrekening met de voorziening reiniging (€ 22.700) tot stand is gekomen:

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Minderkosten afvalverwerking	18.500		18.500
Glasinzameling	-10.600		-10.600
Inzameling kunststof/verpakkingen	-95.800		-95.800
Papierinzameling	-40.800		-40.800
Onderhoud/inspectie	-62.000		-62.000
Opbrengst Nedvang		53.700	53.700
Meeropbrengst reinigingsheffing		53.900	53.900
Meeropbrengst afvalbrengpunt		56.800	56.800
Overige verschillen	16.900	100	16.800
Subtotaal voor verrekening voorziening	**-173.800**	**164.300**	**-9.400**
Verrekening voorziening reiniging	35.000	-12.300	22.700
Saldo taakveld 7.3 Afval	***-138.800***	***152.000***	***13.200***
Voor de berekening van de afvalstoffenheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.3 Afval:			
nadeel BTW	-22.200		-22.200
voordeel kwijtschelding reinigingsheffing	6.800		6.800
correctie oorspronkelijke berekening	2.000		2.000
Subtotaal niet 7.3 Afval	**-13.200**	**0**	**-13.200**
Saldo lasten en baten reinigingsheffing	***-152.000***	***152.000***	***0***

7.4 Milieubeheer

Toelichting voordeel lasten € 65.700

Het grootste deel van dit voordeel ontstaat doordat er in de begroting naast de subsidie aan de Omgevingsdienst tot een bedrag van € 55.000 ook rekening is gehouden met aanvullende kosten, waar dat in werkelijkheid niet nodig is gebleken. Dit geldt ook voor de begrote budget subsidie voor handhaving milieu (besparing € 6.000) en de diensten van derden voor de diverse milieu-onderdelen (voordeel € 28.100).

De bestrijding van vooral de eikenprocessierups is in 2020 verder opgepakt en waar nodig is nieuw plantmateriaal geplaatst; per saldo heeft dit € 22.400 meer gekost dan geraamd.

Toelichting voordeel baten € 13.700

Tijdens een controle is geconstateerd dat op een perceel in Overdinkel losliggend asbesthoudend materiaal lag, waarbij een last onder dwangsom is opgelegd. Het vervolg hiervan is geweest dat een dwangsom van € 15.000 is opgelegd.

7.5 Begraafplaatsen

Toelichting voordeel lasten € 10.700

Doordat er vrijwel geen kosten zijn gemaakt blijft het grootste deel van de beschikbare budgetten over.

8.1 Ruimtelijke ordening

Toelichting voordeel lasten € 452.700

Van het beschikbare budget voor ontwikkeling van de woonvisie en de omgevingsvisie is nog respectievelijk € 17.000 en € 42.500 overgebleven.

Het budget voor het Parapluplan centrum Losser (ad € 75.000) is wel volledig besteed. Dit bedrag maakte, samen met de externe bijdrage van de provincie, deel uit van het zogenaamde Centrumarrangement. Hieruit kon CML onder andere haar activiteiten voor “IkOnderneem” en het project “Aantrekkelijke ruimte voor de winkelpui” bekostigen. Ook zijn hier de kosten voor het maken van de Inspiratiegids (uniforme uitstraling geveluithangborden en stoepborden) uit betaald.

Via resultaatbestemming 2019 is voor het smokkelproject, het Kleintje Kulturhus Beuningen en Losser aan de Dinkel respectievelijk € 22.960, € 75.000 en € 150.000 extra budget geraamd. Voor het Smokkelproject is ongeveer € 10.600 besteed, het budget Kleintje Kulturhus Beuningen is nog niet aangesproken en voor Losser aan de Dinkel is slechts € 15.000 uitgegeven. De € 75.000 voor het Kleintje Kulturhus Beuningen betreft de co-financiering voor de subsidieaanvraag NOT 4.0. De gemeente heeft de vrijwilligers uit Beuningen, die zich bezig hielden met de ontwikkeling van het dorpshuis, geholpen met deze subsidieaanvraag. Daarbij is dit bedrag voor de noodzakelijke cofinanciering beschikbaar gesteld.
Voor Losser aan de Dinkel zijn voorbereidingskosten uitgegeven. Inhoudelijk is een ‘pas op de plaats’ gemaakt omdat Losser aan de Dinkel ingezet kon worden als onderdeel van “Beken en Bleken van Losser” (de aanvraag die Losser heeft gedaan in het kader van de Erfgoeddeal).
Beide budgetten (zowel Kleintje Kulturhus Beuningen, als het budget voor Losser aan de Dinkel”) worden gereserveerd voor verdere planontwikkeling in 2021.

Daarnaast is van het reguliere budget voor ruimtelijke ontwikkeling € 125.400 over gebleven.

De handhaving ruimtelijke ordening is dusdanig beperkt geweest dat er € 5.300 aan besparing is gerealiseerd.

Slechts voor een gering bedrag is een planschadevergoeding betaald, waardoor van het beschikbare budget € 40.500 overblijft.

Toelichting nadeel baten € 7.100

Aan batenkant zijn vooral meer WABO-leges ontvangen.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Toelichting verschil lasten en baten

Het verschil tussen begroting en realisatie is het resultaat van de herziening van de grondexploitaties. Zie ook de toelichting op de individuele grondexploitaties in de paragraaf 2.7 grondbeleid.

Het saldo van lasten en baten levert een winstneming op van € 958.900 en een storting in de verliesvoorziening van € 16.700.

Voor een uitgebreidere toelichting verwijzen we u graag naar de paragraaf Grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen

Toelichting nadeel lasten € 118.900

De invoering van de omgevingswet heeft geleid tot extra kosten van € 191.100, welke worden gedekt uit de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet.

Naast het voordeel dat is ontstaan doordat de aanschaf van Planon (€ 36.000) en de BGT-module STUF GBI (€ 11.500) nog niet heeft plaatsgevonden is het budget voor aan- en verkoop van onroerend goed voor € 11.000 minder benut en is een beheersvergoeding ontvangen van de SVN (€ 5.700) die in mindering is gebracht op de kosten voor volkshuisvesting.

Toelichting voordeel baten € 385.700

De verkoop van groenstroken heeft € 12.400 opgebracht, waar in de begroting was uitgegaan van € 25.100 (nadeel € 12.700)

Het voormalig schoolgebouw aan de Marke 2 is voor € 275.000 verkocht aan Columbus jr.

De aanschaf en doorverkoop van het pand aan de Scholtinkstraat 43 heeft per saldo € 61.000 gekost. Vanuit verkeerskundig oogpunt en vanuit de visies “Parapluplan centrum Losser” en “Losser aan de Dinkel” was er een sterke wens om de nabijheid van het Dinkeldal beter te benutten voor de functies van het centrum door o.a. de fysieke verbindingen te versterken. Tevens kan de entree van het woongebied “Wonen aan de Dinkel” beter worden aangesloten op de omliggende bebouwing en het centrum. Door het geheel aan maatregelen zal de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving aanzienlijk verbeteren.

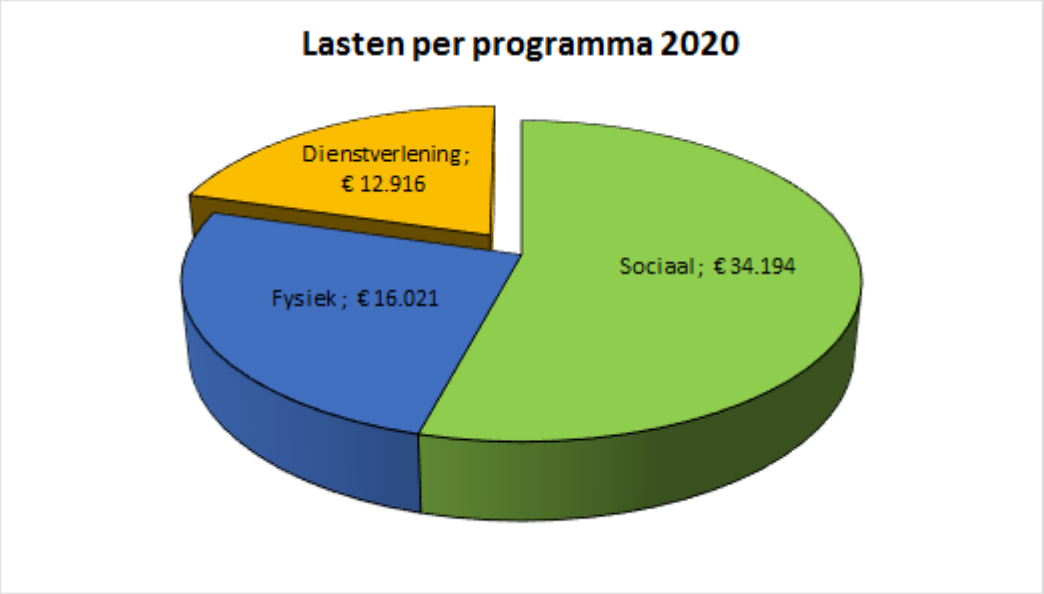
Met name door een hogere opbrengst bouwvergunningen is op de begrote legesopbrengsten een voordeel gerealiseerd van € 90.800.

Aan een drietal bewoners/bedrijven zijn tot een totaalbedrag van € 77.000 ‘bouwstoppen’ met last onder dwangsom opgelegd; deze opbrengsten zijn niet in de begroting opgenomen.

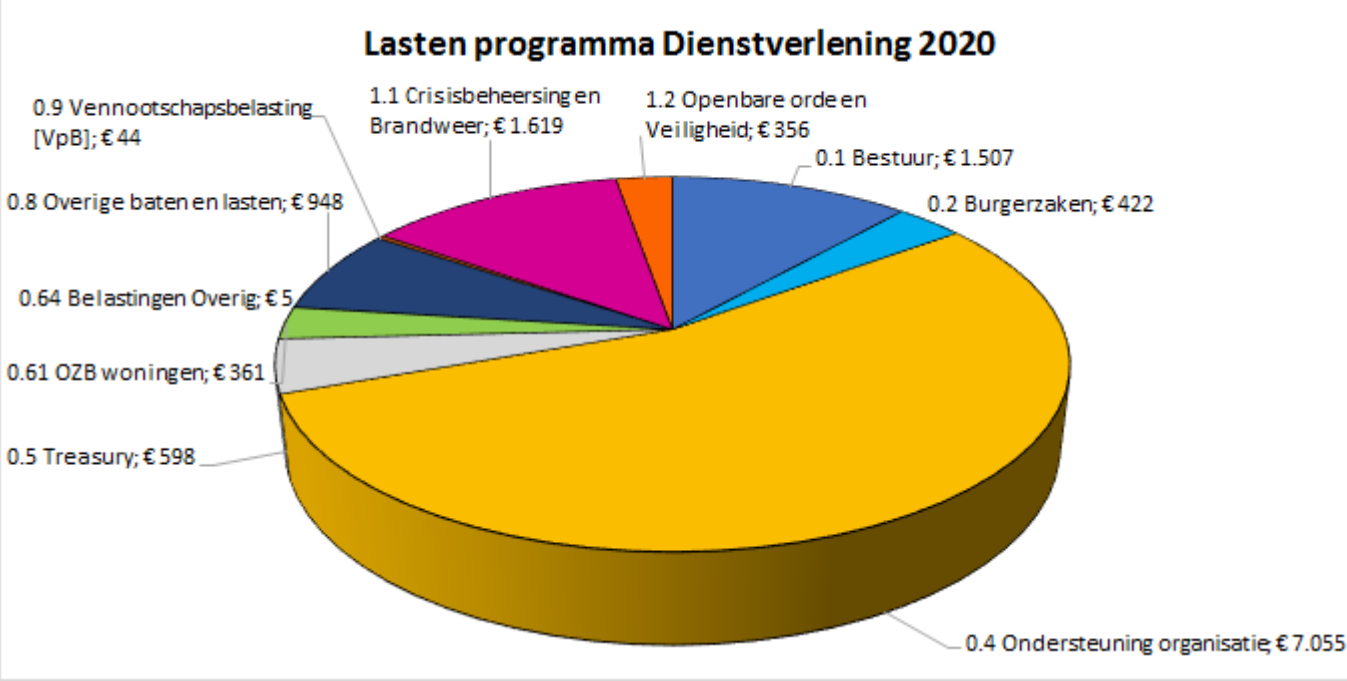
De opbrengst uit verhuur/pacht van gemeentelijke eigendommen is € 9.200 hoger dan verwacht en uit de via de SVN verstrekte leningen is € 7.500 meer rentevergoeding ontvangen dan begroot.

Programma Bestuur en Dienstverlening

*bedragen * € 1.000*

*bedragen * € 1.000*

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.1 Bestuur	-237	0	0	0	-237
0.10 Mutatie reserves	0	0	0	-40	40
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-28	0	-1.193	1.103	-2.324
0.2 Burgerzaken	-11	13	0	0	-24
0.4 Ondersteuning organisatie	128	0	0	0	128

0.5 Treasury	19	365	0	0	-346
0.61 OZB woningen	-46	-1.014	0	0	968
0.62 OZB- niet woningen	0	944	0	0	-944
0.64 Belastingen Overig	55	8	0	0	47
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	-654	0	0	654
0.8 Overige baten en lasten	-521	-702	0	0	181
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-13	0	0	0	-13
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1	0	0	0	1
1.2 Openbare orde en Veiligheid	30	9	0	0	20

Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening

0.1 Bestuur

Toelichting nadeel lasten € 237.000

We zien een nadeel van bijna € 206.000 op het onderdeel gewezen wethouders. Hoewel de rente al erg laag was is deze toch nog verder gedaald, en is een aanvulling in de gevormde voorziening nodig om alle toekomstige kosten te kunnen dekken.

De kosten van de accountant voor de controle van de jaarrekening zijn overschreden, aangezien de raming ontoereikend was. Het nadeel bedraagt € 26.000.

En zoals ook in de tussenrapportage al is vermeld zijn de vergoeding voor de raad hoger dan geraamd. Het nadeel valt echter mee, in plaats van de verwachte € 40.000 komt het nadeel uit op € 21.000.

De bijdrage aan Regio Twente en samenwerkingsverbanden is lager dan geraamd, het voordeel komt uit op € 18.000.

Rest nog een nadelig verschil van bijna € 2.000 dat we hier verder niet toelichten.

0.10 Mutatie reserves

Toelichting voordeel onttrekking reserves € 40.000

Zoals ook al aangegeven in de raadinformatiebrief over de reserves, zijn een aantal reserves (deels) in het resultaat vrijgevallen omdat het gereserveerde budget niet meer nodig is voor het doel waarvoor de reserve is ingesteld. Het gaat om de volgende reserves en bedragen:

- Reserve conjunctuur/frictiefonds € 87.000
- Reserve Individueel Loopbaanbudget € 40.000

Tegenover het voordeel door de vrijval van een tweetal reserves (totaalbedrag € 127.000) staan geen kosten en/of nadelen op de taakvelden.

Daar staat een nadeel van € 88.000 tegenover omdat de geplande onttrekking aan de reserve Applicatie Burgerzaken. De reserve is bedoeld om de kosten van de investering te kunnen dekken. Maar omdat de aansluiting BRP-digitale dienstverlening nog niet is afgerond, is ook nog geen sprake van (kapitaal)lasten. De geplande onttrekking is dan ook niet nodig.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten van de Jaarrekening 2020 komt uit op een positief saldo van € 3.298.000. Bij de Voorjaarsnota 2020 gingen we nog uit van een positief resultaat van ongeveer € 1 miljoen, in de tussenrapportage was dit opgelopen naar ongeveer € 2 miljoen. Het uiteindelijke resultaat komt uit op € 3,3 miljoen. De vrijval van een aantal reserves, voordelen op bijstand en re-integratie en opbrengsten uit de verkoop van gemeentelijke panden zijn de oorzaak van het extra voordeel. In de paragraaf Financiële toelichting als onderdeel van de aanbiedingsbrief, in hoofdstuk 1 aan het eind van elk programma en in hoofdstuk 3 vindt een verdere toelichting op dit resultaat plaats.

0.2 Burgerzaken

Toelichting nadeel lasten € 11.000

De kosten voor het onderdeel burgerlijke stand vallen € 14.000 hoger uit dan geraamd. De kosten voor de ambtenaren van de burgerlijke stand vallen € 9.000 lager uit dan begroot. Daartegenover staat dat de kosten voor diverse diensten van derden € 23.000 hoger uitvallen dan begroot. Dit komt vooral doordat we de GGD vaker dan gepland hebben moeten inschakelen voor werkzaamheden in het kader van de uitvoering van de Wet op de lijkbezorging (lijkschouwingen).

Het resterende nadeel van € 3.000 wordt hier verder niet toegelicht.

Toelichting nadeel baten € 13.000

Op het onderdeel leges burgerzaken blijven de inkomsten met € 15.000 achter. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder paspoorten en rijbewijzen zijn verstrekt. In verband met Corona zijn de termijnen voor verlenging opgerekt. Overigens hielden we in de coronarapportage nog rekening met een nadeel van € 40.000.

Verder is nog sprake van een voordeel op de baten van € 2.000; dit wordt hier verder niet toegelicht.

0.4 Ondersteuning organisatie

Toelichting voordeel lasten € 128.000

Het voordeel op de lasten wordt voor € 109.000 veroorzaakt door een voordeel op de kosten voor overhead. Voor € 84.000 komt dit omdat de werkelijke doorbelasting hoger uitvalt dan geraamd. Op de overhead wordt dit als negatieve last tot uitdrukking gebracht en om die reden levert dit een voordeel op.
Daarnaast is het beschikbare budget voor doorontwikkeling van de Planning- & controlcyclus, een bedrag van € 25.000 niet aangewend.

Daarnaast vallen ook de kosten van juridische advisering en Voorlichting en communicatie lager uit dan geraamd. Het totale voordeel komt hier uit op € 20.000.

Rest nog een voordelig saldo van € 1.000 dat hier verder niet wordt toegelicht.

0.5 Treasury

Toelichting voordeel lasten € 19.000

De lage rente leidt ertoe dat zowel de betaalde rente op langlopende leningen (voordeel € 10.000), als de rente op kort geld (voordeel € 9.000), lager is dan waar we in de begroting rekening mee hebben gehouden.

Toelichting nadeel baten € 365.000

Het nadelig saldo op de baten wordt deels veroorzaakt door achterblijvende opbrengsten uit beleggingen. Het nadeel is € 108.000. Dit komt vooral door het uitgestelde dividend van de BNG. Dit wordt in de loop van 2021 alsnog uitgekeerd. Uit de vraag- en antwoordrubriek van het BBV blijkt dat we het verwachte effect niet in de Jaarrekening 2020 mogen verwerken. In 2021 verwachten we hierdoor een extra (incidenteel) voordeel.

De baten op de treasury (in 'enge' zin) laten een flink nadeel zien. Het nadeel is in totaal € 264.000. Vooral de toerekening van rente aan de grondexploitaties valt tegen. Het gaat om een nadeel van € 159.000. Dit heeft te maken met een correctie op het teveel aan in rekening gebrachte rente in 2019. Hierdoor wordt ten laste van de grondexploitaties geen € 89.000 gebracht (ten gunste van de gemeenterekening), maar moet € 70.000 worden toegerekend. Dit komt wel het resultaat van de grondexploitaties ten goede.

Ook de toegerekende rente op dit onderdeel blijft achter bij de raming. Voor de treasury komt dit nadeel uit op € 98.000, daar staat een voordeel op de taakvelden tegenover. Per saldo is het nagenoeg budgettair neutraal.

Er resteert dan nog een voordeel van € 7.000, dat wordt hier verder niet toegelicht.

0.61 OZB woningen

Toelichting nadeel lasten € 46.000

De kosten in het kader van de uitvoering wet WOZ voor het GBT zijn hoger dan ingeschat waardoor een nadeel van € 46.000 ontstaat. In verband met Corona is het invorderingsbeleid eenmalig gewijzigd. Voordat de invordering dit jaar werd opgestart, werd er eerst een herinneringsbrief naar de inwoners en ondernemers van de gemeente Losser verzonden. Hierdoor heeft het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) meer kosten gemaakt. Ook zijn meer kosten gemaakt voor het leveren van maatwerk aan getroffen ondernemers.
Een andere extra kostenpost betreft de voorbereiding voor het omvormen van de waardering van onroerend goed naar kubieke meters naar gebruiksoppervlak. De invoering, waarover de Raad in september in een infobijeenkomst geïnformeerd is, gaat gepaard met een intensief communicatietraject.

Toelichting voordeel baten € 1.014.000 op Taakveld 0.61 en nadeel € 944.000 op Taakveld 0.62

In tegenstelling tot voorgaande jaren worden de door het GBT gemaakte proceskosten niet op de totale ozb-inkomsten in mindering gebracht maar apart inzichtelijk gemaakt en in rekening gebracht. Dit is als negatieve baat op de uitvoering van de wet WOZ tot uitdrukking gebracht. De kosten bedragen € 36.000.

Het hiervoor geschetste nadeel op de proceskosten leidt automatisch tot hoger netto ozb-inkomsten op de taakvelden 0.61 en 0.62. Het aantal woningen is een fractie hoger dan waar we bij het bepalen van de begroting en de vaststelling van de ozb-tarieven van uit zijn gegaan. Maar vooral de waarde van de woningen is gemiddeld iets sterker gestegen dan in de begroting verwacht, hierdoor hebben we in 2020 aan ozb voor woningen per saldo € 81.000 meer ontvangen dan geraamd (zowel op dit taakveld als taakveld 0.62, zie

hieronder). Dit is derhalve inclusief het voordeel van € 36.000 door een andere verrekening van de proceskosten. Het voordeel op de inkomsten ozb voor niet-woningen is € 24.000.

Met bovenstaande toelichting komt het voordelig saldo voor de ozb-inkomsten op de taakvelden 0.61 en 0.62 uit op € 69.000.

0.62 OZB- niet woningen

Zie toelichting taakveld 0.61

0.64 Belastingen Overig

Toelichting voordeel lasten € 55.000

In totaal is voor de uitvoering van het hondenbeleidsplan in 2020 een bedrag van € 55.000 beschikbaar. Dit is beschikbaar gesteld op basis van de evaluatie van het Hondenbeleidsplan in 2019 wat tot aanpassingen in het maatregelenpakket heeft geleid. Op nader te bepalen locaties in Overdinkel en Losser worden -als pilot- in totaal twee hondenlosloopvelden (inclusief voorzieningen) gerealiseerd. Hiervoor is een participatietraject doorlopen om tot uitvoering te kunnen komen. Van het beschikbare budget is in 2020 niets besteed, hierdoor ontstaat een voordeel van € 55.000.

Toelichting nadeel baten € 8.000

Het nadeel van € 8.000 komt doordat de opbrengst hondenbelasting lager uitvalt dan verwacht.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Toelichting voordeel baten € 654.000

De Raad is per brief over de effecten van de mei-, september- en decembercirculaire 2020 geïnformeerd. Het effect van de meicirculaire 2020 (we ontvangen ongeveer € 300.000 meer dan waar we in de Voorjaarsnota nog vanuit gingen) is in de ramingen verwerkt.

Het nu geconstateerde voordeel ten opzichte van de raming is vooral het effect van de septembercirculaire 2020. Er is sprake van een groot pakket aan incidentele compensatie in 2020 voor de afdekking van de financiële gevolgen van Corona.

0.8 Overige baten en lasten

Toelichting nadeel lasten € 521.000

De post onvoorzien van € 60.000 is in 2020 niet aangewend. Het resterende voordeel op de lasten (en ook op de baten) wordt vooral veroorzaakt door het voordelig saldo op de kostenplaatsen. Dit saldo is bijna € 150.000 positief en wordt vooral veroorzaakt doordat we in 2020 minder aan personele kosten en inhuur hebben uitgegeven. Invulling van nieuwe

functies heeft pas in de loop van het jaar plaatsgevonden, terwijl we terughoudend zijn geweest in de invulling van bestaande vacatures; dit in afwachting van de definitieve besluiten over de organisatieontwikkeling. In de raadsinformatiebrief van december hebben we hier ook al melding van gemaakt.

Verder is hier het resultaat van de kostenplaatsen verwerkt. Het nadelig effect op de lasten is € 484.000. Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten, terwijl een ander deel van dit nadeel gedekt wordt door aanwendingen van verschillende reserves (Sociaal Domein, Frictiekosten).

Toelichting voordeel baten € 702.000

Zie toelichting lasten.

0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Toelichting nadeel lasten € 13.000

Voor de grondexploitatie 2018 is een definitieve aangifte Vpb in voorbereiding, waarbij een betaling van ruim € 12.000 zal moeten plaatsvinden. Dit is de belangrijkste reden van dit nadeel.

1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

Geen bijzonderheden.

1.2 Openbare orde en Veiligheid

Toelichting voordeel lasten € 30.000

Het grootste deel van het budget op dit taakveld heeft betrekking op de doorbelasting van personele kosten. Daarnaast zijn verschillende werkbudgetten beschikbaar, bijvoorbeeld voor aanschaf van kleding en uitrusting van onze boa’s of externe adviezen voor bijvoorbeeld integrale veiligheid. Met name de werkbudgetten zijn niet volledig benut, zo is er in 2020 niets uitgegeven voor kleding en uitrusting van de boa’s. Het totale voordeel, dat uiteenvalt in een aantal kleinere voor- en nadelen, bedraagt € 30.000.

Toelichting nadeel baten € 9.000

Mede door Corona is het aantal evenementen beperkt gebleven en dat komt tot uitdrukking in lagere leges voor vergunningen APV. Het nadeel is € 9.000.

3.3. Overzicht kredieten

Programma Sociaal

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2019	Uitgaven in 2020	Ontvangst t/m 2019	Ontvangsten in 2020	Restant krediet	Vervallen
7000213	Huisv Twents Carmel College B16	2.929.416	5.380.056	53.181	61.983	0	-2.441.837	
7000222	Nieuwb Sportvoorz pand-sloop	4.552.553	1.070.213	5.448.649	158.292	923.332	-884.685	
7000223	Nieuwb Sportvoorz Inventaris	140.000	0	0	0	0	140.000	
7000224	Nieuwb Sportvoorz buitenruimte	200.000	0	0	0	0	200.000	
7000232	NB Sportvoorz Extra vloerdelen	700.000	0	0	0	0	700.000	
7000374	Nieuwe schrobzuigmachine sporthal	18.000	0	0	0	0	18.000	
7000376	Elektr sluit-toegang sporthal gymz	44.000	0	0	0	0	44.000	
7000383	Video Conferencing Kulturhus Losser	0	0	33.594	0	0	-33.594	
Totaal Sociaal		**8.583.969**	**6.450.269**	**5.535.424**	**220.276**	**923.332**	**-2.258.116**	

Toelichting:

7000213 Huisvesting Carmel College

De revitalisatie van het Carmel College is in juni 2019 door de aannemer opgeleverd. Het gebouw is in augustus 2019 in gebruik genomen. We hebben inmiddels afspraken gemaakt over de verrekening van de kosten met het Carmel College. Het wachten is nu op de uitkomst van ons bezwaar tegen de belastingdienst. De situatie van vorig jaar is niet gewijzigd. Het risico is opgenomen in onze risico-inventarisatie.

Nieuwbouw sportvoorziening (7000222 t/m 7000224, 7000232, 7000374 en 7000376)

De nieuwe sporthal de Fakkel is in oktober 2020 in gebruik genomen. De laatste afrondende werkzaamheden vinden begin 2021 plaats. Na de definitieve oplevering vindt de gereedmelding van dit krediet plaats. De aanschaf van de schrobzuigmachine en het aanleggen van het sluit-toegangsysteem vinden eveneens in de loop van 2021 plaats.

7000383 Video Conferencing Kulturhus Losser

Mede door de coronacrisis is versneld overgegaan tot het faciliteren van digitaal overleggen, waarvoor een investering van bijna € 34.000 nodig was.

Programma Fysiek

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2019	Uitgaven in 2020	Ontvangst t/m 2019	Ontvangsten in 2020	Restant krediet	Verva

7000013	Wandel-fietspad De Pol-Dinkel (B08)	49.887	21.777	4.798	33.116	-28.132	28.296	
7000053	Infoborden+website afkopp. (GRP2007)	15.954	148	1	0	0	15.804	
7000054	Stim. afkopp. Broeninkskamp (GRP07)	50.463	0	0	0	0	50.463	
7000059	RI Brinkstr kern Lsr Kerkstr Leurink	400.071	7.064	117.469	0	0	275.538	
7000060	Rioolvervang. Gronausestr (GRP 07)	400.000	400.000	0	400.000	0	400.000	
7000071	Rioolverv.obv inspecties 07-10 (B08)	103.743	104.513	1.218	0	0	-1.988	
7000072	Afkoppelen Past.Bolscherstr (Begr09)	137.696	0	0	0	0	137.696	
7000073	Afkop. verhard oppervlak Glane (b09)	365.730	0	0	0	0	365.730	
7000159	Digitaalhandhav Toezichtprotocol B13	30.021	2.150	21	0	0	27.850	
7000160	Reconstr Glane fase 3 Weerststr	108.259	37	0	0	0	108.221	
7000162	Hart v Ovd fase 2 rioolverv	386.257	41.203	412	0	0	344.641	
7000166	Maatr ivm klimaat 2016-17	229.016	229.016	0	229.016	0	229.016	
7000171	Herkenbaar afk op beekriool	32.717	0	0	0	0	32.717	
7000174	Losser Gronausestr fase 1 vd S	1.411.045	1.104.511	350.714	0	0	-44.180	
7000175	Losser Aalsgaardenstr	164.076	0	0	0	0	164.076	
7000178	De Lutte Dorpsstr Luttermw Irene	753.512	351.217	263.343	0	0	138.952	
7000179	De Lutte Beatrixstr Irenestr	901.450	138	2	0	0	901.310	
7000181	Rioolverv Enschedesestraat	305.674	0	0	0	0	305.674	
7000190	Renovaties/verv 15jr in 2016	436.329	435.408	4.833	0	0	-3.912	
7000191	Stimuleren afkop gemeentebreed	55.822	43.393	434	0	0	11.995	
7000192	Reconstr Glane fase 2 Weerststr-D	444.413	0	0	0	0	444.413	
7000197	Recon Gronausestr Schaafspl-Oranjest	505.683	825.472	-297.057	0	0	-22.732	
7000205	Verv Openb verlichtig deel 1 B2015	460.000	506.306	0	506.306	0	460.000	
7000214	MIP Verv Openb Verlicht B16	460.000	0	365.402	0	0	94.598	
7000215	MIP Herinr ParkTerr Langenkamp B16	180.566	56.626	126.208	0	0	-2.268	
7000216	de Lutte Fase 1	757.618	433.285	367.359	0	25.694	-17.332	
7000217	Herinr. Gronausestraat Nrd	500.000	0	500.000	0	0	0	
7000218	Herinr De Brink Kern Losser B16	150.085	8.495	85	0	0	141.505	
7000219	Parkeerplaats sportpark t WilpeloB16	95.000	0	0	0	0	95.000	
7000231	MIP KAD2017	100.259	25.899	75.396	0	0	-1.036	
7000239	Centrumplan Overdinkel	0	2.239.017	84.945	2.239.017	9.841	-75.104	
7000242	MIP vervanging schijf 2019	800.000	0	800.000	0	0	0	
7000243	MIP vervanging schijf 2020	800.000	0	389.579	0	0	410.421	
7000245	Rioolreinigingsaanhanger	45.076	7.617	76	0	0	37.383	
7000255	Voertuig rioolonderhoud	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000260	Kwaliteitsimpuls de Lutte	500.000	0	0	0	0	500.000	

7000261	Kwaliteitsimpuls-parapluplan Losser	500.169	16.858	483.983	0	0	-672	
7000264	Renovatie solo strengen 668	548.100	0	135.796	0	0	412.304	
7000265	Vervanging solo strengen 281	203.000	0	0	0	0	203.000	
7000266	Rioolvern. nav inspecties va 2020	200.000	0	0	0	0	200.000	
7000267	Objectrenovaties E+M 2019	265.834	193.402	59.584	0	0	12.848	
7000268	Objectrenovaties E+M 2020	267.859	0	0	0	0	267.859	
7000269	Objectrenovaties Civiel deel	51.511	0	0	0	0	51.511	
7000272	Rep. achterst. onderh. riolering 1	233.450	0	22.311	0	0	211.139	
7000274	Onderh. inspectieputten 3700 fase 1	400.000	0	7.520	0	0	392.480	
7000276	Afkoppelkansen gemeentebreed va 2019	200.000	200.000	0	200.000	0	200.000	
7000277	Verv.riol. en afk.Iris-/Leliestr.3-5	384.640	337.704	20	373.678	495	421.089	
7000278	Rioolvergr. Ozaalsestr tpv P.Schaafs	304.500	304.500	0	304.500	0	304.500	
7000279	Blauwe ader; Brinkstraat - De Bleek	103.023	0	100	0	0	102.923	
7000280	Blauwe ader;De Bleek-Ravenhorsterweg	231.801	0	28.310	0	0	203.491	
7000281	Waterkwant. en - kwaliteit De Bleek	82.418	0	186	0	0	82.232	
7000282	Teylerstr. Rioolverv.+afkopp+HWA-str	206.045	0	0	0	0	206.045	
7000284	Raadhuiststr. Muchteweg tot kerkstr.	243.600	243.600	0	243.600	0	243.600	
7000286	Winkelcentrum De Brink	96.425	0	0	0	0	96.425	
7000289	Mollenbergstraat	257.556	0	0	0	0	257.556	
7000291	Verbind. De Saller-Lutterstr. (M41)	5.075	0	0	0	0	5.075	
7000292	Afkoppelen AJC 96 (M42)	25.756	0	0	0	0	25.756	
7000293	Herstellen verb.put 4275 Gronausestr	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000294	RTC maatregelen	5.075	0	0	0	0	5.075	
7000297	Persleiding De Lutte Bentheimerst.	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000298	Plechelmusstr.-Berging Erve Boerrigt	152.250	0	0	0	0	152.250	
7000299	Benutten waterberingsmogelijkh.	103.023	0	0	0	0	103.023	
7000300	Centrumplein De Lutte, afk.+bergen	154.534	0	0	0	0	154.534	
7000302	Maatr. wateroverlast Luttermolen M01	101.500	0	0	0	0	101.500	
7000303	Afvoer afvalw.De Lutte NO LMV M02	51.511	0	0	0	0	51.511	
7000304	Herst.foutieve aansl.Luttermolen M03	51.511	0	0	0	0	51.511	
7000305	Uitlaat sloot Hoofdstr.tpv nr287 M10	7.613	0	0	0	0	7.613	
7000306	Watergang Invalsw-Ruhenbergerb. M12	81.200	0	0	0	0	81.200	
7000307	Blauwe ader vml.perceel Naafs M14	101.500	0	0	0	0	101.500	
7000308	Div. maatr.stelsel (M13,16,17,18,19)	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000309	Optim. waterberg. Elfrinksweg M20	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000316	vervanging openbare verlichting 2019	400.000	0	0	0	0	400.000	
7000317	vervanging openbare verlichting 2020	200.000	0	0	0	0	200.000	

7000330	LAGA-pad	0	0	0	0	45.000	45.000	
7000336	Herinr buitenruimte Erve Boerrigter	154	82.911	7.071	67.500	0	-22.328	
7000339	Ondergr cont B.Eekhoutstr	22.500	0	0	0	0	22.500	
7000340	Ontw Kwalsimpuls Gla	50.187	18.746	5.848	0	0	25.594	
7000344	Snelheidsmaatreg.Niterwertw.Starings	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000347	Kwaliteitsimpuls cntr Losser fase II	500.000	0	500.000	0	0	0	
7000348	Kwaliteitsimpuls ctr Losser fase III	500.000	0	149.371	0	0	350.629	
7000350	LAGA pad (nieuw)	500.000	0	0	0	0	500.000	
7000351	Aalsgaardenstraat voorbereiding	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000355	Verv Beschoei vijvers Markel Bleek	150.000	0	950	0	0	149.050	
7000358	Onderz.Drielandw-Drielandp.- fietsp.	15.000	0	0	0	0	15.000	
7000361	Upgr lichtm ctr Losser feestverlicht	15.000	0	0	0	0	15.000	
7000362	Verv.bewegwijz.Centrum Losser-CML	35.000	0	0	0	0	35.000	
7000363	Intens.verlicht Kolkersw-Komgrens	23.000	0	23.000	0	0	0	
7000364	Voorbereiding Kwaliteitsimpuls Glane	100.000	0	3.795	0	0	96.205	
7000366	Opst Visie Kwaliteitsimp Beuningen	50.000	0	0	0	0	50.000	
7000367	Voorber Kwaliteitsimpuls Beuningen	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000368	Losser aan de Dinkel	0	0	29.512	0	56.100	26.588	
7000377	Structureel vervangingskrediet Wegen	250.000	0	250.000	0	0	0	
7000379	Schakel Laga fietspad PIP	200.000	0	0	0	0	200.000	
Totaal Fysiek		**21.298.191**	**8.241.012**	**4.862.599**	**4.596.734**	**108.998**	**12.900.313**	

Toelichting

7000013 Wandel-fietspad De Pol-Dinkel (B08)
Het krediet is oorspronkelijk beschikbaar gesteld als onderdeel van het veel grotere project “Revitalisering bedrijventerrein De Pol”. In dit project was voorzien in een wandel-/fietspad langs de Dinkel. Om diverse redenen was realisatie destijds niet mogelijk. Rond 2016 dienden zich nieuwe kansen aan om deze verbinding (het zogenaamde verlengde LAGA-pad ofwel de "ontbrekende schakel" in het routenetwerk) alsnog te realiseren door mee te liften met het gebiedsproces "Dinkeldal Zuid". In 2020 is hiervoor de PIP-procedure doorlopen en is gewerkt aan de technische voorbereiding.
In de programmabegroting 2019 en 2020 e.v. is aanvullend krediet verstrekt voor de realisatie van de “ontbrekende schakel” achter het bedrijventerrein De Pol (het deel tussen Hoofdstraat en Goormatenweg). Ook is in 2019 subsidie verworven vanuit de regeling Gebieds-ontwikkeling NOT 4.0.

7000053 Infoborden+website afkopp. (GRP2007)
GRP krediet. Krediet is bedoeld voor communicatiedoeleinden rondom de gemeentelijke watertaken en wordt met name ingezet bij communicatie rondom de gemeentelijke watertaken (zoals bijvoorbeeld de klimaatstresstesten en risicodialogen).

7000054 Stim. afkopp. Broeninkskamp (GRP07)
GRP krediet. Maakt deel uit van de Kwaliteitsimpuls Boeiend Beuningen.

7000059 Rioolvervang. Teylersstraat (GRP 2007)
GRP krediet. Hier speelt een kleine tekstuele fout in de omschrijving. Krediet betreft namelijk de rioolvervanging in de Brinkstraat, kern Losser, van Kerkstraat tot B. Leurinkstraat (GRP 2018). Dit werk is in 2020 grotendeels uitgevoerd als onderdeel van de uitvoering van het centrumplan Losser, fase I.

7000060 Rioolvervang. Gronausestraat (GRP 07)
GRP krediet. Gereed. Uitgevoerd in 2019 als onderdeel van de uitvoering van het Centrumplan Losser. Is gereed gemeld bij de jaarrekening over 2019.

7000071 Rioolverv.obv inspecties 07-10 (B08)
GRP krediet. Gereed. Krediet is bedoeld voor onder andere vervangingen die aan het licht komen t.g.v. periodieke kwaliteitsinspecties. Krediet is o.a. aangewend voor het vervangen van de zeer slechte verzamelleiding in de Gronausestraat Zuid.

7000072 Afkoppelen Past.Bolscherstraat (Begr09)
GRP krediet. Maakt deel uit van de Kwaliteitsimpuls Beuningen.

7000073 Afkop. verhard oppervlak Glane (b09)
GRP krediet. Maakt deel uit van de Kwaliteitsimpuls Glane.

7000159 Digitaalhandhaving Toezichtprotocol B13 PVH

In een eerder stadium is dit uitgesteld in verband met de mogelijke overstap naar een nieuwe softwareleverancier voor de VTH-applicatie. Naar verwachting zal met ingang van 1 januari 2022 de Omgevingswet in werking treden. In dit kader wordt in 2021 het systeem verder ingericht. Een onderdeel hierbij is ook het digitaal handhaven, waarbij op afstand toegang is tot diverse informatie, maar er ook een directe gegevensuitwisseling is met het VTH-systeem (dit zou eerder zijn, maar dit is enigszins opgeschoven in verband met uitstel van de Ow). Dit draagt ook bij aan een goede monitoring.

7000160 Reconstr Glane fase 3 Weerststraat
GRP krediet. Betreft het vervangen van de bestaande gemengde riolering in de Weertstraat. Is onderdeel van de Kwaliteitsimpuls Glane.

7000162 Hart v Ovd fase 2 rioolvervanging
GRP krediet. Betreft de laatste, nog uit te voeren fase, Hart voor Overdinkel: aanleg blauwe ader. Realisatie zodra overleg met perceel eigenaren is afgerond. Dit bleek moeizaam te verlopen. Recent (december 2020) zijn er nieuwe mogelijkheden ontstaan waardoor er weer schot in lijkt te komen.

7000166 Maatr ivm klimaat 2016-17
GRP-krediet tbv afkoppelen, waterberging etc. Gereed. Uitgevoerd in 2019 als onderdeel van de uitvoering van het Centrumplan Losser.

7000171 Herkenbaar afk op beekriool
GRP-krediet. In GRP vermeld als 'waterkunstwerk' in relatie met afkoppelen. Geoormerkt voor het participatieproject “waterkunstwerk Raadhuisplein” als onderdeel van het centrumplan Losser.

7000174 Losser Gronausestr fase 1 vd S
GRP krediet tbv rioolvervanging en afkoppelen e.d. in de Gronausestraat Noord. Maakt

integraal deel uit van uitvoering centrumplan Losser, fase I. Werk is gereed. Krediet is gereed gemeld.

7000175 Losser Aalsgaardenstraat
GRP krediet. Uitvoering in samenhang met wegreconstructie en herinrichting openbare ruimte (o.a. n.a.v. parkeerproblematiek). De technische voorbereiding is gestart in december 2020.

7000178 De Lutte Dorpsstraat Luttermw Irene
GRP krediet tbv de rioolvervanging en afkoppelen van verhard oppervlak in de Dorpstraat De Lutte. De uitvoering is grotendeels gereed. Resterende delen (hoofdzakelijk de aansluitingen bij het centrumplan De Lutte en bij de entree Bentheimerstraat) gaan mee in de uitvoering bij de vervolgfase.

7000179 De Lutte Beatrixstr Irenestraat
GRP krediet tbv rioolvervanging en afkoppelen e.d. Beschikbaar krediet wordt ingezet als onderdeel van de integrale herinrichting van de openbare ruimte, als onderdeel van het programma Kwaliteitsimpuls De Lutte.

7000181 Rioolverv Enschedesestraat
GRP krediet tbv rioolvervanging en afkoppelen e.d. Beschikbaar krediet wordt ingezet als onderdeel van de integrale herinrichting van de Enschedesestraat. De daartoe nog ontbrekende investeringsmiddelen worden separaat inzichtelijk gemaakt.

7000190 Renovaties/verv 15jr in 2016
Gereed. Betreft GRP krediet tbv renovatie en vervanging minigemalen in het buitengebied.

7000191 Stimuleren afkop gemeentebreed
GRP krediet. Algemeen doorlopend krediet om inwoners te stimuleren hun verhard oppervlak, i.c.m. gemeentelijke projecten, af te koppelen.

7000192 Reconstr Glane fase 2 Weerststr-D
GRP krediet. Betreft het vervangen van de bestaande gemengde riolering in de Gronausestraat, wegvak Weertstraat-Duitse grens. Is onderdeel van de Kwaliteitsimpuls Glane.

7000197 Recon Gronausestr Schaafspl-Oranjestraat
Betreft herinrichting Gronausestraat Noord. Integraal onderdeel van uitvoering centrumplan Losser, fase I. Uitvoering heeft plaatsgevonden in 2019 en 2020 met een doorloop naar 2021. Dit projectnummer wordt gebruikt als werknummer, d.w.z. dat in eerste instantie hier alle uitvoeringskosten worden geboekt waarna deze, aan het eind van het jaar, worden verdeeld naar de verschillende kostensoorten.

7000205 Verv Openb verlichtig deel 1 B2015
Gereed. Krediet tbv de vervanging van openbare verlichting. Uitvoering is via het MIP zoveel als mogelijk gekoppeld aan integrale herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte. Krediet is voor meerdere projecten aangewend, waaronder Gronausestraat Noord en Dorpstraat De Lutte, maar ook voor het vervangen van de zogenaamde 'hoog energie verbruikende' lamptypen.

7000214 MIP Verv Openb Verlicht B16
Krediet tbv de vervanging van openbare verlichting. Uitvoering wordt via het MIP zoveel als mogelijk gekoppeld aan integrale herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte. Grotendeels geoormerkt voor uitvoeringsprojecten in 2020 (centrumplan Losser, Dorpstraat De Lutte).

7000215 MIP Herinr ParkTerr Langenkamp B16
Gereed. Maakt deel uit van het uitvoeringsprogramma centrumplan Losser, fase I. Uitvoering heeft plaatsgevonden in 2020.

7000216 de Lutte Fase 1
Gereed. Betreft zogenaamd “synergiekrediet” waarmee, conform raadsbesluit, fase I van Kwaliteitsimpuls De Lutte mogelijk is gemaakt (met name Essenweg, Lossersestraat en Dorpstraat).

7000217 Herinr. Gronausestraat Noord
Gereed. Betreft een deel van het uitvoeringskrediet dat betrekking heeft op het bovengrondse deel van de herinrichting van de Gronausestraat Noord. Integraal onderdeel van de uitvoering van het centrumplan Losser, fase I. Uitvoering heeft plaatsgevonden in 2020.

7000218 Herinr De Brink Kern Losser B16
Maakt deel uit van uitvoeringsprogramma Parapluplan centrum Losser en specifiek het onderdeel ontwikkellocaties. In oktober 2020 is uw raad geïnformeerd over een mogelijke stedenbouwkundige invulling van De Brink. Onderhavig krediet is geoormerkt voor de herinrichting van de openbare ruimte (conform ontwerplijn uit het Parapluplan) in samenhang met de stedenbouwkundige inrichting.

7000219 Parkeerplaats sportpark t Wilpelo B16
Samenhang met GRP krediet 7000162, Hart v Ovd fase 2 rioolverv. Onderhavig krediet betreft herstel/herinrichting parkeerplaats ’t Wilpelo in samenhang met de rioleringswerkzaamheden.

7000231 MIP KAD2017
Betreft zogenaamde ‘synergie’-krediet. Jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, wordt het MIP geactualiseerd en wordt desgewenst een aanvullende toelichting in de voorliggende vergadering gegeven. Hiermee worden aanvullende investeringen mogelijk en wordt het mogelijk de in de paragraaf kapitaalgoederen beschreven strategie, om te komen tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak, tot uitvoering te brengen. In dit geval is een algemeen MIP-krediet beschikbaar gesteld middels de Kadernota 2017. Dit is aangewend voor de herinrichting van de Brinkstraat in 2020 als onderdeel van het centrumplan Losser.

7000239 Centrumplan Overdinkel
Gereed. De dekking van de kapitaallasten van dit krediet wordt gehaald uit de daarvoor ingestelde Reserve Investeringsbijdragen. Het separate ‘Smokkel-project’ is ook op dit projectnummer geboekt. Dat onderdeel loopt nog.

7000242 MIP vervangingsschijf 2019
Gereed. Betreft zogenaamd ‘synergie’-krediet. Jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, wordt het MIP geactualiseerd en wordt desgewenst een aanvullende toelichting in de voorliggende vergadering gegeven. Hiermee worden aanvullende investeringen mogelijk en wordt het mogelijk de in de paragraaf kapitaalgoederen beschreven strategie, om te komen tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak, tot uitvoering te brengen. Krediet is aangewend voor vervangingsinvesteringen in het centrum van Losser, als onderdeel van de uitvoering van het centrumplan Losser, fase I in 2020.

7000245 Rioolreinigingsaanhanger
Investering is in 2020 niet gedaan, aanschaf wordt in 2021 gedaan.

7000260 Kwaliteitsimpuls De Lutte
Volledig geoormerkt voor fase II van de Kwaliteitsimpuls De Lutte. Wordt mede ingezet als cofinanciering voor subsidieverwerving Dorpsranden De Lutte en Gastvrij De Lutte.

7000261 Kwaliteitsimpuls parapluplan Losser
Gereed. Volledig geoormerkt voor de uitvoering van het centrumplan Losser, fase I. Uitvoering heeft plaatsgevonden in 2020.

7000264 Renovatie solo strengen
GRP-renovatie krediet. Een deel van de slechte riolen in Losser en de Lutte worden gerelined. Het project is aanbesteed en momenteel in uitvoering. Verwachting voor de zomer gereed.

7000265 Renovatie solo strengen
GRP-renovatie krediet. Is in voorbereiding, waarbij synergie met kleinschalige reparatie aan wegverharding wordt gezocht.

7000267 Objectrenovaties E+M (Elektrisch en Mechanisch: betreft renovatie van rioolgemalen)
GRP-renovatie krediet. Momenteel is de uitvoering van de renovatie van 57l minigemalen in uitvoering.

7000272 Reparatie / onderhoud riolering
GRP-krediet. Is in voorbereiding. In 2020 is hiervoor het riool freesprogramma uitgevoerd.

7000274 Onderhoud 3700 inspectieputten
GRP-krediet. Is in voorbereiding: onderzoek naar de kwaliteit van de inspectieputten. Op basis hiervan wordt een renovatie- en onderhoudsprogramma uitgevoerd.

7000276 Afkoppelkansen gemeentebreed
Gereed. GRP-krediet. Aangewend voor meedere uitvoeringsprojecten waarbij afkoppel-kansen zich voordeden, zoals Gronausestraat Zuid, Lossersestraat, Dorpstraat en centrumplan Losser.

7000277 Vervangen riolering en afkoppelen Iris-/Leliestraat
Project is in uitvoering (afronding is voorzien in 2021). Projectnummer wordt ook gebruikt als werknummer waar inkomsten derden worden geboekt.

7000278 Rioolvergroting Oldenzaalsestraat tpv P. Schaafsplein
GRP-krediet. Gereed. Uitgevoerd in 2019-2020, als onderdeel van het centrumplan Losser, fase I.

7000284 Raadhuisstraat; Muchteweg-Kerkstraat
GRP-krediet. Gereed. Uitgevoerd in 2019, als onderdeel van het centrumplan Losser, fase I.

7000286 Winkelcentrum De Brink
GRP-krediet. Geoormerkt voor afkoppelen verhard oppervlak i.c.m. revitalisering De Brink (7000218). Onderdeel van het centrumplan Losser.

7000291, 700293, 7000294, 7000305, 7000308, 7000309 Kleine herstel- en verbeteringsmaatregelen rioleringsstelsel
GRP-kredieten. Geoormerkt voor meerdere herstel- en verbeteringsmaatregelen op diverse locaties in het rioleringsstelsel.

7000297 Persleiding De Lutte Bentheimerstaat
GRP krediet tbv het verleggen van de persleiding De Lutte – Bentheimerstraat. Complex technisch probleem. Verschillende uitvoeringsvarianten zijn vergeleken. Momenteel wordt

verder gewerkt aan nader onderzoek naar de beste oplossing, mede in samenhang met aanpak van de waterproblematiek op het Lutttermolenveld (7000302).

7000298 Plechelmusstraat - Berging Erve Boerrigter
GRP-krediet. Maakt deel uit van Kwaliteitsimpuls De Lutte, onderdeel 'Ontvangstruimte Erve Boerrigter'/ Plechelmusstraat/Dorpsranden. Tevens ingezet als cofinanciering voor DPRA subsidie (klimaatadaptatie). Voorbereiding is gestart in 2020.

7000302 Maatregelen wateroverlast Luttermolenveld
GRP-krediet. Samen met waterschap Vechtstromen worden momenteel plannen verder uitgewerkt. Uitvoering is mede afhankelijk van medewerking derden.

7000306, 7000307 Blauwe aders Invalsweg/Ruhenbergerweg en perceel Naafs
GRP-kredieten bedoeld voor de afvoer van afgekoppeld hemelwater uit de kern Overdinkel. Is in voorbereiding, doch uitvoering mede afhankelijk van nader te maken afspraken met derden. Eind 2020 zijn hier weer mogelijkheden ontstaan.

7000316 Vervanging openbare verlichting 2019
Geoormerkt voor het vervanging van de openbare verlichting, meeliftend met grotere herinrichtingsprojecten (waaronder centrumplan Losser en kwaliteitsimpuls De Lutte).

7000336 Herinrichting buitenruimte Erve Boerrigter
Er is een externe bijdrage verworven van € 67.500. Cofinanciering en dekking vindt plaats vanuit de kredieten 700298 en 7000260. De voorbereiding is gestart in 2020.

7000339 Ondergrondse container B. Eekhoutstraat
Gereed. Container is geplaatst.

7000340 Kwaliteitsimpuls Glane
Eind 2019 en in 2020 zijn kosten gemaakt voor het actualiseren van de visie Kwaliteitsimpuls Glane en kleine bijdragen aan inwonerinitiatieven. Verder is gewerkt aan de technische voorbereiding van deelprojecten uit de Kwaliteitsimpuls Glane die samenhangen met Dinkeldal Zuid (waaronder een deel van de Glanerstraat tpv het Dinkeldal).

Programma Bestuur en Dienstverlening

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2019	Uitgaven in 2020	Ontvangst t/m 2019	Ontvangsten in 2020	Restant krediet	Vervallen
7000227	Pick-Up Dubbele cabine	9	0	9	-903	0	-903	
7000241	aansluit.BRP-digitale dienstverlen.	441.196	319.626	32.175	0	0	89.395	
7000256	Aanschaf software 2018	105.500	0	0	0	0	105.500	
7000257	Aanschaf software 2019	40.000	0	0	0	0	40.000	
7000258	Aanschaf software 2020	75.000	0	0	0	0	75.000	
7000313	Inhuur VTH ondersteuning migratie na	90.000	0	0	0	0	90.000	
7000314	projectkosten roadmap ICT 2019	50.000	0	0	0	0	50.000	
7000315	projectkosten roadmap ICT 2020	50.000	0	3.000	0	0	47.000	

7000320	Raas server buza	15.062	6.160	1.646	0	0	7.256	
7000321	materieel servicebedrijf 2019	110.442	165.836	-54.226	0	0	-1.168	
7000322	materieel servicebedrijf 2020	215.960	46.000	147.937	0	0	22.023	
7000325	Uitv Prog Duurzaamheid 2020	250.000	0	7.690	0	0	242.310	
7000331	Houtversnipperaar	12.624	12.438	154	0	0	32	
7000332	Peugeot Partner Electrisch EL1	23.227	22.718	281	0	0	229	
7000333	Peugeot Partner Electrisch EL2	23.227	22.718	281	0	0	229	
7000334	Peugeot Partner Electrisch EL3	23.227	22.718	281	0	0	229	
7000335	Grasmaaier Verv John Deere	50.545	54.535	674	0	0	-4.664	
7000337	Lossershoes Zonwering Grote Zaal	15.137	13.700	169	0	0	1.268	
7000338	Lossershoes toegankelijkheid MIVA	40.000	0	45.670	0	0	-5.670	
7000341	Lossershoes Luchtbeh, afkop hemelw	40.000	0	17.418	0	0	22.582	
7000342	Verduurz Gemeentel gebouwen 2020	284.000	0	0	0	0	284.000	
7000356	ICT binnensportaccom	10.000	0	0	0	0	10.000	
7000357	Camerasys toez zwemb	12.000	0	0	0	0	12.000	
7000369	Klepelmaaier	45.000	0	0	0	0	45.000	
7000370	Afzuigwagen	41.000	0	90.200	0	0	-49.200	
7000371	Herstel en upgrade archiefbewplaats	227.000	0	0	0	0	227.000	
Totaal Dienstverlening		**2.290.156**	**686.447**	**293.359**	**-903**	**0**	**1.309.447**	

Toelichting:

Diverse vervangingen materieel Servicebedrijf (7000227, 7000321, 7000322, 7000331 t/m 7000335)

De genoemde uitgaven/investeringen zijn gedaan ter vervanging van gedateerd materieel. Doel van deze investeringen is het verbeteren en verduurzamen van het wagenpark / materieel. Tevens is daarin meegenomen dat het aantal voertuigen is verminderd en aangepast aan de behoefte van de uitvoering om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (SW-medewerkers) als groep in te kunnen zetten. Dit bevordert de motivatie (en vervolgens de productie) van de SW-medewerkers.

Door het verminderen en verkoop van “oude” diesel voertuigen en de aanschaf van electrische voertuigen wordt er een positieve bijdrage geleverd aan de CO2 uitstoot. De post wegenbelastingen is daardoor aanzienlijk gedaald. Door het verruigen van de gazon arealen is een grasmaaier boventallig geworden en hebben we deze kunnen verkopen.

7000241 en 7000320 Aansluiting BRP-digitale dienstverlening en RAAS server buza

Evenals in 2019 is de vervanging van de Basis Registratie Personen en het verder digitaliseren van de dienstverlening aan burgers verder opgepakt. Om de publieksdienstverlening voor de inwoners van Losser ook in Enschede mogelijk te maken is een aparte server aangeschaft; hiervoor is nog een kleine investering nodig gebleken.

3.4. Overzicht taakvelden

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2020	Realisatie 2020	Soc Lasten	Soc Baten	Fys Lasten	Fys Baten	Dst Lasten	Dst Baten
0.1 Bestuur	**1.211**	**1.448**	0	0	0	0	1.507	59
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**-28**	**0**	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	**156**	**180**	0	0	0	0	422	243
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**553**	**574**	0	0	802	228	0	0
0.4 Ondersteuning organisatie	**7.000**	**6.872**	0	0	0	0	7.055	183
0.5 Treasury	**-605**	**-260**	0	0	0	0	598	858
0.61 OZB woningen	**-3.107**	**-4.075**	0	0	0	0	361	4.437
0.62 OZB- niet woningen	**-1.495**	**-550**	0	0	0	0	0	550
0.64 Belastingen Overig	**-105**	**-152**	0	0	0	0	5	157
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	**-35.463**	**-36.117**	0	0	0	0	0	36.117
0.8 Overige baten en lasten	**427**	**246**	0	0	0	0	948	702
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	**31**	**44**	0	0	0	0	44	0
0.10 Mutaties reserves	**-333**	**-1.871**	84	749	1.707	2.651	0	262
0.11 Resultaat	**1.002**	**3.298**	0	0	0	0	3.298	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	***-30.756***	***-30.363***	***84***	***749***	***2.509***	***2.879***	***14.239***	***43.567***
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	**1.620**	**1.619**	0	0	0	0	1.619	0
1.2 Openbare orde en Veiligheid	**370**	**350**	0	0	0	0	356	6
Totaal - 1. Veiligheid	***1.991***	***1.969***	***0***	***0***	***0***	***0***	***1.975***	***6***
2.1 Verkeer en vervoer	**2.706**	**3.387**	0	0	3.440	53	0	0
2.4 Economische Havens en waterwegen	**16**	**6**	0	0	11	5	0	0
2.5 Openbaar vervoer	**34**	**34**	0	0	34	0	0	0
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	***2.756***	***3.427***	***0***	***0***	***3.485***	***58***	***0***	***0***
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	**140**	**171**	0	0	297	126	0	0
3.4 Economische promotie	**-26**	**130**	150	0	13	33	0	0
Totaal - 3. Economische zaken	***114***	***301***	***150***	***0***	***310***	***158***	***0***	***0***
4.2 Onderwijshuisvesting	**788**	**832**	852	20	0	0	0	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	**676**	**629**	971	342	0	0	0	0

Totaal - 4. Onderwijs	***1.464***	***1.462***	***1.824***	***362***	***0***	***0***	***0***	***0***
5.1 Sportbeleid en activering	**233**	**183**	313	131	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	**1.015**	**1.372**	1.938	566	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	**262**	**243**	243	0	0	0	0	0
5.4 Musea	**19**	**16**	16	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	**6**	**1**	1	0	0	0	0	0
5.6 Media	**471**	**471**	471	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**1.342**	**1.364**	151	1	1.235	21	0	0
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	***3.347***	***3.649***	***3.132***	***697***	***1.235***	***21***	***0***	***0***
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	**1.521**	**1.805**	1.842	37	0	0	0	0
6.2 Wijkteams	**1.235**	**1.234**	1.234	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	**920**	**294**	9.103	8.810	0	0	0	0
6.4 Begeleide participatie	**3.510**	**3.306**	3.539	234	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	**628**	**681**	683	2	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	**3.596**	**3.237**	3.562	325	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	**2.793**	**2.784**	2.798	14	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	**5.135**	**3.477**	3.477	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	**404**	**1.938**	1.938	0	0	0	0	0
Totaal - 6. Sociaal domein	***19.742***	***18.756***	***28.178***	***9.422***	***0***	***0***	***0***	***0***
7.1 Volksgezondheid	**909**	**910**	910	0	0	0	0	0
7.2 Riolering	**-677**	**-528**	0	0	2.309	2.837	0	0
7.3 Afval	**-597**	**-610**	0	0	2.174	2.784	0	0
7.4 Milieubeheer	**1.108**	**1.029**	0	0	1.046	17	0	0
7.5 Begraafplaatsen	**19**	**8**	0	0	9	0	0	0
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	***762***	***809***	***910***	***0***	***5.537***	***5.638***	***0***	***0***
8.1 Ruimtelijke ordening	**1.235**	**790**	0	0	841	51	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	**-1.064**	**-942**	0	0	2.790	3.732	0	0
8.3 Wonen en bouwen	**409**	**142**	0	0	1.021	878	0	0
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	***581***	***-10***	***0***	***0***	***4.651***	***4.661***	***0***	***0***
Totaal	***0***	***0***	***34.278***	***11.231***	***17.728***	***13.415***	***16.214***	***43.573***

3.5. Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x 1.000 euro
Begroting 2020 (na wijziging)
Realisatie 2020
Begrotingsafwijking 2020

Programma	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Sociaal	31.853	7.422	34.194	10.481	-2.340	3.059	0	0
Fysiek	17.285	12.398	16.021	10.765	1.264	-1.633	0	0
Dienstverlening	12.293	42.280	12.916	43.310	-623	1.030	0	0
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	61.431	62.100	63.130	64.556	-1.699	2.456	0	0
Programma	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Waarvan onrechtmatig**	**Categorie**
Sociaal	0	288	84	749	-84	461	0	0
Fysiek	1.650	1.472	1.707	2.651	-57	1.179	0	0
Dienstverlening	2.105	1.325	3.298	262	-1.193	-1.063	0	0
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**3.755**	**3.085**	**5.089**	**3.662**	**-1.335**	**577**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**65.186**	**65.186**	**68.219**	**68.219**	**-3.033**	**3.033**	**0**	**0**

Toelichting:

Toelichting categorieën uit Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerealiseerde opbrengsten.
2. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.
3. Mutaties in reserves waarover de raad wel heeft besloten, maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld**.**

Bovenstaande kostenoverschrijdingen zijn hieronder weergegeven en nader toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten. De afwijkingen passen binnen het door de raad geformuleerde beleid en zijn daarmee rechtmatig. Met de vaststelling van deze jaarrekening worden de overschrijdingen formeel geautoriseerd.

Programma Sociaal

De lasten op het programma Sociaal worden met bijna € 2,4 mln. overschreden. Voor ruim € 3 mln. komt dat door extra kosten voor uitvoering van de TOZO. We ontvangen hiervoor voor (nagenoeg) eenzelfde bedrag een vergoeding van het rijk, het saldo van de baten laat een voordeel van ruim € 3 mln. zien. De overschrijding van de kosten is daarmee rechtmatig. De kosten van de TOZO buiten beschouwing latend is sprake van een voordelig verschil op de lasten van dit programma met ongeveer € 1 mln.

De negatieve afwijking op de storting ad € 84.000 is ontstaan doordat er in 2020 een drietal dotaties aan de reserves van in 2020 niet bestede middelen heeft plaatsgevonden. De dotatie aan de reserve Nationaal Actieplan Sport en Bewegen is met € 72.000 het grootste deel van de verklaring.

Programma Fysiek

De negatieve afwijking op de stortingen ad € 57.000 is ontstaan doordat:

- het resterende budget voor het nog niet uitgevoerde onderhoud aan gebouwen ad € 101.000. wordt toegevoegd aan de reserve wegen;
- voor het grondbedrijf € 496.000 winst genomen is, waar in de begroting was uitgegaan van € 540.000; de dotatie valt daardoor € 44.000 lager uit dan geraamd.

Per saldo wordt € 57.000 (€ € 101.000 -/- € 44.000) meer toegevoegd aan de reserves Fysiek dan begroot.

Programma Dienstverlening

De overschrijding op de lasten van € 623.000 is deels het gevolg van de noodzakelijke extra toevoeging aan de voorziening pensioenen wethouders. Die bedraagt iets meer dan € 200.000. Bij opmaak van de jaarrekening bleek de rente toch weer een fractie verder gedaald. Een extra dotatie aan de voorziening blijkt op grond van het BBV nodig om aan alle toekomstige verplichting te kunnen voldoen.

Het resterende nadeel (zie ook de toelichting op het taakveld Algemene baten en lasten) komt vooral door het nadelig resultaat op de kostenplaatsen. Dit nadeel wordt gecompenseerd / gedekt door enerzijds een voordelig effect op de baten (hogere doorbelasting dan geraamd) en anderzijds door aanwending van een aantal reserves.

De overschrijding op de stortingen van € 1.193.000 is het gevolg van de resultaatboeking van € 3.298.000.

3.6. Incidentele baten en lasten

Toelichting:

Specificatie incidentele baten en lasten	2020	
	begroot	werkelijk
Specificatie lasten		
Programma Sociaal		
Bijzondere bijstand	100	100
Bijdrage hockeyclub Losser	100	100
Tillift zwembad	6	5
Actieprogramma R&T	30	15
Bijdrage Dinkel Survival Runners	18	18
Coördinator Trefhuus	30	30
Haalbaarheidonderzoek smokkel- en textielmuseum	10	10
Productontwikkeling Twents Blokje om	5	5
Sociaal medische indicatie kinderopvang	10	10
Landelijke vreemdelingenvoorzieningen	-6	0
Verhoging taalniveau statushouders (DU)	26	16
Gezond in de stad (DU)	9	3
Nationaal actieplan sport en bewegen		50
Programma Fysiek		
Woonvisie 2020	25	8
Ommetje vm. Vuilstort Tiekerveen	5	28
Verlenging BOA's handhaving blauwe zone	4	4
Opbrengst verkoop panden		226
Programma Bestuur en dienstverlening		
Organisatie verkiezingen	-	
Extra kosten taxaxties GBT	50	60
Dekking Ipads / burg.particip.	12	12
Inzet burgerparticipatie	40	11
Tijdelijke uitbreiding applicatiebeheer	35	35
Personeel	95	95
Totaal incidentele lasten	**604**	**841**
Specificatie baten		
Programma Sociaal		
Nationaal actieplan sport en bewegen		122
Totaal incidentale baten	**0**	**0**
Specificatie dotatie reserves		
Programma Sociaal		
Dotatie reserve Nasb		72
Totaal dotatie reserves	**0**	**0**
Specificatie Onttrekking reserves		
Programma bestuur en dienstverlening		
vrijval reserves cf. rib		**179**
Totaal incidentele baten en lasten	**604**	**662**

Saldoverloop	2020	
Totaal saldo 2020	343	3300
Af Saldo incidentele baten en lasten	604	662
Structureel saldo 2020	-261	2638

Taakmutaties	2020
Landelijke vreemdelingenvoorzieningen	-6.213
Verhoging taalniveau statushouders (DU)	26.246
Gezond in de stad (DU)	9.194

3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT)

Toelichting WNT

WNT-verantwoording 2020 Gemeente Losser

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Losser van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2020 voor de gemeente Losser is € 201.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen

Bedragen in euro's	J. van Dam Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	B. Pikula Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01/2020 - 31/12/2020	01/01/2020 - 31/12/2020
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	108.811	88.662
Beloningen betaalbaar op termijn	19.918	15.833
Subtotaal	**128.729**	104.495
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
Totale bezoldiging	**128.729**	**104.495**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2020		
Duur dienstverband in 2020	01/01/2020 tot en met	01/01/2020 tot en met

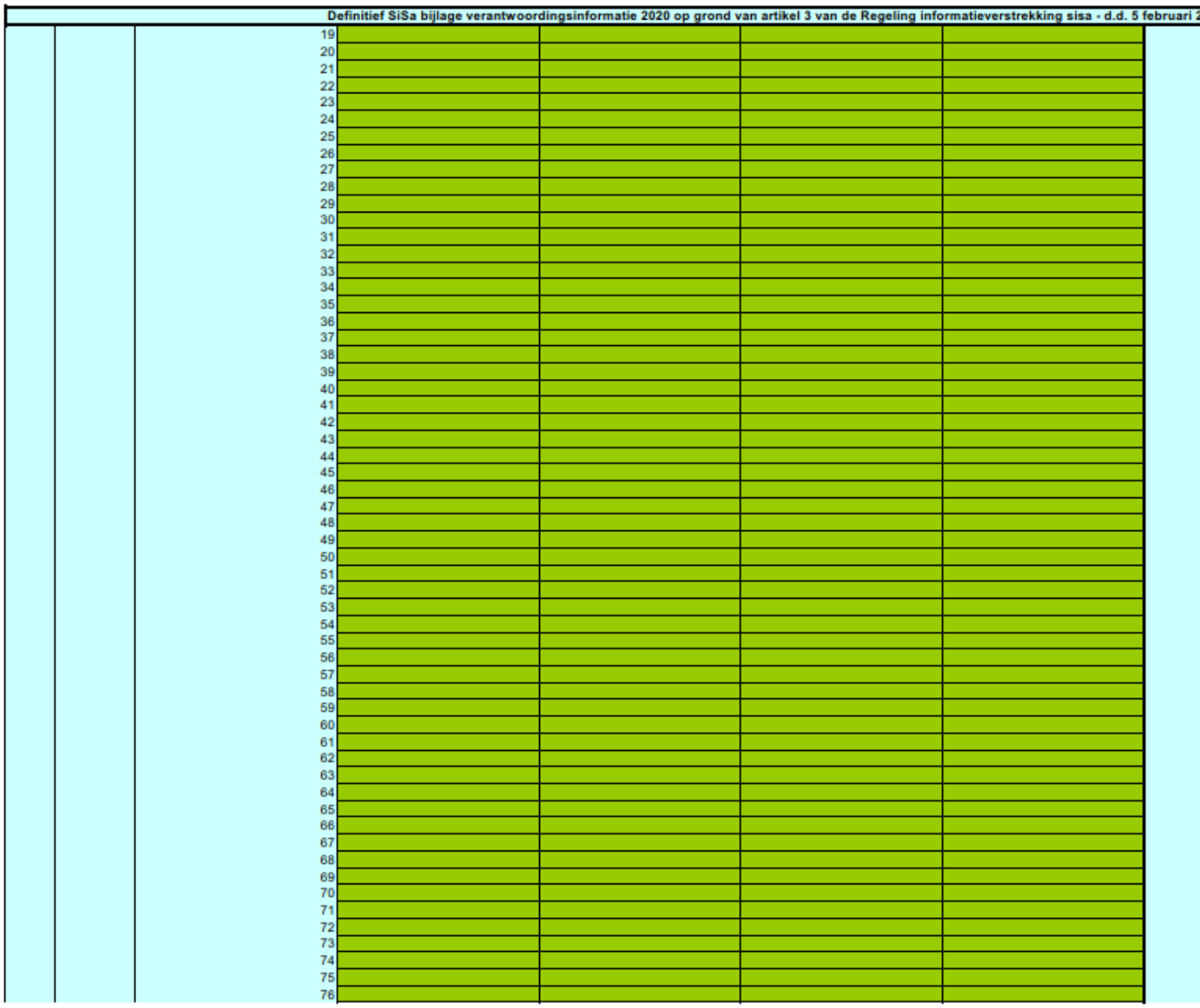
	31/12/2020	31/12/2020
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Gegevens 2019		
Aanvang en einde dienstverband in 2019	01/01/2019 - 31/12/2019	01/01/2019 - 31/12/2019
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	106.955	87.956
Beloningen betaalbaar op termijn	18.713	14.925
Subtotaal	**125.668**	**102.881**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
Totale bezoldiging	**125.668**	**102.881**

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2020 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2020 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2							
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatie T) van on
			0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 279.744			€ 121.475	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
		1	060168 Gemeente Losser		060168 Gemeente Losser		
		2					
		3					
		4					
		5					
		6					
		7					
		8					
		9					
		10					
		11					
		12					
		13					
		14					
		15					
		16					
		17					
		18					

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2							
		77					
		78					
		79					
		80					
		81					
		82					
		83					
		84					
		85					
		86					
		87					
		88					
		89					
		90					
		91					
		92					
		93					
		94					
		95					
		96					
		97					
		98					
		99					
		100					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Bestedin Gemeent I.3 Wet i oudere e arbeidso zelfstand
			€ 3.691.109	€ 59.837	€ 226.083	€ 10.362	€ 44.916
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (ja Loonkost 10d Parti Gemeent I.7 Partic
			€ 30.033	€ 7.580	€ 0	€ 510.984	€ 0
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004**	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk)	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Bob	Baten (ja Rijk)

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari								
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.		*Aard controle R* *Indicator: G3/01*	*Aard controle R* *Indicator: G3/02*	*Aard controle R* *Indicator: G3/03*	*Aard controle R* *Indicator: G3/04*	
				€ 0	€ 0	€ 86.552	€ 0	€ 0
				Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*				
				Ja				
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (ja kapitaalv
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 1.816.386	€ 402.011	€ 22.763	€ 27.957
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 433.093	€ 73.285	€ 4.049	€ 0
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 306.090	€ 52.442	€ 0	€ 0
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig (Ja/Nee)
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	417	48	€ 0	Ja
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	106	9		Ja
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	96	7		Ja

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari								
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoerin uitvoerin (gemeer
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)				
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten		Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*			
				€ 920.089	-€ 173.511			
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verreke kosten p Rijksmid
			1	Nieuwbouw sporthal de Fakkel	€ 923.332		€ 923.332	
			2	Exploitatie sportaccommodaties tv 5.1	€ 8.435		€ 8.435	
			3	Exploitatie sportaccommodaties tv 5.2	€ 161.833	€ 161.833		
			4					
			5					
			6					
			7					
			8					
			9					
			10					
			11					
			12					
			13					
			14					
			15					
			16					
			17					
			18					
			19					
			20					
			21					
			22					
			23					
			24					
			25					

			Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari							
			26							
			27							
			28							
			29							
			30							
			31							
			32							
			33							
			34							
			35							
			36							
			37							
			38							
			39							
			40							
			41							
			42							
			43							
			44							
			45							
			46							
			47							
			48							
			49							
			50							
			51							
			52							
			53							
			54							
			55							
			56							
			57							
			58							
			59							
			60							
			61							
			62							
			63							
			64							
			65							
			66							
			67							
			68							
			69							
			70							
			71							
			72							
			73							
			74							
			75							
			76							
			77							
			78							
			79							
			80							
			81							
			82							
			83							

	Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*
1	Nieuwbouw sporthal de Fakkel	€ 923.332	100%
2	Exploitatie sportaccommodaties tv 5.1	€ 8.435	1%
3	Exploitatie sportaccommodaties tv 5.2	€ 161.833	18%

32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							
46							
47							
48							
49							
50							
51							
52							
53							
54							
55							
56							
57							
58							
59							
60							
61							
62							
63							
64							
65							
66							
67							
68							
69							
70							
71							
72							
73							
74							
75							
76							
77							
78							
79							
80							
81							
82							
83							
84							
85							
86							
87							
88							
89							

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari

90							
91							
92							
93							
94							
95							
96							
97							
98							
99							
100							
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindver
			€ 27.549		€ 27.549	€ 27.549	Nee

3.9. Leeg

4. Balans

4.1. Balans per 31-12-2020

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2020	2019
Immateriele vaste activa	**0**	**0**
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Materiele vaste activa	**61.960**	**54.441**
Investeringen met economisch nut	33.657	30.050
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	21.051	20.731
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	7.252	3.659
Financiele vaste activa	**4.722**	**4.640**
Kapitaalverstekking deelnemingen	37	37
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	76	76
Leningen deelnemingen	0	0
Overige langlopende leningen	4.609	4.526
Totaal Vaste activa	**66.682**	**59.080**
Voorraden	**5.342**	**4.601**
Grond- en hulpstoffen	13	15
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)	5.329	4.586
Uitzettingen < 1 jaar	**3.175**	**3.950**
Vorderingen op openbare lichamen	84	0
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	937	109
Overige vorderingen	2.154	1.265
Overige uitzettingen	0	2.576
Liquide middelen	**8**	**388**
Kas	8	13
Banken	0	376
Overlopende activa	**6.979**	**5.177**
Overlopende activa	6.979	5.177
Totaal Vlottende activa	**15.504**	**14.117**
Totaal Activa	**82.186**	**73.197**

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2020	2019

Eigen vermogen	**28.264**	**26.837**
Algemene reserve	14.976	11.139
Bestemmingsreserve	2.888	3.014
Overige bestemmingsreserves	7.103	7.633
Saldo van rekening	3.298	5.051
Voorzieningen	**8.143**	**7.712**
Voorzieningen verplicht,verlies,risico	4.184	4.125
Voorziening extern	3.959	3.587
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**25.788**	**23.453**
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	25.757	23.424
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0
Waarborgsommen	31	29
Totaal Vaste passiva	**62.194**	**58.002**
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	**14.856**	**10.823**
Kasgeldleningen o/g	9.500	5.500
Bank en girosaldi	1.211	0
Overig schulden	4.145	5.323
Overlopende passiva	**5.136**	**4.373**
Overige vooruitontvangen baten	3.248	2.533
Tussenrekeningen	16	-14
Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	1.872	1.854
Totaal Vlottende passiva	**19.992**	**15.195**
Totaal Passiva	**82.186**	**73.197**

4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op 17 december 2012 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde tenzij anders aangegeven. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot het brutobedrag. Winst wordt genomen op moment van realisatie. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het betreffende boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Aan reserves en voorzieningen wordt geen rente toegerekend conform stellige uitspraken van de commissie BBV in de notitie rente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Vaste Activa

Immateriële Vaste Activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven, indien daadwerkelijk het tot stand komen van een activum wordt gerealiseerd. Het voornemen, technische uitvoerbaarheid en toekomstige nut zijn daarbij voorwaarden

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Totaal immateriële vaste activa	**0**	**0**

Toelichting:

Geen bijzonderheden.

Materiële vaste activa

De onderstaande overzichten geven het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de materiële vaste activa weer.

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Gronden en terreinen	3.729	3.797
Gronden in erfpacht	100	100
Woonruimten	18	19
Bedrijfsgebouwen	26.028	22.104
Grond weg en waterbouwkundige werken	28.476	24.625
Vervoermiddelen	234	306
Machines apparaten en installaties	2.763	2.881
Overige vaste activa	613	608
Totaal materiële vaste activa	**61.960**	**54.441**

De activa worden onderscheiden naar activa met een economisch nut of activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie:economisch nut met heffing.

Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Investeringen met economisch nut	33.657	30.050
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	21.051	20.731
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	7.252	3.659
Totaal materiële vaste activa	**61.960**	**54.441**

Investeringen met economisch nut
Investeringen met economisch nut worden verwerkt in de balans tegen verkrijgingsprijs en volgens de lineaire afschrijvingsmethode afgeschreven. Start van de afschrijving van een nieuw kapitaalgoed is het begrotingsjaar dat volgt op het jaar waarin de investering gereed komt of verworven wordt. Resultaatafhankelijk afschrijven is niet toegestaan en reserves die gevormd zijn, mogen niet in mindering worden gebracht op deze activa. Voor de afschrijving van de materiële vaste activa met economisch nut worden de termijnen gehanteerd zoals beschreven in de bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 8 van de Financiële verordening gemeente Losser 2018 (verordening art. 212). Deze verordening is geactualiseerd bij raadsbesluit van 13 maart 2018.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven percelen (activa met economisch nut) zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs en omvatten de gronden onder de carnavalsloodsen in Losser en De Lutte en de tennishal de Lage Esch**.**

De overige materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Afschrijving vindt dan plaats op basis van de netto - investering middels de lineaire afschrijvingsmethode. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen, onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar, rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2020	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2020
Gronden en terreinen	3.671	-68	0	0	0	3.603
Gronden in erfpacht	100	0	0	0	0	100
Woonruimten	19	0	0	-1	0	18
Bedrijfsgebouwen	22.066	5.573	0	-723	-923	25.993
Grond weg en waterbouwkundige werken	476	-12	0	-80	0	384
Vervoermiddelen	260	1	0	-53	0	208
Machines apparaten en installaties	2.849	218	0	-329	0	2.739
Overige vaste activa	608	37	0	-32	0	613
Totaal materiële vaste activa - Economisch nut	**30.050**	**5.749**	**0**	**-1.218**	**-923**	**33.657**

Toelichting:

Het negatieve investeringsbedrag betreft een rentecorrectie die in 2019 onterecht is verwerkt.

De investeringen in bedrijfsgebouwen zijn in totaal € 5,573 mln. en zijn gedaan in de nieuwbouw van het Carmel College (€ 53.200), de nieuwbouw sporthal de Fakkel (€ 5,449 mln.), toegankelijkheid en luchtbehandeling het Lossershoes (€ 63.100) en in duurzaamheid (€ 7.700). De desinvestering is volledig het gevolg van de SPUK-bijdrage voor de nieuwbouw van de sporthal.

Voor de grond-, weg- en waterbouwkundige werken is een correctie doorgevoerd over voorgaande jaren van -€ 19.000 en € 7.000 besteed aan de herinrichting van de buitenruimte bij Erve Boerrigter, waardoor de totale investeringen op -€ 12.000 uitkomen.

Bij het servicebedrijf is geïnvesteerd in vervanging van een tweetal tractoren (€ 51.500), een Kubota (€ 20.000), een afzuigwagen (€ 90.200) en een onkruidbrander (€ 20.000). Daarnaast is in het Kulturhus Losser geïnvesteerd in faciliteiten voor videoconferencing (€ 33.600).

De overige activa betreffen de gedane investeringen in ICT voor de basisregistratie personen (€ 32.200) en uitgaven voor het opvragen en verstrekken van persoonsinformatie.

Investeringen met een economisch nut ten behoeve van heffingen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Heffingen **Bedragen x 1.000 Euro's**	**Boekwaarde 1-1-2020**	**Investeringen**	**Desinvesteringen**	**Afschrijvingen**	**Bijdragen derden**	**Boekwaarde 31-12-2020**
Gronden en terreinen	94	0	0	0	0	94
Bedrijfsgebouwen	38	0	0	-3	0	35
Grond weg en waterbouwkundige werken	20.541	992	0	-646	0	20.886
Vervoermiddelen	46	0	0	-20	0	25
Machines apparaten en installaties	13	0	0	-3	0	10
Overige vaste activa	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa - Heffingen	**20.731**	**992**	**0**	**-673**	**0**	**21.051**

Toelichting:

Het weergegeven bedrag aan investeringen is besteed voor vervanging en (groot) onderhoud rioleringen in diverse straten, waaronder die in het centrum van Losser en de Dorpsstraat in de Lutte.

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut
Alle investeringen met maatschappelijk nut, waaronder infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken, worden met ingang van boekjaar 2017 geactiveerd als gevolg van de gewijzigde BBV regelgeving. Tot 2017 was dit geen verplichting.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur.

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2020	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2020
Gronden en terreinen	32	0	0	0	0	32
Grond weg en waterbouwkundige werken	3.609	3.863	0	-157	-109	7.206
Machines apparaten en installaties	19	0	0	-5	0	14
Overige vaste activa	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa - Maatschappelijk nut	**3.659**	**3.863**	**0**	**-162**	**-109**	**7.252**

Toelichting:

In 2020 zijn de volgende investeringen gedaan en bijdragen verrekend:

Omschrijving	Investeringen	Bijdragen/ verrekeningen
centrum Losser	1.337.300	
MIP/vervanging wegen	2.006.600	
de Lutte	367.400	25.700
Overdinkel	84.900	9.800
Glane	9.600	
wandel-/fietspad de Pol-Dinkel	4.800	-28.100
LAGA-pad		45.000
Losser aan de Dinkel	29.500	56.100
verlichting Kolkersweg-komgrens	23.000	
	3.863.100	**108.500**

Salderend is er € 3.755.000 geïnvesteerd.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen zijn opgenomen tegen nominale waarde, dan wel de lagere marktwaarde. Verstrekte geldleningen zijn opgenomen tegen de hoogte van de oorspronkelijke geldlening, verminderd met de ontvangen aflossingen, dan wel de lagere marktwaarde.

Het verloop van de financiële vaste activa in 2020 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2020	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving / Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2020
Kapitaalverstekking deelnemingen	37	0	0	0	37
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	76	0	0	0	76

Leningen deelnemingen	0	0	0	0	0
Leningen overig	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	4.526	862	0	-780	4.609
Totaal financiële activa	**4.640**	**862**	**0**	**-780**	**4.722**

Toelichting:

De aflossing leningen deelnemingen heeft betrekking op de laatste tranche van de aflossing van een lening aan Enexis.

De investeringen en afschrijvingen/aflossingen op de langlopende leningen bestaan uit de volgende leningen:

Omschrijving	Nieuwe leningen	Aflossingen
- fietsprivé	27.417	26.961
- hypotheken ambtenaren	0	153.012
- achtergestelde lening Vitens	0	111.640
- Stimuleringsfonds Volkshuisvestiging	457.259	18.192
- VROM startersfonds	527.183	451.558
558- Energiefonds	100.473	18.380
- St. Stimuleringsfonds SVN	-250.000	0
	862.332	**779.743**

Vlottende activa

Voorraden
De boekwaarde van de grondexploitatie betreft uitsluitend het zogenoemde 'Onderhanden werk' (gronden in exploitatie). Door de gewijzigde regelgeving rond de inrichting van de administratie (BBV) mogen de gronden, waarvoor nu en binnen afzienbare tijd geen plan of (voorgenomen) raadsbesluit bestaat om deze in exploitatie te nemen, niet meer onder de voorraden worden opgenomen. In plaats daarvan worden deze onder de 'Materiële vaste activa' opgenomen.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde.

Onder de voorraden wordt ook de boekwaarde verantwoord met betrekking tot gronden opgenomen onder de grondexploitatie. Volledigheidshalve wordt verwezen naar de voorgeschreven paragraaf Grondexploitatie.

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Grond- en hulpstoffen	13	15
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)	5.329	4.586
Totaal voorraden	**5.342**	**4.601**

Toelichting:

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Bouwgrond in exploitatie	4.982	3.795	3.036	5.741
Verliesvoorziening	-395	0	17	-412
Totaal	**4.586**	**3.795**	**3.053**	**5.329**

De boekwaardemutatie is € 743.000 (€ 5,329 mln. - € 4.586 mln.)

De uitgaven en inkomsten zijn als volgt ontstaan:

(Bedragen x €)

Omschrijving	**Bedrag**
Bouw-/woonrijpmaken	1.953.007
Beheerskosten	177.371
Sloopkosten	151.016
VTU-kosten	548.052
Financieringskosten	-1.952
Financieringskosten	8.691
	2.836.186
Winstneming	958.927
Vermeerderingen	**3.795.113**
Gronduitgifte:	
- rijwoning	498.557
- 2^1 kap	415.697
- vrijstaande woningen	1.885.326
	2.799.581
Exploitatiebijdragen	203.498
Overige inkomsten	32.711
Verminderingen	**3.035.790**
Verliesvoorziening	16.713
Verminderingen/verliesvoorziening	**3.052.503**
Boekwaardemutatie	**742.609**

Onderstaand de ontwikkeling van de boekwaarde en het te verwachten eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden (* € 1.000):

Voorraden: Gronden in Exploitatie	Boekwaarde 1-1-2020	Vermeerderingen 2020	Verminderingen 2020	Winstneming 2020	Boekwaarde 31-12-2020	Te maken kosten	Te realiseren inkomsten	Verwacht eindresultaat op eindwaarde*
De Saller	1.764	634	2.678	846	566	1.981	5.163	2.616
Luttermolenveld	361	73	0	0	435	195	572	-58
De Geurmeij	2.029	158	331	22	1.879	2.427	4.494	189
’t Zijland	-1.344	1.280	27	91	0	0	0	0
Wonen aan het Dinkeldal	1.956	683	0	0	2.640	1.448	3.776	-311
Invalsweg Overdinkel	214	8	0	0	222	55	207	-70
Totaal	**4.982**	**2.836**	**3.036**	**959**	**5.741**	**6.106**	**14.213**	**2.365**
Verliesvoorziening	-395		17		-412			
	4.586	**2.836**	**3.053**	**959**	**5.329**			

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening gevormd, die in mindering is gebracht op de boekwaarde. Dit leidt tot de balanswaarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2020	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2019
Vorderingen op openbare lichamen	84	0	84	0
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	937	0	937	109
Overige vorderingen	2.941	788	2.154	1.265
Uitzettingen in 's rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	0	0	0	2.576
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	**3.963**	**788**	**3.175**	**3.950**

Toelichting:

De vorderingen op de openbare lichamen bestaan voor het grootste deel uit afgedragen btw.

De rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen betreffen het rekening courantsaldo van het GBTwente ten behoeve van het innen van lokale heffingen, en het rekening courantsaldo van het ROZ voor uitvoering van de BBZ en de TOZO-regeling.

Het grootste deel van het saldo van de Overige vorderingen per 31-12-2020 heeft betrekking op de vorderingen met betrekking tot GBTwente en ROZ. De vorderingen bedragen samen € 2.905.000.

Op de vordering op het GBTwente van in totaal € 1.473.000 is een voorziening voor oninbaarheid van € 330.000 in mindering gebracht, terwijl op de vordering op de ROZ Groep Hengelo van € 1.432.000 een voorziening voor oninbare belastingdebiteuren van € 458.000 in mindering is gebracht. In totaal bedraagt de voorziening oninbaarheid hiermee € 788.000. De forse stijging van de vorderingen wordt vooral veroorzaakt door de TOZO-regeling. Na aftrek van de voorzieningen bedraagt de boekwaarde van de vorderingen € 2.117.000.

Het saldo van de boekwaarde van de overige vorderingen is € 37.000, waardoor de boekwaarde uitkomt op € 2.154.000.

Schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden.

Het drempelbedrag bedroeg € 455.000 in 2020. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2020 het drempelbedrag niet heeft overschreden:

(x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	98	256	250	110
Toegestane drempelbedrag	455	455	455	455
Ruimte onder het drempelbedrag	356	198	205	345
Overschrijving drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

Liquide middelen
Deze worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen.

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Kas	8	13
Banken	0	376
Totaal liquide middelen	**8**	**388**

Overlopende activa
De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Nog te ontvangen baten	1.893	1.022
Corr. Nog te ontvangen baten OL	4.853	4.021
Vooruitbetaalde kosten	232	129
Kasbetalingen	2	6
Totaal overlopende activa	**6.979**	**5.177**

Toelichting

De nog te ontvangen baten zijn eind 2020 € 1.893.000 en bestaan uit:

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Bedrag
Leges Gemeentelijk Belasting Kantoor Twente	465
Maatregelhulp 2020	317
Nedvang 2020	285
Winstuitkering beschermd wonen 2020	168
Teruggave OB/BCF	281
Leges vergunningen	89
Overig	280
Totaal	**1.893**

De nog te ontvangen baten van openbare lichamen zijn eind 2020 € 4.853.000 in verband met een openstaande vordering op het ministerie van Financiën voor het terugvorderen van Btw.

De post ‘Vooruitbetaalde kosten’ bestaat uit:

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Bedrag
Verzekeringen	161
Huur Prins Hendrikstraat	44
Overig	27
Totaal	**232**

Vaste Passiva

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 1-1-2020	Rente	Stortingen	Onttrekkingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2020
Sociaal	1.638	0	84	492	0	1.231
Fysiek	5.300	0	1.228	1.223	0	5.305
Dienstverlening	19.899	0	3.935	2.105	0	21.728
Eigen vermogen	**26.837**	**0**	**5.246**	**3.820**	**0**	**28.264**

Toelichting

Naast het eigen vermogen voortkomend uit de reserve maakt ook het gerealiseerde resultaat onderdeel uit van het eigen vermogen. Inclusief het gerealiseerde resultaat van 2020 van € 3.297.894 komt het totaal eigen vermogen eind 2020 uit op € 28.264.000. In onderstaand overzicht staat de verdeling van het eigen vermogen naar de diverse (bestemmings)reserves.

Reserve Code	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2020	Dotaties	Onttrekkingen	Stand per 31-12-2020
1. Sociaal					
BR Ov	Reserve Kulturhus Overdinkel	120	0	8	112
	Reserve MOP onderwijs.'10	126	6	8	125
	Reserve NASB '08+'09	51	72	2	121
	Reserve impuls brede school 2009	159	0	15	144
	Privatisering Buitensportaccom.	0	0	0	0
	Inburgering Statushouder	174	0	100	74
	Gezond in de stad	249	6	0	255
	Frictiekosten	274	0	103	171
	Sociaal domein	364	0	155	209
	Fundamentgelden muziekonderwijs	23	0	23	0
	Applicatie sociaal domein	99	0	79	20
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		1.638	84	492	1.231
Totaal - Sociaal		**1.638**	**84**	**492**	**1.231**
2. Fysiek					
BR Ov	Reserve Grondexploitaite	1.000	17	17	1.000
	Reserve Onderhoud Wegen	2.537	0	807	1.730
	Reserve Dorpsvisies 2008	5	0	5	0
	Reserve VitaliseringLandelijk gebied	0	0	0	0
	Reserve Gebouwen MOP	161	101	41	221
	Reserve Verv. Lampen OV	38	12	0	50
	Afboeking grond	250	0	0	250
	Reserve omgevingswet	970	360	191	1.139
	Reserve aanschaf Squid	70	0	0	70
	Duurzaamheid	229	237	161	304
	Herinrichten Beuningen	40	0	0	40
	Reserve Centrumontwikkeling	0	500	0	500
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		5.300	1.228	1.223	5.305
Totaal - Fysiek		**5.300**	**1.228**	**1.223**	**5.305**
3. Dienstverlening					
Alg	Algemene reserve	11.139	5.531	1.694	14.976
Totaal - Algemene Reserves		11.139	5.531	1.694	14.976

BR Kap	Invest Bijdragen	3.014	0	126	2.888
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaalslasten		3.014	0	126	2.888
BR Ov	Reserve Organisatie ontwikkelingen	38	0	0	38
	Reserve conjunctuur/frictiefonds	138	0	87	51
	Individueel Loopbaanbudget	40	0	40	0
	Reserve Referenda	40	0	0	40
	Aansluiting BRP-digitale dienstverle	438	0	0	438
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		694	0	127	567
Totaal - Dienstverlening		**14.847**	**5.531**	**1.948**	**18.430**
Eigen vermogen		**21.786**	**6.843**	**3.662**	**24.966**

Toelichting Algemene (risico)reserve

Het saldo van dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve is € 3.837.000 (€ 5.531.000 -/- € 1.694.000) en kan als volgt worden verklaard.

Vanuit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2019 is voor diverse onderwerpen in totaal per saldo € 3.641.000 toegevoegd (na aftrek van € 1.411.000 resultaatbestemming). Daarnaast is conform de uitgangspunten van het grondbedrijf de helft van het positieve resultaat aan de algemene reserve toegevoegd, in 2020 gaat het om een bedrag van € 479.000.

Naast deze dotaties is conform de begroting een bedrag van € 185.000 aan de Algemene reserve onttrokken en is er ook nog € 98.000 onttrokken voor de dekking van het tekort op de exploitatie van het Kulturhus Losser zoals opgenomen is in de begroting.

Toelichting Bestemmingsreserves

Sociaal

Reserve kulturhus Overdinkel
In de reserve is € 120.000 beschikbaar voor dekking van de kosten van het onderhoudscontract in de komende vijftien jaar. In 2020 is aan deze reserve voor de gemaakte kosten voor onderhoud een bedrag van € 8.000 onttrokken.

Reserve MOP onderwijs '10
Aan de reserve MOP onderwijs is in 2020 € 6.000 toegevoegd in verband met een onderschrijding van het jaarlijkse onderhoudsbudget. Voor dekking van gemaakte kosten is vervolgens een bedrag van € 8.000 onttrokken.

Reserve NASB '08+'09
De gemeente heeft gedurende de periode 2008 - 2012 hiervoor middelen ontvangen via de algemene uitkering. Met de Vereniging Sport en Gemeenten is een convenant gesloten voor de uitvoer van diverse beweeginterventies. De budgetten hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Het verschil budget en realisatie wordt verrekend met de reserve. Met toestemming van de Vereniging Sport en Gemeenten wordt het restant van deze reserve uitgegeven in de jaren 2015 - 2017 omdat de provincie begin 2013 in het kader van de € 1.- regeling € 45.000 subsidie heeft verleend voor sport- en beweegactiviteiten. Ten opzichte van het beschikbare budget is in 2020 geld overgebleven; dit bedrag van per saldo € 70.000 is toegevoegd aan de reserve.

Reserve impuls brede school 2009
In maart 2009 is een meerjarig convenant met het rijk gesloten om deel te nemen aan de impuls om combinatiefuncties mogelijk te maken. Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij 1 werkgever maar werkzaam is voor twee of meer sectoren. Losser heeft gekozen voor een samenwerking tussen onderwijs, sport en/of cultuur. Via de algemene uitkering ontvangen we budget voor 3,9 FTE. In 2020 is voor dekking van de extra kosten bovenop het beschikbare budget een bedrag van € 15.000 aan de reserve onttrokken.

Reserve inburgering statushouders
Voor de huisvesting van statushouders heeft de gemeente in de loop van 2017 eenmalige middelen ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld voor de integratie van statushouders, waaronder participatie en taalonderwijs. Middels een aangenomen amendement is voorgesteld bij de jaarrekening 2017 het niet bestede bedrag ad € 174.000 in een reserve te bestemmen. Zoals al aangegeven in de raadsinformatiebrief over de reserves, is deze reserve afgeroomd met € 100.000, omdat het reserveerde budget niet meer volledig nodig is voor het doel waarvoor de reserve is ingesteld.

Reserve gezond in de stad
De gemeente Losser ontvangt via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond In De Stad) middelen (periode 2015 - 2017) om de aanpak van gezondheidsachterstanden verder vorm te geven. Bij de resultaatbestemming 2015 is besloten het ontvangen bedrag 2015 te reserveren. In 2020 is bijna € 6.000 minder uitgegeven vanuit de algemene uitkering is ontvangen. Dit is aan de Reserve Gids-gelden toegevoegd.

Reserve frictiekosten & reserve Sociaal domein
Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt van € 979.000. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is besloten om dit voordeel in een tweetal reserves beschikbaar te houden:

• Bij de implementatie en uitvoering van de nieuwe taken in het Sociaal Domein, wordt gaandeweg duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid niet voor alle medewerkers haalbaar is om aan de daarbij behorende eisen (kennis en vaardigheden) te voldoen. Dit leidt tot frictiekosten waarvoor een bedrag van € 500.000 is gereserveerd. In 2020 waren deze kosten € 103.000.

• Vanwege de onzekerheid die bestaat over de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het 'Sociaal domein', is besloten om het restant van € 479.000 te bestemmen voor de vorming van een reserve 'Sociaal domein'. In 2016 is vervolgens ingeschat dat een bedrag van € 1 miljoen toereikend is voor de eenmalige uitgaven/investeringen in het sociaal domein. Om die reden is voorgesteld de reserve Sociaal domein aan te vullen met een bedrag van € 521.000 (€ 1 miljoen verminderd met € 479.000). In 2020 zijn de totale kosten van de pilots € 155.000; deze kosten worden met de reserve verrekend.

Reserve Fundamentgelden muziekonderwijs
In 2016 is de beschikking voor de jaren 2015 en 2016 van Fundament lager vastgesteld. Van het teruggevorderde geld is bij de resultaatbestemming van 2016 een reserve gevormd. Zoals al aangegeven in de raadsinformatiebrief over de reserves, is deze reserve afgeroomd met € 23.000, omdat het gereserveerde budget niet meer nodig is voor het doel waarvoor de reserve is ingesteld.

Applicatie Sociaal domein
Het is belangrijk dat binnen het Sociaal domein op een integrale wijze kan worden gewerkt. De applicatie van Centric faciliteert deze wijze van werken, onder andere doordat een integraal klantbeeld leesbaar is. Implementatie van de applicatie leidt tot betere

dienstverlening. Op basis hiervan is in 2017 besloten een reserve te vormen. In de raadsinformatiebrief over de reserves is aangegeven dat deze reserve vrij kan vallen. Uit de reserve is € 79.000 onttrokken, waardoor er nog € 20.000 blijft staan in de reserve. Dit is bestemd voor nog te maken kosten voor ondersteunende werkzaamheden in 2021.

Fysiek

Reserve grondexploitatie

De grondexploitatie is een risicovolle activiteit. Om deze risico's op te kunnen vangen, zonder de Algemene risicoreserve aan te moeten spreken, is in 2007 is door de raad besloten een reserve Grondexploitatie te vormen. Hierbij is bepaald dat, indien het jaarresultaat van de overige gemeentelijke activiteiten een negatief saldo vertoont, dit eerst wordt aangevuld. Het meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene reserve en de andere 50% voor de reserve Grondexploitatie. In geval van een tekort op de grondexploitatie wordt dit eerst ten laste van deze reserve gebracht, een eventueel resterend tekort komt ten laste van de algemene middelen. Op grond van de Notitie grondbeleid 2018 mag de reserve grondexploitatie maximaal € 1.000.000. bedragen.

De actualisatie van de grondexploitaties heeft ertoe geleid dat € 17.000 is onttrokken om de verliesvoorziening Luttermolenveld en Wonen aan de Dinkel op te hogen voor € 21.000 en de verliesvoorziening voor Invalsweg Overdinkel voor € 4.500 te verlagen.

Op basis van het BBV moet tussentijdse winst worden genomen; In 2020 is winst genomen voor de Saller (€ 423.000), de Zijland (€ 45.000) en de Geurmeij (€ 11.000), totaal € 479.000. Aangezien voor de grondexploitaties € 17.000 is onttrokken, moest eenzelfde bedrag weer aan de reserve Grondexploitaties worden toegevoegd om deze weer op € 1 miljoen te krijgen. De overige € 463.000 valt vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2020.

Reserve Onderhoud wegen

Bij de op 12 mei 2009 vastgestelde bezuinigingsoperatie is besloten dat jaarbudgetten onderhoud wegen volledig voor dit doel mogen worden aangewend. Dat betekent dat een overschot via een reserve beschikbaar blijft. Eventuele tekorten kunnen jaarlijks verrekend worden met deze reserve. In 2020 is de onttrekking € 807.000 als gevolg van een overschrijding van het onderhoudsbudget wegen vooral door de inhaalslag voor achterstallig onderhoud en vervanging.

Reserve Dorpsvisies 2008

Op 30 juni 2009 heeft de gemeenteraad bij bestemming van het jaarresultaat 2008 besloten tot het instellen van deze bestemmingsreserve van € 128.000. De leefbaarheid van de kerkdorpen en burgerparticipatie zijn speerpunten uit het collegeprogramma. Hiertoe zijn samen met burgers dorpsvisies opgesteld en is door de raad middels amendement bij de voorjaarsnota op 24 juni 2008 budget voor de uitvoering beschikbaar gesteld. Zoals al aangegeven in de raadinformatiebrief over de reserves, is deze reserve in 2020 afgeroomd met € 5.000, omdat de reserve gelet op de beperkte omvang opgeheven kan worden.

Reserve Gebouwen MOP

Op 20 december 2011 heeft de gemeenteraad op basis van de najaarsnota besloten tot het instellen van een reserve voor de MOP gebouwen, inclusief de gebouwen van het onderwijs. Dit omdat het MOP meerjarig is onderbouwd en planmatig wordt weggezet. Aan de reserve MOP is in 2020 conform de begroting € 41.000 onttrokken. Het resterend budget voor het nog

niet uitgevoerde onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen van € 101.000 is toegevoegd aan de reserve.

Reserve vervanging lampen OV

Deze reserve is bedoeld voor de 4-jaarlijkse vervanging van de lampen van de openbare verlichting. Jaarlijks wordt een bedrag ad € 12.500 gereserveerd. Naast deze storting hebben er geen mutaties in 2020 plaatsgevonden.

Reserve afboeking grond

Losser heeft samen met de regiogemeenten verder gewerkt aan het bieden van inzicht in de gevolgen van de over programmering woningbouw. Naar verwachting is een substantieel deel van de programmering hard. Echter, de mogelijkheid bestaat dat besluitvorming op dit punt een nadelige invloed zal hebben op het weerstandsvermogen. Om die reden is besloten om een bedrag van € 250.000 te reserveren. In 2020 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Omgevingswet

Met de vaststelling van de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 200.000 uit het resultaat te reserveren voor de implementatie van de omgevingswet. In de Voorjaarsnota 2020 is voor de beoogde implementatie van de omgevingswet het beschikbare bedrag in deze reserve verhoogd met € 360.000. Ter dekking van gemaakt kosten voor de invoering omgevingswet heeft in 2020 een onttrekking van € 191.000 plaatsgevonden.

Reserve aanschaf Squid
Om informatie over vergunningen, toezicht en handhaving goed te kunnen verwerken en met externe partners te kunnen delen, is de aanschaf van een nieuwe applicatie nodig. Hiervoor is een reserve gevormd ad € 50.000, deze is in de jaarrekening 2018 met nog eens € 20.000 verhoogd. In 2020 heeft geen mutatie op deze reserve plaatsgevonden.

Reserve Duurzaamheid

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om een reserve Duurzaamheidsfonds te vormen en een storting van € 500.000 te doen. Vanuit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2019 is voor het onderwerp energiemaatregelen in 2020 per saldo € 237.000 toegevoegd. Voor 2020 is in totaal € 161.000 gebruikt voor de dekking van kosten voor projecten.

Herinrichten Beuningen
De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om voor dit doel een bedrag van € 40.000 op te nemen. In 2020 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Centrumontwikkeling
Met de vaststelling van de Jaarrekening 2019 is besloten € 500.000 uit het resultaat te reserveren voor het Centrumplan in Losser. De meerjarige uitvoering start in 2020.

Dienstverlening

Algemene reserve

Zie toelichting aan het begin.

Reserve Investeringsbijdragen
Op grond van het BBV mogen bijdragen uit eigen reserves in investeringen met economisch nut niet in mindering worden gebracht op de boekwaarde van deze investeringen. Hier is

sprake van de zogenaamde. bruto - verantwoording. In de praktijk houdt dit in dat een jaarlijkse vrijval van deze reserve plaatsvindt, op basis van de afschrijvingstermijn van het betreffende activum. Hierbij wordt ook rekening gehouden met rente, zodat dit het zelfde effect heeft als een netto - verantwoording, zij het dat de vrijval op grond van de regelgeving niet geschiedt via het betreffende product, maar via functie 980 en op deze wijze derhalve via de bestemming.

Conform de begroting heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 126.000 voor de reguliere bijdrage in de kapitaallasten.

Reserve Organisatie-ontwikkelingen
Deze reserve is bedoeld voor dekking van risico's voortvloeiende uit mogelijk verplichtingen en kosten als gevolg van het organisatie ontwikkel traject. In 2020 zijn geen kosten verrekend met de reserve.

Reserve conjunctuur/ frictiefonds
Op 12 mei 2009 heeft de Raad bij het vaststellen van de bezuiniging besloten tot het instellen van een conjunctuur-/frictiefonds in 2010 van € 1.000.000. Dit fonds is bedoeld voor het opvangen van tijdelijke, conjuncturele tegenvallers, waarbij te denken valt aan bijvoorbeeld niet door het rijk gecompenseerde uitkeringsgelden en teruglopende leges. Tevens is dit fonds bedoeld voor opvang frictiekosten in de vorm van eenmalige personele effecten als uitvloeisel van de organisatorische aanpassingen. Ook de samenwerking met Enschede en het GBT en de daaruit voortvloeiende frictiekosten vallen hieronder. Zoals al aangegeven in de raadsinformatiebrief over de reserves, is deze reserve afgeroomd met € 87.000, omdat voor de kosten die voortvloeien uit conjuncturele tegenvallers de Algemene risicoreserve beschikbaar is. Het overige deel van de reserve moet beschikbaar blijven voor de aangegane verplichtingen die voortvloeien uit frictiekosten.

Reserve Individueel loopbaanbudget
In september 2013 is deze reserve ingesteld om het mogelijk benodigde budget voor de regeling individueel opleidingsbudget, waaraan het personeel rechten kan ontleden, over de periode van 3 jaar te kunnen bekostigen. In 2017 is het overgebleven opleidingsbudget toegevoegd aan de reserve. Gelet op de overschrijding in 2016 en de verwachting dat de noodzaak voor opleidingen de komende jaren hoog is, is het noodzakelijk hiervoor reserve gelden beschikbaar te hebben. De hogere kosten die verwacht worden vinden hun oorsprong in onder andere de drie decentralisaties, expeditie Losser en veranderende wet- en regelgeving zoals de Omgevingswet. Zoals opgenomen is in de raadsinformatiebrief over de reserves is de reserve in 2020 opgeheven.

Reserve referenda

Op 10 november 2015 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve in te stellen 'ten behoeve van het houden van referenda'. Op deze manier wordt voorkomen dat de financiële situatie van de gemeente een argument is om een referendumverzoek van inwoners af te wijzen. Dit amendement is bij de bestuursrapportage 2016 geëffectueerd. In 2020 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Aansluiting BRP-digitale dienstverlening
Vanuit Digitaal 2017 is landelijk koers gezet richting het zoveel mogelijk digitaal aanbieden van producten aan inwoners en bedrijven. Om die reden is samen met Enschede gekozen voor de applicatie iBurgerzaken. Hiervoor is een bedrag van € 438.000 gereserveerd ter dekking van de kapitaallasten van de applicatie, de te maken projectkosten en de kosten voor het trainen van de medewerkers.

In het project was ook voorzien in het realiseren van de aansluiting met de BRP. De minister van minister binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties - Google zoeken Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft het project BRP gestopt. In het kader van het project iBurgerzaken vindt aansluiting op de BRP dan ook niet plaats.

Aangezien het project iBurgerzaken nog niet is afgerond, worden geen rente- en afschrijvingslasten ten laste van de taakvelden gebracht. De reserve is gevormd om juist deze lasten te zijner tijd af te dekken. Om die reden hebben net als in voorgaande jaren ook in 2020 nog geen mutaties in de reserve plaatsgevonden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde met uitzondering van de voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Dit geldt bijvoorbeeld voor de pensioenvoorziening van de wethouders die gebaseerd is op actuariële berekeningen.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 1-1-2020	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand per 31-12-2020
Sociaal	121	0	0	3	118
Fysiek	3.587	560	188	0	3.959
Dienstverlening	4.004	212	0	150	4.066
Voorzieningen	**7.712**	**771**	**188**	**153**	**8.143**

Bedragen x 1.000 Euro's	Voorziening	Stand 01-01-2020	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand 31-12-2020
Sociaal	Herstructurer.Ontmanteling Top Craft	121	0	0	3	118
Fysiek	Voorz. Reiniging	580	0	188	0	392
	Voorz. Riolering	3.007	560	0	0	3.567
Dienstverlening	Voorz. pensioenen wethouders	3.977	212	0	136	4.052
	Voorz. uitstroom personeel	28	0	0	14	13
Voorzieningen		**7.712**	**771**	**188**	**153**	**8.143**

Toelichting:

Sociaal

Voorziening herstructurering Top Craft
Op basis van de notitie "Mensenwerk" hebben de drie deelnemende gemeenteraden in december 2011 besloten om Gr-WOT en het toenmalige uitvoeringsbedrijf Top Craft te ontmantelen en over te gaan tot separate uitvoering van de WSW door de drie afzonderlijke gemeenten. Als gevolg van deze beslissing is in de jaarrekening 2011 een voorziening "Herstructurering" gevormd van € 8.284.000 (het Losserse deel is 33%). De stand van het Losserse deel van deze voorziening bedroeg op 01-01-2020 nog € 121.000. De gemeente Oldenzaal is belast met de afwikkeling van de liquidatie. In 2020 heeft geen substantiële vrijval plaatsgevonden. Aan de restant-verplichtingen in de jaarrekening ligt het volgende ten grondslag: een salarisberekening van RAET en een inschatting van de verplichtingen die nog tot medio 2021 kunnen worden gedaan op basis van het sociaal plan. Verwachting is dat de voorziening in 2021 met een (beperkte) vrijval kan worden afgewikkeld.

Fysiek

Voorziening Reiniging
Het saldo tussen lasten en baten met betrekking tot de afvalinzameling wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. Het resultaat op de afvalinzameling heeft er toe geleid dat een bijdrage uit de voorziening Reiniging moest worden onttrokken van € 188.000. Hierin zit conform begroting een storting verrekend van € 35.000 voor de toekomstige vervanging van de ondergrondse afvalcontainers, wat maakt dat het nadeel op de afvalstoffenheffing bruto op € 223.000 is uitgekomen, waar in de begroting van € 200.000 was uitgegaan.

Een toelichting op de dotaties / onttrekkingen is te vinden in hoofdstuk 3.2.

Voorziening Riolering

Het saldo tussen lasten en baten van de riolering wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. De hoogte van het rioolrecht is gebaseerd op het kostendekkingsplan dat onderdeel is van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In de begroting 2020 was een storting aan deze voorziening geraamd van € 308.000. De werkelijke storting bedraagt € 559.000. Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door besparingen op diverse onderdelen zoals vooral op onderhoud € 67.000, Btw € 108.000 en straatreiniging € 18.000, alsmede door een provinciale subsidie van € 44.000 waar in de begroting geen rekening mee is gehouden.

Een uitgebreidere toelichting is te vinden in hoofdstuk 3.2.

Dienstverlening

Voorziening Pensioenen wethouders

Op grond van het BBV dient voor de pensioenverplichtingen, die de gemeente heeft jegens bestuurders en oud-bestuurders, dan wel jegens hun nabestaanden, een voorziening te worden gevormd. Jaarlijks zal moeten worden beoordeeld op basis van een actuariële berekening of de voorziening nog toereikend is.

Per 1 januari 2020 bedroeg deze voorziening € 3.977.000. In 2020 is een bedrag van € 136.000 als pensioenuitkering ten laste van de voorziening gebracht. Aangezien op basis van de actuariële berekeningen blijkt dat de voorziening nog niet op het benodigde niveau zat, heeft een extra storting van € 76.000 plaatsgevonden. Daarmee heeft de voorziening eind 2020 een omvang van € 4.052.000.

Voorziening Uitstroom personeel

Door de uitstroom van een personeelslid is een verplichting ontstaan voor de komende tien jaar. In 2020 is een bedrag € 14.000 als betalingsverplichting ten laste van deze voorziening gebracht, zodat per 31-12-2020 de hoogte van deze voorziening nog € 13.000 bedraagt.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2020	Toevoegingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2020
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	23.424	5.000	2.667	0	25.757
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0	0
Waarborgsommen	29	1	0	0	31
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van >	**23.453**	**5.001**	**2.667**	**0**	**25.788**

1 jaar					

Toelichting:

De aflossingen op de leningenportefeuille bedroegen € 2,67 mln. De aflossingsverplichting voor 2019 is opgenomen in het saldo per 31 december 2018 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden. In 2020 is een nieuwe langlopende lening aangetrokken van € 5 mln. Het betreft een lineaire geldlening met een looptijd van 25 jaar. De rente voor deze lening is 0,313%.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg € 661.000 in 2020. Onder de vlottende schulden is de verplichting van de in 2020 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal € 278.000.

Vlottende passiva

Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	**2020**	**2019**
Kasgeldleningen o/g	9.500	5.500
Bank en girosaldi	1.211	0
Overig schulden	4.145	5.323
Totaal **Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar**	**14.856**	**10.823**

Toelichting:
Per 31-12-2020 bestaat de totale vlottende schuld van € 14.856.000 voor € 9.500.000 uit een kasgeldlening. Het negatieve banksaldo van € 1.211.000 is een ander deel van de vlottende schuld. Verder zijn onder deze post tot een bedrag van € 4.145.000 diverse overige schulden opgenomen. Een specificatie van dit bedrag ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000	**2020**
Af te dragen sociale premies en loonheffing december	1.229
Betalingen onderweg	780
Af te dragen sociale premies uitkeringen	1.194
BTW	987
Overige	44
Totaal overige vlottende schulden	**4.145**

De post ‘Afgedragen Btw’ is conform de bepalingen van het BBV nu verwerkt onder de vlottende schulden. Deze post stond voorheen onder de Uitzettingen met een looptijd kleiner dan 1 jaar.

Overlopende Passiva
In artikel 44, lid 2 **BBV** wordt voorgeschreven dat de nog te besteden middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is, onder voorzieningen moeten worden verantwoord. Voor specifieke uitkeringen geldt een uitzondering. Niet-bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel (“geoormerkt”) dienen als “vooruit ontvangen” op de balans te worden verantwoord, onder de post ‘Overlopende passiva’.

Bedragen x 1.000 Euro's	2020	2019
Vooruitontvangen bedragen Openbare Lichamen	2.977	1.858
Nog te betalen kosten	2.143	2.529
Vooruitontvangen baten	16	-14
Overlopende passiva	**5.136**	**4.373**

Toelichting

De post ‘Overig’ betreft de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen, voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze dienen ter dekking van lasten van komende begrotingsjaren. Hieronder is een specificatie gegeven

Bedragen x € 1.000	Saldo per31-12-2019	Ontvangsten	Bestedingen	Saldo per 31-12-2020
Provincie	434	10	-116	328
Rijk	1.031	872	-3	1.900
Gemeenten	389	27		415
Overlopende passiva openbare lichamen	**1.854**	**908**	**-119**	**2.643**

Naast de hierboven genoemde ontvangen voorschotbedragen van € 2.643.000, is in 2020 nog een bedrag van € 334.000 aan uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel ontvangen. De bestemming hiervan wordt in 2021 bepaald. Daarmee komt het totaalsaldo eind 2020 uit op € 2.977.000.

De post 'Nog te betalen kosten' betreft de verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen. Dit met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Deze post is als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000	Afgerond
BTW 2015-2019 verpakkingen afval	283
Uitvoeringskosten TOZO 2020	333
Kosten Jeugd 2020	229
Boeking onderzoek 2019	144
Naheffingsaanslag BCF 2015	110
Wmo HO 2020	92
Wmo ex HO 2020	75
Afrekening Vpb 2018	65
Naheffingsaansl. BCF 2016	61
Remondis/AVI 2020	52
Kosten inhuur Enschede OW 2020	50
Kosten BWW 2020	47
Jeugd Verb 2020	44
Humanitas-Jeugdfonds 2020	43
Overig	517
Totaal nog te betalen kosten	**2.143**

Het beperkte bedrag dat verantwoord is onder de post 'Vooruitontvangen baten', betreft de verkoop van een perceel grond en een correctie op de bijdrage Onderwijsachterstandenbeleid.

4.3. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Tot de niet uit de balans blijkende verplichtingen worden de meerjarige contracten zoals langlopende huur- en leaseverplichtingen of onderhoudscontracten gerekend. Daarnaast valt de overlopende verplichting voor restant verlofuren hieronder.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen: Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Voor 2020 komt dit neer op een spaar- en restantverlof van ongeveer € 369.000 (saldo op 31-12-2020).

De gemeente Losser kent geen langlopende huur- en leaseverplichtingen groter dan € 100.000.

Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2020 aan derden zijn verstrekt en in 2021 en volgende jaren worden uitgevoerd;
- deelname aan een aantal gemeenschappelijke regelingen (verwezen wordt naar de paragraaf Bedrijfsvoering), onder meer de samenwerking met de gemeente Enschede.

Gewaarborgde geldleningen
Hieronder volgt het verloopoverzicht volgens artikel 57 BBV van de gewaarborgde geldleningen.

Artikel 50 BBV schrijft voor dat aan de passiefzijde buiten de balanstelling het bedrag wordt opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Voor zover leningen door de gemeente zijn gegarandeerd is buiten telling het totaalbedrag van de gegarandeerde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Gewaarborgde leningen	Oorspronkelijk hoofdsom	Stand 01-01-2020	Correcties 01-01-2019	Nieuwe garanties	Aflossingen	Stand 31-12-2020
Gegarandeerde geldleningen aan:						
Verbonden partijen	666	96			96	0
Kunst/Cultuur	294	211			7	204
Overig	61	30			3	27
Totaal	**1.022**	**337**	**0**	**0**	**96**	**231**

Bij deze leningen staat de gemeente voor 100% van het vermelde saldo garant.

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW.

Percentage borging door de gemeente Losser	Oorspronkelijke hoofdsom	Bedrag borging 01-01-2020	Bedrag borging 31-12-2020

50%	31.800	31.800	31.800
100%	1.560	1.560	1.560
Totaal	**33.360**	**33.360**	**33.360**

Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Losser op als 'achtervang'. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken, zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) zodat het onwaarschijnlijk is dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.

Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit zijn de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts 'achtervang'.

Gebeurtenissen na balansdatum
Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt.

Het Coronavirus heeft financiële gevolgen gehad voor de jaarrekening 2020. Deze gevolgen zijn financieel verwerkt en toegelicht. Corona raakt ook de begrotingsuitvoering in 2021. Mogelijk ook de jaren daarna. De inschatting van de financiële impact voor 2021 en volgende jaren is nu onmogelijk te maken. Ook in 2021 monitoren we onze risico’s en die van onze partners voortdurend. De gemeente Losser loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

4.4. Leeg

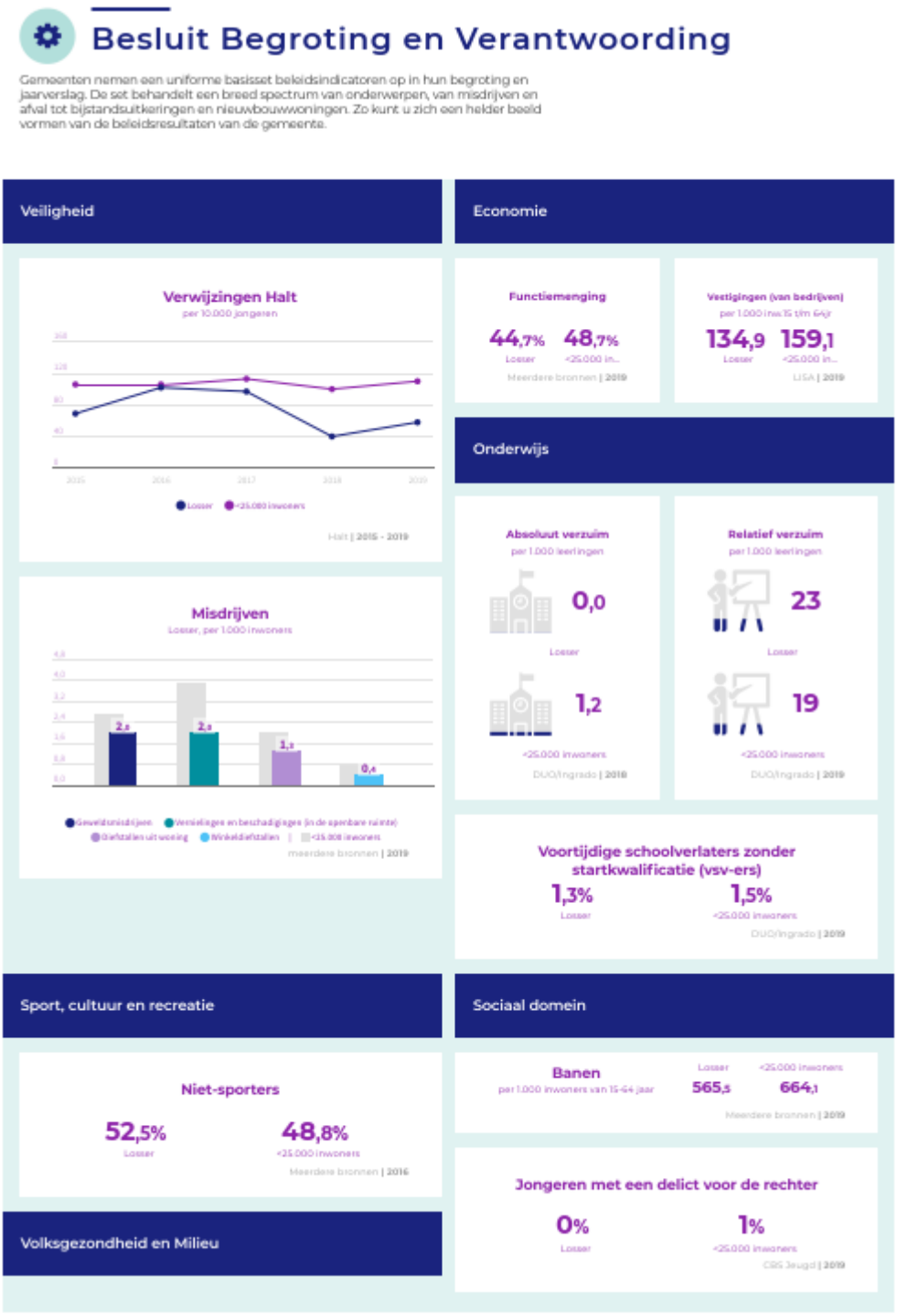
5. Bijlagen

5.1. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen Investeren Met Gemeenten (IMG)

Niet van toepassing.

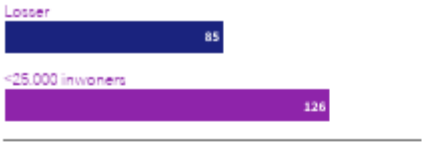
5.2. Beleidsindicatoren

Hieronder worden de indicatoren van het BBV gepresenteerd. De scores van Losser worden vergeleken met de Nederlandse scores en met de gemeenten die < 25.000 inwoners hebben. Een aantal indicatoren is al opgenomen in de sociale monitor.

Omvang huishoudelijk restafval

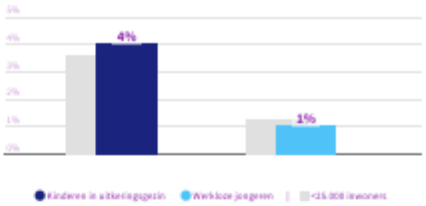
kg per inwoner

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2019

Achterstand onder jeugd

Losser

CBS Jeugd | 2019

Hernieuwbare elektriciteit

8,1%
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

Klimaatmonitor-RWS | 2018

Netto arbeidsparticipatie

67,2%
Losser

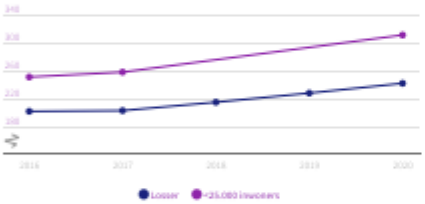
69,6%
<25.000 inwoners

CBS | 2019

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ waarde

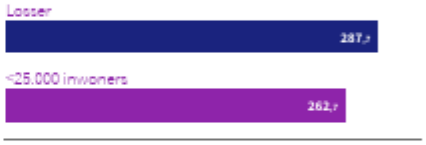
x €1.000

CBS - WOZ | 2016 - 2020

Personen met een bijstandsuitkering

per 10.000 inwoners

CBS | 2020

Nieuw gebouwde woningen

per 1.000 woningen

7,0
Losser

9,3
<25.000 inwoners

BAG/ABF | 2019

Lopende re-integratievoorzieningen

per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

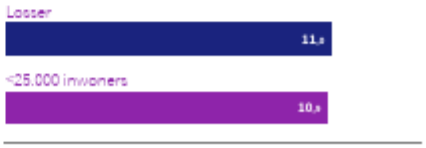
316,0
Losser

148,6
<25.000 inwoners

CBS | 2020

Jongeren met jeugdhulp

% van alle jongeren tot 18 jaar

CBS Jeugd | 2019

Demografische druk

CBS - Bevolkingsstatistiek | 2020

Jongeren met jeugdbescherming

Losser	<25.000 inwoners
1,0%	1,1%

CBS Jeugd | 2019

Jongeren met jeugdreclassering

Losser	<25.000 inwoners
0,3%	0,4%

CBS Jeugd | 2019

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

Losser	<25.000 inwoners
€ 860	€ 749

CDELO, Groningen | 2020

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Losser	<25.000 inwoners
€ 887	€ 827

CDELO, Groningen | 2020

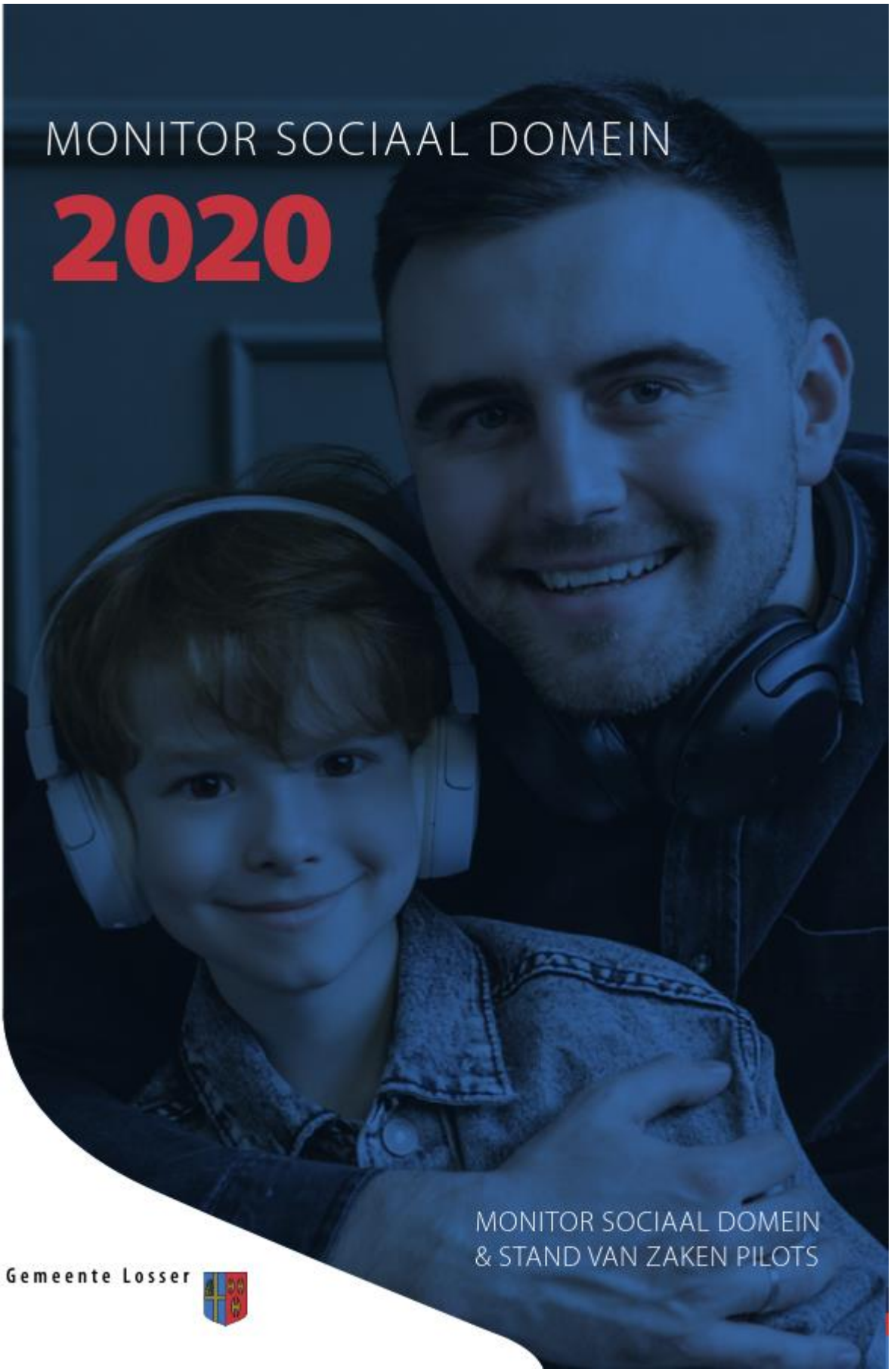
Cliënten met een maatwe...

per 10.000 inwoners

Losser	<25.000 inwoners
720	548

CBS MSD WMO | 2020

5.3. Monitor Sociaal Domein

MONITOR SOCIAAL DOMEIN
2020
MONITOR SOCIAAL DOMEIN
& STAND VAN ZAKEN PILOTS
Gemeente Losser

INHOUD

INLEIDING 3

HOOFDSTUK 1 JEUGDWET EN WET MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

Paragraaf 1: Algemene indruk 5
1.1 Bevolkingspopulatie in Losser vergrijst 5
1.2 Opnieuw stabiel beeld in de inzet van ondersteuning Jeugdwet en Wmo 6
1.3 De invloed van de coronamaatregelen deels bekend, deels onbekend 7
Paragraaf 2: Uitgelichte statistieken vanuit de Jeugdwet en de Wmo 9
2.1 Dorpskernen Losser en Overdinkel behoeven de meeste ondersteuning 9
2.2 Leeftijdscategorie vanuit de Wmo en de Jeugdwet redelijk consistent 9
2.3 Inzet ondersteuningsbehoeften vanuit de Jeugdwet en Wmo 10
2.4 Inzet modules na schommeling over het algemeen stabiel 13
2.5 Huishoudelijke ondersteuning neemt toe 14
2.6 Daling persoonsgebonden budget (pgb) door ingezet beleid 14
2.7 Huisartsen grootste verwijzer naar ondersteuning 15
2.8 Het aantal hulpverleners in een Lossers gezin 16
Paragraaf 3: Financieel 17
3.1 Verdieping vanuit de financiën Jeugdwet 17
3.2 Verdieping vanuit de financiën maatschappelijke ondersteuning 18
3.3 Top 10 gezinnen met hoogste zorgconsumptie 19

HOOFDSTUK 2 PARTICIPATIEWET, BESLUIT BIJSTANDVERLENING ZELFSTANDIGEN, WET SOCIALE WERKVOORZIENING

Paragraaf 1: Bestandsontwikkeling Participatiewet 21
1.1 Algemeen 21
1.2 Verdeling over leeftijden 22
1.3 Verdeling over dorpskernen 22
Paragraaf 2: Instroom en uitstroom Participatiewet 23
2.1 Instroom mensen met een arbeidsbeperking stijgt 23
2.2 In- en uitstroom Participatiewet-uitkeringen 24
2.3 Poortwachtersfunctie: instroom voorkomen 25
2.4 Inzet trajectbegeleiders: uitstroom naar betaald werk en activering 25
Paragraaf 3: Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (Bbz) 26
3.1 Bbz: aanvragen inkomensaanvulling en krediet 26
3.2 Ondernemersadvies 26
3.3 Startersadvies 26
3.4 Schuldhulpverlening 26
3.5 Tijdelijke ondersteuning zelfstandige ondernemers (Tozo) 26
Paragraaf 4: Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) 28
Paragraaf 5: Financieel (exclusief WSW) 28

HOOFDSTUK 3 EVALUATIE PILOTS SOCIAAL DOMEIN 2019 30
Pilot: Verhogen loonwaarde van arbeidsgehandicapten en stimuleren duurzame plaatsing 30
Pilot: Intensieve begeleiding en nazorg van mensen met complexe problematiek 31
Pilot: Schuldhulpverlening: opvolging vroegsignalering 32
Pilot: Jouw Ingebrachte Mentor (JIM) 34
Pilot: 18-/18+ 34

SLOTWOORD 35

Integraal beleidsplan

In ons integrale beleidsplan van 2019-2022 zijn negen ontwikkelthema's gedefinieerd. We zijn in het afgelopen jaar gestart met de uitvoering van deze ontwikkelopgaven en in de aankomende jaren zal dit gecontinueerd worden samen met partners en inwoners, om de beloften van de 'transformatie in het sociaal domein' waar te maken.

Monitoring sociaal domein

Om de raad goed en volledig te rapporteren over alle lokale ontwikkelingen in het sociaal domein, is de raad afgelopen najaar bij de P&C-cyclus geïnformeerd over de ontwikkelopgaven en uitvoeringsplannen uit het integraal beleidsplan Sociaal Domein. Onderdeel van de P&C-cyclus blijft de rapportage over de ontwikkeling van de zorgomvang via de monitor Sociaal Domein.

Leeswijzer

Alle hoofdstukken zijn verdeeld in paragrafen. De eerste twee hoofdstukken gaan over de Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Omdat beide onderwerpen grotendeels over zorg gaan en een overlap kennen, behandelen we beide wetten samen. In hoofdstuk 3 wordt de Participatiewet besproken. Per paragraaf wordt de stand van zaken per regeling besproken. .

JEUGDWET EN WET MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

In dit hoofdstuk geven we de ontwikkelingen weer van de ondersteuning van het jaar 2020 vanuit de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (hierna: Wmo).

De Jeugdwet stelt de gemeente in staat om (de meeste) zorg en hulp voor kinderen en jeugdigen (hierna: jeugdigen) tot 18 jaar te voorzien. Het doel is versnippering van zorg voor jeugdigen tegen te gaan en hulp dichter bij het gezin te organiseren. Daar waar sprake is van een ondersteuningsbehoefte verstrekt de gemeente vanuit de Jeugdwet individuele voorzieningen. Een individuele voorziening is een, op de jeugdige of zijn ouders, toegesneden jeugdhulpvoorziening die door het college in natura of in de vorm van een persoonsgebonden budget wordt verstrekt.

De Wmo geeft de gemeente de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van mensen die, niet op eigen kracht, met steun van de omgeving of met algemene voorzieningen, kunnen participeren en zelfredzaam zijn. Ook voor de Wmo geldt dat, daar waar er sprake is van een ondersteuningsbehoefte, de gemeente maatwerkvoorzieningen verstrekt. Een maatwerkvoorziening is een op de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen of andere maatregelen ten behoeve van zelfredzaamheid, participatie en beschermd wonen en opvang. Een individuele voorziening vanuit de Jeugdwet is ook maatwerk en komt inhoudelijk overeen met een maatwerkvoorziening vanuit de Wmo. In het vervolg van dit document wordt de term maatwerkvoorziening gebruikt voor zowel een maatwerkvoorziening vanuit de Wmo als een individuele voorziening vanuit de Jeugdwet.

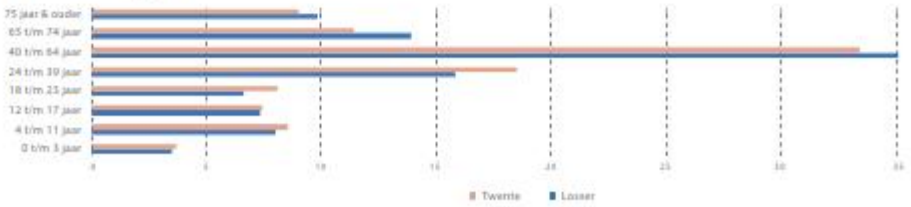
PARAGRAAF 1: ALGEMENE INDRUK

1.1 Bevolkingspopulatie in Losser vergrijst

De gemeente Losser is een snel vergrijzende gemeente. In vergelijking met de gemiddelde bevolkingsopbouw in Twente is opvallend dat we voor de leeftijdscategorieën 40 tot en met 74 jaar boven het gemiddelde zitten (grafiek 1). In Losser is er zelfs sprake van een dubbele vergrijzing. Dit houdt in dat niet alleen de groep ouderen een relatief groter aandeel vormt van de Losserse samenleving, maar dat tevens de gemiddelde leeftijd steeds hoger komt te liggen.

De vergrijzing zal de komende jaren alleen maar meer zichtbaar worden in de vraag naar ondersteuning vanuit de Wmo. We zien een grote uitdaging voor de gemeente Losser om op deze ontwikkeling op de meest efficiënte manier in te spelen. Dit doen we bijvoorbeeld door het uitvoeringsbeleid met betrekking tot mantelzorg te verbeteren en meer aandacht te besteden aan eenzaamheid, dementievriendelijke gemeente en woningbouwprogrammering.

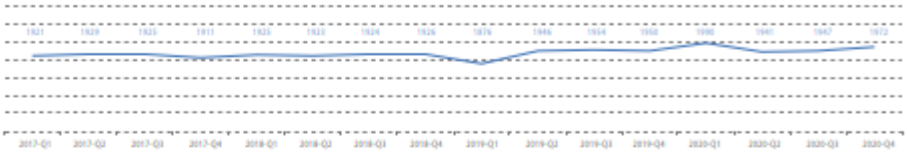
Grafiek 1: Bevolkingsopbouw in %

1.2 Opnieuw stabiel beeld in de inzet van ondersteuning Jeugdwet en Wmo

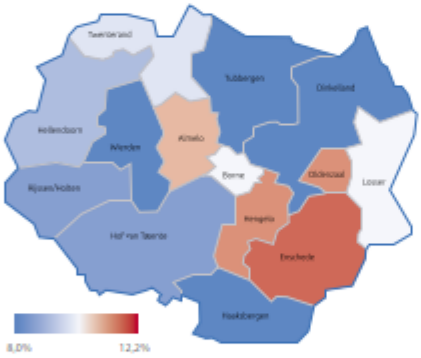
Net als voorgaande jaren is het beeld wat betreft ondersteuning vanuit de Jeugdwet en de Wmo vrij stabiel (grafiek 2).

Grafiek 2: Aantal personen met ondersteuning vanuit de Jeugdwet en de Wmo

Wel is zichtbaar dat de vraag sinds begin 2017, waarin 1921 cliënten ondersteuning ontvingen, door de tijd heen langzaam stijgt naar 1972 cliënten eind 2020. Deze langzaam stijgende trend geldt niet alleen voor de gemeente Losser maar voor heel Twente en is zelfs landelijk zichtbaar. De dip naar 1876 cliënten in het eerste kwartaal van 2019 is te verklaren door de invoering van het Twents ondersteuningsmodel. Het gebruik van ondersteuning in de gemeente Losser is dan ook vergelijkbaar met de andere Twentse gemeenten (figuur 1).

Figuur 1: Percentage personen met ondersteuning t.o.v. de totale bevolking

Percentages van een aantal gemeenten kunnen door een onvolledige aanlevering in werkelijkheid hoger liggen.

Figuur 2: Verdeling van jeugdhulp, Wmo en Participatiewet over alle huishoudens met ondersteuning

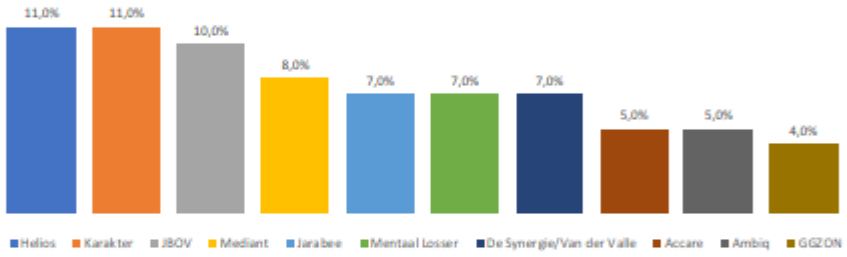

De verdeling van jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning of Participatiewet en eventuele (drie) dubbelingen daarin, over alle huishoudens met ondersteuning in Losser, laat een constant beeld zien in vergelijking met 2019 (figuur 2) en de halfjaarlijkse monitor van 2020. Qua aantal huishoudens wordt relatief de meeste ondersteuning ingezet vanuit de Wmo.

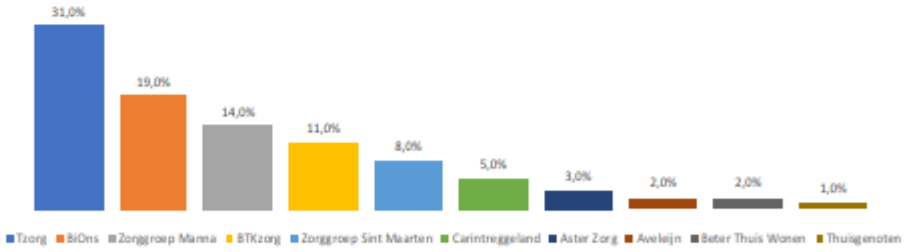
Top 10 aanbieders

In grafiek 3 wordt de top 10 aanbieders met het grootste marktaandeel in de gemeente Losser vanuit de Jeugdwet weergegeven. Uit het staafdiagram blijkt dat Helios de grootste jeugdhulpaanbieder in 2020 was. Vorig jaar stond Helios nog op de derde positie en Karakter op de eerste positie. Karakter is door de stijging van Helios gezakt naar de tweede positie en de derde positie wordt bekleed door JBOV. Veruit de meeste aanbieders bieden Jeugd-Geestelijke Gezondheid Zorg (J-GGZ). Dit is overeenkomstig met het beeld uit paragraaf 2.3, waarin wordt aangegeven dat ondersteuningsbehoefte 4 het meest is ingezet in 2020. De aanbieders buiten de top10 hebben een marktaandeel tussen de 3,5% en 0,2%, het betreft hier nog 75 aanbieders. In grafiek 4 is een weergave te zien van de aanbieders met het grootste marktaandeel cliënten voor de Wmo. Net zoals de afgelopen jaren beheersen de aanbieders huishoudelijke ondersteuning (ho) de top 4 (Tzorg, Bions, Manna en BTKzorg). Het marktaandeel cliënten voor de aanbieders ho is licht gestegen ten opzichte van 2019. Dit heeft zoals verwacht te maken met de stijging van de huishoudelijke ondersteuning die het gevolg is van de invoering van het abonnementstarief. Op de vijfde plaats staat Zorggroep Sint Maarten die de ondersteuningsbehoefte aan Losserse cliënten biedt, met name dagopvang voor ouderen. De aanbieders buiten de top10 hebben een marktaandeel tussen de 1,0% tot 0,1%, het betreft hier nog 60 aanbieders.

Top 10 aanbieders met het hoogste marktaandeel aantal jeugdigen - Jeugd

Top 10 aanbieders met het hoogste marktaandeel aantal cliënten - Wmo

1.3 De invloed van de coronamaatregelen deels bekend, deels onbekend.

De uitbraak van het coronavirus heeft invloed op de uitvoering van de Wmo en de Jeugdwet. Eén van de vraagstukken waar we als gemeente voor kwamen te staan was of we gehouden zijn de vergoedingen aan gecontracteerde aanbieders te continueren, ook in het geval de zorgaanbieder door de coronacrisis de geïndiceerde zorg niet meer kan leveren. De VNG en het kabinet hebben afgesproken dat de omzet van zorgaanbieders onverminderd wordt vergoed tot 1 juli 2020. Vanuit de Wmo heeft naast de aanbieder voor vervoer, 37% van het totaal aantal aanbieders gebruik gemaakt van de continuïteitsbijdrage. Vanuit de Jeugdwet betreft dit 22% van het totaal aantal aanbieders (tabel 1). Geen enkele aanbieder voor huishoudelijke ondersteuning heeft de continuiteitsbijdrage aangevraagd.

Tabel 1: Gebruik continuiteitsbijdrage door zorgaanbieders Jeugd en Wmo.

Continuiteitsbijdrage (CB)	Jeugd	Wmo excl HO	Wmo HO
Aantal aanbieders dat CB heeft gefactureerd	17	23	0
% van totaal aanbieders dat over 2020 zorg gedeclareerd heeft	22%	37%	0%
Totaal bedrag gefactureerd	€ 145.848	€ 233.070	€ -
Gemiddeld bedrag	€ 8.579	€ 10.133	€ -
Hoogste bedrag	€ 43.883	€ 92.506	€ -
Laagste bedrag	€ 547	€ 117	€ -

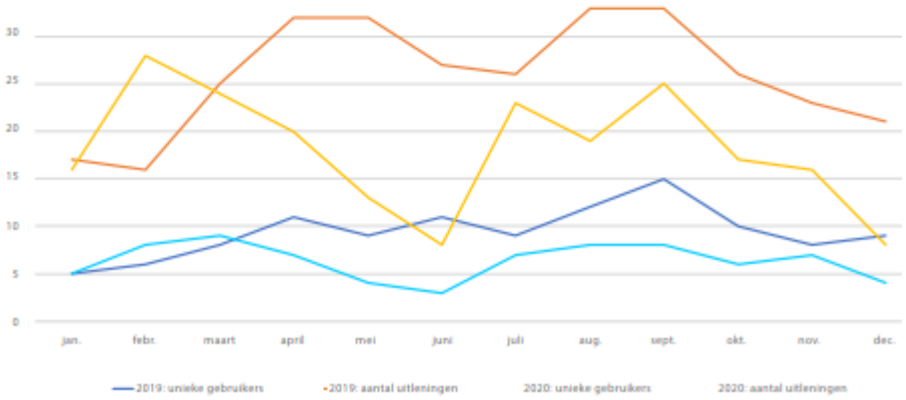
Daarnaast kan, als gevolg van de coronacrisis, de verlening van zorg en ondersteuning leiden tot meerkosten. Het gaat dan in het bijzonder om kosten die gemaakt moeten worden door het volgen van de richtlijnen van het RIVM, dat kan bijvoorbeeld gaan om de aanschaf van extra beschermingsmiddelen en inhuur van personeel vanwege verminderde inzetbaarheid van bestaand personeel. Voor Losser gaat het om een totaalbedrag van € 52.000,- te betalen aan 39 aanbieders. Het Rijk compenseert de gemeenten voor deze extra kosten. Door de coronacrisis zijn er ook aanvullende indicaties geïndiceerd. In totaal zijn er vanuit de Wmo 5 extra indicaties afgegeven en vanuit de Jeugdwet waren dit 7 extra indicaties. De totale kosten hiervoor bedragen € 64.000,- voor 2020 (tabel 2).

Tabel 2: Aanvullende indicaties Jeugd en Wmo als gevolg van corona

Kosten in 2020	€64.000,-
Aantal indicaties	
Jeugd	7
Wmo excl HO	3
Wmo HO	2

De gevolgen van de corona maatregelen zien we ook terug in de voorliggende voorzieningen. Zo is er bijvoorbeeld een dip in de uitleen van de scootmobielpool. Zowel het aantal unieke gebruikers als het aantal uitleenmomenten, laat tijdens de eerste golf een duidelijke neerwaartse lijn zien. Vanaf het einde van de eerste golf gaan deze beide lijnen omhoog. Vanaf september (tweede golf) is er weer een dalende lijn te zien. Echter is deze daling minder dan tijdens de eerste golf (grafiek 5) en komt ook doordat het kouder werd. Tot slot, in een aantal grafieken met betrekking tot de inzet van maatwerkvoorzieningen zullen de gevolgen van de coronamaatregelen in de cijfers terug te zien zijn. In de toelichting zal dit worden aangegeven. De effecten na de coronacrisis, zullen in deze monitor niet besproken worden. Eind 2020 werd er voorbereid op de volgende golf, die naar verwachting opnieuw invloed had op de inzet van maatwerkvoorzieningen.

Grafiek 5: Unieke gebruikers en aantal uitleningen scootmobielpool

PARAGRAAF 2: UITGELICHTE STATISTIEKEN VANUIT JEUGDWET EN WMO

2.1 Dorpskernen Losser en Overdinkel behoeven de meeste ondersteuning

De verdeling van de gegeven ondersteuning vanuit de Jeugdwet over de dorpskernen is zichtbaar in tabel 3. Het aantal jeugdigen met ondersteuning is in de dorpskernen Losser en Overdinkel het grootst. Ten opzichte van 2019 is er een lichte stijging in het aantal jeugdigen met ondersteuning te zien in de dorpskern Overdinkel (125 jeugdigen in 2019) en een daling in de dorpskern de Lutte (70 jeugdigen in 2019). De daling in de Lutte is met name zichtbaar in de leeftijdscategorie 12-17 jaar (39 jeugdigen in 2019 naar 29 jeugdigen in 2020).

Tabel 3: Aantal jeugdigen met ondersteuning per dorpskern t.o.v. het aantal inwoners (0-17 jaar)- Jeugd

Dorpskern	Aantal jeugdigen	Bevolking (0-17)	% van de leeftijdsgroep
Losser	290	2.460	11,8%
Glane / Beuningen	33	236	14,0%
Overdinkel	133	819	16,2%
De Lutte	59	749	7,9%
Totaal	515	4.264	12,0%

In tabel 4 is de verdeling van de gegeven ondersteuning vanuit de Wmo te zien. Het aantal cliënten met Wmo ondersteuning is wederom in de dorpskernen Losser en Overdinkel het hoogst. In Losser is er een duidelijke toename van het aantal cliënten terwijl in Overdinkel sprake is van een daling.

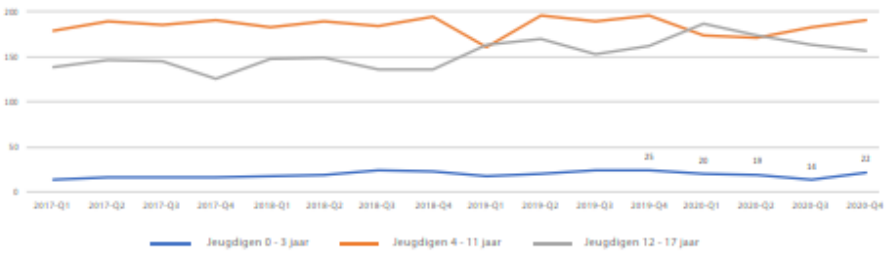
Tabel 4: Aantal personen met ondersteuning per dorpskern t.o.v. het aantal inwoners (18+) - Wmo

Dorpskern	Aantal cliënten	Bevolking (18+)	% van de leeftijdsgroep
Losser	1.164	10.835	10,7%
Glane	22	421	5,2%
Overdinkel	290	3.264	8,9%
De Lutte	173	3.117	5,6%
Beuningen	34	782	4,3%
Totaal	1.683	18.419	9,1%

2.2 Leeftijdscategorie vanuit de Wmo en de Jeugdwet redelijk consistent aan voorgaand jaar

Bij de inzet van ondersteuning van jeugdigen zitten fluctuaties door de coronamaatregelen. Dit is goed te zien bij de doelgroep 0-3 jarigen, waar we midden 2020 een daling zien in ondersteuning en eind 2020 weer een toename tot het niveau van 2019 (grafiek 6). Verder zien we in grafiek 6 een lichte stijging bij de leeftijdsgroep 4-11 jaar en een daling bij de leeftijdsgroep 12-17 jaar. Opnieuw is de verwachting dat corona hier invloed op heeft. Het is nog te vroeg om te spreken van een echte daling in verband met het te verwachten na-ijleffect.

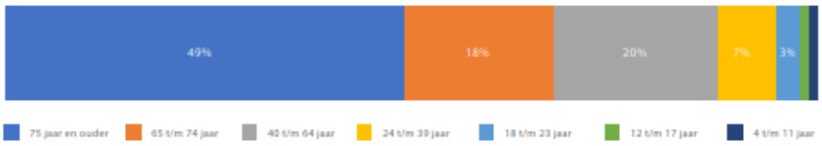
Grafiek 6: Ontwikkeling inzet ondersteuningsbehoefte verschillende leeftijdsgroepen

Bij de leeftijdsgroep van 4-11 jaar is het vermoeden dat dyslexie een deel van de toename verklaard. We zien een toename in het aantal aanvragenvoor ondersteuning voor jeugdigen met dyslexie. Daarnaast lijkt er bij deze leeftijdsgroep ook een lichte stijging te zijn in de inzet van de module maatregelhulp en beschikbaarheidsvoorzieningen.

Maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo worden voor een groot deel toegekend aan ouderen in de leeftijdscategorie ouder dan 75 jaar. In grafiek 7 is te zien dat deze leeftijdscategorie 49% van de ondersteuning vanuit de Wmo beslaat. Voor de leeftijdscategorieën 40 tot en met 64 jaar en 65 tot en met 74 jaar is dit in 2020 respectievelijk 20 en 18%. Het beeld, van het aandeel van het gebruik van de voorzieningen van 2020, is in vergelijking met 2019 zo goed als gelijk.

Grafiek 7: Aandeel van gebruik voorzieningen Wmo per leeftijdscategorie

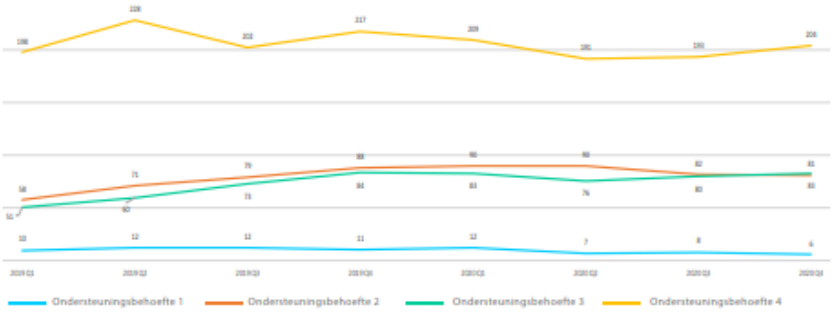

2.3 Inzet ondersteuningsbehoeften vanuit de Jeugdwet en Wmo Twents ondersteuningsmodel (Zorg in natura)

Ondersteuningsbehoefte vanuit de Jeugdwet middels Twents ondersteuningsmodel

In 2020 hebben 545 jeugdigen in de gemeente Losser in de leeftijdscategorie van 0 -18 jaar ondersteuning ontvangen vanuit het Twents ondersteuningsmodel jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning. Er is een lichte stijging te zien ten opzichte van het aantal jeugdigen in 2019 (537 jeugdigen). De meeste jeugdigen ontvingen ondersteuning uit ondersteuningsbehoefte 4, zoals te zien in grafiek 8. Hierbij is ondersteuningsbehoefte 1 de meeste lichte vorm van ondersteuning en ondersteuningsbehoefte 4 de zwaarste vorm.

Grafiek 8: Ontwikkeling aantal clienten met ondersteuningsbehoefte

De lichte daling in kwartaal 2 en 3 van ondersteuningsbehoefte 4 is een gevolg van de coronamaatregelen, waardoor er minder zorgvragen binnenkwamen en een deel van de inhoudelijke ondersteuning heeft stilgelegen.

Ondersteuningsbehoefte 4 betreft de inzet van Jeugd Geestelijke Gezondheidszorg (Jeugd GGZ). Dit is de duurste variant van zorg. In de gemeente Losser is Jeugd GGZ al jaren de grootste categorie, in andere Twentse gemeenten is hetzelfde beeld te zien. Vanwege de ernst van de problematiek, zijn alleen maatwerkvoorzieningen voor deze doelgroep geschikt. Voorliggende voorzieningen zijn niet mogelijk.

Ondersteuningsbehoefte 1 wordt in onze gemeente veruit het minste ingezet. Dit komt doordat we deze zorg wel (grotendeels) zelf leveren middels de inzet van de maatschappelijk werkers op scholen, de POH GGZ bij huisartsen en onze eigen gezinsondersteuners. Ook is de inzet van voorliggende voorzieningen een mogelijkheid bij ondersteuningsbehoefte 1.

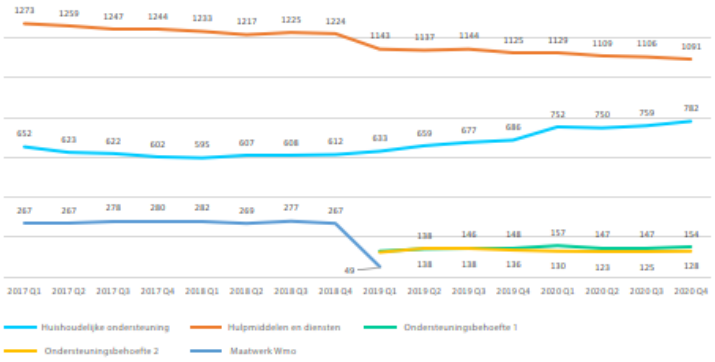
Bij ondersteuningsbehoefte 2 en 3 ligt dit wat gecompliceerder. Bij deze ondersteuningsbehoeften is het afhankelijk van de casus of onze eigen gezinsondersteuners/consulenten of voorliggende voorzieningen een uitkomst kunnen bieden.

Inzet ondersteuning vanuit Wmo

In 2020 hebben in totaal 1759 Losserse inwoners gebruik gemaakt van ondersteuning vanuit de Wmo. In 2019 waren dit 1722 inwoners, waardoor er in 2020 sprake is van een lichte stijging van het aantal personen met ondersteuning. In grafiek 9 is een weergave te zien van het aantal personen dat gebruik maakt van de verschillende maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo. De dalende lijn van de hulpmiddelen en diensten die in 2019 is gestart zet zich voort in 2020. De hulpmiddelen en diensten omvatten rolstoelen, vervoersvoorzieningen en woonvoorzieningen. De afname is het gevolg van de inzet van algemene voorzieningen zoals onder andere het ANWB- automaatje en de scootmobielpool, maar ook de dalende vervoerstromen (vervoer naar dagbesteding) door de coronamaatregelen spelen hierin een rol.

Voor het tweede jaar op rij is een stijging te zien bij het aantal cliënten dat huishoudelijke ondersteuning ontvangt. In 2019 is landelijk een start gemaakt met de invoering van het abonnementstarief binnen de Wmo. In 2020 is de invoering van de wijziging van de wet definitief gemaakt. Door de aanzuigende werking is het aantal personen met een ho indicatie gestegen van 686 personen met een ho indicatie in het vierde kwartaal 2019, naar 782 personen in het vierde kwartaal van 2020. De ondersteuningsbehoefte 1 en 2 uit het Twents ondersteuningsmodel laten in 2020 een fluctuatie zien. Deze fluctuatie is het gevolg van de coronamaatregelen.

Grafiek 9: Aantal cliënten per hoofdcategorie per kwartaal.

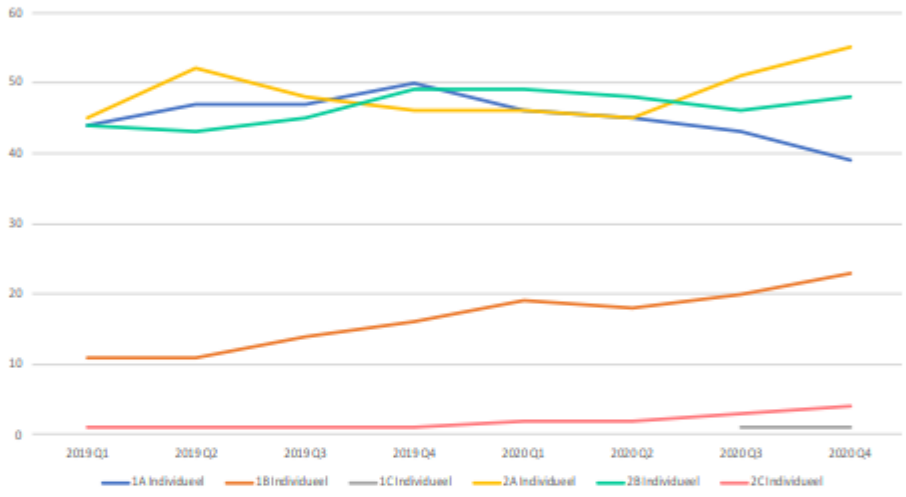

Door invoering van het Twents ondersteuningsmodel zijn de indicaties Maatwerk Wmo geherindiceerd naar ondersteuningsbehoefte 1 of 2.

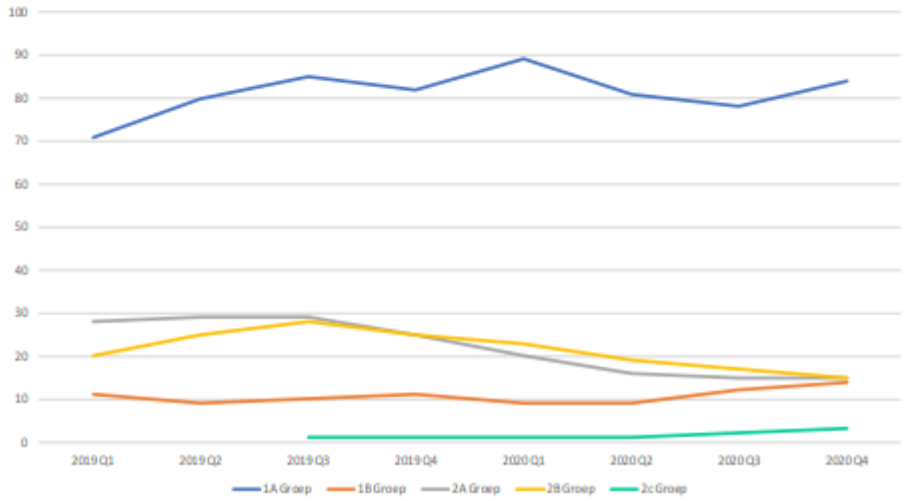
Ondersteuningsbehoefte vanuit Wmo middels Twents ondersteuningsmodel.

Sinds 2019 maken we gebruik van het Twents ondersteuningsmodel. Voor de Wmo maken we binnen dit model gebruik van 2 ondersteuningsbehoeften. De ondersteuningsbehoeften kunnen worden gecombineerd met andere onderdelen uit het model, zoals de niveaus A, B of C, hierbij is niveau A de meest eenvoudige vorm van ondersteuning en C de meest complexe. In grafiek 10 is het opvallend dat over het algemeen de individuele ondersteuningsbehoeften, in 2020 licht stijgen ten opzichte van 2019 (ondersteuningsbehoefte 1b, 1c, 2a en 2c). Voor de ondersteuningsbehoefte in groepsverband is het algemene beeld dat deze redelijk stabiel zijn (grafiek 11). Voor ondersteuningsbehoefte 1a groep, is een lichte afname in het tweede en derde kwartaal. Naar alle waarschijnlijkheid is dit het gevolg van de coronamaatregelen.

Grafiek 10: Wmo, ondersteuningsbehoeften individueel

Grafiek 11: Wmo, ondersteuningsbehoeften groep

2.4 Inzet modules na schommeling over het algemeen stabiel

Naast ondersteuningsbehoeften, kunnen er ook modules ingezet worden vanuit het Twents ondersteuningsmodel. Er zijn drie modules; consultatie en diagnostiek, wonen en verblijf en maatregelhulp.

Via de module consultatie en diagnostiek uit het Twents ondersteuningsmodel kan externe consultatie of diagnostiek worden ingezet. In complexe situaties kan dit nodig zijn. Normaliter is de afstemming tussen de gemeente, de zorgaanbieder en jeugdige en/of zijn ouders toereikend en zal het inzetten van deze module niet nodig zijn. Deze module is mondjesmaat ingezet in 2020.

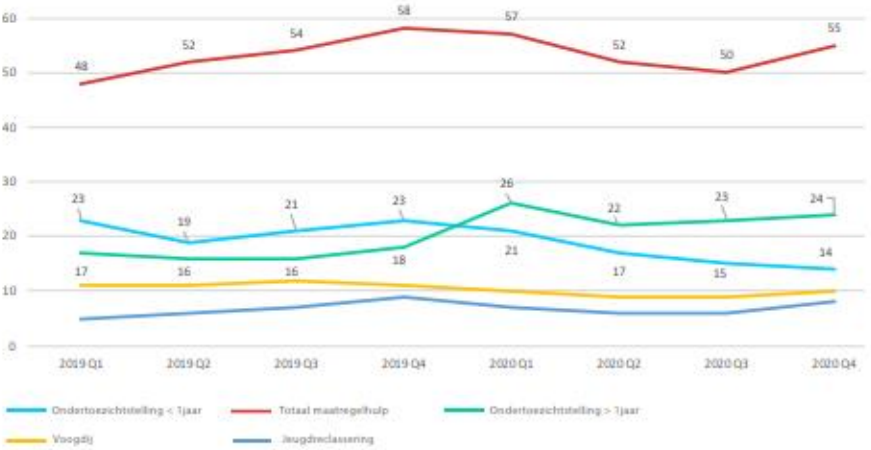
Wat betreft de module wonen en verblijf is in het eerste kwartaal van 2020 een stijging zichtbaar van 51 jeugdigen in 2019 naar 58 jeugdigen in 2020. De kwartalen erna daalt het aantal weer naar het oude niveau, zie grafiek 12. De stijging in het eerste kwartaal is te verklaren door de coronamaatregelen. De (onbekende) gevolgen van de maatregelen hebben ervoor gezorgd dat de indicaties tijdelijk waren aangepast aan de situatie in deze periode.

Grafiek 12: wonen en verblijf, aantallen per kwartaal

De laatste module maatregelhulp, bestaande uit maatregelen en machtigingen opgelegd door de kinderrechter, laat zien dat de stijging van 2019 (58 jeugdigen) niet doorzet, maar stabiliseert in 2020 (55 jeugdigen). Echter is de zwaarte van zorg wel aan het toenemen. De inzet van een onder toezichtstelling (OTS) korter dan 1 jaar daalt en langer dan 1 jaar stijgt (zie grafiek 13). Dat betekent dus dat er minder nieuwe OTS maatregelen bijkomen en dat bestaande OTS maatregelen verlengd worden. De insteek is om een OTS zo kort mogelijk te laten duren, tenzij de zwaarte van de problematiek iets anders vraagt. Hierover hebben we momenteel veelvuldig afstemming.

Grafiek 13: Maatregelhulp, aantallen per kwartaal

2.5 Huishoudelijke ondersteuning neemt toe

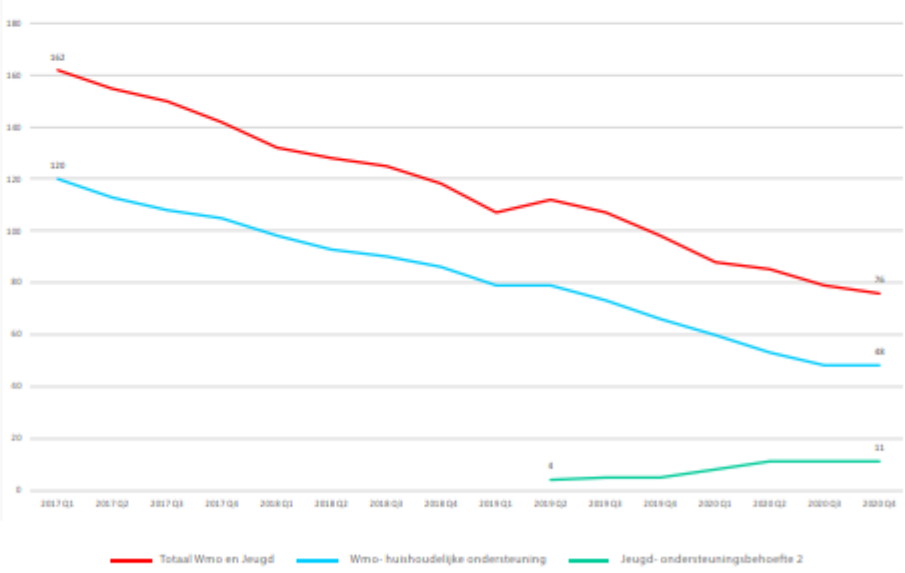
Zoals in paragraaf 2.3 al vermeld heeft de definitieve invoering van het abonnementstarief binnen de Wmo in 2020 invloed gehad op het aantal aanvragen van maatwerkvoorzieningen bij gemeenten. De aanzuigende werking van het abonnementstarief is bij de huishoudelijke ondersteuning het meest zichtbaar. In grafiek 9 in paragraaf 2.3 is dit duidelijk zichtbaar. Het betreft een totale stijging van maar liefst 100 indicaties over het gehele jaar. Gemiddeld liggen de kosten voor huishoudelijke ondersteuning rond de € 250 per maand, in totaal gaat het hier om ongeveer € 300.000 per jaar aan extra kosten. Deze ontwikkeling brengt financiële gevolgen met zich mee waarvoor we door het Rijk niet volledig gecompenseerd worden. De VNG heeft gemeenten geadviseerd om hierop beheersmaatregelen te treffen. In regionaal verband wordt onderzocht welke beheersmaatregelen getroffen kunnen worden.

2.6 Daling persoonsgebonden budget (pgb) door ingezet beleid

In de vastgestelde notitie "Van inzicht naar actie" uit 2017 was één van de speerpunten het ontwikkelen van een visie persoonsgebonden budget (pgb). Doordat de risico's, zoals bijvoorbeeld fraude, van pgb groter zijn dan van zorg in natura, gaat de voorkeur uit naar het inzetten van zorg in natura. Een maatwerkvoorziening in de vorm van een Pgb wordt alleen aanbevolen als deze ondersteuning efficiënter en doelmatiger is dan zorg in natura. Deze afweging maakt de consulent al dan niet samen met de inwoner of zijn vertegenwoordiger. Uiteraard houdt de inwoner zelf de vrijheid om aan te geven dat de leveringsvorm pgb gewenst is. Toekenning van zowel zorg in natura als pgb blijft maatwerk.

Deze visie is zichtbaar in de cijfers door een dalende trend. Grafiek 14 laat zien dat bij huishoudelijke ondersteuning het vaakst een pgb wordt toegekend. Opvallend in deze grafiek is de lichte stijging van ondersteuningsbehoefte 2 in het tweede kwartaal. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen. Doordat dagbestedingen gesloten waren, zijn er alternatieven gezocht.

Grafiek 14: PGB ontwikkeling aantallen per kwartaal, Jeugd en Wmo

Naast de totalen, worden in deze grafiek alleen de meest opvallende trends van de afgelopen jaren weergegeven.

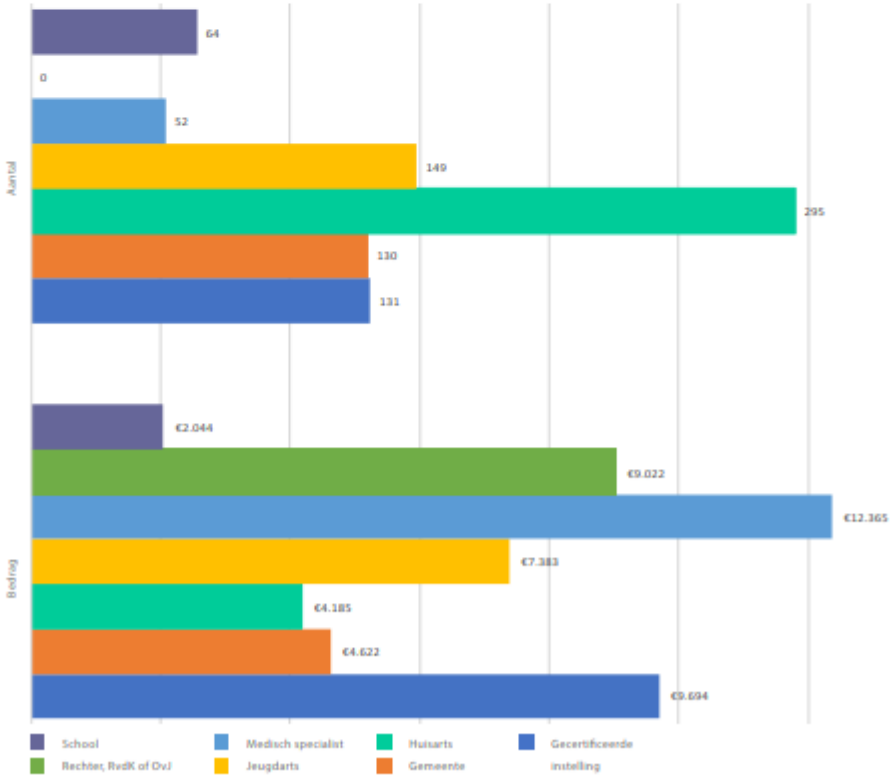
2.7 Huisartsen grootste verwijzer naar ondersteuning

In de Jeugdwet is vastgelegd dat gemandateerde professionals van de gemeenten (consulenten uit het team Zorg), huisartsen, jeugdartsen, medisch specialisten, rechters, jeugdbeschermers en jeugdreclasseerders de wettelijke verwijzers zijn naar de jeugdhulp. In grafiek 15 zijn de verwijzingen door de verschillende professionals te zien. Het onderwijs is geen officiële verwijzer vanuit de Jeugdwet, maar is opgenomen als verwijzer naar dyslexie. Ernstige enkelvoudige dyslexie wordt namelijk als uitzondering wel vanuit de Jeugdwet vergoed.

In grafiek 15 is zichtbaar dat huisartsen in onze gemeente het meest verwijzen. De huisartsen verwijzen het meest naar jeugdhulpaanbieders, die jeugd GGZ aanbieden (ondersteuningsbehoefte 4). De positieve lijn, die we in 2019 zichtbaar konden maken over de inzet van de integraal consulenten bij de huisartsen in relatie tot de grip op externe verwijzingen, zien we dit jaar helaas minder in de cijfers terug. De coronamaatregelen hebben hier invloed op gehad. Doordat de integraal consulenten een groot deel van 2020 niet fysiek bij de huisartsen aanwezig konden zijn en 'slechts' online gesprekken konden voeren, was de cirkel van invloed kleiner. Daarnaast zien we dat de aard en ernst van de problematiek toenam. Dit is in lijn met de regionale en landelijke trend. Gezinnen kwamen steeds meer in de knel, inherent aan de tijdslijn van de coronamaatregelen. Dit zou ervoor gezorgd kunnen hebben dat er meer druk bij de huisartsen is ontstaan in deze periodes om (extra) ondersteuning in te zetten, waardoor het doorzetten van de ingezette positieve lijn is uitgebleven.

Wanneer de bedragen inzichtelijk worden gemaakt is zichtbaar dat de verwijzingen van de medisch specialist, tweedelijns zorg, het prijzigst zijn in 2020. De verklaring hiervoor is dat dit complexere zwaardere casuïstiek betreft. Er heeft al opschaling plaatsgevonden van eerste naar tweedelijns zorg. Hetzelfde geldt voor de inzet van ondersteuning door de Raad van de Kinderbescherming (RvdK), Officier van justitie (OvJ) of de rechter.

Grafiek 15: Aantal indicaties en gemiddeld beschikt bedrag per verwijzer

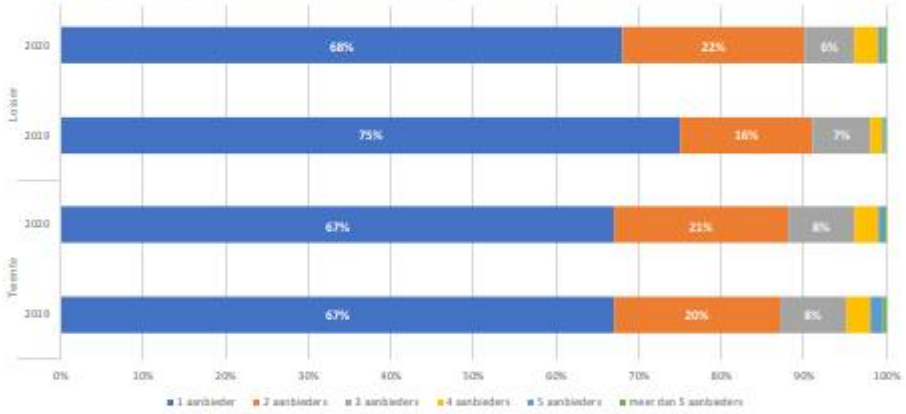

2.8 Het aantal hulpverleners in een Lossers gezin

We streven ernaar om niet te veel hulpverleners in één gezin te hebben, zodat inwoners een duidelijk aanspreekpunt hebben en niet telkens hun verhaal hoeven te doen. Het blijft wel mogelijk dat er binnen een jeugdhulporganisatie meerdere vormen van zorg worden ingezet. Toch blijkt uit grafiek 16 dat het percentage van één jeugdhulpaanbieder in een Lossers gezin is afgenomen van 75% in 2019 naar 68% in 2020. In Twente blijft het gemiddelde op 67% steken. Ons vermoeden is dat de reden administratief van aard is. De jeugdhulpaanbieder Van der Valle heeft een naamswijziging doorgevoerd begin 2020 naar 'de Synergie'. Daardoor komen beide namen begin 2020 voor en lijkt het alsof een jeugdige twee aanbieders heeft gehad, terwijl het er feitelijk maar één is. Volgend jaar zullen we bekijken of ons vermoeden klopt.

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. We kijken wat inwoners op eigen kracht, via het eigen netwerk of door inzet van algemene voorzieningen zelf kunnen regelen, zodat ook een stapeling van maatwerkvoorzieningen waar mogelijk voorkomen kan worden. In de gemeente Losser maakt 87% van de inwoners met ondersteuning vanuit de Wmo gebruik van één aanbieder, zie grafiek 17. In Twente ligt het gemiddelde op 84%. Het percentage inwoners met twee aanbieders ligt op 11%. In vergelijking met Twente is dit 13%. De overige 12% betreft inwoners met 3 of meer aanbieders. Ook hier scoren we lager dan het Twents gemiddelde van 13%.

Grafiek 16: Jeugd, verdeling van het aantal aanbieders die jeugdigen hebben gehad

Grafiek 17: Wmo, verdeling van het aantal aanbieders die clienten hebben gehad

PARAGRAAF 3 FINANCIEEL

Deze monitor geeft niet alleen inzicht in inhoudelijke vraagstukken, maar geeft ook een verdieping op de financiële cijfers uit de jaarrekening. In dit hoofdstuk wordt per wet (Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning) kort inzicht gegeven in de achtergrond van de financiële cijfers.

3.1 Verdieping vanuit de financiën Jeugdwet

De inzet van maatwerkvoorzieningen vanuit de Jeugdwet wordt voornamelijk middels zorg in natura (zin) geleverd en de pgb bestedingen zijn rond de 3,5% van de totale bestedingen vanuit de Jeugdwet. In grafiek 18 worden voor de verschillende categorieën de toegewezen bedragen weergegeven over het jaar 2019 en 2020. De totaalbedragen voor beide jaren zijn nagenoeg gelijk, respectievelijk € 6.584.000 in 2020 en € 6.627.000 in 2019. In 2019 wordt nog een bedrag in de categorie 'overig' weergeven. Dit bedrag betreft toegekende zorg uit verschillende categorieën die niet onder de inkoop volgens het Twents ondersteuningsmodel vallen, in 2020 is ook deze zorg toegekend volgens het Twents ondersteuningsmodel. Een één op één vergelijk tussen de verschillende categorieën is dus niet mogelijk. De werkelijke kosten vallen lager uit omdat niet alle toegekende zorg ook ingezet wordt, de zogeheten verzilvering. Voor 2020 komt dit percentage uit op ongeveer 70%. Het percentage over 2019 was beduidend lager dan in 2020, namelijk 61%. Dit komt vooral door een betere inschatting van de werkelijk in te zetten minuten en een zorgvuldige administratieve afhandeling bij het stopzetten van een indicatie.

Grafiek 18. Jeugd, toegekende bedragen

Tabel 5 toont een overzicht van de aanbieders met de hoogste toegewezen bedragen. Was in 2019 Karakter nog de aanbieder met het hoogste toegekende bedrag, in 2020 is deze plek overgenomen door Ambiq. Ambiq stond vorig jaar op plek 6.

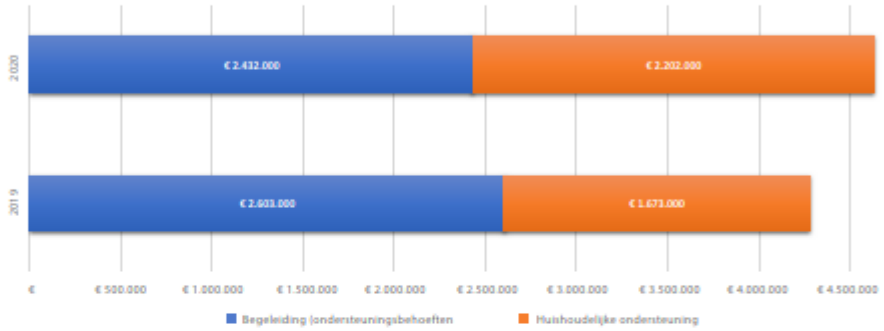
Tabel 5: Jeugd, Top 10 aanbieders toegewezen bedragen.

Zorgaanbieders Jeugd
1. Ambiq
2. Stichting Karakter
3. Stichting Aveleijn
4. Mediant
5. Jarabee
6. Zorgboerderij Ensink
7. De Synergie Psychologie
8. Helios
9. Pluryn Hoenderloo Groep
10. De Twentse Zorgcentra

3.2 Verdieping vanuit de financiën maatschappelijke ondersteuning

Net als bij de Jeugdwet wordt ook binnen de Wmo voornamelijk zorg in natura ingezet. PGB bestedingen maken in 2020 6,4% uit van het totaal. Net als in 2019 is er ook in 2020 een stijging te zien van de toegekende bedragen van de huishoudelijke ondersteuning (ho) t.o.v. van het voorgaande jaar, zie grafiek 19. Deze stijging loopt in lijn met de stijging van het aantal cliënten dat een indicatie ho heeft. Ten opzichte van eind 2019 is het aantal cliënten eind 2020 gestegen met 100 (zie grafiek 9 in paragraaf 2.3). Daarnaast is er een lichte daling te zien bij de categorie begeleiding in 2020. Ook bij de Wmo geldt dat niet alle toegekende zorg ook daadwerkelijk ingezet is. Voor de categorieën begeleiding en huishoudelijke ondersteuning is de verzilvering respectievelijk 62% en 90%. Het lage percentage voor begeleiding wordt voornamelijk veroorzaakt door minder inzet als gevolg van het coronavirus.

Grafiek 19: Wmo toegekende bedragen

Tabel 6 toont een weergave van de top 10 zorgaanbieders die vanuit de Wmo het hoogste zorgbudget toegewezen hebben gekregen. Stond Zorggroep Sint Maarten in 2019 nog bovenaan, dit jaar is de stijging van het aantal cliënten bij ho ook terug te vinden in deze tabel. Vijf van de zeven aanbieders van ho staan in de top 10, drie daarvan in de top 4.

Tabel 6: Wmo, Top 10 aanbieders toegewezen bedragen

Zorgaanbieders Wmo
1. Tzorg
2. BiOns BV
3. Zorggroep Sint Maarten
4. Stichting Zorggroep Manna
5. Stichting Carint Reggeland Groep
6. BTK Zorg
7. Stichting Avelein
8. Aster Zorg
9. ARBE Dienstverlening
10. De Twentse Zorgcentra

3.3 Top 10 gezinnen met hoogste zorgconsumptie

In de lokale monitor van 2019 bleek dat het, door het nieuwe systeem, lastig is om de top 10 gezinnen met hoogste zorgconsumptie uit de gemeente Losser weer te geven. Vanwege de meerwaarde om inzicht te krijgen en houden in de Top 10 gezinnen met de hoogste zorgconsumptie, is er in 2020 gekeken op welke wijze we dit (opnieuw) zo goed mogelijk in kaart kunnen brengen. Het resultaat daarvan is zichtbaar in tabel 7.

In deze tabel is zichtbaar dat de kosten in totaliteit minder zijn dan in 2019, maar alsnog onverminderd hoog. In alle tien de gevallen gaat het om gezinnen met jeugdigen tot 18 jaar. De meeste kosten worden dan ook betaald vanuit de Jeugdwet (94%). De hoge kosten zijn met name te verklaren vanuit de uithuisplaatsingen en meerdere zwaardere ambulante zorgtrajecten (ter voorkoming van een uithuisplaatsing).

Tabel 7: Top 10 Hoogste zorgconsumptie, kosten Jeugdzorg, Wmo en Participatiewet

Volgnummer	Kosten 2018	Kosten 2019 meting in juni	Kosten 2020
1	€ 432.475	€ 193.663	€ 196.206
2	€ 183.195	€ 171.740	€ 150.939
3	€ 148.604	€ 160.894	€ 133.030
4	€ 148.220	€ 148.691	€ 127.602
5	€ 122.032	€ 139.888	€ 109.026
6	€ 117.854	€ 98.769	€ 102.651
7	€ 114.470	€ 98.080	€ 98.113
8	€ 108.421	€ 80.184	€ 96.858
9	€ 104.227	€ 76.871	€ 92.011
10	€ 103.252	€ 75.506	€ 88.151
Totaal	€ 1.582.750	€ 1.244.286	€ 1.194.586

Gemiddeld per gezin	€ 158.275	€ 124.429	€ 119.459
Gemiddeld Top 4	€ 228.124	€ 168.747	€ 151.944
Totaalbedrag voor jeugd	€ 1.555.420	€ 1.223.967	€ 1.127.610
% jeugd t.o.v. totaal	98%	98%	94%

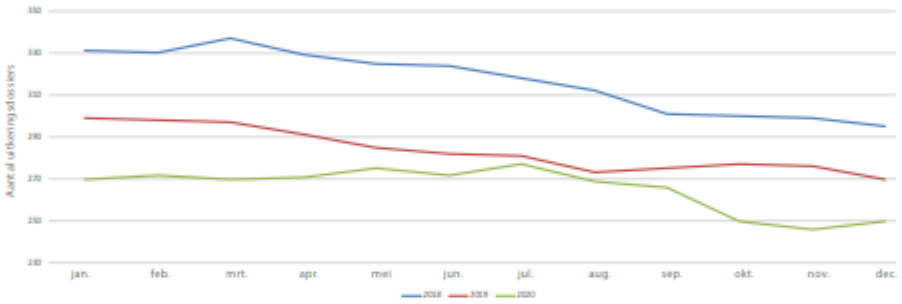
PARAGRAAF 1: BESTANDSONTWIKKELING PARTICIPATIEWET

1.1 Algemeen

Het aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering is gedurende 2020 verder gedaald van 270 huishoudens begin januari, naar 250 eind december 2020. Ook ten opzichte van voorgaande jaren is sprake van een daling in het uitkeringsbestand. Pas aan het eind van het jaar is er een kleine stijging te zien die te maken heeft met instroom van statushouders, zie grafiek 20.

Onderstaande grafiek gaat alleen over de Participatiewet-uitkeringen: 250 huishoudens in december 2020. Daar komen nog 16 huishoudens bij met een uitkering op grond van de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers (IOAW) en 3 huishoudens met een uitkering op grond van de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen (IOAZ) . In totaal kregen eind 2020 dus 269 huishoudens in Losser een uitkering van de gemeente Losser.

Grafiek 20: Ontwikkeling aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering

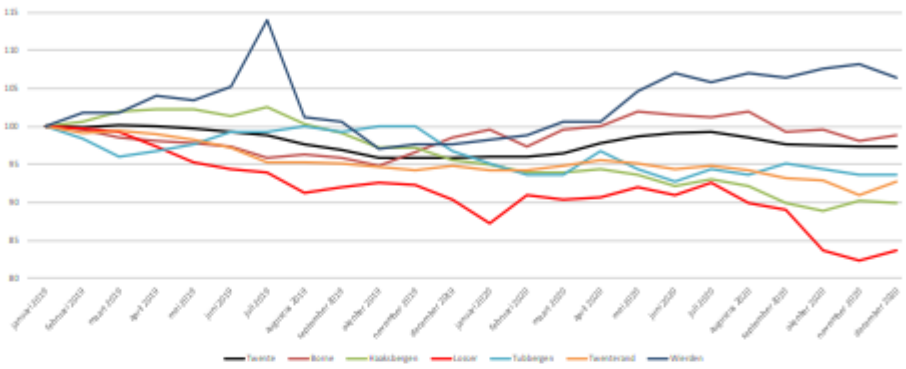
Behalve het aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering aan het einde van de maand, zegt vooral het gemiddeld aantal uitkeringen per jaar iets over de kosten die hiermee gemoeid zijn. Zie grafiek 21 voor het gemiddeld aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering in 2018, 2019 en 2020. De daling in het jaar 2020 is met ruim 6% wel lager dan de daling in het jaar 2019, die in dat jaar nog ruim 10% was.

Grafiek 21: Gemiddeld aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering

Als we de ontwikkeling van het uitkeringsbestand vergelijken met, qua omvang, vergelijkbare gemeenten in Twente, dan zien we dat Losser ook in 2020 een relatief forse daling kent, zie grafiek 22. In deze grafiek is januari 2019 als startpunt gehanteerd, index 100.

Grafiek 22: Ontwikkeling uitkeringsbestand

1.2 Verdeling over leeftijden

De Participatiewet-uitkeringen zijn niet evenwichtig verdeeld wat betreft leeftijd. De meeste uitkeringsgerechtigden bevinden zich, net als vorig jaar, in de groepen 27-44 jaar en 45-64 jaar, zie tabel 8.

Aantal uitkeringen Participatiewet	December 2019	December 2020
Aantal huishoudens in de PW < 21	4	2
Aantal huishoudens in de PW 21 -27	21	20
Aantal huishoudens in de PW 27 - 44	78	72
Aantal huishoudens in de PW 45 - 64	159	149
Aantal huishoudens in de PW 65+	8	7
TOTAAL	**270**	**250**

1.3 Verdeling over dorpskernen

De verdeling over de verschillende dorpskernen is niet evenredig. In verhouding heeft Overdinkel veel uitkeringsgerechtigden, maar de daling is in Overdinkel de afgelopen twee jaar groter geweest dan het totaal in Losser, zie tabel 9.

Daarom is ervoor gekozen de cliënten in Overdinkel blijvend extra intensief te begeleiden vanuit het Kulturhus Overdinkel. Dit onderwerp nemen we verder mee in de kerngerichte aanpak van Overdinkel. Het aantal huishoudens met een uitkering is overigens in bijna alle kernen verder gedaald. Aantallen Glane/Beuningen zijn te laag om er conclusies uit te trekken.

Tabel 9: Aantal uitkeringen, verdeling over de dorpskernen

	December 2019		December 2020	
Huishoudens met een uitkering Participatiewet per dorpskern	**aantal**	**% t.o.v. totaal aantal huishoudens**	**aantal**	**% tov totaal aantal huishoudens**
Losser	161	2,8%	155	2,7%
Glane/Beuningen	6	1,1%	7	1,3%
Overdinkel	92	5,3%	78	4,5%
De Lutte	11	0,8%	10	0,7%
totaal	**270**	**2,9%**	**250**	**2,7%**

PARAGRAAF 2: INSTROOM EN UITSTROOM PARTICIPATIEWET

2.1 Instroom mensen met een arbeidsbeperking stijgt

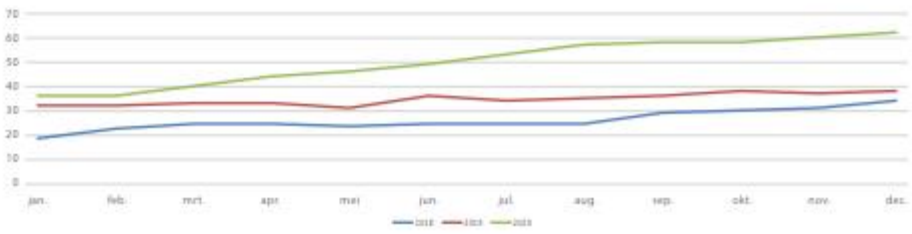
Sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen met een arbeidsbeperking (doelgroepenregister) naar werk. Alleen volledig arbeidsongeschikte jeugdigen kunnen nog een uitkering op grond van de Wajong aanvragen bij het UWV. De toelating hiertoe is streng. De instroom in de WSW is met ingang van 1 januari 2015 helemaal stopgezet. Er zijn wel enkele plaatsen "nieuw beschut werk" beschikbaar voor mensen. De getalsmatige omvang van nieuw beschut werk is op den duur ongeveer één derde van de voormalige WSW, hiervoor komen jaarlijks maar een zeer beperkt aantal mensen in aanmerking. Eind 2020 hadden in Losser 8 personen een nieuw beschut werkplek voor gemiddeld 26 uur/week. Hiermee is al bijna het quotum voor 2021 gevuld, waardoor er nu een wachtlijst ontstaat. Voor de invulling van nieuw beschut werk is de gemeente verantwoordelijk.

Dit betekent dat de gemeente zich moet inspannen om het gros van de arbeidsgehandicapten te ondersteunen bij het vinden van betaald werk bij reguliere werkgevers. In veel gevallen met inzet van een loonkostensubsidie en/of een jobcoach of andere aanpassingen op de werkplek. Jaarlijks hebben wij te maken met een instroom van 8 tot 10 personen met een arbeidshandicap. Veel daarvan zijn schoolverlaters van het speciaal- en praktijkonderwijs. Om de loonwaarde van deze werknemers te ontwikkelen, waardoor de loonkostensubsidie lager wordt en om de plaatsingen duurzaam te laten zijn, is intensieve begeleiding nodig. De gemeente is bovendien verantwoordelijk voor de re-integratie van werknemers binnen het doelgroepenregister, die ziek uit dienst gaan bij het einde van hun contract. Hierdoor worden de werkgevers, die deze mensen in dienst nemen, ontzorgd, en dit moet de drempel om mensen in dienst te nemen verlagen. Dit brengt wel extra werk met zich mee voor de gemeente die voor deze werkgevers de "Wet verbetering poortwachter" uitvoert. In 2020 zijn op deze wijze 5 cliënten door de gemeente begeleid. Voor de werkgevers geldt ook een no-risk polis zodat de werkgever, bij uitval van de werknemer door ziekte, het loon niet hoeft door te betalen.

Het aantal personen dat met een loonkostensubsidie van de gemeente Losser aan het werk is, is in 2020 bijna verdubbeld van 36 in januari naar 62 eind december, zie grafiek 23. Toename van het aantal personen met een loonkostensubsidie is een goede ontwikkeling, want het betekent dat meer arbeidsgehandicapten bij een reguliere werkgever aan het werk zijn en hun eigen inkomen verdienen. Het gaat hier soms om personen die vanuit een uitkering komen, maar het kan ook gaan om schoolverlaters, vooral van het Voortgezet speciaal- en praktijkonderwijs. Bij hen wordt instroom in de uitkering op deze manier voorkomen. Landelijk waren in 2020 ongeveer 24.000 werknemers met een loonkostensubsidie aan het werk. Als we kijken naar inwoneraantal van Losser t.o.v. het landelijk aantal inwoners, dan zou het verhoudingsgewijs voor Losser om ongeveer 31 personen gaan. In 2020 waren er in Losser eind 2020 echter 62 personen aan het werk met loonkostensubsidies. We zijn er dus in geslaagd bovengemiddeld veel mensen op deze manier aan betaald werk te helpen.

De stijging van het aantal mensen met een loonkostensubsidie zal door blijven gaan in de toekomst, omdat de loonkostensubsidie door kan lopen tot aan de pensioengerechtigde leeftijd. Pas als de eerste werknemers met een loonkostensubsidie uit dienst gaan door pensionering, zal deze ontwikkeling afvlakken. Dat is dus pas over ongeveer 44 jaar, mede afhankelijk van de ontwikkeling van de pensioenleeftijd. Hierdoor zal de groep mensen met een arbeidshandicap een steeds groter deel van het "bestand" binnen de Participatiewet uitmaken en op den duur zeker de helft.

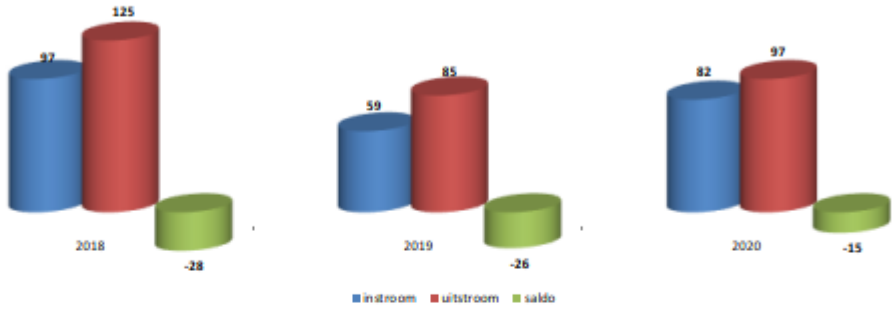
Grafiek 23: Aantal cliënten met loonkostensubsidie

2.2 In- en uitstroom Participatiewet-uitkeringen

Te zien is dat in 2020 de totale dynamiek in het uitkeringsbestand weer iets is toegenomen (grafiek 24). Er is meer instroom geweest en ook iets meer uitstroom. De uitstroom was, ondanks de coronacrisis, nog steeds iets hoger. Per saldo was er in 2020 een afname van 15 huishoudens tegen 26 in 2019. De daling in het aantal uitkeringen lijkt te stagneren.

Grafiek 24: In- en uitstroom uitkering Participatiewet

Door deze verminderde dynamiek blijft een groep over die gemiddeld een hogere leeftijd heeft en al langer een uitkering krijgt, zie tabel 10 . De gemiddelde duur in de uitkering is in 2020 nog verder toegenomen van 5,6 jaar in 2019 naar 5,7 jaar in 2020. Bij de groep van 45 jaar tot AOW leeftijd is dit nog sterker het geval, zij hebben een gemiddelde uitkeringsduur van 7,3 jaar in 2019 en 7,6 jaar in 2020.

Tabel 10: Leeftijdsgroepen, aandeel en gemiddelde tijd in de bijstand

	Aandeel leeftijdsgroep [%]		Gemiddelde tijd in bijstand [jaar]	
Leeftijdscategorie	**2019**	**2020**	**2019**	**2020**
18-26	9	9	1,3	1,4
27-44	29	29	3,3	3,2
45-AOW leeftijd	62	62	7,3	7,6
Totale groep	100	100	5,6	5,7

Een deel van de uitkeringsgerechtigden hebben al inkomsten, soms uit arbeid, en hebben een aanvullende uitkering. In 2020 waren dat 85 personen, zie tabel 11. Landelijk heeft 7,6% van de bijstandsgerechtigden inkomsten uit arbeid en bij gemeenten van < 50.000 inwoners is dat 9% (Divosa benchmark). In Losser is dat percentage 26,8%. De jaarinkomsten uit arbeid en/of overige inkomsten zijn gemiddeld € 2.971,- per jaar (noot: vorig jaar stond hier vermeld ongeveer € 11.000,- per jaar, maar dat betrof een foute berekening). Medische klachten en/of persoonlijke omstandigheden, waardoor mensen niet in staat zijn om full-time te werken, liggen vaak ten grondslag aan het beperkte inkomen. Dit betekent dat deze uitkeringsgerechtigden voor een deel van hun inkomen aangewezen blijven op een uitkering tenzij hun situatie verandert.

Tabel 11: Inkomsten, aantallen en gemiddeld bedrag

	2019	2020
Aantal cliënten met inkomsten uit arbeid	88	85
Gemiddelde inkomsten uit arbeid	€3.383	€2.971
Aantal cliënten met overige inkomsten	74	70
Gemiddelde inkomsten, overig	€2.962	€3.394
Totaal aantal cliënten met inkomsten	145	134
Gemiddelde inkomsten TOTAAL incl. vakantietoeslag	€3.653	€3.752

2.3 Poortwachtersfunctie: instroom voorkomen

Een belangrijk onderdeel van het activeringsbeleid is de poortwachtersfunctie. Door te bemiddelen naar betaald werk moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat mensen een uitkering aanvragen. Er is sprake van een duidelijke stijging van het aantal aanvragen levensonderhoud (dat wil zeggen; aanvragen voor een Participatiewet-uitkering). In 2019 waren er 85 aanvragen levensonderhoud en zijn 20 cliënten direct doorgeleid naar werk. In 2020 waren er 111 aanvragen levensonderhoud, daarvan zijn er 28 direct doorgeleid naar werk. Hiermee wordt dus ongeveer een kwart van de instroom in de uitkering voorkomen. Daarbij komt dan nog dat het, in paragraaf 2.1 genoemde beleid, om schoolverlaters vanuit het VSO/Pro onderwijs zoveel mogelijk op te vangen, direct of zelfs vóór zij hun school verlaten, zodat zij aansluitend aan school aan het werk kunnen, vaak met een loonkostensubsidie. Ook dit voorkomt instroom in de uitkering. De coronacrisis is een oorzaak van een deel van de verhoogde instroom, bijvoorbeeld omdat mensen uit het buitenland zijn teruggekomen, uitvielen uit werk in getroffen sectoren (m.n. horeca) of na hun WW-periode niet weer aan het werk kwamen, omdat veel bedrijven dicht zaten of een lagere productie draaiden.

Een belangrijke meerwaarde van de poortwachtersfunctie is het lokale en regionale netwerk met werkgevers en de nauwe contacten met de integraal consulenten, die de werkzoekenden begeleiden. Losser werkt verder nauw samen met het UWV en regiogemeenten via het Werkplein Twente. Ook wordt bij de aanvraag gekeken of er voorliggende voorzieningen zijn, waardoor er geen Participatiewet-uitkering aangevraagd hoeft te worden. Een ander effect van het integraal werken binnen het Sociaal Domein is dat er steeds meer personen begeleid worden naar werk, na verwijzing door collega-consulenten. Deze groep bestond in 2020 uit 37 personen. Deze personen zouden zonder werk geen recht op uitkering hebben, maar vallen wel onder de verantwoordelijkheid van de gemeente voor wat betreft ondersteuning bij re-integratie. Het vinden van betaald werk heeft daarbij in het algemeen een gunstig effect op het welbevinden van mensen en voorkomt daarmee zorgkosten op de langere termijn.

2.4 Inzet trajectbegeleiders: uitstroom naar betaald werk en activering

De integraal consulenten roepen uitkeringsgerechtigden regelmatig op, ondersteunen de werkzoekenden en zetten waar nodig instrumenten in die bijdragen aan het vinden van werk, zoals sollicitatietraining, FC Noaber, Servicebedrijf, diagnosetrajecten, nieuw beschut (o.a. bij Larcom), dagbesteding in samenwerking met Wmo, het Taalpunt, ROC of het regelen van randvoorwaarden om aan het werk te kunnen. Eind 2019/begin 2020 heeft, in nauw overleg met de gemeente, het Enschedese bedrijf Confidencus een locatie geopend in Losser. Op deze locatie werken ongeveer 20 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, die aangewezen zijn op zittend werk. De werkgever ontvangt voor deze mensen een loonkostensubsidie van de gemeente, afhankelijk van de loonwaarde van de werknemers. Voor deze werknemers wordt jobcoaching ingezet.

Bij de bemiddeling naar betaald werk speelt de accountmanager Werk een belangrijke rol, door een goed (lokaal en regionaal) netwerk van werkgevers en een intensieve samenwerking met het Werkplein Twente. Wanneer bemiddeling naar werk niet mogelijk is, worden uitkeringsgerechtigden gevraagd deel te nemen aan een ander participatietraject, b.v. vrijwilligerswerk. Waar nodig worden sancties opgelegd wanneer uitkeringsgerechtigden niet meewerken aan hun traject. De totale uitstroom vanuit de uitkeringen is iets toegenomen, van 96 in 2019 naar 103 in 2020. Het percentage uitstroom naar betaald werk is in 2020 toegenomen naar 51,5% (53 personen, inclusief IOAW/IOAZ) en blijft daarmee de grootste reden van uitstroom, zie tabel 12).

Tabel 12: Uitstroom naar werk

Jaar	Totale uitstroom (PW/IOAW/IOAZ)	Dienstbetrekking of zelfstandig bedrijf	% van de totale uitstroom
2019	96	36	37,5%
2020	103	53	51,5%

PARAGRAAF 3: BESLUIT BIJSTANDVERLENING ZELFSTANDIGEN (BBZ)

Zelfstandigen kunnen in (tijdelijke) financiële problemen komen die het voortbestaan van hun bedrijf bedreigen. In bepaalde gevallen kunnen zij dan een beroep doen op het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Omdat het hierbij gaat om specialistische hulp voor een relatief kleine groep, waarbij het bovendien belangrijk is goed zicht te hebben op de bedrijfsvoering van de ondernemers, heeft de gemeente Losser de uitvoering van deze taak (evenals vrijwel al Twentse en Achterhoekse gemeenten) uitbesteed aan de Regionale Organisatie voor Zelfstandigen (ROZ). Naast het verstrekken van uitkeringen in het kader van de BBZ-regeling geeft het ROZ ondernemersadvies en doet de schuldhulpverlening voor ondernemers.

3.1 Bbz: aanvragen inkomensaanvulling en krediet

Er was in 2020 slechts 1 verzoek voor inkomensaanvulling. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de Tozo regeling (Tijdelijke ondersteuning zelfstandige ondernemers), één van de regelingen die in 2020 zijn ingezet om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen. Zie tabel 13. Over deze dienstverlening is een aparte paragraaf opgenomen (3.5).

Tabel 13: BBZ/ROZ

Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ)	2019	2020
Aanvragen inkomensaanvulling	6	1
Ondernemersadvies	17	12
Debiteuren (ex-ondernemers met Bbz schuld)	10	10
Startersadvies	12	7

3.2 Ondernemersadvies

Het aantal nieuwe klanten vanuit Losser in 2020 komt op 2 (in 2019 waren dit er 3)
De totale klantenportefeuille op 31 december 2020, zoals af te lezen in tabel 13:

- 12 ondernemers (17 in 2019)
- 10 debiteuren (ex-ondernemers die nog een Bbz schuld hebben aan de gemeente) (10 in 2019)

3.3 Startersadvies

In 2020 hebben zich vanuit Losser 7 personen bij het ROZ gemeld (2019: 12), die zich oriënteerden op de start van een bedrijf. waarvan 3 personen vanuit de Participatiewet of WW, zie tabel 13.

3.4 Schuldhulpverlening

Het ROZ verzorgt ook de schuldhulpverlening voor ondernemers en ex-ondernemers. Gericht op het in de lucht houden van, in potentie, goede bedrijven en om persoonlijke faillissementen en grote financiële drama's te voorkomen.

3.5 Tijdelijke ondersteuning zelfstandige ondernemers (Tozo)

Het jaar 2020 was een heel bijzonder jaar voor het ROZ, omdat zij de Tozo regeling hebben uitgevoerd voor de 17 gemeenten in Twente en de Achterhoek. De Tozo is een versoepeling van de Bbz-regeling en kent twee mogelijkheden: een inkomensaanvulling tot het sociaal minimum en een bedrijfskrediet van maximaal € 10.157. Dit betekende een zeer forse uitbreiding van taken voor het ROZ, die goed is opgevangen door het ROZ. Gemeenten, waaronder Losser, hebben met personele ingezet bijgedragen aan de uitvoering van deze regeling. Zie tabel 14.

Het jaarverslag van het ROZ over 2020 is aan de gemeenteraad toegestuurd. Gegevens van de diverse opeenvolgende Tozo regelingen staan weergegeven in twee factsheets uit het ROZ jaarverslag.

Tabel 14: Tozo-regeling

Aantallen 2020 Tozo Losser	Tozo 1	Tozo 2	Tozo 3 t/m dec 2020
Aanvragen inkomensaanvulling	419	105	97
Waarvan toegekend	398 (95%)	95 (90%)	88 (91%)
Waarvan afgewezen	19	10	8
Waarvan ingetrokken	2	0	1
Totaalbedrag (netto)	**€1.503.374**	**€349.999**	**€246.414**
Aanvragen krediet	48	9	7
Waarvan toegekend	45 (94%)	8 (89%)	6 (86%)
Waarvan afgewezen	3	1	1
Waarvan ingetrokken	0	0	0
Totaalbedrag	**€402.011**	**€73.285**	**€52.442**

Factsheets uit het ROZ jaarverslag

Overige facts Tozo 1

Branches

Rechts-vorm

Leeftijd

46 jaar is de gemiddelde leeftijd van de aanvrager

19 jaar jongste / 72 jaar oudste

Alleenstaand of samenwonend

74% samenwonend

26% alleenstaand

Overige facts Tozo 2

Branches

Uit welke branches zijn de aanvragers afkomstig?

Totaal ondernemers

103 ondernemers

Eén ondernemer kan meerdere aanvragen hebben gedaan.

Alleenstaand of samenwonend

49% samenwonend

51% alleenstaand

PARAGRAAF 4: WET SOCIALE WERKVOORZIENING (WSW)

De uitvoering van de WSW is als Team WiL (Werken in Losser) ondergebracht binnen het gemeentelijke team bedrijfsbureau. De noodzakelijke HR-ondersteuning, alsook de uitvoering van beschut werken, is uitbesteed aan een externe partij, Larcom BV. Een overzicht van het aantal WSW-werknemers per eind december 2020 en 2019 is te zien in tabel 15.

Tabel 15: BBZ/ROZ

	Aantal personen ultimo dec 2019	Aantal personen ultimo dec 2020
Beschut	33	34
Servicebedrijf	53	40
Detachering	40	34
Totaal	**126**	**108**
Begeleid werken	6	6
Totaal	**132**	**114**

Ultimo 2020 zijn er nog 114 personen werkzaam met een WSW-dienstverband bij de gemeente Losser. Daarvan zijn er 6 personen die begeleid werken. Dat wil zeggen dat zij een arbeidsovereenkomst hebben bij een reguliere werkgever (die daarvoor een loonkostensubsidie ontvangt). Van de in totaal 114 WSW-ers binnen de gemeente Losser zijn er 82 die middels detachering, danwel begeleid werken, werkzaam zijn in een reguliere werkomgeving. Dit is 72% van de totale WSW-populatie!

In 2020 hebben we een verloop gekend van 18 personen (over 2019 noteerden we een verloop van 12). De belangrijkste reden hiervoor is pensionering. Vrijgevallen detacheringsplaatsen worden zo goed als mogelijk opnieuw ingevuld. Dat is echter niet altijd even goed mogelijk omdat benodigde competenties steeds schaarser worden in de Wsw-populatie. De populatie vergrijst sterk, de beperkingen nemen toe. Ondanks deze trend, is en blijft de focus gericht op het vinden van passende werkplekken. In een aantal gevallen brengt dat met zich mee dat er geen of weinig inleenvergoeding kan worden afgesproken. Daar staat dan in ieder geval tegenover dat er geen werkplekkosten voor beschut werken meer zijn verschuldigd.

In 2020 is een specifiek programma geïntroduceerd om de vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van de WSW-werknemers te beïnvloeden. Dit programma, onder de naam "Smaakmakers", kent een doorlooptijd van een jaar en kenmerkt zich door het aanbod van trajecten met individuele coaching momenten. Daarnaast is "inzetproat" geïntroduceerd, een gespreksvorm waarin vitaliteit en duurzame inzetbaarheid centraal staat.

PARAGRAAF 5: FINANCIEEL (EXCLUSIEF WSW)

Net als in 2019 houdt Losser ook in 2020 een fors bedrag over, ten opzichte van de Bundeling uitkering inkomensvoorziening gemeente (BUIG uitkering) die wij van het Rijk ontvangen om de uitkeringen van te betalen, zie tabel 16. Het Rijk past deze uitkering een aantal keren per jaar aan op basis van landelijke volume ontwikkelingen voor wat betreft het aantal uitkeringsgerechtigden en een verdeelmodel. Het overschot van 2020 heeft als oorzaak dat het aantal uitkeringen in 2020 in Losser nog is gedaald en het verdeelmodel tussentijds juist naar boven is aangepast, als gevolg van landelijke ontwikkelingen.

Tabel 16: Netto lasten vs toegekende budgetten BUIG

	2019	2020
BUIG toegekend budget	€ 4.959.795	€ 5.185.044
Netto lasten	€ 4.527.668	€ 4.425.344
Verschil	**€ 432.127**	**€ 759.700**

De uitgaven voor loonkostensubsidies zijn toegenomen, zie grafiek 25. Dit zien wij als een investering in de toekomst. Werkgevers krijgen de verminderde loonwaarde vergoed via een loonkostensubsidie, tot aan het minimumloon en daardoor zijn de kosten van een loonkostensubsidie vrijwel altijd lager dan een uitkering. Bovendien worden deze kosten door het Rijk vergoed binnen het Buig budget. Vanaf 2022 is de hoogte van het budget afhankelijk van de gerealiseerde inzet van loonkostensubsidie uit het vorige jaar.

Grafiek 25: Uitgaven loonkostensubsidie

EVALUATIE PILOTS SOCIAAL DOMEIN 2020

Afgelopen jaren liepen er een groot aantal pilots vanuit het plan 'Van inzicht naar actie' uit 2017 en het vervolgplan 'innovatieplan sociaal domein' uit 2019. De meeste pilots uit deze plannen zijn afgerond. Echter betekent het niet dat daarmee de innovaties stoppen. De gemeente Losser blijft kijken naar hoe ondersteuning efficiënter, beter en duurzamer georganiseerd kan worden. Zeker in deze tijd met dreigende financiële tekorten is dit belangrijker dan ooit.

Vanuit het innovatieplan sociaal domein zijn er nog vier pilots die doorliepen in 2020: de sportcoach bij verenigingen, verhogen loonwaarde van arbeidsgehandicapten en stimuleren duurzame plaatsing, intensieve begeleiding en nazorg van mensen met complexe problematiek, schuldhulpverlening; opvolging vroegsignalering

Pilot: Sportcoach bij verenigingen

De sportcoach is ingezet om opvoedvraagstukken in een vroeg stadium op te pakken en interventies te plegen om zwaardere inzet te voorkomen. In 2019 heeft de pilot gedraaid op twee Losserse voetbalverenigingen: AJC'96 en Sportclub Overdinkel. Deze voetbalclubs hebben de pilot op eigen wijze vormgegeven. De ene sportclub zette de sportcoach in op individuele gevallen en de andere club zette de sportcoach in voor problematieken binnen bepaalde teams. Bij beide voetbalverenigingen heeft de sportcoach naast de jeugdigen, ook trainers en bestuur ondersteund bij pedagogische vraagstukken. Eind 2019 had de betrokken sportcoach een andere dienstbetrekking gevonden en hierdoor stopte zijn ondersteuning bij de twee voetbalverenigingen per direct. Doordat de meerwaarde, door zowel de clubs als de gemeente werd gevoeld, is in 2020 gezocht naar een nieuwe sportcoach.

Door de coronamaatregelen en het beperkte aanbod in sportcoaches is heel 2020 hiervoor benut. Eind 2020 is er een sportcoach gevonden, waar in 2021 vervolggesprekken mee gevoerd zullen worden. Hopelijk kan er daarna een doorstart plaatsvinden. De kosten voor deze pilot worden gedekt vanuit de reserve sociaal domein.

Pilot: Verhogen loonwaarde van arbeidsgehandicapten en stimuleren duurzame plaatsing

Deze pilot is gericht op het bieden van nazorg aan werknemers met een loonkostensubsidie, met als doel:

- Het stimuleren van de ontwikkeling of doorgroei van deze werknemers in nauwe samenwerking met de betreffende werkgever;
- Voorkomen van uitval.

Op deze pilot hebben we ingezet, door een arbeidsdeskundige in te zetten die de loonwaardes namens de gemeenten uitvoert. Daarnaast hebben trajectbegeleiders intensief contact met zowel de werknemer, die met een loonkostensubsidie aan het werk is, als met de betreffende werkgever. De arbeidsdeskundige en de trajectbegeleiders werken in één team en kunnen daardoor onderling gemakkelijk afstemmen.

Het is weliswaar mogelijk gebleken om de verhoging van de loonwaardes te meten, maar dit kost relatief veel moeite, aangezien de loonwaardemetingen per persoon op verschillende tijdstippen plaatsvinden en er in de tussentijd nieuwe in- en uitstroom plaatsvindt. Daarbij komt dat van de werknemers op verschillende momenten loonwaardes gemeten worden. De gemiddelde loonwaarde in Losser over de hele groep lijkt vrij constant te zijn gebleven en zit nu op ongeveer 48%.

Van de 30 cliënten die op 1 januari 2019 met een loonkostensubsidie aan het werk waren, waren er op 31 december 2020 nog 19 met een loonkostensubsidie aan het werk. Hun gemiddelde loonwaarde is iets gestegen van 53 naar 55%, maar de aantallen om te vergelijken zijn zo laag, dat we hier geen conclusies uit kunnen trekken.

De in- en uitstroom wordt niet (zoals bij de uitkeringen) structureel bijgehouden, waardoor we niet goed kunnen meten hoe succesvol we zijn in het voorkomen van uitval. Van 11 personen binnen de onderzochte groep, die eind 2020 niet meer met een loonkostensubsidie aan het werk waren, konden we handmatig nagaan wat de redenen van uitstroom was. Het blijkt dat deze heel divers waren: het vinden van werk zonder loonkostensubsidie, verhuizen, uitvallen door (langdurige) ziekte of een gebrek aan motivatie/ onvoldoende werkhouding. Het aantal werknemers dat aan het werk is met een loonkostensubsidie in Losser stijgt vrij constant, in 2020 zelfs bijna een verdubbeling en dat is in lijn met de bedoeling van de Participatiewet.

Conclusies van deze pilot:

- Het inzetten van begeleidings-capaciteit om de loonwaarde van individuele werknemers te verhogen vertaalt zich nauwelijks in een gemiddeld gestegen loonwaarde. Vanuit financieel perspectief loont het daarom niet om dit te doen.
- Het stimuleren van duurzame en passende plaatsingen blijft wel van belang: we willen aansluiten bij de behoefte van de cliënt naar een passende werkplek en instroom of terugval in de uitkering te voorkomen.

In 2021 worden extra middelen ingezet om het stijgend aantal mensen dat met een loonkostensubsidie aan het werk is, vakkundig te kunnen blijven begeleiden en te zoeken naar een passende werkplek. De pilot is hiermee afgerond, maar er zal nog gekeken worden naar wat structureel nodig is, gezien de volumeontwikkeling.

Pilot: Intensieve begeleiding en nazorg van mensen met complexe problematiek

Bij deze pilot gaat het om extra intensieve begeleiding van diverse groepen die te maken hebben met een complexe problematiek op meer terreinen, denk daarbij aan:

- GGZ problematiek
- Statushouders
- Schuldenproblematiek
- Alleenstaande ouders
- Laaggeletterdheid
- Werkzoekenden met fysieke beperkingen

Van deze pilot zijn geen harde cijfers beschikbaar, aangezien we niet (mogen) registreren op de meest van deze kenmerken. We kunnen echter wel in kwalitatieve zin de voortgang op deze terreinen aangeven.

GGZ-problematiek: Regionaal bestaat een project 'Samen doen werkt beter', dat erop gericht is de GGZ sector en de sector Werk en Inkomen dichter bij elkaar te brengen. Twee trajectbegeleiders van Losser maken bij toerbeurt deel uit van een werkgroep, zodat we op de hoogte blijven van de ontwikkelingen en een betere ingang hebben bij de GGZ sector. Ook zijn er vaste contactpersonen aangewezen binnen de GGZ instellingen.

Statushouders: Om de inburgering van statushouders en waar mogelijk, toeleiding naar werk te versnellen, worden veel statushouders toe geleid naar FC Noaber. Hier kunnen statushouders werkervaring opdoen door het doen van vrijwilligerswerk. Ook wordt er extra taalles gegeven en is er aandacht voor beweging/ sporten. Twee trajectbegeleiders besteden specifieke aandacht aan deze groep en houden hun vorderingen in de gaten.

Schuldenproblematiek: In het kader van integraal werken is er een nauwe samenwerking tussen trajectbegeleiders van de verschillende vormen van schuldhulpverlening, die beschikbaar is in Losser (Financieel formulieren spreekuur, Thuisadministratie, Budgetcoaching, Stadsbank). Hierdoor worden eventuele belemmeringen om aan het werk te kunnen, weggenomen.

Alleenstaande ouders: Voor alleenstaande ouders, die kinderopvang nodig hebben om aan het werk te gaan, is de financiele drempel om kinderopvang te regelen weggenomen. De meerkosten van kinderopvang, boven de toeslagregeling van de belastingdienst, kan via de bijzondere bijstand worden vergoed. Verder helpen trajectbegeleiders bij het regelen van zaken die het aanvaarden van een betaalde baan in de weg staan.

Laaggeletterheid: In de afgelopen jaren heeft het Taalpunt steeds meer mensen weten te bereiken. Het overgrote deel daarvan bestaat uit mensen waarvoor Nederlands de tweede taal is. Uit (landelijk) onderzoek blijkt echter dat de helft van de mensen met taalproblemen, mensen zijn die Nederlands als eerste taal hebben. In 2019 hebben we voorbereidingen getroffen om de Taalmeter in te zetten voor mensen met uitkering. Dit in samenwerking met partners zoals het Taalpunt/bibliotheek, ROC en de stichting Lezen en schrijven. Dit is in 2020 (nog) niet tot uitvoering gekomen omdat er door de coronapandemie geen bijeenkomsten konden plaatsvinden.

Werkzoekenden met fysieke beperkingen: Een deel van de uitkeringsgerechtigden is aangewezen op aangepaste werkplekken. In 2020 is een succesvolle samenwerking aangegaan met de werkgever Confidencus, waardoor er 20 personen aan het werk zijn gekomen. Er is daarbij nog wel begeleiding vanuit de gemeente nodig.

Conclusie van deze pilot:

- Voor de uitvoering van deze pilot zijnextra middelen ingezet, omdat de doelgroep die begeleid moet worden steeds complexer is geworden. Deze middelen worden vanaf 2021 structureel ingezet, omdat we te maken blijven houden met werkzoekenden met een lange afstand tot de arbeidsmarkt.

Deze pilot is hiermee afgerond.

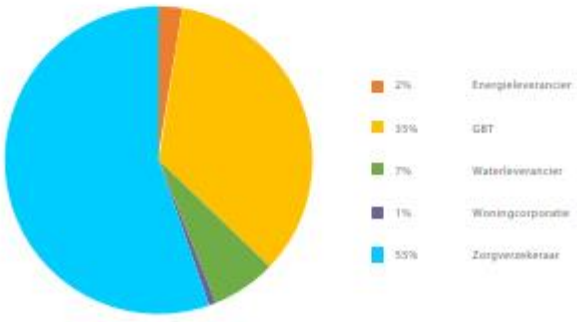
Pilot: Schuldhulpverlening: opvolging vroegsignalering

Het doel van deze pilot is, door vroegtijdig signaleren van betalingsachterstanden van de vaste lasten, het ontstaan van problematische schulden bij inwoners te voorkomen.

Aantallen meldingen en matches

in 2020 hebben deelnemende signaalpartners 1622 meldingen gedaan van een adres met een achterstand in het betalen van de vaste lasten, te weten: energie, gemeentelijke belastingen, huur, water of premie zorgverzekering. Iets meer dan de helft van dit aantal is gemeld door de zorgverzekeraar, waarmee zij de grootste leverancier van meldingen is (zie grafiek 25 voor een verdeling van het aantal meldingen per soort vaste last).

Grafiek 25: Aandeel signaalpartners

Vanaf oktober is het GBT overigens gestopt met het doen van meldingen, aangezien definitief duidelijk was dat voor deze gegevensuitwisseling in het kader van vroegsignalering, géén wettelijke grondslag bestaat en deze ook niet per 2021 wordt gecreëerd.

Aantal adressen met meerdere achterstanden

Het aantal meldingen van 1622 leverde 95 unieke adressen op waar sprake was van een match, namelijk 2 of meer achterstanden in dezelfde maand of in de voorafgaande maand. Totaal ging het bij deze adressen om 289 afzonderlijke meldingen van signaalpartners. Twee derde van deze adressen was niet bekend bij de gemeente (66). Dit betreft nieuwe adressen die niet eerder in 2019 al eens in het kader van dit project naar voren zijn gekomen.

Geprobeerd is om via het Team Vroeg Eropaf met deze inwoners contact te zoeken en hulp aan te bieden. De bedoeling van het project is om hiervoor een huisbezoek af te leggen, maar door de coronamaatregelen was dit vaak niet mogelijk en moest dit op een andere manier gebeuren (brief, telefoon).

Resultaat contact

Met 47 adressen (de helft) is contact geweest. 10 inwoners hebben naar aanleiding van de informatie en advies alsnog betaald, 12 inwoners hebben een betalingsregeling getroffen en 6 personen zijn doorverwezen naar schuldhulpverlening. 4 inwoners waren al bekend bij schuldhulpverlening/budgetbeheer. Bij de overige 15 inwoners bestond geen behoefte aan hulp omdat andere hulp al aanwezig was of de inwoner zelf de noodzaak niet voelde.

Met de andere helft van de matches (48 adressen) is géén contact tot stand gekomen. Dit wil overigens niet zeggen dat deze mensen geen hulp kunnen hebben gehad, want op basis van de informatie uit de door ons verstuurde brief kunnen deze inwoners eventueel alsnog hun achterstand hebben ingelopen of rechtstreeks hulp hebben gezocht of een regeling met hun schuldeisers hebben getroffen.

Hoogte schuld van matches

De gemiddelde achterstand van de schuld aan vaste lasten bedroeg € 1.105,- per adres en ligt daarmee nagenoeg gelijk aan de hoogte van de matches uit 2019.

Vroegsignalering vanaf 2021 in wet opgenomen

Vanaf 2021 is vroegsignalering opgenomen in de wet gemeentelijke schuldhulpverlening en hiermee wordt vroegsignalering onderdeel van de reguliere werkzaamheden.
Deze pilot eindigt daarmee.

Naast deze pilots hebben nog twee andere pilots groen licht gekregen eind 2020; Jouw ingebrachte mentor (JIM) en 18-/18+. Deze pilots worden hieronder kort toegelicht:

Pilot: Jouw Ingebrachte Mentor (JIM)

De JIM-aanpak is oorspronkelijk bedacht als alternatief voor uithuisplaatsingen, maar lijkt ook passend te zijn in complexe gezinssituaties. Het is een methodiek met een informele mentor, de zogenaamde JIM (Jouw Ingebrachte Mentor), die complexe situaties binnen gezinnen kan doorbreken. Met deze informele mentor wordt de nadruk gelegd op het bewerkstelligen van positieve gezondheid in het gezin. Door het aanspreken van de sociale vindingrijkheid wordt de gezinsveerkracht vergroot.

De JIM wordt gekozen door de jeugdige en is iemand die hij/zij volledig vertrouwt, bijvoorbeeld: een familielid, een buurvrouw, een kennis of een sportcoach. Uniek is dat deze JIM een sleutelrol krijgt bij de behandeling en gelijkwaardig samenwerkt met het gezin en de professionals. De JIM wordt gepositioneerd als ambassadeur van de jeugdige en heeft als zodanig eigenlijk twee taken: fungeren als vertrouwenspersoon en als vertegenwoordiger. Hierdoor wordt professionele en niet-professionele hulp gecombineerd, wat zorgt voor een optimaal en duurzaam resultaat. In deze aanpak wordt de kracht van het eigen netwerk als uitgangspunt gebruikt. Pas als de JIM gevonden is, wordt er gekeken naar oplossingen die niet de consulent (met het gezin) zoekt, maar het gezin samen met de JIM bedenkt. De consulent faciliteert hierin. Uit de landelijke evaluaties blijkt dat de consulent langzaam (in de hulpverleners rol) overbodig wordt als de ondersteuning eenmaal goed loopt. Daarnaast heeft de jeugdige met de introductie van een JIM in zijn leven een langdurige stabiele ondersteunende factor gekregen, waardoor de kans op terugval wordt verminderd.

Deze pilot is 1 januari 2021 van start gegaan en zal eind 2021 geëvalueerd worden. Eind 2020 hebben drie consulenten de training gevolgd om dit proces te kunnen begeleiden. Voorzichtig is daarna de aanpak al toepast en is er voor twee jongeren met complexe problematiek een JIM gevonden. De eerste signalen zijn positief.

Pilot: 18-/18+

Jeugdigen ervaren zeer regelmatig een stroeve overgang naar vervolgzorg, wanneer ze 18 worden. De meeste vormen van jeugdhulp vallen na het 18e levensjaar namelijk onder een andere wet dan de Jeugdwet. Een veel gehoord geluid is dat jeugdigen en hun ouders de weg niet weten (onduidelijkheden t.a.v. aanpalende wet- en regelgeving), er niet altijd een consulent betrokken is (indicatie vanuit externe verwijzer), er specifieke kennis ontbreekt bij de consulenten (team Zorg, Cimot/ WLZ/ ZVW) of er bij aanmelding een forse wachtlijst blijkt te zijn waardoor de continuïteit van de ondersteuning onder spanning komt te staan. Daarom willen we een pilot (met de duur van 1 jaar) gaan draaien, waarbij onderzocht wordt of de overgang (bij deze kwetsbare groep 18-/18+) kan worden versoepeld. Hiermee wordt gezorgd voor continuïteit van de ondersteuningsinzet en ontvangt de jeugdige zorg op maat, wordt escalatie voorkomen en is er een tijdige financiering vanuit de juiste wetgeving (Cimot, ZVW, WLZ, Wmo, PW). Dit draagt naar verwachting bij aan het verlagen van de kosten vanuit de Participatiewet, Jeugdwet en Wmo.

Voor deze pilot is een consulent aangesteld die zich met deze doelgroep gaat bezighouden. De pilot heeft dezelfde looptijd als de JIM-aanpak en zal eind 2021 geëvalueerd worden. Ook hier is eind 2020 al een start gemaakt, door het in kaart brengen welke problematiek er bij de overgang van 18- naar 18+ komt kijken. Zowel onderwerpen die landelijk spelen, als onderwerpen waar vooral binnen gemeente Losser tegenaan gelopen wordt. Er is een duidelijk overzicht ontstaan van de struikelblokken en thema's die spelen bij de overgang van de Jeugdwet naar veelal een andere wet (18- naar 18+). De struikelblokken die door consulenten in gemeente Losser worden ervaren en de struikelblokken die landelijk spelen, komen overeen. Daarnaast zijn de verwachtingen richting consulent en consulent 18-/18+ besproken. De eerste vervolgstap zal zijn om met ketenpartners in gesprek te gaan en consulenten, die met dit soort casuïstiek worstelen, te gaan ondersteunen.

SLOTWOORD

De kwantitatieve data uit dit document is met alle zorgvuldigheid tot stand gekomen, desondanks blijven cijfers en getallen aan verandering onderhevig. Wees u zich daarvan bewust.

Om u op de hoogte te houden van de laatste stand van zaken en ontwikkelingen op het gebied van de Jeugdwet, Wmo, Participatiewet, Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen en Wet Sociale Werkvoorziening zal ieder half jaar een nieuwe monitor bij de jaarrekening en begroting gevoegd worden, waarin de updates staan over de actuele cijfers en pilots uit het Innovatieplan 2019.

Meer informatie?
https://www.twentsemonitorsociaaldomein.nl/
https://www.waarstaatjegemeente.nl/
https://www.twentsearbeidsmarktmonitor.nl/
https://www.regiotwente.nl/in-twente/in-twente/werkgelegenheid/312-arbeidsmarktmonitor

5.4. Leeg

6. Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

6.1. Leeg

7. Controleverklaring accountant

<controleverklaring accountant invoegen>

7.1. Leeg